

LECTURA

ȘI SCĂRILE

CULEGERE DE ARTICOLE

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Lectura și scările: Culegere de articole/Bibl. Naț. a Rep. Moldova, Clubul Homo Aestheticus; dir. gen.: Elena Pintilei; consultant șt., pref.: Mihai Cimpoi; coord. de ed.: Vera Osoianu, Angela Drăgănel. – Chișinău: Prut Internațional: BNRM, 2020 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 384 p.: fot.

ISBN 978-9975-54-455-9 (Prut Internațional). – ISBN 978-9975-3361-9-2 (BNRM)
028(082)=135.1=111=161.1

L 37

*Apărut cu sprijinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării
Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale*

Director general: Elena Pintilei

Consultant științific, prefață: acad. Mihai Cimpoi

Coordonatori de ediție: Vera Osoianu, Angela Drăgănel

Redactori: Fulga Poiată, Jana Badan

Coperta: Sergiu Stanciu (după un desen de Iulian Filip)

Paginare computerizată: Adrian Grosu

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2020

© Editura Prut Internațional, 2020

Biblioteca Națională a Republicii Moldova, str. 31 August 1989, nr. 78 A, Chișinău, MD-2012
Tel./Fax: (+373 22) 22 14 75; www.bnrm.md; e-mail: biblioteca@bnrm.md

Editura Prut Internațional, str. Alba Iulia, nr. 23, bl. 1 A, Chișinău, MD-2051

Tel.: (+373 22) 75 18 74; (+373 22) 74 93 18; www.edituraprut.md; e-mail: office@prut.ro

Imprimat la Combinatul Poligrafic. Comanda nr. 20085

CZU 028(082)=135.1=111=161.1

L 37

ISBN 978-9975-54-455-9

Cuprins

Mihai Cimpoi. Nevoia de o cultură a lecturii.....	5
Mihai Cimpoi. The need for a reading culture.....	8

Fenomenul lecturii: abordări teoretice și practice

Tatiana Ciocoi. Bibliofilia și bibliofobia în vremurile (ne)citirii	13
Ludmila Corghenci. Cultura lecturii și cultura informației: interferențe și condiționare reciprocă	33
Emilian Galaicu-Păun. Cărțile pe care le-am citit, cărțile care m-au scris	39
Dorian Furtună. Trei cugetări scurte despre carte, lecturi și cunoaștere	44
Vera Osoianu. Personalități din toate timpurile ca argumente pro lectură	49
Elena Pintilei. Lectura ca mecanism fiabil de socializare	59
Nelly Țurcan. Lectura în contextul mișcării Știința Deschisă.....	64

Studii

Adrian Ghicov. Didactica textului în rețea. Pentru un cititor expert	89
Angela Lungu. Competența lectorală, între lichidarea analfabetismului funcțional și performanța școlară	109
Elena Negoită. Lectura în familie	124
Vera Osoianu, Angela Drăgănel. Studii reprezentative privind importanța lecturii	143
Nadejda Pădure. Lectura între pasiune și hrană spirituală.....	160
Tatiana Verdeș. Dezvoltarea competenței de cultură a lecturii	169

Experiențe de promovare a lecturii pe meridianele lumii

Алдона Августайгене. Инициативы по поощрению к чтению в Литве.....	179
Eugenia Bejan. Beneficiile lecturii cu voce tare	191
Dorian Furtună. Lectura ca refugiu terapeutic	196
Margareta Cebotari. Rolul bibliotecilor în formarea deprinderilor de lectură pe parcursul vieții.....	201
Grant Harris. The center for the book, the library of congress, and reading promotion in the United States	211
Zlata Houšková, Linda Jansová, Vit Richter. Major activities to support and promote children's reading: experience from the Czech Republic.....	225
Tatiana Ciocoi. Marketingul lecturii	243
Vera Osoianu, Angela Drăgănel. Experiențe și practici de promovare a lecturii pe meridianele lumii.....	252
Victoria Vasilica. Cartea ca instrument de metamorfoză.....	263

Metode și tehnici de promovare a lecturii

Ecaterina Dmitric. Tehnologiile informaționale utilizate în promovarea cărții și lecturii – imbold în formarea cititorului creativ.....	271
Gheorghe Erizanu, Vera Osoianu. Lansările de carte. Dovadă sau feedback....	280
Iulian Filip. Întâmpinarea poetului (creatorului, scriitorului, autorului...).....	285
Adrian Ghicov. Cititorul avizat într-un proiect de cercetare literară	292
Natalia Grîu, Viorica Oleinic. Lectura – revelația lui „a fi”	305
Victor Miron. Promovăm cititul, de dăm cărțile pe față.....	312

Impresii de lectură. Îndemn la lectură

Dumitru Crudu. Impresii de lectură. Invitații la lectură	319
Postfață sau convicțiune LecturaCentral	332
Citate, aforisme, gânduri despre bibliotecă, bibliotecar, carte, lectură	335
Autorii articolelor	381

Nevoia de o cultură a lecturii

Deși e definită în fel și chip, conform facticităților și modurilor particularizate de înțelegere a lucrurilor, *cultura* (căreia i se dau vreo patru sute de interpretări în lexicoanele lumii) e resimțită de fiecare dintre noi ca o *necesitate* de natură existențială. Suntem ca *personalitate* – socială, intelectuală, artistică și chiar politică – prin cultură, prin deplinătatea sau printr-un anumit grad a/al însușirii ei. Dacă recunoaștem, împreună cu Goethe sau Eminescu, că *personalitatea* e bunul suprem, *nevoia de cultură*, pe care aceasta se întemeiază, devine un adevăr cu investitură imperativă.

Ei bine: e lesne să ne dăm seama că din *nevoia de cultură* face parte integrantă *nevoia de cultură a lecturii*.

În contextul situațional a ceea ce se întâmplă cu noi și ce se întâmplă cu cartea, căci îi este dat și ei un destin, precum sună celebrul adagiu al lui Terentianus Maurus „Habent sua fata libelli” („Cărțile își au soarta lor”), iată că toți cei care o creează sau au grijă ca să devină un bun cultural sunt puși în fața unor realități și în fața unui întreg complex de probleme: ce se citește, cum ajunge cartea la cititor, adică *cum* este promovată de bibliotecă, școală, alte instituții de cultură, de înșiși autorii și prin *ce* modalități (lansări, saloane, expoziții, predare în instituțiile de învățământ, conferințe etc.).

Dintre multe cugetări și ziceri apoftegmatice despre carte, una mi se pare îndeosebi de sugestivă, cea citată de Heyde într-un „Trebник”: „Deschide cartea ca să înveți ce au gândit alții, închide cartea ca să gândești tu însuși”.

Știm că în lectura unei cărți, din orice categorie ar face parte – beletristică, știință, de informare generală, manuale, distractivă – și orice formă are (tipărită, electronică, pusă pe internet etc.), ești implicat tu, cititorul, care vrei să (te) cunoști, care vrei să devii un om împlinit, o personalitate.

Dincolo de această implicare a *utilizatorului* (cum se spune astăzi în limbaj biblioteconomic), există un întreg *proces de lectură*, care presupune forme și metode speciale de organizare, modalități publicitare, experiențe și practici existente în lume, lecturi în comunitățile școlare.

Acest *proces de lectură* corespunde imperativului suprem al comunicării, socializării umane și al modelării intelectuale, al promovării cărții nu doar ca instrument de cunoaștere, de informare multiaspectuală, ci și ca *obiect estetic*, ce asigură barthesiana plăcere a textului.

Ești în măsura în care citești; ai un suflet frumos în măsura în care citești cărți frumoase. Iată una dintre învățăturile morale subtextuale pe care le găsim în paginile cărții de față, scrisă de renumiți specialiști în materie de cultură a lecturii de pe toate meridianele, astfel încât avem puțină reală de a afla cum procesează Departamentul European al Bibliotecii Congresului, bibliotecii și librării din alte țări.

Bineînțeles că nu lipsește și necesarul aspect practic al problemei, autorii punând stăruitor oglinzi pentru a răsfrânge ce se întâmplă concret și la noi, *aici și acum*.

Prezenta culegere de articole devine, și prin acest mod de abordare, instructivă și necesară.

Mihai CIMPOI

Nevoi de cultură a lecturii,

Deși e definită în fel și chip, conform facticităților și modurilor particularizate de înțelegere a lucrurilor, cultura (careia i se dau vreo patru sute de interpretări în lexicoanele lumii) e resimțită de fiecare dintre noi ca o nevoie de natură existențială. Suntem cu personalitate - socială, intelectuală, artistică și chiar politică -, prin cultură, prin deplinătatea sau printr-un anumit grad de a/al însușirii ei. Dacă recursivem, împreună cu Goethe sau Eminescu, că personalitatea e bunul suprem, nevoia de cultură, pe care aceasta se mizează, ~~constă~~ devine un adevăr cu investiție ~~axiomatică~~ imperativă.

E bine: e lesne să ne dăm seama că din nevoia de cultură face parte integrantă nevoia de cultură a lecturii.

În contextul situațional a ceea ce întâmplă cu noi și ce se

The need for a reading culture

Mihai CIMPOI

Although it is defined differently, depending on particularities and ways of understanding things (there are more than four hundred interpretations of it by world lexicons), the culture is felt by each of us as a necessity of an existential nature. We are social, intellectual, artistic and even political personality because of culture, because of fullness or by a certain degree of holding culture. If we recognize, together with Goethe or Eminescu, that personality is the supreme good, the need for culture, based on personality, becomes a truth with imperative investment.

Well, it is easy to realize that the need for a reading culture is an integral part of the need for culture.

If to take environment of what happens to us and what happens to the book, the book is given a destiny, as the famous adage of Terentianus Maurus says: “Habent sua fata libelli” (“The books have their fate”); all those who create or care for book to become a cultural good are facing some realities and a whole complex of problems: what is being read, how the book reaches the reader, that is, how it is promoted by the library, school, other institutions of culture, by the authors themselves and by what means (launches, salons, exhibitions, teaching in educational institutions, conferences, etc.).

Between the many thoughts and apophthegmatic sayings about the book, one seems particularly suggestive, the one quoted by Heyde in “Trebnik”: “Open the book, to learn what others have thought, close the book to think for yourself.”

We know that when reading a book, regardless which category it is - fiction, science, general information, manuals, fun, and whatever which form it has (printed, electronic, posted on the internet, etc.), you, the reader, are involved, you are the one who wants to know yourself and to become a fulfilled human being, a personality.

Beyond this user (as it is named today in the library vocabulary) involvement there is a whole reading process, which involves special forms and methods of organization, advertising modalities, experiences and practices existing in the world, readings in school communities.

This reading process corresponds to the supreme imperative of communication, human socialization, and intellectual modeling, of promoting the book not only as a tool of knowledge, of multi aspectual information, but also as an aesthetic object, which ensures the Barthesian pleasure of the text.

You exist as far as you read; you have a beautiful soul as you read beautiful books. Here is one of the sub textual moral teachings we find in the pages of this book, written by notable reading culture specialists situated at all meridians, so that we have real power to find out how the European Department of the Library of Congress operates, as well libraries and book shops from other countries.

Of course, the practical aspect of the issue is not lacking too, as the authors open for us mirrors to look at what is really happening here and there.

By such approach the present collection of articles becomes instructive and necessary.

Translated by
Mariana KIRIAKOV

Fenomenul lecturii:
abordări teoretice
și practice

Bibliofilii și bibliofobii în vremurile (ne)citirii

Tatiana CIOCOI

Rezumat:

Autorul abordează lectura drept cea mai veche aptitudine intelectuală a omului, iar cititorul – ca subiect istoric al lecturii. Studiul este documentat în baza operelor lui Adrian Marino, Alberto Manguel, Ștefan Bollmann, Pierre Bayard, Margherita Oggero, Marcel Proust și alți exegeți literari. Atitudinile față de carte și cititor, desprinse din studii și cercetări, sunt prezentate în contextul ontologic, estetic, istoric și sociologic al atmosferei culturale din perioada respectivă.

Cuvinte-cheie:

problema lecturii, dinamica lecturii, bibliofil, bibliofob.

Problema lecturii se încadrează în acea serie de fenomene tipic omeștești, cum ar fi râsul, imitația sau tortura, ale căror origini și psihologie obscură i-a determinat pe filosofi să le califice drept insolubile. Nimeni nu știe cu exactitate de ce râdem și dacă am posedat această facultate încă de la ridicarea noastră în două picioare. Dimpotrivă, știm foarte bine că imitația este cea care ne-a smuls din animalitate, iar perversitatea și cruzimea este prețul plătit pentru a fi devenit oameni. Despre lectură nu se poate afirma nimic cu certitudine în afară de faptul că este cea mai veche

aptitudine intelectuală a omului, care, înainte să fi învățat a descifra simbolurile scriptice, decodifica informația încifrată în urmele animalelor, sunetele și culorile naturii, reacțiile și simptomele corpului. Lectura unui sistem de litere nu constituie decât un sistem de lectură printre multe altele și e logic să presupunem că istoria ei începe odată cu istoria scrisului, adică aproximativ 4500 de ani în urmă, când bravii sumerieni din Mesopotamia au descoperit că își pot încredința vocabulele unor semne misterioase zgâriate pe tăblițe de argilă. Simpla datare istorică a apariției hieroglifelor nu eliberează chestiunea scrisului și a cititului de acel sentiment abisal în care recad toate lucrurile de origine sacră și mitică. Invenția scrisului le-a părut sumerienilor o descoperire atât de extraordinară, încât i-au atribuit acest „cadou divin” zeului Thot, pe care l-au venerat construindu-i sanctuare, statui și obeliscuri în toate provinciile imperiului, iar hieroglifele, însemnând *ad litteram* „gravuri sacre”, au ajuns foarte curând la o omonimie aproape perfectă între scris și știință. Dacă există vreo legătură între cele patru fenomene la care ne-am referit anterior, aceasta nu poate fi alta decât farsa pe care i-a jucat-o omului propria sa inteligență. Evident, o farsă tragică, ce se răsucește într-o perfectă circumferință civilizațională care aduce omenirea înapoi la punctul de unde a pornit.

Inventate pentru elita aristocratică a preoților, juriștilor, comercianților și învățaților, scrisul și cititul au parcurs o evoluție progresivă în sens istoric și cultural, devenind, în timpurile recente, un bun al tuturor fără excepție, a cărui valoare pur cantitativă rezumă realitatea spirituală a literei la sensul ei original, de conceptualizare alfabetică a sunetelor. În mod paradoxal, tocmai această extremă banalizare utilitaristă a practicii alfabetice a propulsat din nou scrierea și citirea pe palierul elitist al societății.

În „Biografia ideii de literatură” (1992), Adrian Marino demonstrează aceeași concepție cu referire la noțiunea de „literă”, în sensul de „artă frumoasă de a scrie”, literatură, erudiție și știință în accepția generală a cuvântului, care a degenerat, în virtutea supraabundenței de conotații atribuite, la înțelesul etimologic al lui „scribere” drept acțiune de notare a semnelor

grafice pe un suport material sau virtual. Totuși, teoreticianul român nu ajunge la concluzia că literatura, care nu mai înseamnă nimic deoarece a însemnat totul, s-a refugiat în turnul ei de fildeș, unde continuă să existe ca o activitate privilegiată destinată unui grup restrâns de inițiați. Un asemenea deznodământ al sortii literare lipsește din ecuația lui Marino nu pentru că previziunea i-ar fi fost inaccesibilă, în fond, literatura nu a renunțat niciodată la pretențiile ei elitiste, dar în contextul evoluțiilor socioculturale care îl preocupă pe Marino, o asemenea afirmație era pur și simplu de nesuștinut. În plus, formula în care Marino și-a conceput vasta lucrare este una pur macrologică, sprijinită pe principiul variabilității diacronice a spiritului producător de literatură, fără a lua în calcul comportamentul istoric determinat al consumatorului de literatură. Altfel spus, „Biografia ideii de literatură”, ca, de altfel, orice viziune de ansamblu asupra câmpului literaturii, pivotează mereu în jurul elementului literar ca dat în sine, or în afara acestui monopol de grup care își întemeiază obiectivitatea convingerilor pe propriile lor legi și metode, există o comunitate umană incomensurabilă și nu neapărat gregară la momentul de față, unde literatura subzistă intactă, inaccesibilă, obscură și însoțită de o oarecare curiozitate profană, aidoma sateliților sau găurilor negre de ozon. Dinamica structurală a acestei comunități umane, pentru care se presupune că lucrează scriitorul și întreaga instituție literară, nu a fost, în realitate, niciodată considerată separat de opinia minoritară a oamenilor care creează opere de artă sau de gândire. Cititorul, ca subiect istoric al lecturii, este o chestiune științifică de dată recentă. Este adevărat că ultimele trei decenii ale secolului al XX-lea sunt marcate de o efervescentă teoretică fără precedent în ceea ce privește practica lecturii ca activitate ce țințește dincolo de simpla decodare a elementelor limbajului, spre o comprehensiune critică și o atitudine creativă față de ideile exprimate în text. De la faimosul studiu al lui Robert Escarpit („Sociologie de la littérature”, 1958) și până la estetica receptării profesată în Germania de Robert Jauss, Wolfgang Iser, Rainer Warning etc., sau varianta americană a „reader-response criticism”-ului, elucidarea teoriei și a practicii lecturii se concentrează asupra destinatarului textului, căruia i se

recunoaște dreptul de a-și instaura „propria formă”, subiectivă și variabilă, a elaborării scriptice. Aparent, varietatea denominativă a tipurilor de lector concepută în ambianța acestor cercetări este suficient de vastă pentru a acoperi multitudinea posibilelor modalități în care se citește. Lectorului îi revine un rol central în procesul de producere a semnificativului, i se conde și o „marjă de eroare” interpretativă, care depinde de ideologia, caracterul, competențele intelectuale, statutul social și chiar constituția fizică, dar cu toate acestea, arhilectorul (Michael Riffaterre), lectorul implicit (Wolfgang Iser), lectorul model (Umberto Eco), lectorul informat (Stanley Fish) și, cu atât mai mult, lectorul empiric rămâne o entitate abstractă, mai curând dezirabilă decât real existentă. Paradoxal, dar cititorul e recunoscut ca problemă concretă abia în ultimul deceniu, odată cu apariția și dezvoltarea rapidă a unui nou domeniu de cercetare – istoria lecturii. Mai puțin optimiști decât colegii lor teoreticieni, istoricii prezintă cititorii ca pe o comunitate mereu minoritară a societății, fie aceasta elită, grup organizat pe principiile intereselor profesionale sau, pur și simplu, iubitorii de carte, cărora li se opune majoritatea covârșitoare a populației dezinteresate estetic.

Dacă analizăm sumar în ce constă valoarea operațională a acestei serii de cercetări dedicate cărții și cititorului, care a făcut, începând cu 2010, subiectul unui adevărat boom editorial, descoperirea scopului acțiunii rezervă o implacabilă surpriză. În fond, este vorba despre o maximă alertă, o mobilizare generală a instituției literare, începând cu editorii, librării, scriitorii și terminând cu profesorii universitari de literatură, pentru a nu pierde cel puțin acea categorie tradițională de cititori pe care ne-am obișnuit să-i numim elita intelectuală. Strategia este cât se poate de simplă: a venit momentul reabilitării elitei cărturarilor, asupra cărora a planat o îndelungată și gravă suspiciune, datorată cruzimii tiraniilor din secolul al XX-lea, care a zdruncinat încrederea în valoarea salvatoare a artei, dar și, desigur, resemnării omenirii la existența de masă.

Elementele unei astfel de viziuni le descoperim în „O istorie a lecturii” („Einegeschichte des Lesens”, 2012), de Alberto Manguel, o carte voluminoasă, care parcurge un spațiu istoric și geografic foarte întins pentru a

reconstitui cadrul valoric al lecturii sub diferite organizări statale și regimuri politice. În viziunea lui Manguel, cititorul este un personaj concret al istoriei, confruntat în permanență cu forțele agresive ale societății: „Adevărul este că puterea noastră de cititori este universală și universal temută, căci se știe că lectura, în cazuri ideale, poate transforma cetățeanul obișnuit într-o ființă gânditoare care se va revolta împotriva nedreptății, a sărăciei și a abuzurilor. Când acești oameni își impun opiniile, societatea noastră îi numește nebuni sau nevrotici (ca pe Don Quijote sau Madame Bovary), vrăjitori sau mizantropi, subversivi sau intelectuali, această din urmă apreciere devenind, în ultima vreme, un adevărat cuvânt de ocară” [1, p.13]. Apologia cititorului se conturează drept o îndatorire față de umanitate și drepturile omului începând cu fanatismul religios al Evului Mediu, patriotismul intolerant al monarhiilor, conformismul ordinii burgheze, naționalismul militant al republicilor, cenzura regimurilor dictatoriale și până la ultima utopie istorică, reprezentată de viziunea lui Bill Gates a „societății fără hârtie”. O idee adânc implantată în textul lui Alberto Manguel este aceea că de-a lungul istoriei discursul despre cititor s-a construit în două registre diametral opuse: dragoste și ură, admirație și denigrare, extaz și angoasă. Această dublă codificare se face responsabilă de imaginea contradictorie a cărții în societate, precum și de plasarea cititorului într-o zonă străbătută de intense și obscure fobii: „Dintotdeauna, puterea lecturii s-a confruntat cu toate angoasele posibile: frica de arta magică a reanimării unui mesaj din trecut; frica de spațiul protectiv ce se formează în jurul unui cititor și cartea lui; frica de ideile care își croiesc acolo calea; frica de fiecare cititor în parte care prin intermediul unui text definește din nou lumea și se poate revolta împotriva nedreptății ei” [1, p. 13].

Inspirată de aceeași convingere conservatoare a virtuților lecturii, o altă carte semnată de Stefan Bollmann, „De ce lectura ne face fericiți” („Warum Lesen glücklich macht”, 2013), sustrage literatura acelei prozopopei oficiale și instituționalizate care emite ordonanțe de lecturi obligatorii și înțelegeri tutelate, care au transformat dragostea pentru literatură într-o adevărată maladie. Celebrul germanist de la *München publicase*, în 2007, împreună

cu Elke Heidenreich, care de zece ani deja moderează emisiunea „Citiți!” la Canalul Doi al Televiziunii Germane, face o amplă cercetare a lecturii feminine din Evul Mediu și până în prezent, așa cum s-a reflectat aceasta în pictură și fotografie, al cărui titlu provocator – „Femeile care citesc sunt periculoase”, – dar și excelenta condiție informațională și grafică i-au asigurat multiple reeditări consecutive pe durata ultimilor ani. Teza lui Bollmann, chiar dacă de sorginte borgesiană, nu are nimic în comun cu utopia panteistă a lui Borges despre toate cărțile prezente într-o carte. Fericirea lecturii, ne asigură Bollmann, coincide într-un tot cu soluționarea incertitudinilor celor mai lumești, cum ar fi singurătatea esențială a omului, absența sensului existențial sau necesitatea niciodată satisfăcută de dragoste.

Cultul Bibliotecii ca spațiu estetizat al vieții private face demersul unui studiu de o prețiozitate documentară și tipografică luxuriantă în albumul „A trăi printre cărți. Iubitorii de carte și bibliotecile lor” („Mit Büchern leben. Buchliebhaber und ihre Bibliotheken”, 1995), semnat de un grup de cercetători americani și germani. Rafturi sculptate în lemn masiv, cu inflexiuni sculpturale baroce, rafturi de o perfectă geometrie lineară, dispuse orizontal sau vertical, în funcție de metafizica spațială, construcții etajate roz-violacee, înmiresmate parcă de iasomie și magnoliei, sau mecanisme ergonomice metaspațiale, urmărind finitatea utilului, pe care tronează atemporalitatea cărților-obiecte ca fetișuri ale timpului fără de timp – iată, exact, imaginea pe care o pot contrapune locuitorii acestor oaze bio-biblice metropolitanilor alarmați ecologic de efectele poluante ale producției de hârtie. Evident, întrevădem în spatele acestui demers un strigăt de alarmă pentru viața cărților pusă în pericol de adularea fără limite a progresului tehnologic. De aici, o altă carte menită să reinvie tradiția intelectuală a locuirii printre cărți: „Biblioteca Domnului Proust” (Die Bibliothek des Monsieur Proust, 2012). Autoarea studiului, Anka Muhlstein, readuce în centrul rampei culturale principiul formativ al lecturii ca activitate firesc operantă într-o societate de oameni alfabetizați: cărțile pe care le-a posedat și le-a citit Proust sunt la fel de familiare contemporanilor săi din viața reală și din cea ficțională, precum ne sunt nouă astăzi producțiile hollywoodiene. În

romanul lui Proust, remarcă Muhlstein, toate personajele citesc: servitorii, copiii, părinții, bunicii, artiștii, medicii, generalii, poștașii, lacheii și florăresele găsesc absolut firesc să se exprime în citate ori să formuleze o judecată estetică. Întrebarea dacă domnul Proust mai poate ocupa vreun loc în actualul sistem de staruri, pentru a alimenta dorința de emulație a publicului, rămâne, desigur, una vădit retorică.

Dacă imunitatea noastră la cultura burgheză nu ne îngăduie să-l recuperăm istoric și estetic pe Proust, iată că un idol al postmodernismului britanic, Peter Ackroyd, un maestru recunoscut al intertextualității, scriiturii palimpsestice și ventrilochiste, ne prezintă imperativ și fără drept de apel propria sa bibliotecă: „1001 de cărți pe care trebuie să le citiți înainte de a muri” („1001 Bücher. Die Sie lesen sollten, befor das Leben vorbei ist”, 2007). De fapt, nu mai trebuie să citim nimic, deoarece „lista lui Ackroyd”, potrivit spiritului vremurilor, oferă niște rezumate punctuale, însoțite de comentarii referitor la virtuțile și neajunsurile cărților în chestiune, astfel încât cei care mai țin la cultura lor literară să-și poată menține pozițiile de diletanți superiori ai culturii.

O altă strategie de convertire la lectură, căreia nu-i putem refuza originalitatea, este cea folosită de un grup de cercetătoare berlineze, Susan Elderkin, Ella Berthoud și Traude Bünger, care pedalează pe antica funcție curativă a literaturii. „Romanoterapia. 253 de cărți pentru o viață mai bună” („Die Romanetherapie. 253 Bücher für einbesseres Leben”, 2013) este un ingenios rețetar de texte, comentarii și imagini grupate în funcție de sindromul psiho-somatic care ne interesează să-l descoperim în roman. De la „Măgarul de aur” al lui Apuleus, Balzac, Tolstoi, Sarraute, Péc, Proust și până la Rushdie și Ali Smith, romanul poate servi drept prim ajutor medical pentru cazurile de inimă zdrobită, criza vârstei de mijloc, obsesiile anale, accesele de eroism, tentative de sinucidere, colite egocentrice și chiar dureri de dinți.

La polul opus al acestor politici optimiste de lectură se situează lucrarea lui Pierre Bayard, un profesor de literatură de la Sorbona, care trage husa de pe ultimul tabu al culturii occidentale – interdicția de a recunoaște că

nu citim. „Cum să vorbim despre cărțile pe care nu le-am citit?” („Wie man über Bücher spricht, die man nicht gelesen hat”, 2007) este un eseu de reconfortantă fascinație, în care autorul spune despre sine ceea ce contemporanii săi nu ar avea curajul să confeseze și anume „faptul că este rușine să nu citești și, cu toate acestea, societatea actuală nu citește, de aceea oamenii sunt nevoiți să vorbească despre cărți pe care nu le-au citit” [7:9]. Întâiul argument asupra căruia ne invită Bayard să reflectăm problematizează figura absolută a necititorului pe care profesorul o întrevede în Bibliotecarul din „Omul fără însușiri” de Robert Musil. Spre deosebire de Bibliotecarul imperfect al lui Borges, care mai scrie o carte deoarece n-a găsit-o pe rafturi, Bibliotecarul lui Musil este perfecțiunea întruchipată tocmai pentru că nu a citit nicio carte, dar știe totul despre numărul, ordinea și importanța lor. Când Generalul vizitează biblioteca municipală, fiindcă voia să-și facă o idee despre puterea dușmanului și era logic să se îndrepte anume spre locul organizării și păstrării ideilor originale, află de la Bibliotecar că biblioteca deține trei milioane și jumătate de cărți. După un calcul aritmetic elementar, Generalul înțelege că i-ar trebui zece mii de ani pentru a le citi și a-și face o idee. Descurajarea Generalului, mărturisește Bayard, este o stare trăită aproape de fiecare dintre noi. În această apologie a „necititorului versat”, Bayard recunoaște condiția lumii moderne. Tipurile necititorului de azi se conturează în funcție de obligația de a vorbi despre 1) cărți necunoscute, 2) cărți citite superficial, 3) cărți cunoscute din auzite, 4) cărți citite cândva și uitate. Una dintre ipotezele care merită reținută din cartea lui Bayard se referă la descrierea psihanalitică a „sistemului totalitar al lecturii”, format din obligații și îndatoriri care ne învață să mințim: „Noi trăim într-o societate în care lectura mai este încă o formă de sacralitate. Această sacralizare se bazează pe un număr de texte pe care este practic interzis să nu le citești dacă nu vrei să fii blamat. A doua obligație, strâns legată de prima, dar totuși diferită de ea, o putem desemna drept obligația de a citi tot. De exemplu, pentru un profesor de literatură este de neimaginat să admită – chiar dacă în această situație se află cei mai mulți – că nu a citit opera lui Proust în întregime, ci doar a răsfoit-o. A treia obligație este

cea de a vorbi despre cărți. Un postulat tacit al culturii noastre spune că o carte se citește de aceea ca să poți spune ceva despre ea. Din experiența mea știu că este absolut posibil să porți o discuție captivantă despre o carte pe care nu ai citit-o cu cineva care, cel mai probabil, nu a citit-o nici el” [7, p. 11]. Această minciună generalizată în ceea ce privește cărțile îl afectează pe necititor încă din copilărie, obligându-l să recurgă la strategiile disimulării. Se știe că principiul operant al oricărei cure psihanalitice este curajul de a verbaliza problema. Bayard își propune însă ceva mai mult decât o simplă recunoaștere. Pornind de la diagnosticarea corpului lectorial al societății, el tinde să dezvolte o adevărată teorie a lecturii centrată pe locurile slabe, neadevărurile, erorile, inexactitățile și discontinuitățile falselor lecturi. Cine ajunge la capătul acestei lucrări, adică cititorul nedisimulat, constată că autorul ei își autopostulează plăcerea superioară a culturii, oferind maxima recunoaștere posibilă spiritului erudit și cultivat estetic. Dacă lumea de astăzi are o problemă de autenticitate intelectuală, ea merită să fie consolată sau încurajată să-și refacă dialogul cu literatura.

E necesar, credem, să ducem la o concluzie, fie și hazardată, examenul acelei atitudini față de carte și cititor pe care l-am desprins din studii și cercetări occidentale încă mirosind a cerneală de tipar. Aceste analize ontologice, estetice, istorice și sociologice ale atmosferei culturale pe care o respirăm, foarte diferite între ele, dar convergente prin considerațiile referitor la câmpul de operativitate al lecturii, par să releve o radicală revizuire a iluziilor sau chiar a utopiei multisekulare a oamenilor de litere și de știință.

Pe lângă multele avantaje pe care ni le oferă liberalismul fără frontiere ale secolului nostru, există și acela de a afirma, cu resemnare, că aspirațiile cărturarilor umaniști de a răspândi idealul poeziei și al filosofiei, al erudiției și al operelor de artă în întreaga omenire au suportat o incontestabilă înfrângere. La fel ca și doctrina civilizațională a iluminiștilor care sperau că vor înfăptui o lume mai armonioasă dacă vor lărgi aria de răspândire a literaturii și a culturii.

Oricât de riscant ar fi să reducem un întreg program umanitar la o simplă negație, nevoia de a înțelege condiția în care se realizează astăzi raportul

oamenilor cu scrierea și citirea impune totuși această afirmație încă șocantă: cărțile – avem în vedere Marile Cărți – nu au fost niciodată un apaj al maselor, iar cultivarea virtuților înțelegerii cuvântului estetic rămâne o iluzie. Într-o formidabilă lucrare de hermeneutică a parabolilor lui Iisus, printre care e și cea a Semănătorului, Andrei Pleșu dă pe scurt ceea ce noi considerăm o atitudine unică față de Cuvânt, fie acesta de încărcătură divină sau profană: „«A înțelege» e, în acest context, a interioriza o stare, mai mult decât a aplica un set de prescripții. Starea odată atinsă, «faptele» adecvate vin de la sine. Dimpotrivă, în absența unei anumite calități interioare, a unei stări devenite fel de a fi, faptele devin «ortopraxie» sterilă, execuție mecanică a unui program de «figuri impuse»” [8, p. 81].

Ca și în cazul „receptivității deviate” a învățăturilor Mântuitorului, inaptitudinea de a trăi experiența estetică a lecturii este explicabilă prin „lipsa „organului spiritual”. Purificată de valorizările ei contradictorii și adesea contestabile, literatura redevine o necesitate funciară a unui grup limitat de oameni care își găsesc împlinirea și mântuirea în plăcerea estetică. Nu există nicio îndoială că acest grup limitat se clădește în ultimul resort pe ideea de elită, cum însă noțiunea e iremediabil compromisă, nimic nu e mai la îndemână decât a recunoaște în această minoritate socială figura scriitorilor și a oamenilor „prin esență literari”, ceea ce înseamnă, în accepția lui M. Blanchot, că sunt „întotdeauna gata să înțeleagă în funcție de modul de înțelegere pe care îl autorizează literatura” [9, p. 187].

Oamenii prin excelență literari constituie o minoritate socială conotată negativ prin însăși proprietatea care îi distinge de majoritatea dominantă, aceea de a practica economia negativă și socialmente nerentabilă a esteticului, fiind supuși aceluiași mecanisme și efecte simbolice discriminatorii ale opoziției fundamentale între partea activă, masculină și puternică a domeniilor *hard* (economia, industria, jurisprudența, politica) și cea pasivă, neproductivă a domeniilor *soft* (pedagogii, scriitorii, artiștii în general).

Că dragostea pentru frumos este incompatibilă cu utilitarismul democrației industriale, au spus-o, într-un glas, toți decadenții și modernii în-cepului de secol XX. Dar Baudelaire e din nou în vogă, ca și uluitoarea lui

profeție din „Florile răului” despre cedarea poetului în fața „industriei și a progresului, acești inamici despotici ai oricărui poet”.

Dincolo de ideea artei ca scop în sine, ireductibil oricăror forme de profit socioeconomic, poemul prozastic al lui Baudelaire exaltă până la limită concepția autoerodării, din interior, a literaturii. Faptul că literatura se află într-o criză perpetuă, iar începând cu secolul al XX-lea, s-a hrănit necrofilic din propria ei moarte, este o temă prin excelență franceză. În una din cărțile recente consacrate argumentului, „L’Adieu à la littérature” (2005), William Marx, care, în treacăt fie spus, nu e marxist decât cu numele, chestionează cauzele profunde care au condus la deprecierea progresivă a literaturii până la faza ei ultimă – căderea în desuetudine. Vom reține teza centrală a lucrării lui Marx, întrucât ea conține un posibil răspuns la întrebarea de ce lectura a devenit astăzi o activitate marginală și obsoletă. Rezumată sumar, teza lui Marx este următoarea: istoria pierzaniei literaturii începe cu trei secole în urmă, cărora le corespund trei faze succesive: expansiunea, autonomizarea și devalorizarea. La cumpăna dintre secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, teoria sublimului îi asigură literaturii accesul la o putere publică practic nelimitată, care îl va consacra pe scriitor în calitate de mare preot al unei noi religii la care aderă întreaga societate. Este etapa expansiunii sociale a literaturii care va dura până la mijlocul secolului al XIX-lea. Îmbătățită de puterea și prestigiul sacerdotal care i-au fost acordate, literatura își va revendica, în faza următoare, autonomia. Este momentul artei pentru artă, căreia îi corespunde începutul sfârșitului. Tot ce urmează după încarnarea conceptului formalist în literatură poate fi mai curând un suicid colectiv decât o devalorizare. Strivită sub povara unei puteri și a unor responsabilități prea mari care i-au fost acordate, somată în permanență să răspundă așteptărilor și necesităților unui corpus social care i s-a încredințat în totalitate, literatura a sucombat sub greutatea relației sale privilegiate cu transcendența. Niciuna dintre marile catastrofe ale umanității nu a putut fi evitată, estetica nu a salvat pe nimeni de la nimic, puterea consolatorie a poeziei s-a dovedit a fi neputincioasă în fața manifestărilor cele mai brutale ale realității, iar jocurile imprudente cu moartea (cât face numai cazul lui

Heinrich von Kleist, care convinge soția depresivă a unui funcționar mediocru să participe la suicidul lor comun ca expresie a „maximei intimități și fidelități reciproce” [10:45]), jocurile cu zeii inspirației care au luat locul Muzelor (opiumul, alcoolurile și alte „Paradisuri artificiale”) sau jocurile cu moralitatea, mai exact cu imoralitatea – toate acestea au contribuit în mod convingător la diminuarea prestigiului și a valorii sociale a literaturii. Conștientizarea acestui dezastru este marcată de exilul voluntar al lui Rimbaud, renunțarea enigmatică a lui Hofmannsthal la poezie și tăcerile enigmatice ale lui Beckett. În realitate, conchide Marx, nu există nicio relație între devalorizarea literaturii și frumusețea ei: „De la Valéry la Borges, de la Kafka la Del Giudice, nu există o literatură mai frumoasă decât cea care își spune adio: hiperconștiința morbidă care o caracterizează îi conferă deplina cunoaștere a mijloacelor sale, o cunoaștere de care nicio altă perioadă literară de până la ea nu a beneficiat vreodată. Prin rigoare, prin concentrare, prin rescriere și pasișă, literatura despărțirii de literatură și a hiperconștiinței își exploatează toate capacitățile până la epuizare. Iată de ce mulți dintre lectorii contemporani ar schimba fără regrete întreaga producție poetică a secolului al XVIII-lea, când literatura se bucura de o mare considerație, pe câteva poeme ale acestei perioade a cântecului de lebedă” [11, p. 173].

Fără îndoială, experiența umilinței literaturii este cea care creează o nouă comuniune cu cititorul, pentru că în această umilință, în această renunțare la catehismul literelor, subiectul asistă la propria lui insignifianță, își recunoaște bâiguiala incertitudinii, se topește în eterul subiectivității. Dintre toate consecințele ce rezultă din această transformare mireană a spiritului literaturii, una este cu deosebire semnificativă: ea reînscrisubiectivitatea cititorului într-o nouă stare a cititului. Este un soi de rupere a pecetilor vechiului pact lectorial, căruia i-ar corespunde o pierdere a inocenței. Nimeni nu-și mai poate imagina un lector atât de naiv ca Francesca da Rimini, care credea că a ajuns în Infern pentru că citea, împreună cu frumosul ei cumnat, povestea lui Lancelot, alteritatea livrescă a lui Don Quijote nu poate fi decât o arhimetaforă literară, sentimentalismul lui Werther nu și-ar mai găsi un alt Kleist, iar sensibilitatea extremă a Annei Karenina, care atunci

când citea cum eroina romanului se îngrijea de un bolnav, voia imediat să facă același lucru, ne apare de-a dreptul suspectă. Hiperconștiința literaturii reclamă exercițiul lecturii hiperconștiente, care presupune o gândire liberă ce își asumă riscurile cunoașterii. Curiozitatea înfometată față de convulsiile limbajului se înfăptuiește dincolo de necesități și iluzii, ca pură juisare intelectuală. Mai trebuie oare să ne întrebăm de ce romanul contemporan nu a configurat niciun personaj literar care citește? Cu câteva excepții, desigur, de care avem cunoștință. Când Italo Calvino își publica, în 1979, romanul „Dacă într-o noapte de iarnă, călătorule” („Se una notte d’inverno un viaggiatore”), critica remarcase jocurile OuLiPo-iste ale scriitorului italian, structura de metaroman sau utilizarea pătratului semiotic al lui Greimas ca „mașină” de producere a personajelor și a proiectelor narrative, dar a trecut sub tăcere replica ironică dată teoreticienilor receptării și, mai ales, criticii feministe. Această formidabilă satiră la adresa modului teoreticienilor de a concepe lectorul și lectura schițează portretul paradigmatic al principalelor grupuri de cititori din zilele noastre: cititorul universal și, bineînțeles, masculin, așa cum l-au conceput toți teoreticienii lecturii; o cititoare „educată” în spiritul admirației cărților și scriitorilor, fapt pentru care e „dragă lumii”, cum sugerează etimologia slavă a numelui Ludmila; cititoarea „nouă”, conștientă de apartenența ei genurială și „luptătoare”, cum iarăși indică numele Lottaria; în sfârșit, Irnerio, „necititorul” de masă, pentru care lectura este o „competență” uneori utilă, așa cum este șofatul sau gătitul.

Cititorul este personajul eponim al romanului „The Reader” (1995) de Bernhard Schlink. Jurist de profesie, Schlink publicase, începând cu 1987, o serie de romane polițiste a căror factură hibridă – monografie judiciară utilizând procesul-verbal, ancheta, dosarul și povestirea metafizică de extracție dostoevskiană – a plasat scriitorul german printre numele de referință ale detectivului contemporan. În „Cititorul”, Bernhard Schlink redeschide o veche rană a Germaniei ce părea de mult cicatrizată: exorcismul complexului de vinovăție al nemților, care, în ciuda faptului că erau cel mai cult și instruit popor european, au devenit protagoniștii unui devastator genocid. Fantasma obsedantă a ofițerului SS revine în jocurile

erotice ale unui adolescent de cincisprezece ani care își transferă crizele sexuale pubertare și hybrisul intelectual abia înmugurit asupra unei femei de treizeci și cinci de ani, fostă gardiană într-un lagăr de concentrare și fostă torționară. Obscenitate sexuală mixată cu Odiseea, Lessing citit printre convulsii și transpirație, Schiller sublimat în bigotism, un melanj subtil de frumusețe și perversitate în care zace, fără răspuns, întrebarea dacă fascismul era vizibil în vremea *aceea* și în cărțile *acelea*. Experiența acestui Cititor născut în 1968, în al cărui dezmăț livresc recunoaștem destinul unei generații, înseamnă o răzbunare spectaculoasă împotriva celui mai orgolios ideal european – cultura.

Dacă scriitura masculină e marcată de profunde resentimente și culpabilități refulate (defulate), scriitoarele pariază pe inocența copiilor. „Pierduți printre pagini” („Perdutittra le pagini”, 2013) de Margherita Oggero e un roman de aventuri fantastice și sublime, care atestă că civilizația cărții mai păstrează încă suficiente mistere. Scăpați atenției mioape și puțin cam distrase a unei baby-sitter românce pasionate de literatură (nu ne putem abține aici să semnalăm apariția unui nou picar al literaturii italiene: emigrantul român, „noul sărac” din „E Roma piange” (1996) de Alda Teodorani și „Cum să ne construim dușmanul” (2013) de Umberto Eco), protagoniștii acestui roman, Leone, Orso și Giulia, se pierd printre standurile Târgului de Carte de la Torino pentru a trăi feeria descoperirii secretelor ferecate între paginile „fără ilustrații” ale „cărților pentru cei mari”. Poveste de învățătură pentru părinți, romanul reprezintă o viziune naivă, o privire de jos spre bizara aberație a lumii adulte. Deoarece cărțile „nu se grăbesc niciodată, nu schimbă argumentul în situații delicate, se joacă cu fantezia și găsesc cuvinte pentru orice emoție”, Margherita Oggero vede în ele unicul program salvator de pus în aplicare.

Ultimul mare cititor reprezentat de romanul european în toată plenitudinea dificultăților de a învinge contingenta și limbajul este Marcel al lui Marcel Proust. Înainte de a fi orice altceva, „În căutarea timpului pierdut” este un roman despre răbdarea, renunțarea, afectele și injoncțiunile interioare pe care le pretinde actul lecturii. În ordinea de idei care ne preocupă,

Marcel este și primul cititor hiperconștient de aliajul primordial între lectură și luciditatea critică. E interesant să notăm că, din punctul de vedere al deconstructiviștilor, actul lecturii coincide cvasitotal cu operațiunile logice efectuate de creierul uman în procesul organizării critice a ideilor. Într-un fascinant articol consacrat „Alegoriei lecturii”, Paul de Man observa, pe urmele lui Poulet, că romanul lui Proust este fondat pe „alternanța mișcărilor prospective și retrospective: alternanță care amintește gestul lecturii, sau, mai bine zis, al re-lecturii, la care ne constrânge dificultatea nu doar a fiecărei fraze, ci a întregii rețele narative. (...) Momentul care marchează trecerea de la «viață» la scriitură corespunde unui act de lectură ce separă, din masa nediferențiată de fapte și evenimente, elementele distinctive susceptibile de a participa la compoziția unui text. Și aceasta, în virtutea unui proces de alegere, transformare și accentuare ce pare să reflecte practica comprehensiunii critice” [12, p.106].

Așadar, o primă exigență solicitată cititorului este capacitatea gândirii critice. Dar fenomenologia lecturii proustiene nu se oprește aici. Descripțiile ei sunt meticuloase, lucide, savante, luate sub lupa detaliilor despre spațiul, timpul și inactivitatea, inerția și chiar „trândăvia” socială pe care o reclamă. Pentru a putea citi nestingherit, remarcă Paul de Man, tânărul Marcel e nevoit mereu să se refugieze în micul salon întunecos, în camera lui de dormit, în foisor sau la umbra arbuștilor de păducel. Spațiul lecturii se configurează astfel ca un loc al retragerii din lume, al intimității și protecției sporite, al liniștii și al izolării de exteriorul perturbator, unde obscuritatea lămpii sau a umbrei sporește efectul iluminant al lecturii. Abundența detaliilor despre cărțile citite, extensiunile lor proiective, notarea percepțiilor și a senzațiilor suscitade de acele texte corespunde, în economia romanului, unui timp real al lecturii. În urma „experimentelor” efectuate, de Man ajunge la concluzia că cititorul lui Proust poate măsura cu exactitate durata lecturilor lui Marcel, căci aceasta coincide cu propriul tempou lectorial. Vremea cititului este întreruptă de scurte plimbări, vizite sau ritualurile nutriției, și nu invers, ceea ce semnifică o renunțare cvasitotală la partea activă, dinamică și practică a vieții. Marcel este conștient că se dedă unor

plăceri vicioase, de aceea investește repausul oțios necesar lecturii, dar și oricărei alte activități reflexive, cu puterea virilă a posesiei lumilor fictive ale cărților, care e comparabilă sau chiar egală cu posesia lumilor reale.

Am putea conchide, pe urmele lui Paul de Man, că experiența proustiană atestă, în chip exemplar, utopia lecturii în lumea contemporană. Nici spațiul, nici timpul și nici însingurarea sihastrială nu sunt prevăzute în noua ordine a oamenilor ca entități de care poți dispune după buna dispoziție.

Plăcerea, în care sălășluiește energia dorinței, reprezintă rezultatul logic al acestui nou statu-quo al valorilor sociale. Roland Barthes a sesizat, printre primii, că omul este în chip esențial plăcere, propunând acest principiu operant drept unică soluție viabilă a impasului lecturii. Încă de la proclamarea lui, în 1973 („Plăcerea textului”), principiul plăcerii a legitimat existența unui subiect care se regăsește, fără pudoare și vinovăție, în juisarea lecturii. Dacă scriitura nu e altceva decât juisare a limbajului, atunci ei nu-i poate corespunde altceva decât o juisare a receptării, iar această modificare de perspectivă implică o ruptură completă cu istoria lecturii de până la Barthes. Se poate citi din plăcere e, poate, unica justificare plauzibilă, dar aceeași plăcere va fi direct proporțională familiarității lectorului cu cea mai complicată construcție artificială a omului, care este limbajul. Dacă teza lui Barthes propune o cale de ieșire din criză, această cale este din nou rezervată aleșilor.

Astfel, chestiunea limbajului reprezintă un punct nevralgic al reflecției asupra condițiilor în care se poate realiza lectura. În „Amatascrittura” (2000), o carte ce exaltă bucuria amoroasă pe care o oferă întâlnirea cu cărțile, Dacia Maraini reperează cauzele fobiei de lectură a italienilor în procesul anevoios de formare a limbii naționale. Dacă în secolele XIII-XIV, Dante și Boccaccio scriau într-o limbă înțeleasă în cea mai mare parte a Italiei, atunci odată cu Umanismul și Contrareforma a revenit în forță mitizarea limbii latine. Planul lingvistic se încheie într-un cerc al separării: în interior – limba cultă rezervată aleșilor, conservatoare a secretelor propriei autorități, iar în exterior – limba vulgară, mai exact, limbile populare cu derivatele lor regionale. Această dihotomie între sublim și vulgar, între

scriitură și oralitate a durat suficient de mult pentru a deveni o maladie națională: raportul dificil al italienilor cu cartea.

Dacă alteritatea despre care vorbește Dacia Maraini este valabilă în plan culturologic general, atunci principiile ei sunt aplicabile și altor contexte similare. Privită din acest unghi de vedere, problema lecturii în societatea moldovenească are toate acoladele deschise: un proces de formare a limbii naționale în care nu am fost niciodată incluși, practicarea îndelungată a unui alfabet străin specificului fonetic al limbii române, farsa prelungită a limbii de stat, discontinuitatea tradițiilor intelectuale, bilingvismul derutant, cenzura și listele de cărți interzise care au generat o enormă confuzie de valori, generații întregi crescute în baza unui singur model de receptare identificatorie cu statul, partidul și proletariatul – toate acestea ne-au livrat unei oralități sclerate, sterile și agresive față de orice manifestare elaborată a limbajului. Din această perspectivă, motivul ororii noastre de lectură e ușor de înțeles. Dar constrângerile și habitudinile mentale specifice culturii noastre sunt determinate și de alți factori. Schimbările survenite în condiția corpului social după colapsul regimului totalitar au provocat dezastre comportamentale comparabile între ele pe întreg spațiul postsovietic. O examinare temeinică a istoriei cărții și a lecturii din perioada sovietică, precum și a legăturii sale cu totalitarismul încă urmează a fi făcută. În ciuda uluitoarei vastități de studii consacrate nefastei moșteniri sovietice și problematicii etice, morale și identitare a omului postcomunist, nu există nicio cercetare a „emoției estetice” ca mod de asimilare a istoriei în memoria biobibliografică a individului. Or, tocmai această cercetare ar putea oferi un răspuns la întrebarea cu privire la rolul și rostul cărții în perioada actuală. O reconstrucție minuțioasă a acelei temporalități existențiale concepută ca o memorie dilatată de supraabundența destinelor individuale care concep și se concep drept altceva în raport cu prospectările istorice ale momentului, o găsim în cartea „Sfârșitul omului roșu sau timpurile dezamăgirii” (2013), de Svetlana Alexievitch. Este o carte inclasabilă, polemică și răvășitoare prin dezvoltările ei în care omul sovietic, caduc și risipit atât de dramatic

într-o istorie „de mâna a doua”, se afirmă ca esență și conștiință care dă o formă „civilizației sale sovietice”, inclusiv civilizației cărții. Ne vom limita să extragem din ea, fără a le comenta, câteva citate răzlețe, deoarece puterea lor de evocare este în grad de a arunca suficientă lumină asupra problemei care ne interesează:

„Noi citeam cărți, citeam enorm. Discutam. Credeam că producem idei. (...) În fine, trăiam repliați asupra noastră, noi nu știam nimic din ce se întâmpla în lume. (...) noi ne-am făcut idei despre toate: despre Occident, despre capitalism, despre poporul rus. Trăiam într-un miraj. (...) Toate acestea au luat sfârșit odată cu perestroika. (...) Și noile reguli de joc: dacă ai bani, ești cineva, dacă nu-i ai, ești un nimeni. Pe cine interesează că l-ai citit pe Hegel? «Un literat», asta sună ca diagnoza unei boli” [16 p. 32].

„Și domnia lui Elțin a început: reformele lui Gaidar și acel «cumpără-vinde» pe care îl detest atât de mult... Ca să mă descurc, am plecat în Polonia cu sacii plini de sticle și jucării. În vagon nu erau decât profesori, ingineri, medici... Toți cu saci și baloturi. Petreceam nopți întregi discutând «Doctor Jivago» de Pasternak... Piesele lui Șatrov... Exact ca în bucătăriile noastre din Moscova” [16, p. 36].

„În perioada sovietică, aveam dreptul să posedăm multe cărți, dar nu puteam avea mașini scumpe sau case. (...) Banii au venit odată cu perestroika. Cu Gaidar. Banii adevărați. (...) A vedea Parisul sau Spania... corida, luptele de tauri... Eu am citit despre asta la Hemingway și, citind, știam că nu le voi vedea niciodată. Cărțile înlocuiau viața... Perestroika a însemnat sfârșitul vieții noastre în bucătărie și începutul goanei după bani. Banii au devenit sinonimul libertății” [16, p. 41].

„Din obișnuință, am intrat într-o librărie: cele 200 de volume ale «Bibliotecii universale» dormeau pe etajere, la fel și «Biblioteca de aventuri»... Edițiile oranj care mă făceau să visez. Era un munte de cărți! Intelectualii și-au vândut bibliotecile. Oamenii au sărăcit, desigur, dar nu din cauza asta s-au debarasat de cărțile lor, nu doar din cauza asta. Cărțile i-au decepționat. O decepție totală. Astăzi a devenit indecent să întrebi pe cineva ce carte citește. Prea multe lucruri s-au schimbat în viața noastră, iar cărțile nu spun

nimic despre asta. Romanul rus nu ne-a învățat cum să reușim în viață. Cum să devenim bogați...” [16, p. 43].

„Pe timpuri, o chitară făcea parte din obiectele de primă necesitate. Eram gata să-i ascultăm în genunchi pe poeții și barzii noștri preferați. Poeții adunau stadioane întregi supravegheate de milițieni călare. Cuvintele însemnau acte. A te ridica în timpul unei ședințe și a spune adevărul era un act, pentru că era periculos. Noi deversam totul în cuvinte... Acum, e greu de crezut. În zilele noastre, trebuie să acționezi, nu să vorbești. Poți să spui absolut totul, dar cuvintele nu mai au nicio putere” [16, p. 187].

Referințe bibliografice:

1. MANGUEL, A., *Eine Geschichte des Lesens*, Frankfurt am Main: Fischer Verlag, 2012.
2. BOLLMANN, S., *Warum Lesen Glücklich macht*, München: Sandmann Verlag, 2013.
3. ELLIS, E., SEEBOHM, C., SYKES, Ch., *Mit Büchern leben. Buchliebhaber und ihre Bibliotheken*, New York: Clarkson N. Potter Inc., 1995.
4. MUHLSTEIN, A., *Die Bibliothek des Monsieur Proust*, Berlin: Insel Verlag, 2012.
5. ACKROYD, P. *1001 Bücher die Sie lesen sollten, bevor das Leben vorbei ist*, Zürich: Edition Olms, 2007.
6. ELDERKIN, S., BERTHOUD, E., BÜNGER, T., *Die Romanetherapie. 253 Bücher für ein besseres Leben*, Berlin: Insel Verlag, 2013.
7. BAYARD, P., *Wie man über Bücher spricht, die man nicht gelesen hat*, München: Antje Kunstmann Verlag, 2007.
8. PLEȘU, A., *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*. București: Humanitas, 2012.
9. BLANCHOT, M., *Spațiul literar*. București: Univers, 1980.
10. Süskind, P., *Sull' Amore, sulla Morte*. Milano: Longaresi, 2007.

11. MARX, W., *L'Adieu à la littérature. Histoire d'une dévalorisation XVIII-XX siècle*, Paris: Minuit, 2005.
12. De MAN, P., CULLER, J., *Allegorie della critica. Strategie della decostruzione nella critica americana*. Napoli: Liguori Editore, 1987.
13. MARAINI, D., *Amatas crittura*, Milano: Rizzoli, 2000.
14. SCHLINK, B., *The Reader*, Paris: Gallimard, 2012.
15. OGGERO, M., *Perdutitra le pagine*, Milano: Mondadori, 2013.
16. ALEXIEVITCH, S. *La fin de l'homme rouge ou le temps du désenchantement*, Paris: Actes Sud, 2013.

Cultura lecturii și cultura informației: interferențe și condiționare reciprocă

Rezumat:

Ludmila CORGHENCI

Articolul se centrează pe conexiunile și interdependența fenomenelor „cultura lecturii” și „cultura informației”. Ambele fenomene țin de aria de influență a bibliotecii publice, drept impact fiind dezvoltarea/consolidarea de cunoștințe, abilități și atitudini, utilizate de persoane/utilizatori ai bibliotecii pe tot parcursul vieții, în diferite contexte, interacționând cu semenii lor și cu întreaga comunitate.

Cuvinte-cheie:

cultura lecturii, cultura informației, competențe ale utilizatorilor.

Cultura lecturii și Cultura informației reprezintă o totalitate de cunoștințe, abilități și atitudini, care contribuie la capacitatea unei/unor persoane de a-și îndeplini eficient sarcinile și responsabilitățile, de a avea performanțe. Sunt fenomene care implică bibliotecile publice cu anumite responsabilități, dat fiind necesitatea consolidării „rolului bibliotecii în societatea modernă prin dezvoltarea acesteia ca un serviciu public de asigurare a accesului la lectură și de dezvoltare a interesului pentru informare, învățare, educație și cercetare, activități culturale, precum și prin

sporirea capacităților de implicare a bibliotecii în transferul de cunoștințe și în formarea liberă a opiniilor” (3).

În calitatea sa de serviciu public, biblioteca pune la dispoziția utilizatorilor/comunității diverse servicii/activități axate pe formarea competențelor digitale (de exemplu, utilizarea calculatorului, utilizarea e-serviciilor, vânzare/cumpărare online, programare etc.); antreprenoriale (inițierea/dezvoltarea/administrarea unei afaceri, monitorizare și evaluare etc.); de dezvoltare personală (de exemplu, adoptarea unui stil sănătos de viață, ținută și discurs public etc.); de angajare în câmpul muncii (căutarea ofertelor de muncă, elaborarea unui CV/unei scrisori de intenție/de recomandare, prestația la interviul de angajare, cunoașterea prevederilor Codului muncii etc.); de comunicare și lingvistice (utilizarea corectă a limbii române, învățarea limbilor străine, comunicarea online, cultura comunicării etc.); de cultura informației (identificarea manipulării în sursele mass-media, analiza semantică a conținuturilor informaționale etc.). Considerăm că această enumerare ar trebui completată cu competența ce ține de cultura lecturii (ansamblu integrat de cunoștințe informațional-documentare, capacități/abilități de lectură și atitudini exersate într-o activitate de lectură).

De ce biblioteca trebuie să se centreze pe dezvoltarea competenței ce ține de cultura lecturii? (În Republica Moldova, fenomenul este mai mult abordat și tratat în domeniul pedagogiei.) (2, 6)

Astfel, cultura lecturii este definită drept abilitatea persoanei (n.a. – a utilizatorului de bibliotecă) nu doar de a citi un număr mare de publicații, nu doar de a citi permanent, fluent, dar mai ales de a înțelege, a învăța din text prin pătrunderea adevăratului sens al expunerii, cuvintelor, prin formularea de idei critice și creative (2, 6). Cultura lecturii integrează și este vizibilă prin setul de cunoștințe în expansiune, abilități și strategii utilizate de persoane pe tot parcursul vieții, în diferite contexte, interacționând cu semenii lor și cu întreaga comunitate (6, p. 8-9).

Contează mult și accețiia conceptuală a lecturii drept o activitate intelectuală, spirituală, de formare, dezvoltare a personalității, abilitate a vieții

și condiție esențială pentru a reuși în viață, a învăța, a munci, deci condiție a reușitei vieții personale și profesionale.

Considerând competența de cultură a lecturii un ansamblu integrat de cunoștințe informațional-documentare, capacități/abilități și atitudini, exersate prin lectură, menționăm următoarele aspecte ce țin de influența și implicarea bibliotecii (2, 6):

- *comunicarea/transferul de cunoștințe* despre obiectul lecturii (document) – gen, apartenență funcțională, aparat auxiliar etc. –, despre elementele/componentele documentului, despre mesajul operei, despre autoritatea documentului (autor, responsabilități instituționale), cunoștințe de vocabular, repere de continuitate a lecturii etc.;
- *formarea capacităților/abilităților de:* lectură fluentă, expresivă a diverselor tipuri de texte; ascultare/receptare a textului, identificare a ideilor principale, a noțiunilor, a personajelor etc.; analiză și interpretare a unui cuvânt, a unei secvențe de text, a unui fapt, a poziției autorului; rezumarea, sintetizarea informației din document; caracterizare a unui personaj, a unui simbol; apreciere a unui text lecturat, a unui personaj, a stării personale post-lecturale, abilitate de inter-relaționare, adoptarea unei poziții proprii, formulare proprie a opiniilor pe marginea documentului, expunere orală a conținutului etc.;
- *dezvoltarea și consolidarea atitudinilor:* conștientizarea necesității lecturii; transformarea utilizatorului în agent al lecturii; promovarea/di-seminarea reacțiilor utilizatorului provocate de lectura documentului, a opiniilor formulate de utilizator în legătură cu problematica textului lecturat, idei și aprecieri (conținut, personaje, autor, mijloace de expresie etc.).

Implicarea bibliotecii/bibliotecarului în formarea/dezvoltarea culturii lecturii, în opinia noastră, ține de:

- învățarea/cunoașterea profundă a resurselor informaționale deținute de bibliotecă, a documentelor actuale, a ratingurilor, topurilor, a lucrărilor menționate în cadrul diverselor concursuri;

- deținerea abilităților de lectură, de conexiune între resurse, promovarea/transmiterea acestor abilități utilizatorilor;
- studierea/cunoașterea necesităților informaționale ale utilizatorilor;
- comunicarea personalizată/în grup cu utilizatorii despre resurse documentare;
- identificarea și recomandarea resurselor de interes pentru utilizatori (indiferent de prezența fizică a acestora în spații);
- utilizarea tehnologiilor informaționale pentru a sprijini lectura;
- stimularea prezentării opiniilor utilizatorilor asupra celor citite (prin forme specifice bibliotecilor, utilizând și noile tehnici informaționale – concursuri, gale, instrumente de socializare etc.);
- încurajarea, demonstrarea utilității expunerilor, pozițiilor post-lectură ale utilizatorilor;
- responsabilități asociate: actualizarea/diseminarea informațiilor despre laureații concursurilor, galelor, premiilor (naționale, internaționale), despre bestselleruri, noi resurse, relații cu comunități profesionale și altele.

Competența de cultură a lecturii, consideră specialiștii, are un caracter supraordonat, stă deasupra tuturor competențelor persoanei și le consolidează (2, 6).

Fundamentează fenomenul „cultura lecturii” dezvoltarea competențelor de cultură a informației? În acest scop să revenim la prevederile standardului internațional de cultură a informației 2011 – SCONUL –, elaborat de Societatea Bibliotecilor de Colegii, Naționale și Universitare, care răspunde la întrebarea: ce trebuie să cunoască/să facă utilizatorul cult din punct de vedere al informației? (5, pp. 22-23). Standardul include șapte abilități de bază ce țin de accesarea, evaluarea și utilizarea informației:

- *accesarea informației*: a formula/a recunoaște nevoia de informare; a cunoaște, a selecta resursele adecvate; a înțelege principiile construirii și generării bazelor de date; a localiza și a accesa informația;

- *educarea utilizatorilor privind evaluarea, compararea informației obținute din diferite surse*: înțelegerea aspectelor ce țin de autoritatea informației, înțelegerea procesului de analiză/rezumare, extragerea adecvată a informației care corespunde nevoii de informare, evaluarea surselor de informare tradițională și electronice, accesul deschis la informație;
- *utilizarea etică și corectă a informației*: a organiza, a aplica și a comunica informația altor persoane (elaborarea, prezentarea și citarea referințelor bibliografice; respectarea prevederilor dreptului de autor); a sintetiza și a construi pe baza informației existente (articole, comunicări, proiecte etc.).

Cele prezentate mai sus ne permit să conchidem următoarele. Persoana (utilizatorul de bibliotecă) care a deprins și deține cunoștințele, abilitățile și aptitudinile de cultură a lecturii este mai eficientă privind accesarea informației, evaluarea și compararea acesteia și, mai ales, utilizarea etică și corectă a informației. Cultura lecturii fundamentează, produce și influențează dezvoltarea competențelor de cultură a informației, perseverării în învățare, prezentând ceva asemănător corelației „simplu–complex”, „particular–general”. Ambele fenomene, centrându-se pe actul lecturii/informării, țin de aria de implicare și influență a bibliotecii publice.

Referințe bibliografice:

1. CORGHENCI, Ludmila. Componentele culturii lecturii: sarcini și strategii ale bibliotecilor. Prezentare în cadrul trainingului „Dezvoltarea competenței de cultura lecturii: rolul și locul bibliotecii”, 8 aug. 2019, Chișinău. Manuscris.
2. HADÂRCĂ, Maria. Competența de lectură – concept, structură și mediu de formare. In: Limba Română. 2015, nr. 3/4, p. 120-129. ISSN 0235-9111. [Citat 26 iulie 2018]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Competenta%20de%20lectura%20%E2%80%93%20concept%2C%20structura%20si%20mediu%20de%20formare.pdf.

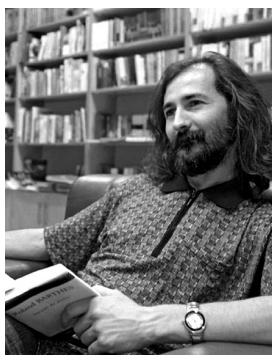
3. LEGE cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2017, nr. 301/315, 18 august, pp. 141-147 [online]. [citată 5 iunie 2019]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/371219/>.
4. MOLDOVAN, Liliana. Teoria și practica lecturii în lumina decantărilor bibliosofice moderne și contemporane. [citată 25 iunie 2019]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Competenta%20de%20lectura%20%E2%80%93%20concept%2C%20structura%20si%20mediu%20de%20formare.pdf.
5. REPANOVICI, Angela. Ghid de cultura informației. București, 2012. 115 p. ISBN 978-973-85962-9-0.
6. VERDEȘ, Tatiana. Cultura lecturii evaluată de PISA în raport cu competențele lectorale formate și dezvoltate prin Limba și literatura română ca disciplină școlară. Studiu de caz: Republica Moldova. Chișinău, 2017. [citată 25 iunie 2019]. Disponibil: <https://www.soros.md/files/Studiul%20Verdes%20Tatiana%202017-09-29.pdf>.

Cărțile pe care le-am citit, cărțile care m-au scris

Tonul: „...pentru că între a trăi și a scrie nu am acceptat niciodată o diferență clară...”

Julio CORTAZAR. *Ocolul zilei în optzeci de lumi*

Rezumat:

Autorul centrează atenția publicului asupra destinului operei scriitorului: recunoașterea persoanelor reale în personaje, interpretări eronate sau tendențioase, lectură făcută cu rea-credință, imunizarea scrierii la tot felul de atacuri... Oricâte măsuri de precauție ar fi luate, cartea publicată expune scriitorul anumitor riscuri. Dar este simbolic și încurajator mesajul final al autorului: Cartea există ca să (re)nască o lume.

Cuvinte-cheie:

Emilian GALAICU-PĂUN

carte, riscul autorului, lectură.

Bine-a zis cine-a zis: „Adevărații scriitori își întâlnesc personajele abia după ce le-au creat” (Elias Canetti), ceea ce înseamnă de fapt că personajele au avut șansa să-și întâlnească – fiecare – scriitorul lui, astfel adevărindu-l ca atare; ce-i de făcut însă când o persoană reală pretinde a se recunoaște în cutare sau cutare personaj, în ciuda avertismentului auctorial („Orice asemănare cu o persoană reală este rodul imaginației acelei persoane”), cerându-i public socoteală scriitorului pentru ceea ce nu doar că nu a făcut,

dar nici n-a intenționat?! Cum să-și vaccineze autorul opera împotriva unor interpretări eronate sau de-a dreptul tendențioase? Cum să-și ferească creația de o lectură făcută cu rea-credință?! Cum să-și imunizeze scrierea la tot felul de atacuri?!

Oricâte măsuri de precauție și-ar lua, odată publicată cartea scriitorul se expune – și cu cât scrierea e mai autentică, nemiloasă cu sine & cu cititorul (le plâng de milă cărților care cerșesc îngăduința publicului!), cu atât riscă să-și atragă fulgerele unor mâini dirijate – sigur că da! – de „bunele intenții”, dacă nu de-a dreptul justițiare. Delictul de opinie încă se plătește scump, de la tragerea în judecată la excomunicarea din sânul bisericii, de la asasinarea morală la condamnarea – în contumacie – la moarte, de la... *au-delà de...* Lista titlurilor trecute la index & a autorilor anatemizați e impresionantă; și ce dacă pe ea se regăsesc numeroase capodopere & nume care ar face cinste oricărei literaturi?! Dacă nu cumva o literatură e cu atât mai vie, cu cât conține mai multe asemenea cărți prohibite. La fel cum, înainte să ajungă în „Biblioteca școlarului” & edițiile de buzunar, anumite titluri au fost retrase din librării & date la cuțit. Așa că – vorba poetului – „bărbierii-vă cu ghiotina!”, dragi autori, dacă doriți să rămâneți în posteritate...

De son vivant însă orice autor trebuie să facă, la un moment dat, o alegere de principiu: fie să tragă cu obrazul pentru o scriere falsă, propagandistică/partinică/patriotică, „de vitrină”, într-un cuvânt contrafăcută; fie să tragă foloasele & ponoasele pentru o operă autentică (tocmai de aceea și există critica de întâmpinare, ca să autentifice cărțile de valoare, pe o piață literară plină de falsuri!) în care s-a investit trup și suflet. (Așa că – vorba vine – trageți în scriitor, mai ales atunci când acesta scrie cum poate mai bine!) Mai trebuie spus că, în funcție de opțiune, miza cărții este fie una externă (onoruri, bani, orgoliu personal etc., etc.), fie una existențială. De-o parte grafomanii & veleitarii de toată mâna, de-alta creatorii care răspund înainte de toate unei chemări lăuntrice.

Oricâte cărți ar da autorul, există (cel puțin) una ce-l face cu adevărat – uneori, *malgré soi!* – în ochii publicului, dar și în propriii ochi. De regulă, este scrierea în care-și dă măsura nu doar a așa-zisului *savoir-faire* profe-

sional, ci-și pune la bătaie și (mai cu seamă) propria viață, cu petele ei de lumină și zonele tenebroase. Fatalmente, această viață interacționează – se poate altfel?! – cu alte vieți, în primul rând cu ale apropiaților, și atunci reacția unor membri ai familiei nu se lasă așteptată: chirurgul Robert Proust, fratele mai mare al lui Marcel Proust, îi cere lui Gaston Gallimard să înceteze imediat publicarea romanului *În căutarea timpului pierdut*, pe motiv că i-ar dezonora familia; mai îngăduitor, revoluționarul Lev Ilici Mecinikov îi reproșează autorului povestirii *Moartea lui Ivan Ilici* că registrul psihologic al fratelui său „era mai bogat decât acel cu care Tolstoi și-a înzestrat eroul său”. Trebuie să țină cont scriitorul de sensibilitățile alor săi atunci când își scrie opera? (De ce nu, să le ceară chiar permisiunea, înainte de a se așterne pe scris?! De-aici și până la un referendum național, „Să scrie sau nu dl Aureliu Busuioc *Hronicul Găinarilor?*”, nu-i decât un pas.) În plus, „Nu ești câtuși de puțin liber să scrii cutare sau cutare lucru. Nu-ți alegi subiectul. Secretul capodoperelor în asta constă, în concordanța dintre subiect și temperamentul autorului. Căci nu-ți alegi subiectele, ele ți se impun” (de la Gustave Flaubert citire; în practică, lucrurile sunt ceva mai încurcate – se știe bunăoară că F.M. Dostoievski ar fi vrut să scrie *Anna Karenina*, iar L.N. Tolstoi – *Frații Karamazov!*). Or, procesul de creație este atât de complex, încât se poate întâmpla să te poarte în cu totul altă parte decât ți-ai propus să ajungi (și Cristofor Columb s-a pornit să afle un nou drum spre Indii, și a descoperit America!), chit că te-ai ghidat după busolă și compas. Că tot am pornit să rostesc cuvântul – compasiunea este cea care face diferența dintre o scriere revanșardă/pretențioasă și una autentică, oricât de dureroasă & greu de suportat ar fi.

Odată declanșat mecanismul textual, nu prea există cale de întoarcere, în acțiune intrând forțe adeseori nebănuite – este ca și cum trăgând de-un fir de păr rămas pe fundul căzii din baie, ai scoate din gaura de scurgere, de scalp (sau de coadă, deși imaginația mă duce mai curând la o gravură a lui Munch, *Îndrăgostiții printre valuri*, unde pletele iubitei se confundă cu talazurile mării), o femeie înecată, căreia făcându-i respirație gură la gură să-i redai suflarea!

În mare, există două categorii, inegale numeric, de scrieri: cărți care puteau foarte bine să nici nu fie scrise (majoritatea) și cărți care nu puteau să nu fie scrise (o minoritate compactă, cum ar fi nucleul dur al oricărei literaturi). Aproape orice autor bun are și cărți care puteau să nu fie scrise; nu orice autor important însă dă neapărat și o carte care nu putea să nu fie scrisă... Există totuși cazuri singulare, când un autor reușește din prima să dea o astfel de carte, cartea vieții sale cum ar veni (mă gândesc bunăoară la Alain-Fournier, cu al său *Grand Meaulnes*, dar și la Harper Lee, cu romanul *Să nu ucizi o pasăre cântătoare*), după care urmează tăcerea (adevărat, în cazul lui Alain-Fournier, odată cu moartea – în tranșeele Primului Război Mondial). Cum e să trăiești apoi, timp de decenii (iar dacă mă gândesc la Harper Lee, al cărei *To Kill a Mockingbird* obține Premiul Pulitzer în 1961 – peste juma de secol), la umbra – de fapt, în raza! – unei singure cărți?! E ca și cum ai da naștere unei ființe extraordinare cu prețul vieții creatoare propriu-zise (suprem sacrificiu!), într-o lume care privilegiază fertilitatea „în serie” (*à la* Amélie Nothomb – „anul și romanul”). Deloc întâmplător, despre unele titluri/unii creatori se spune: dacă n-ar exista, ar fi trebuit inventat!

Toate aceste note nu fac decât să pregătească terenul pentru intrarea în scenă a autorului (încă la persoana a treia, dar făcând deja pasul înainte, peste capul persoanei a doua: „O! cititor fățarnic – tu, semenul meu, – frate!”), recunoscut după deviza înscrisă pe armele-i grăitoare: CĂRȚILE PE CARE LE-AM CITIT, CĂRȚILE CARE M-AU SCRIS. Prea numeroase pentru a le enumera pe toate câte le-am citit, după ce că însușisem *à la lettre* lecția lui Rainer Maria Rilke – „Atunci am presimțit oarecum ceea ce am simțit mai târziu: că nu ai dreptul să deschizi o carte dacă nu te angajezi să le citești pe toate” –, nu într-atât însă ca printre ele să dau de cele, câteva, pe care aș fi vrut să le scriu, fără a schimba o virgulă – în acest sens, sunt un „artist al foamei pe invers”, plângându-mi mult prea multe pentru a mă opri doar la unele! –, în cele din urmă cititorul pasionat s-a lăsat scris, pe viu, de două-trei cărți, pe cât de grăitoare una, pe-atât de „împachetate în tăcere” și totuși „despachetate în cuvinte” altele. Din două, una – oricare, în funcție de punctul de vedere – este chiar cartea vieții mele (așa cum aș fi vrut să fie,

în cazul poeziei; așa cum a fost să fie, în cazul prozei – altminteri, deosebirea majoră dintre genul liric și genul epic ține chiar de strategia & tactica de luptă: un atac fulger *versus* un asediu de durată; excepțiile nu fac decât să confirme regula). Despre ea, în alineatul în care se trag concluziile, nu înainte de a-i oferi ultimul cuvânt lui Macedonio Fernandez:

„Mă feresc să asist la finalul scrierilor mele, de aceea le termin înainte” (să mă termine ele pe mine, adaug – în cunoștință de cauză – în paranteză); din contră, deducându-mă la relecturi (deloc întâmplător, Nichita Stănescu zice: „Numărătoarea începe cu doi...”), m-am dat apoi la rescrieri – de aici și până la a ajunge asemenea aceluși stăpân milos care, fiindu-i jale să-i rețeze coada câinelui de rasă dintr-o dată, i-o taie pe bucăți, nu-i decât un pas. Altfel spus, doar după ce le termin – o dată, de două ori, ori de câte ori le rescriu (de la Ștefan Manasia citire: „încât îți lasă senzația că autorul ar putea practica, oricând, a treia și a patra oară, jocul acesta de dânsul inventat”) –, scrierile mele încep cu adevărat: abia ediția *ne varietur* a *Arme-lor grăitoare*, în curs de apariție la Cartier, constituie „*locul geometric* în care (se) sublimază precedentele (...) într-o structură piramidală a operei” (Al. Cistelean), dacă-i vorba de poezie; ceea ce nu se poate spune despre ediția a II-a, revăzută și *remake*-tată, a romanului *Țesut viu. 10 x 10* – subtilă, observația lui Mihai Iovănel: „Unii vor citi acum cartea pentru întâia oară, alții o vor reciti; unii o vor citi și reciti în anii ce vin. Dar în special aceia care o vor reciti o vor citi cu adevărat prima dată” (subl. mea – Em. G.-P.) –, și asta deoarece în seara zilei de 7 martie curent însăși realitatea a pledat – în scris, la patru mâini, dacă nu cumva mâna forte a destinului în persoană a sucit gâtul retoricii – cauza unei noi ediții, a 3,14-a (alias, *II*), adevărind astfel că „o carte se publică la un moment dat, dar lucrul la ea nu se sfârșește niciodată. Niciodată atât timp cât autorul trăiește” (Mario Vargas Llosa). Cum însă de ceva vreme se tot trâmbițează despre „moartea literaturii” – și nici autorul acestor rânduri nu se simte prea bine –, mă întreb dacă nu cumva fraza lui Stéphane Mallarmé – „Lumea există ca să sfârșească într-o carte” – trebuie citită „în oglindă”, după cum urmează: Cartea există ca să (re)nască o lume.

Trei cugetări scurte despre carte, lecturi și cunoaștere

Dorian FURTUNĂ

Rezumat:

Autorul insistă asupra faptului că cei care neglijează cartea ratează un stadiu important în dezvoltarea lor intelectuală. Autorul pledează pentru lecturi temeinice, realizând similitudinea cu mâncarea: contează nu cantitatea, ci calitatea produsului, cât de bine este digerat, metabolizat. Cunoașterea, precedată de carte și lectură, e o nevoie care a decis în mod hotărâtor evoluția socială și culturală a speciei umane.

Cuvinte-cheie:

carte, lectură, cunoaștere.

Cartea

Cartea nu e o necesitate, la un moment dat ea poate deveni chiar un consumator inutil de timp și energie, iată de ce întâlnim atâția oameni care trăiesc confortabil fără a citi, dar care se impun, fac carieră, devin importanți în mediul lor.

Natura ne-a înzestrat cu instincte, emoții și mecanisme cognitive care ne permit să facem politică și business, să fim activi social și să obținem resursele necesare. A te baza doar pe intuiție, experiență și șarm poate fi

deci suficient ca să îți ridici o avere, să obții un loc în viață și să te bucuri de succes. Oamenii au făcut asta de milenii, în lipsa cărților. Mulți o fac și acum, există atâtea exemple.

Elocvente sunt în acest sens cuvintele lui Alexis Zorbas, strigate într-un miez de noapte: „Mă, omu' e fiară, zău. Omul e fiară și fiarele nu citesc!”. Epic.

Totuși, cei care n-au cunoscut plăcerea lecturii, cei care neglijează cartea ratează un stadiu important în dezvoltarea lor intelectuală. Lectura cărților e ceea ce ne înalță deasupra condiției noastre native, deasupra instinctelor pe care le împărtășim în comun cu animalele. Ea ne permite să descoperim o dimensiune superioară a umanului din noi și e un izvor de enormă satisfacție. Ferice de cei care au găsit în citirea cărților o bucurie a vieții!

Jorge Luis Borges a mărturisit că își imagina Paradisul sub forma unei biblioteci. Visa să dedice răsăritului de a citi întreaga veșnicie. E un exemplu de om care a găsit sursa mulțumirii existențiale, pe măsura dorințelor sale. Cu adevărat, cititul e un soi de hedonism intelectual accesibil oricui. Un hedonism care nu necesită alte resurse decât timpul.

Apoi, o lectură bună la vremea potrivită poate fi decisivă, poate determina și profila destinul. La fel cum oamenii creează cărți, cărțile creează oameni. Pe tine ce cărți te-au creat?

Lecturile

Urmăresc uneori ce liste de cărți propun spre citire diferiți oameni. Ce am observat. Cei de la noi propun tot felul de titluri din literatura universală, beletristică citită încă la liceu sau în studenție. Sau niște cărți motivaționale de duzină, secondate de câteva titluri de specialitate. Acesta e adeseori întregul lor bagaj de lecturi.

Liderii intelectuali din afară, cei de mare calibru, recomandă cu totul alte cărți. Ei propun filozofie solidă, cărți de non-fiction, menționează

ediții recente, bestselleruri de ultima oră, scrise în secolul XXI, nu prin secolul XIX. Ei reușesc să completeze lecturile din prima tinerețe cu titluri proaspete, care le permit să fie conectați la pulsul vremii și la progresul cunoașterii. Cărțile citite fac diferența în înțelegerea lumii. Ceea ce recomandă unii sau alții e tot un criteriu de evaluare a gradului de profunzime și anvergură intelectuală.

O altă preocupare a multor tineri este să citească repede. Ca să ce?... Ca să aibă mai multe titluri la activ? Oare ei cred că prin citirea la 200 km/h vor obține mai multe cunoștințe? Nu, vor vedea mai multe pagini cu text și mai puțin text în pagini. S-au făcut niște constatări experimentale care-mi confirmă bănuielile. Cei care se laudă că citesc foarte repede, după metode ultramoderne, nu prea demonstrează performanță intelectuală. Și nici salvarea cărților nu au gustat-o. Dacă vorbim de literatura științifică, lucrul cu ea necesită focalizare și capacitate înaltă de a înțelege și de a sistematiza informația. Pentru aceasta, trebuie să citim nu foarte repede, ci foarte concentrat. Două-trei cărți solide, complicate, profunde, citite lent și cu privire reflexivă sunt mai utile pentru minte și pentru cercetare decât douăzeci de cărți de beletristică sau psihologie pozitivă citite în fugă. Cu cititul e ca și cu mâncarea. Contează nu cantitatea, ci calitatea produsului. Și cât de bine este digerat, metabolizat.

În general, observ că majoritatea cititorilor preferă cărți care relaxează, mai puțin cărți care tensionează sau solicită efort intelectual. Deci și în lectură se caută odihna pentru creier, distracția, dorința de a menține zona de confort. Reiese că nu de fiecare dată cititul este echivalent cu dobândirea de cultură și cunoștințe. Chiar și în materie de „lecturi profunde”, predilecțiile sunt pentru un fel de *junk philosophy* sau pentru idei împachetate comod și cât mai concis. Adică preferăm să mergem pe scurtătură, pe aforisme și pe citate, fără a răsfoi operele temeinice și voluminoase. Am fost și eu fascinat, în fragedă tinerețe, de laconismul și concentrația aforismelor. De elocința lor conturată, compactă, care transmite o senzație gata fabricată. Au trebuit să treacă ceva ani pentru a mă convinge de caracterul amăgitor al maximeilor, de facilitatea lor de suprafață. Ele sunt niște ironii fine și ușoare sugestii,

nu mai mult de atât. A încerca să înțelegi lumea prin prisma unor maxime, a-ți construi o filozofie de viață pe baza înțelepciunii lor fragmentare e la fel de iluzoriu ca impresia că devii erudit rezolvând zilnic integrale. Nu, o integramă te obișnuiește să pui cruce în cruce niște cuvinte deja cunoscute, într-o vecinătate aberantă. Aici se consumă procesul de cultivare. Aforismele își cam încheie efectul din moment ce l-ai citit pe unul și treci la alte câteva zeci sau sute, creându-ți un puzzle de înțelesuri eterogene și contrapuse, care mai mult te încurcă decât te îndrumă.

Aproape la fel, cărțile ușurele și citite zburatic vor trece precum apa prin nisip, fără a fertiliza gândirea cu elemente prețioase și fără a cultiva o roadă intelectuală cu adevărat valoroasă.

Cunoașterea

Ecleziastul spune că „acolo unde există multă știință este multă supărare și crescând cunoștințele, crește și durerea”. E în parte adevărat, dar scopul acumulării de cunoștințe nici nu este dobândirea stării de fericire; dorința de a cunoaște e dictată de nevoia noastră de a pricepe, de a explica. E o nevoie care poate că nu ne-a făcut fericiți, dar a decis în mod hotărâtor evoluția socială și culturală a speciei umane. Avem cel mai impetuos instinct al curiozității din toată lumea vie. Acest instinct este atuuul nostru suprem, cel care ne-a făcut oameni, ne-a civilizat, ne-a motivat să explorăm Pământul.

Ca și în privința coeficientului de inteligență, ca și în privința gradului de agresivitate, nivelul de curiozitate diferă de la un individ la altul. Poate fi remarcat acest fapt încă în copilărie, când unii sunt mai curioși și mai setoși de cunoștințe. Dacă ești dintre aceștia, felicitări! Faci parte din clubul celor pentru care cunoașterea e un mod de a fi, e o misiune personală și e o sursă de bucurie, în ciuda concluziilor dramatice pe care adesea cunoașterea le aduce. Motivația lăuntrică stă la baza setei de cunoaștere, nu factorii externi. Scuza unora că nu au timp pentru carte este o scuză falsă. Timpul este

distribuit în mod egal, diferă doar cum și pentru ce îl consumăm. Multă lume găsește timp pentru a viziona campionate, seriale TV, pentru jocul de cărți, sindrofii și taclale în fața sticlei cu bere sau vin. Deci nu lipsa timpului ne ține departe de carte, ci dezinteresul și lenevia intelectuală. Cu adevărat contează doar prioritățile și determinarea fiecăruia. Voința de autodidact, dacă o ai, te disciplinează. Confucius spunea că înțeleptul nu se întristează din pricină că oamenii nu îl cunosc, ci pentru că el nu îi cunoaște îndeajuns pe oameni. Această aserțiune poate servi ca un motto bun pentru cei pasionați de studii și cercetare.

Cunoașterea acumulată pentru tine diferă de cea acumulată pentru alții; prima e mai autentică, e mai organică firii tale, poate fi mai profundă. Iată de ce un copil care citește pentru sine e mai de încredere în acumularea de cunoștințe decât cel care citește pentru profesor și note. Totuși este bine când ceea ce ai acumulat și ai asimilat pentru tine împărtășești și altora. Așa devii un izvor de cunoștințe.

Personalități din toate timpurile ca argumente pro lectură

Vera OSOIANU

Rezumat:

Argumentând importanța lecturii, autorul apelează la experiențele conducătorilor corporațiilor mari de succes, oamenilor de cultură, autorități care au înfruntat uitarea istoriei. Este specificat rolul bibliotecii drept un actor important pe scena promovării lecturii. Considerând lectura un fundament pentru cunoaștere și dezvoltare, pentru existența conștientă a persoanei, autorul încurajează factorii interesați pentru consolidarea eforturilor de dezvoltare a competenței de cultura lecturii, de promovare a lecturii.

Cuvinte-cheie:

lectură, cultura lecturii, competența lecturii.

Despre lectură, considerată una dintre cele mai vechi aptitudini umane, și despre „efectul iluminant” al lecturii s-a scris suficient de mult, de-a lungul anilor, dar, mai ales, în ultimele decenii. Numeroase studii realizate de renumite universități din întreaga lume demonstrează marile beneficii ale lecturii. Studiile arată că lectura, respectiv alfabetizarea reprezintă fundamentul bunăstării emoționale și fizice, creșterii intelectuale și securității economice. Mai mult, lectura și, în special, citirea cu

voce tare îmbunătățește abilitățile de ascultare, influențează dezvoltarea vocabularului, înțelegerea temelor și structura textelor, care influențează viitorul succes al copiilor.

De ce sunt atât de importante competențele de lectură? Pentru că lectura deschide uși spre experiențe, educație, cunoaștere, carieră, imaginație, creativitate... și încă multe alte uși importanța cărora este aflată abia după ce ușa este deschisă. „Dacă nu citești la timp, înțelegi prea târziu!” – această constatare, care servește ca motto pentru mai multe activități, vehiculată frecvent în presă, reliefează un mare adevăr. Lucrările care nu sunt citite la vârsta potrivită nu vor mai fi citite niciodată, iar lipsa acestor lecturi va șubrezi fundamentul cunoașterii. Este adevărat că în universul lecturilor este cale de întoarcere, uneori prin copii, alteori prin nepoți, poate chiar strănepoți... și totuși. Viața fără lectură înseamnă viață fără de viață – cam așa putem spune despre o competență absolut indispensabilă omului cult.

Deosebit de important este rolul lecturii în organizarea unui mod sănătos de viață. Potrivit UNESCO, un copil născut de o mamă care știe să citească are cu 50% mai multe șanse să supraviețuiască după vârsta de 5 ani decât unul a cărui mamă este analfabetă. Conștientizarea acestui lucru este deosebit de importantă pentru că, deși în rândul tinerilor nivelul educației femeilor a crescut rapid în ultimii ani, totuși, din cinci tineri care nu știu să scrie și să citească, trei sunt femei.

Studiile demonstrează și importanța competențelor de lectură în combaterea sărăciei. 750 de milioane de adulți din întreaga lume, dintre care două treimi sunt femei, nu posedă abilitățile de bază de lectură și scris, aceasta în timp ce în societatea modernă puține sunt carierele în care te poți afirma fără a ști să citești. World Literacy Foundation consideră că, dacă toți copiii care provin din țări sărace ar termina școala știind să scrie și să citească, 171 de milioane de oameni ar putea scăpa de sărăcie. Potrivit aceleiași surse, persoanele care nu știu să scrie și să citească câștigă cu 30-42% mai puțin decât cele instruite.

Lectura este un factor esențial în atingerea succesului. 88% dintre bogații lumii citesc cel puțin o jumătate de oră în zi. În medie, un conducător

al unei corporații mari sau o persoană de succes citește peste 60 de cărți pe an. Printre aceștia: Oprah Winfrey, Bill Gates, Warren Buffett, Mark Zuckerberg etc. De menționat aici și faptul că giganții companiilor specializate în tehnologii informaționale întotdeauna au știut să dozeze timpul în care propriii copii au voie să folosească tot felul de gadgeturi și să echilibreze timpul dedicat lecturii.

Drumul spre cunoaștere și dezvoltare trece prin lectură și cu cât mai greu este bagajul de cunoștințe adunat în rezultatul lecturii, cu atât mai largi sunt orizonturile pe care o persoană le poate cuprinde. Prin lectură se transmite memoria colectivă a omenirii, de aici și marea apreciere de care cartea și lectura s-au bucurat încă de la începuturi. Probabil nu există alte lucruri sau fenomene care să fi fost mai elogiate decât cartea și puține sunt marile personalități care să nu se fi pătruns de marile valori ascunse printre pagini și să nu fi trimis mesajul acestei prețuiri către urmași.

De cele mai multe ori, atunci când vrem să fundamentăm o teză despre importanța lecturii apelăm la autorități care au înfruntat uitarea istoriei. Nume consacrate, cercetători de vocație, autorități trecute și prezente, mari personalități ale lumii, care au cunoscut pe cont personal bucuria și importanța lecturii, care s-au format și au cucerit culmi nebănuite și nesperate prin lectură, care au cunoscut cele mai mari înălțimi ale succesului datorită actului lecturii au lăsat moștenire urmașilor îndemnul spre lectură. Gânduri nemuritoare despre rolul lecturii și al cunoașterii în devenirea lor au lăsat Seneca, Einstein, Confucius, Goethe, Borges și foarte mulți alții.

Îl putem invoca în acest context pe Seneca cu afirmația „Literatura se face prin cultură, iar cultura prin lectură”, ajungând la George Luis Borges, care afirma că „o carte te trimite la alte cărți și toate împreună formează baza trainică a culturii noastre”. Nu putem trece pe lângă Mihai Eminescu cu îndemnul „Citește. Numai citind mereu, creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imagini”. Tot în acest sens și îndemnul spre lectură al mai apropiaților de timpurile noastre – Tudor Chirilă, un idol al adolescenților: „Scopul vostru trebuie să fie cunoașterea. Cu cât veți ști mai multe, cu atât veți fi mai înalți. Orice carte citită, orice lecție învățată se vor

așeza sub voi și vă vor ridica deasupra celorlalți. Veți domina cu mintea. Nu e nimic mai frumos decât asta”, la fel, și cercetătorul de generație net-istă, Dorian Furtună: „Faceți sport și citiți cărți, iată rețeta simplă pentru oricine dorește să fie în armonie cu sine”.

J.K. Rowling, care prin Harry Potter și alte personaje a incitat și continuă să incite imaginația unui număr enorm de cititori-fani, îndeamnă, și ea, fără o adresă concretă de vârstă: „Citește oricât de mult poți. Nimic nu te va ajuta atât de mult ca lectura”.

Confucius vedea lectura ca o evadare din mrejele ignoranței: „Oricât de ocupat ai fi, trebuie să găsești timp ca să citești. Altfel vei capitula în fața ignoranței.” Această idee apare și la Joan Bauer, care scria: „Bunica întotdeauna spunea că Dumnezeu a făcut bibliotecile pentru ca oamenii să nu aibă nicio scuză de a fi stupizi”.

Scott Corbett și George R.R. Martin considerau că lectura te ajută să trăiești mai multe vieți. „Adesea mi-e milă de oamenii care nu citesc. Ei nu știu că pierd șansa de a trăi o viață în plus”, scria Scott Corbett. Și în același sens, George R.R. Martin menționa: „Un cititor trăiește o mie de vieți până moare. Un om care nu citește trăiește o singură viață”.

Ce înseamnă lectura pentru cercetare? Doar două exemple absolut convingătoare. Pentru a scrie cele trei lucrări în mare vogă în ultimii ani: „Sapiens: scurtă istorie a omenirii”, „Homo Deus: scurtă istorie a viitorului” și „21 de lecții pentru secolul XXI”, Yuval Noah Harari a studiat peste 700 de izvoare. Bibliografia de la finalul cărții „Homo aggressivus” a cercetătorului Dorian Furtună numără 1360 de izvoare. De atâta documentare au avut nevoie doi cercetători pentru a pune pe masa cititorului niște lucrări de excepție. Cât de mult învață cititorul din aceste sinteze bazate pe cunoaștere? Enorm! După lectura cărților te alegi cu o ală viziune asupra lucrurilor, asupra trecutului și asupra viitorului, cu un alt orizont. Lucrările citate sunt izvoare adânci de cunoștințe, benefice în egală măsură și autorului, și cititorului – Dorian Furtună consideră că „...este bine când ceea ce ai acumulat și ai asimilat pentru tine împărtășești și altora. Așa devii un izvor de cunoștințe”.

Orice creație de prestigiu, de orice gen, are în spate o documentare serioasă. Craig Mazin, creatorul miniserialului „Cernobâl”, în zilele de glorie ale acestuia, publica pe pagina sa de Twitter o listă de cărți și filme din care s-a documentat pentru producerea celui mai de succes serial din istorie, potrivit ratingului IMDb. Lista include 12 cărți dintre cele mai renumite la această temă și 7 filme documentare. Lista cărților include și renumita „Voices from Chernobyl” a Svetlanei Alexievich, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură. Svetlana Alexievich a intervievat mai mult de 500 de martori oculari, pompieri, lichidatori ai consecințelor, politicieni, fizicieni și cetățeni simpli, timp de 10 ani. „Este o lectură esențială și sfâșietoare”, scria despre aceasta Craig Mazin.

Pentru devenirea unui scriitor/cercetător, lecturile au o importanță mai mare decât creațiile proprii. Oare cât de mult trebuie să citească scriitorii/cercetătorii ca să poată genera conținuturi de aleasă valoare și creații nemuritoare? J.L. Borges, cel mai pătit dintre cititori, mărturisea: „Să se laude alții cu paginile pe care le-au scris; eu mă mândresc cu cele pe care le-am citit”.

Interesant este motivul fericirii asociat cu lectura. De amintit aici îndemnrurile și constatările lăsate de:

- Michel Tournier: „Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți”;
- Jorge Luis Borges: „Lectura e o formă a fericirii, dar nu poți obliga pe nimeni să fie fericit”;
- Fernando Savater: „Lectura este o formă a fericirii. Ultima la care vom renunța!”;
- Marcel Proust: „Probabil că nu există zile mai fericite din copilărie ca acelea petrecute citind o carte extraordinară”;
- John Lubbock: „Oricine va avea cheia de aur care deschide ușa tăcută a bibliotecilor va găsi în ele încurajare și mângâiere, odihnă și fericire”.

„Ferice de cei care au găsit în citirea cărților o bucurie a vieții!” exclamă Dorian Furtună în „Cugetările unui necunoscut”. Să aibă oare aceste gânduri la bază ideea că lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere,

dezvoltare, destindere și visare sau este ceva mai mult? Pentru o tratare mai serioasă a temei va trebui să apelăm la Stefan Bollmann, care, în lucrarea „De ce lectura ne face fericiți”, menționează că „fericirea lecturii coincide întru totul cu soluționarea incertitudinilor celor mai lumești, cum ar fi singurătatea esențială a omului, absența sensului existențial sau necesitatea niciodată satisfăcută de dragoste” (Tatiana Ciocoi).

O atenție deosebită a fost și este acordată lecturii copiilor. Foarte important este rolul familiei în dezvoltarea interesului și gustului pentru lectură al acestora. Mircea Cărtărescu scria: „Dacă un copil nu-și vede niciodată părinții citind, nici el n-o va face”. Copiii au nevoie de modele. Se consideră că dacă tata citește – citesc și copiii.

Pentru fiecare persoană lectura a însemnat sau înseamnă ceva aparte. Pentru Vladimir Beșleagă „lectura a fost o modalitate de a ieși din cadrul îngust al familiei, al comunității rurale și de a descoperi lumea cea mare”. Acest adevăr ar putea să-l confirme foarte multe persoane.

Pentru Horațiu Mălăele „lectura este fântâna înțelepciunii”. Pentru Dorian Furtună cartea și cititul este „o formă de zen a intelectului”.

Zoe Bușulenga consideră că „cititul îl face pe om om”, iar Bogdan Georgescu – că „dezvoltarea intelectului se face doar prin lectură...”.

Despre fenomenul lecturii, importanța lecturii, tehnicile și tipurile de lectură se discută mult în contextul extinderii Internetului și al modernizării tehnologiilor, de cele mai multe ori în contradictoriu. Unii cercetători înclină balanța în favoarea lecturii non-fiction, motivaționale, alții – în favoarea beletristicii ca izvor pentru alimentarea imaginației.

Ceea ce mulți numesc criză a lecturii alții numesc diversificarea formelor. Unii cunoscători ai domeniului afirmă că în prezent se citește chiar mai mult decât anterior. Poate mai puțină beletristică. Tehnologiile învață a scrie și a citi cu o viteză uimitoare. Piața americană, de exemplu, a cunoscut o creștere substanțială a cărților audio.

Cu toate acestea, potrivit Pew Research Center, cărțile tipărite rămân cel mai popular format pentru citire. În timp ce 67% dintre americani au citit o carte tipărită în ultimul an, doar 18% citesc cărți în format electronic. Cifre

aproape similare prezintă un studiu realizat în anul 2019 într-o școală din mun. Chișinău (101 elevi, aleși aleatoriu: 32 de elevi din clasele primare; 48 – din clasele gimnaziale, 21 – din clasele liceale): 84% dintre elevi preferă să citească în format tipărit.

De rând cu ceilalți actori, de pe scena cărții, biblioteca și bibliotecarul au un aport foarte important în promovarea cărților bune, care să trezească interesul și gustul pentru lectură. Menirea bibliotecarului este de a găsi cartea potrivită pentru cititorul potrivit. Într-un dialog dintre Valeriu Gherghel și Robert Șerban găsim constatarea că „un om normal ajunge să citească într-o viață 5.000 de cărți, maximum 6.000, asta dacă e longeviv”. Și aici apar în scenă liderii lecturii.

Despre importanța selecției cărților bune, cu adevărat valoroase, meditează Carl Sagan: „Dacă termin o carte pe săptămână, voi citi doar câteva mii de cărți în timpul vieții, adică aproximativ o zecime de procent din fondul celei mai mari biblioteci din lume. Important este să știi ce cărți să citești”.

Îndemnul lui Theofil Simenschi – „Nu citiți cărți bune, pentru că acelea foarte bune sunt atât de numeroase, încât nu vă va ajunge viața măcar pentru a le răsfoi” – este în aceeași măsură de potrivit pentru cititor, cât și pentru bibliotecar. Sau... poate în egală măsură pentru toți actorii antrenați în organizarea activităților de promovare a lecturii.

Deosebit de importantă este orientarea lecturii în rândurile copiilor. Nicolae Iorga considera următoarele: „Lectura joacă un rol important în viața copiilor, un rol mult mai mare decât în viața celor vârstnici. Cartea citită în copilărie rămâne prezentă în amintire aproape toată viața și influențează dezvoltarea ulterioară a copiilor. Din cărțile pe care le citesc, copiii își formează o anumită concepție asupra lumii, cărțile formează la ei anumite norme de conduită”. Aici ar fi de un enorm folos modele concrete de dezvoltare în lectură, despre care la noi se scrie foarte puțin sau aproape deloc.

Bibliotecarii ar trebui să zăbovească mai mult la această temă în preajma eseului „Lecturile” din „Cugetările unui necunoscut”, de Dorian Furtună. „...cărțile ușurele și citite zburdalnic vor trece precum apa prin nisip, fără a

fertiliza gândirea cu elemente prețioase și fără a cultiva o roadă intelectuală cu adevărat valoroasă”, concludă autorul în finalul eseului și este greu de găsit contraargumente serioase.

O analiză serioasă a documentelor internaționale și naționale tangențiale cu fenomenul lecturii demonstrează că există o bază solidă pe care pot fi construite relațiile viitoare între actorii de pe scena promovării lecturii. Cum vor reuși bibliotecarii să se afirme pe această scenă și să contribuie la reanimarea uneia dintre cele mai importante responsabilități ale bibliotecii – promovarea lecturii – și să-i dea „Cezarului ce-i al Cezarului” depinde de ei înșiși. De amintit aici și prezicerea lui Steve Coffman, care, în articolul (controversat la rândul său) „Declinul și căderea Imperiului Biblioteca”/ “The Decline and Fall of the Library Empire”, scria despre faptul că s-ar putea întâmpla ca viitorul bibliotecii să depindă de carte și anume de cartea tipărită. În acest context, poate fi invocată și o postare de pe Facebook a cercetătorului Dorian Furtună: „Faima de pe Facebook, Instagram și bloguri e atât de amăgitoare și efemeră. Odată cu evoluția formelor de comunicare, toată această informație de-o zi se va pierde în universul internetului aflat în expansiune. Mai rău, așa cum nu mai poți utiliza azi informația păstrată pe dischete, vor deveni odată inaccesibile sau de negăsit «viețile» noastre virtuale de pe bloguri și rețelele sociale. Paradoxal, în toată această expansivitate virtuală, cărțile rămân a fi obiecte durabile în timp. Nu sunt afectate nici de trenduri, nici de lipsa electricității, nici de mofturile noilor generații. «Viețile virtuale» – construcții cvasihipnotice, castele pe nisip...” (<https://www.facebook.com/dorian.furtuna?fref=nf&pnref=story>).

Lectura este recunoscută ca cea mai importantă modalitate pe care omul modern o are pentru a se educa, pentru a fi capabil să ia decizii. Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente. Este un motiv serios de a ne consolida eforturile și a pune umărul la această înălțătoare lucrare, care include și eforturile decidenților politici și financiari. Neil Gaiman, cunoscutul scriitor britanic și apărător al bibliotecilor, căruia îi suntem datori cu „una dintre cele mai rafinate și

multidimensionale analize asupra semnificației cărților și a rolului lecturii în viața umană”, în prelegerea devenită articol de mare rezonanță „De ce viitorul nostru depinde de biblioteci, lectură și fantezie”, declară: „Noi avem obligația de a spune politicienilor noștri ce vrem, de a vota împotriva politicienilor din orice partid ar fi, care nu înțeleg valoarea lecturii în crearea de cetățeni valoroși, care nu vor să acționeze pentru a păstra și proteja cunoașterea și a încuraja educația. Nu este o problemă a partidelor politice. Este o problemă a umanității noastre comune”.

Organizatorii lecturii și responsabilii de acest proces trebuie să convingă cititorii reali și potențiali că, așa cum afirma Pasternac, „lectura este activitatea cea mai importantă a omului” și că „odată ce înveți să citești, vei fi pentru totdeauna liber”(Frederick Douglass).

Concluzionăm că „lectura e singura terapie de care au nevoie toți oamenii” și punctum.

Referințe bibliografice:

1. ALHARBI, Majed Abdulkareem. Reading Strategies, Learning Styles and Reading Comprehension: A Correlation Study. [citată 30.05.19]. Disponibil: <https://pdfs.semanticscholar.org/7a31/a8e16fd7da684729bfc86a8ce610c45773b1.pdf>.
2. BOOKSTER: În medie, un angajat din automotive citește 17 cărți și articole în fiecare an, cu patru mai mult decât media abonaților companiei. [citată 30.05.19]. Disponibil: <https://www.forbes.ro/books-ter-medie-un-angajat-din-automotive-citeste-17-carti-si-articole-fiecare-cu-patru-mai-mult-decat-media-abonatilor-companiei-135924>.
3. CĂRTĂRESCU, Mircea. „Dacă un copil nu-și vede niciodată părinții citind, nici el n-o va face”. [citată 30.05.19]. Disponibil: https://life.ro/mircea-cartarescu-daca-un-copil-nu-si-vede-niciodata-parintii-citind-nici-el-n-o-va-face/?fbclid=IwAR1WAZSbZalSqqZUK3qVPyqii-BOVTd7nL-NfGOa20-D__EGYUcBovD9QIDk.

4. CUM a evoluat cititul de-a lungul a 5000 de ani [online]. [citată 31.05.19]. Disponibil: <https://hyperliteratura.ro/cum-a-evoluat-cititul-de-a-lungul-a-5000-de-ani/?fbclid=IwAR2uJrSTnEwvjVclh0qDIeBsSVdIt4NLs-gXwjcT0h3CAAVBe60IJ7C9EsWM>.
5. HALETT, Rachel. Want to live longer? Read a book. [citată 30.05.19]. Disponibil: <https://www.weforum.org/agenda/2016/10/want-to-live-longer-read-a-book>.
6. GONZALEZ, María Francisca. Oodi Helsinki Central Library. [Accesat 30.05.19]. Disponibil: <https://www.archdaily.com/907675/oodi-helsinki-central-library-ala-architects>.
7. PERRIN, Andrew. Nearly one-in-five Americans now listen to audio-books. [citată 30.05.19]. Disponibil: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/03/08/nearly-one-in-five-americans-now-listen-to-audio-books/?fbclid=IwAR0bXq6UNQNvBiwnliu-OXVqQ8bID0MD5xuW-FibnH0n5j1TZ2QU3FWYWDsY>.
8. RICHARDSON, Nicole. Guided Reading Strategies for Reading Comprehension. [citată 30.05.19]. Disponibil: https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1019&context=education_ETD_masters.
9. RISTEA, Ioana. Ce spun scriitorii despre importanța lecturii. [citată 30.05.19]. Disponibil: <http://www.cartedelaora5.ro/ce-spun-scriitorii-despre-importanta-lecturii/>.

Lectura ca mecanism fiabil de socializare

Elena PINTILEI

Rezumat:

Articolul se referă la influența lecturii asupra procesului de socializare a utilizatorului. Sunt analizate aspectele pozitive și negative ale societății contemporane, impactul acesteia asupra proceselor de socializare în era digitală. Se caracterizează rolul competențelor bibliotecarilor și utilizatorilor în capacitatea de a percepe și evalua informațiile. Se concluzionează că acțiunile în promovarea lecturii și formarea unei culturi de lectură sunt un factor important în socializarea individului și o condiție necesară pentru formarea unei persoane armonioase, capabilă să desfășoare activități productive și creative în societatea informațională și în societatea cunoașterii.

Cuvinte-cheie:

socializare, mediu social, lectură, utilizator, educație, societate informațională.

Problemei socializării îi sunt dedicate un număr mare de lucrări în domeniul sociologiei, psihologiei generale și educației. Pe baza lor, putem concluziona că socializarea în termenii cei mai generali este un proces de formare socială a unei persoane, fondat pe asimilarea viziunii asupra lumii și a valorilor și tradițiilor culturale, pe cunoașterea legilor și normelor de

comportament social, pe deținerea cunoștințelor și abilităților obișnuite și profesionale, verbale și non-verbale, în canale de comunicare socială, inclusiv mediul electronic.

Dacă vom compara interesul diferitor științe pentru fenomenul lecturii, putem afirma că anume sociologia este implicată în studierea atât a necesităților, cât și a comportamentului utilizatorului în noua societate informațională.

În prima jumătate a secolului XX, cercetătorii meditează asupra „fenomenului social” al lecturii. Astfel, sociologul V.S. Waldgard menționează că lectura este un mod social de cunoaștere a lumii reale din jurul nostru. Efectuând o analiză a acestui enunț, deducem că autorul determină foarte precis esența procesului lecturii. Devenind consumator al mai multor texte, utilizatorul depășește cadrul lumii sale interioare, face cunoștință și realizează o conexiune cu lumea exterioară. Evident, această relație se produce indirect – în primul rând, prin materiale tipărite/manuscrite și în al doilea rând, printr-o altă persoană, cum este autorul. În procesul de percepție a informațiilor lecturate, abilitățile mentale ale utilizatorului devin mai active. Acest fenomen poate fi numit „socializarea umană a lecturii”. Nu este vorba despre o simplă percepție. Utilizatorul mereu va înțelege informația reieșind din necesitățile informaționale și experiența individuală de viață. Lecturând, consumatorul de informație se alătură experienței colective a omenirii. Astfel, se desfășoară o activitate socială.

După cum am menționat mai sus, lectura este un mod social de cunoaștere a realității înconjurătoare. În timpul copilăriei și adolescenței, o persoană stăpânește cantitatea de cunoștințe care este de 10 ori mai mare decât toate realizările sale ulterioare. La fel, studiul textelor tipărite constituie capacitatea de a analiza și interpreta critic realitatea. Mai mult ca atât, aceste abilități se dezvoltă și se consolidează treptat, în timp. Conform studiilor, acest proces se încheie până în clasa a IX-a. Interesul utilizatorului tânăr trece, din ce în ce mai mult, de la evenimente la problemele de viziune asupra lumii. Un alt mecanism de socializare este interiorizarea. Pe lângă alegerea tiparelor comportamentale, o persoană (în special una în creștere)

acceptă informațiile diseminate din afară și le include în experiența și memoria sa. Dacă sursa de informații este una credibilă, cum sunt bibliotecile sau bibliotecarul ca o persoană competentă, atunci informațiile sunt luate, în principal, cu „bună-credință”. Prin urmare, este foarte important pentru utilizatorul tânăr ca în calea socializării să apară un subiect autoritar, care va oferi sfaturile necesare și așteptate. În contextul transformărilor care au loc în societatea informațională, bibliotecarul rămâne uneori singura legătură dintre informație și utilizator.

Lecturarea diverselor tipuri de texte ajută la includerea activă a unei persoane în mediul social, stimulează acțiunile utilizatorului de informație. Deci, fenomenul lecturii poate fi numit „catalizator” și un mijloc de realizare a activității sociale a utilizatorului. Astăzi, devine tot mai dificil procesul de evaluare a impactului canalelor de comunicare în masă asupra utilizatorilor de informație, deoarece mass-media tot mai mult se implică în procesul de socializare și educație, în special în cazul publicului tânăr, la care gândirea în procesul de lectură nu este independentă. Chiar dacă este un proces profund individual, lecturând, utilizatorul va percepe nu doar ceea ce transmite autorul. Aceste fenomene trebuie să devină cunoscute bibliotecarilor pentru a orienta tânărul spre noi surse și resurse de informare, veridice și actuale.

Problemele lecturii în societatea modernă devin tot mai actuale. Conducerea SUA, Franței, României, Poloniei, Rusiei, Qatarului, Țărilor Baltice și a altor state este convinsă de necesitatea programelor naționale de lectură. În acest sens, pe parcursul ultimului deceniu, au fost lansate mai multe proiecte de promovare a lecturii, în jurul cărora și-au concentrat eforturile editorii, cercetătorii, bibliotecarii, scriitorii și comunitatea culturală. Scopul principal al acestor acțiuni este focusarea atenției publicului asupra cărții și lecturii. Între timp, au apărut noi campanii și evenimente, așa cum este Nocturna Bibliotecilor, precum și unele conturi/profiluri pe rețele de socializare, bloguri ce promovează lectura. A crescut nivelul competențelor informaționale și culturale ale bibliotecarilor și utilizatorilor, care până la urmă va determina gradul de socializare.

Acest lucru ne permite să concluzionăm că obiectivele stabilite pentru dezvoltarea intelectuală, ca indicator social al promovării și susținerii lecturii, pot fi atinse. Totodată, intrarea utilizatorului de informație în mediul virtual are o influență decisivă asupra procesului de socializare. Este cunoscut faptul că formarea societății informaționale a dus la o schimbare a paradigmatelor socioculturale. Sub influența comunicării virtuale, arhitectura relațiilor publice este în schimbare, se creează un stil de comportament social „informațional” și forme noi de conexiuni sociale – comunități de rețea. A apărut posibilitatea de autoidentificare a unei persoane nu numai în societatea înconjurătoare, ci și la scară globală. Ființa socială este plină de noi semnificații și motivații. În lumea modernă, cunoașterea devine cea mai mare valoare, iar gradul de cunoaștere este factorul determinant al diferențierii sociale. Cu toate acestea, în opinia mai multor sociologi și filosofi, precum G. Martin, Z. Sardar, H. Schuman, U. Eco și alții, spațiul rețelei poartă anumite pericole. În plus, fenomenul „culturii virtualității” schimbă adesea reflecția și viziunea obiectivă asupra lumii. În această privință, ne amintim celebra zicală a filosofului englez din secolul al XVII-lea George Berkeley: „A exista înseamnă a fi perceput”. Prin utilizarea de către bibliotecari și deținători ai informației a tacticilor și modelelor, a competențelor educaționale eficiente este posibil să se reducă impactul negativ al factorilor de mai sus asupra procesului de socializare a personalității în lumea digitală modernă.

Este necesar să conștientizăm că numai împreună cu bibliotecile școlii, instituțiile superioare de învățământ, autoritățile pot oferi o platformă de informații și cunoștințe fiabile și conținut relevant pentru socializarea individului. Se poate susține că lectura este nu doar un proces de obținere a informațiilor, ci și un factor care conturează o persoană în mediul social. Mai mult, procesul de socializare care se petrece în afara cadrului procesului de lectură, chiar dacă în el sunt implicați alți actori de comunicare socială, va fi inferior. Prin urmare, activitățile de promovare a cărții și lecturii trebuie să fie orientate spre formarea unei noi personalități, o personalitate a viitorului în unitatea abilităților sale cognitive, comunicative și sociale

pentru activitatea creativă, productivă în lumea comunicațiilor și a societății cunoașterii. Aceasta este prima și ultima sarcină a celor care promovează lectura ca mecanism fiabil de socializare.

Referințe bibliografice:

1. BERNSTEIN, B. Studii de sociologie a educației (ediție îngrijită de Lazăr Vlăsceanu). București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1978.
2. LECTURA CENTRAL: În ajutorul activității de promovare a cărții și lecturii ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură: Platforma on/off line pentru bibliotecari. Chișinău: BNRM, 2017. 132 p. ISBN 978-9975-3096-6-0.
3. ECO, Umberto. Memoria vegetală și alte scrieri de bibliofilie. București: RAO, 2008. 224 p. ISBN 978-973-103-738-7.
4. ВАЛЬДГАРД, С. Л. Очерки психологии чтения. Российская Национальная Библиотека, 2010. 135 с.

Lectura în contextul mișcării Știința Deschisă

Nelly ȚURCAN

Rezumat:

Știința Deschisă este abordată în articol ca un fenomen provocator, ca fiind cunoaștere/cunoștințe, ca o cunoaștere transparentă, ca o cunoaștere accesibilă, ca fiind cunoștințe partajate, ca o cunoaștere în colaborare și dezvoltare. Reliefând avantajele Științei Deschise, autorul specifică beneficiile pentru societate, stat, oamenii de știință, instituții de cercetare și informaționale. Este prezentată evoluția practicilor de lectură influențate de mișcarea Știința Deschisă.

Cuvinte-cheie:

Știința Deschisă, Acces Deschis, analiza altmetrică, lectura cercetătorilor, comportament de lectură, citare.

Actualmente, nevoia de a împărtăși cunoștințele umane este mai urgentă ca niciodată. Pe măsură ce lumea se confruntă cu provocările stringente legate de schimbările climatice, deficitul de resurse, sărăcie, poluare, urbanizarea rapidă, probleme demografice, sănătate, asigurare cu alimente și insecuritate, ea are nevoie ca niciodată de știință și tehnologie. Cu toate acestea, dacă este vorba de asigurarea viitorului civilizației și a bunăstării umane, atunci este nevoie nu doar de știință, ci și de cunoștințele pe care ea le produce și care sunt împărtășite și utilizate pe scară largă.

Pentru ca știința și tehnologia să aducă beneficii societății, ele trebuie să fie accesibile cât mai multor persoane, iar mesajele lor trebuie să fie ușor de înțeles.

Oamenii de știință susțin că informațiile și cunoștințele științifice se dubleză la fiecare cinci ani, însă distribuția lor în rândul cetățenilor planetei are loc mult mai lent. În timp ce numărul de lucrări științifice publicate crește considerabil, rata publicațiilor prin care cunoștințele esențiale sunt transmise oamenilor de rând, care ar putea să le folosească în viața lor, este foarte mică. Într-adevăr, se susține că până la jumătate din publicațiile științifice editate la nivel mondial nu sunt citite niciodată de nimeni altcineva decât de autori, editori și recenzenți, iar aproximativ 90% din lucrările publicate în reviste academice nu sunt niciodată citate [17, p. 32].

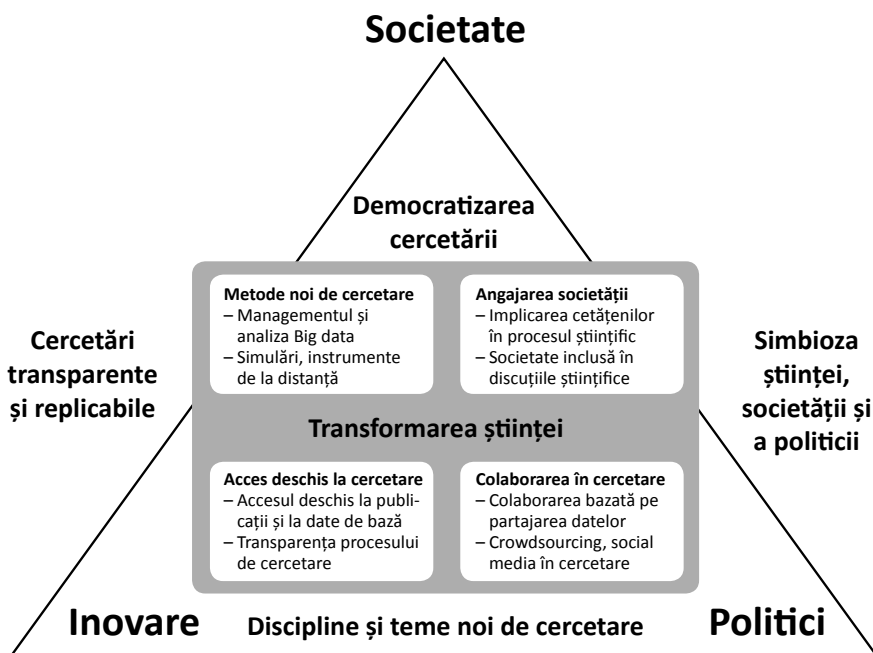
În prezent, suntem martorii unei schimbări importante în ceea ce numim știință din punctul de vedere al organizării, efectuării, evaluării, utilizării și diseminării rezultatelor cercetării. Această schimbare, reflectată de termenul Open Science (Știința Deschisă), este determinată de dezvoltarea noilor tehnologii, creșterea rolului social al cercetării științifice, de contextul politic și instituțional [26, p. 15].

Știința Deschisă este un fenomen provocator care apare în întreaga lume. Știința Deschisă aduce schimbări sociale, economice, culturale, politice și tehnologice, bazate pe deschidere și conectivitate privind modul în care cercetarea este concepută, executată, utilizată, evaluată, prezervată și diseminată. Platformele cu acces deschis la publicații științifice, infrastructurile deschise, instrumentele deschise privind datele de cercetare, resursele educaționale deschise, metodele de evaluare deschise, colaborarea deschisă sau activitățile deschise ale cetățenilor sunt tendințe ireversibile care au impact asupra tuturor actorilor din sfera cercetării și au potențialul de a accelera ciclul de cercetare [33, p. 428]. Prin creșterea accesului la publicații și date, universitățile, instituțiile de cercetare, mediul de afaceri și persoanele fizice pot utiliza și reutiliza rezultatele cercetării științifice pentru a realiza noi produse și servicii.

Știința Deschisă se referă la sporirea rigorii, responsabilității și reproductibilității cercetării. Ea se bazează pe principiile incluziunii, corectitudinii, echității și partajării și, în final, încearcă să schimbe modul în care se realizează cercetarea, cine este implicat și cum este evaluat. Scopul său este de a face cercetarea mai deschisă participării, revizuirii, evaluării, îmbunătățirii și (re)utilizării pentru ca întreaga lume să beneficieze de rezultatele cercetării.

Rațiunea din spatele conceptului Știința Deschisă este complexă (Figura 1), dar unul dintre principalele sale argumente este cel social: cunoașterea

Figura 1. Mișcarea Știința Deschisă

Sursa: Digital Single Market. Open Science [9]

științifică este un produs al colaborării sociale, iar proprietatea aparține comunității. Din punct de vedere economic, rezultatele științifice generate de cercetarea publică sunt un bun public pe care toți ar trebui să îl poată utiliza gratuit.

Deschiderea Științei este un domeniu de cercetare în curs de dezvoltare. Autorii studiului *Open Science now: A systematic literature review for an integrated definition* [33] au analizat 75 de studii, 67 de articole din revistele de referință din bazele de date internaționale Web of Science și Scopus, precum și 8 publicații oficiale din bazele de date ale organizațiilor interguvernamentale și au concluzionat că Știința Deschisă este conceptualizată drept:

- cunoaștere/cunoștințe;
- cunoaștere transparentă;
- cunoaștere accesibilă;
- cunoștințe partajate;
- cunoaștere în colaborare și dezvoltare.

De exemplu, potrivit Comisiei Europene, Știința Deschisă se referă la modul în care cercetarea este realizată, diseminată, desfășurată și transformată prin instrumente digitale, rețele și mijloace media [9]. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică menționează că Știința Deschisă în mod obișnuit „se referă la eforturile cercetătorilor, guvernelor, agențiilor de finanțare a cercetării sau a comunității științifice pentru a face rezultatele primare ale cercetărilor finanțate din fonduri publice – publicațiile și datele cercetării – accesibile publicului în format digital, fără restricții sau cu restricții minime, ca mijloc de accelerare a cercetării; aceste eforturi urmăresc atât creșterea transparenței și colaborării, cât și promovarea inovării” [21, p. 7].

Autorii studiului menționat mai sus au propus o definiție proprie, dedusă prin integrarea diverselor criterii și diferențe identificate în literatura analizată. Astfel, „Știința Deschisă este o cunoaștere transparentă și accesibilă care este transmisă și dezvoltată prin rețele de colaborare” [33, p. 435]. Această definiție, în opinia autorilor, ajută comunitatea științifică, mediul de afaceri, actorii politici și cetățenii să aibă o înțelegere generală și

clară despre ceea ce este Știința Deschisă și să stimuleze dezbateri deschise cu privire la valoarea adăugată socială, economică și umană a acestui fenomen, în special în domeniul gestionării cercetării și inovării.

Benedikt Fecher și Sascha Friesike [10] au sintetizat și structurat multiple abordări ale termenului, precum și definițiile privind Open Science, propunând cinci școli de gândire privind Știința Deschisă:

- Școala publică: Obligația de a face știința accesibilă publicului;
- Școala democratică: A face produsele de cercetare disponibile;
- Școala pragmatică: Eficientizarea cercetării;
- Școala de infrastructură: Arhitectura este cea mai importantă problemă;
- Școala de măsurare: Identificarea unor metrii alternative pentru rezultatele științifice.

Majoritatea acestor ipoteze nu sunt noi, deoarece anume tradiția de deschidere se află la originea științei, dar evoluțiile actuale ale tehnologiilor informației și de comunicare au transformat practicile științifice într-un nivel care necesită o abordare diferită a cercetării, care trebuie înțeleasă de toți agenții implicați: cercetători, instituții, factori de decizie, editori, mediul de afaceri și societatea în general.

Știința Deschisă este deseori definită ca un termen umbrelă ce cuprinde o varietate de practici, care includ, de obicei, domeniile cum ar fi accesul deschis la publicații, date deschise de cercetare, software/instrumente open source, coduri deschise, colaborare deschisă, fluxuri deschise de lucru, metodologie deschisă, știința cetățenilor, resurse educaționale deschise și metode alternative pentru evaluarea cercetării, inclusiv evaluarea reciprocă deschisă. În domeniul biblioteconomiei și științelor informării accentul se pune, de obicei, pe două dintre aceste mișcări: date deschise de cercetare și acces deschis la publicații științifice.

Unul dintre subiectele principale privind conceptul Știința Deschisă se referă la impactul social și economic. În timp ce Știința Deschisă oferă cercetătorilor instrumente și fluxuri de cercetare pentru transparență,

reproducere, diseminare și transfer de cunoștințe noi, aceasta poate avea și o influență asupra rezultatelor cercetării care revendică un impact mai mare asupra societății în viitor. Mai mult, se consideră că Știința Deschisă va contribui la o mai mare integritate, deschidere, incluziune și colaborare în rețea și va avea impact asupra calității științei, făcând știința mai eficientă, mai fiabilă și mai receptivă la marile provocări ale timpului nostru, precum și promovând creativitatea în colaborare și inovația deschisă.

Putem enumera o serie de avantaje ale Științei Deschise [31, pp. 37-41]. Printre cele mai evidente efecte pozitive ale Științei Deschise putem menționa următoarele:

- Cunoștințele devin accesibile pentru oamenii de știință din întreaga lume, inclusiv țările în curs de dezvoltare care nu dispun de resurse pentru a se abona la reviste științifice de elită;
- Rezultatele cercetărilor curente pot fi văzute de oricine, inclusiv de studenți și elevi, care stimulează dezvoltarea științei și inovării;
- Studiile științifice reale sunt mai susceptibile de a intra în vizorul mass-mediei, pot fi folosite de lideri de opinie, politicieni și manageri, ceea ce reduce numărul de erori de management;
- Condițiile de licențiere CC BY (Creative Commons Attribution) permit crearea operelor derivate și reutilizarea conținutului;
- Crearea formatului electronic al documentelor nu necesită multe resurse materiale și reduce utilizarea hârtiei, ceea ce produce un efect pozitiv asupra mediului.

Cu toate acestea, nu numai societatea și statul beneficiază de știința deschisă, ci, mai întâi de toate, oamenii de știință înșiși. Datorită accesului deschis crește vizibilitatea publicațiilor, mai ales dacă revistele științifice sau arhivele științifice digitale sunt integrate cu bazele de date deschise și sunt bine indexate de motoarele de căutare.

Cititorii principali ai literaturii științifice sunt, desigur, cercetătorii, personalul științifico-didactic din universități. De asemenea, trebuie făcută o distincție între segmentul principal de cercetători activi și comunitatea mai

largă care citește reviste sau alte surse științifice și care este, probabil, mult mai mare. Mulți dintre acești cititori suplimentari pot fi cititori periferici și mai puțin activi. Această categorie ar include, de asemenea, studenți și doctoranzi care citesc reviste, monografiile științifice în cadrul procesului educațional și de cercetare. Nu există dovezi solide care să confirme că se extinde, de exemplu, comunitatea cititorilor de reviste științifice, dar Elsevier raportează că Science Direct, cea mai mare bază de date a publicațiilor științifice din lume, are 14 milioane de vizitatori unici lunar [30, p. 39].

Între timp, rețeaua socială științifică Academia.edu raportează că are mai mult de 75 de milioane de utilizatori înregistrați. Peste 70.000 de utilizatori noi se alătură platformei în fiecare zi [1] și peste 20 de milioane de vizitatori unici pe lună [30, p. 39].

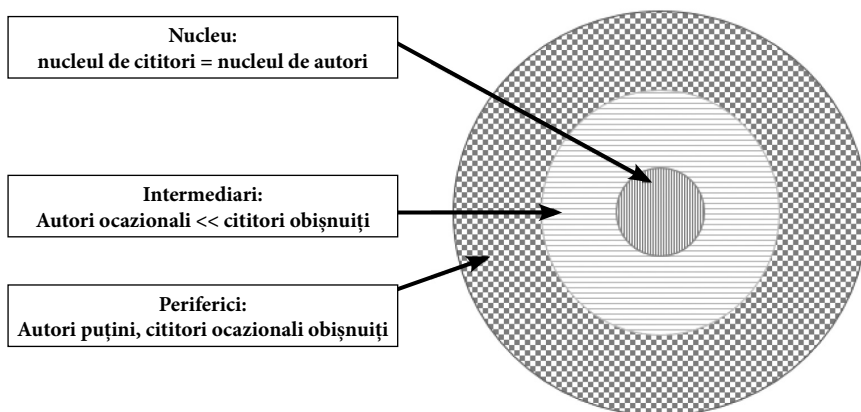
Comunitățile de autori și cititori suprapuse pot fi ilustrate în Figura 2. Gradul de suprapunere între autori și cititori va varia considerabil în funcție de discipline: într-un domeniu științific restrâns, cum ar fi fizica teoretică, ar putea exista o suprapunere de aproape 100%, dar într-un domeniu practic, cum ar fi asistența medicală sau medicina, va fi un număr de cititori cu mult mai numeros în comparație cu numărul de autori.

Există opinii conform cărora publicațiile științifice, în medie, sunt foarte puțin citite [12]. Este dificil să calculăm cu precizie volumul publicațiilor citite în formatul tradițional. Publicarea electronică a permis să fie măsurat cu precizie un anumit aspect de utilizare a articolelor, și anume descărcarea articolelor. Deși nu toate descărcările se vor transforma în lectură completă, se estimează că descărcările anuale ale articolelor cu text integral de pe site-urile editorilor sunt de aproximativ 2,5 miliarde (conform unui sondaj informal STM), probabil încă alte 400 de milioane de descărcări de pe alte site-uri, cum ar fi repozitoriile instituționale, tematice sau multidisciplinare [30, p. 39].

Studiile, de asemenea, constată că numărul articolelor lecturate, pe care profesorii universitari le raportează anual, a fost într-o creștere constantă [29], în special datorită creșterii semnificative a numărului de reviste electronice. Totuși, în ultima perioadă numărul articolelor lecturate a început

să scadă [30, p. 58]. Conform unor studii, numărul articolelor lecturate lunar continuă să fie ridicat (23,4 articole pe lună în anul 2005), în timp ce respondenții din 2018 au raportat o medie de 19,9 lecturi pe lună [28, p. 7].

Figura 2. Comunități de autor și cititor suprapuse

Sursa: The STM Report [30, p. 40]

După cum se poate deduce, odată cu creșterea numărului de articole, se înregistrează o scădere a duratei medii de lectură per articol. În timp ce profesorii universitari raportau o medie de 48 de minute pentru lectură în anul 1977, în anii 2004-2005, timpul mediu de lectură a unui articol a scăzut până la 31 de minute [29]. Un sondaj internațional din 2008 a constatat că cercetătorii din toate disciplinele alocă o cantitate semnificativă din timpul de muncă pentru lectură (în medie 17,25 ore pe săptămână). Totuși, cercetătorii din științele exacte și aplicate au raportat că alocă pentru lectura publicațiilor științifice, de exemplu, 12,3 ore/săptămână (științe medicale) și 15,3 ore/săptămână (științe ale vieții); în timp ce cercetătorii din domeniul științelor sociale au declarat că, deși citesc mai puține articole în comparație cu cercetătorii din științe ale vieții, alocă pentru lectură circa 25,9 ore/săptămână [29, p. 19].

Studiul din anul 2018 arată că timpul mediu de lectură este 58,7 minute pentru cele 239 de articole lecturate pe an, timpul mediu total alocat pentru lectura articolelor în scopuri profesionale într-un an a fost de aproximativ 234 de ore sau o lună (29,25 zile, câte 8 ore). Aceste date sunt în concordanță cu alte studii recente [28, p. 9].

Există indicii potrivit cărora atenția cu care cercetătorii lecturează textul unui articol a scăzut, în timp ce timpul de lectură nu crește în funcție de volumul mediu al articolelor din reviste, care a crescut substanțial (de la 7,4 pagini în anul 1975 până la 12,4 pagini în anul 2001). Respondenții din studiul lui C. Tenopir ș.a. [28] au declarat că majoritatea lecturilor au fost făcute cu mare atenție – aproximativ 70% dintre articolele citite au fost citite cu mare atenție fie integral (35,7%), fie anumite părți ale articolului (34,1%). S-au găsit unele diferențe în funcție de domeniul de cercetare și corectitudinea lecturii. Astfel, respondenții din domeniul ingineriei (72,2%), din științe sociale (70,9%) și din științele umane și arte plastice (76,0%) au raportat că mai des citesc cu mare prudență articolul integral sau, cel puțin, anumite părți ale articolului.

În pofida abundenței de informații științifice în diverse formate, sursele tradiționale, cum ar fi articolele din reviste și cărțile, sunt evaluate de cercetători ca surse de o importanță majoră. Când cercetătorii au fost rugați să evalueze importanța lecturii diferitor tipuri de resurse de informație importante pentru activitatea lor, articolele din revistele științifice au fost identificate ca cel mai bine cotate sursă de informații științifice, urmate de cărți, lucrări ale conferințelor, manuale sau materiale didactice, precum și reviste profesionale. Mesajele din rețele sociale și bloguri au fost apreciate ca cel mai puțin importante pentru lectura profesională a cercetătorilor [28, p. 5].

Practicile de lectură s-au schimbat, inclusiv datorită tehnologiilor informaționale, iar lectura s-a transferat în mediul digital. Deci, lectura online este nu doar o poartă către diverse resurse, ea este caracterizată ca fiind o lectură în timp real, interactivă, deschisă și fără frontiere. Spre deosebire de lectura tradițională, lectura online este o formă de „lectură hipertextuală”, iar fascinația hipertextelor „vine din nonlinearitatea lor,

din citirea pe sărite, din link în link a textului virtual, din fragmentarismul și discontinuitatea lor” [32, p. 94].

Folosind analiza fișierelor de logare ale editorilor, s-a demonstrat că puțini utilizatori de site-uri științifice petrec mult timp pentru lectură în mediul digital. Sesiunile de lectură sunt scurte, doar 1-3 pagini sunt vizionate, iar jumătate din vizitatori nu se mai întorc niciodată. Cercetătorii au raportat că numai 40% dintre ei au citit întreaga lucrare din ultimele articole „importante” pe care le-au accesat. Utilizatorii menționează că vor descărca articole pentru lectură sau pentru referințe ulterioare, dar în interviurile următoare cercetătorii au raportat că cel puțin jumătate din articolele descărcate nu au fost citite niciodată. Autorii David Nicholas și David Clark susțin că cercetătorii din mediul digital s-au mutat de la informații verticale la cele orizontale de căutare și lectură, adică utilizatorii se deplasează repede peste suprafața textelor de la articol la articol („bouncing, flicking” sau „skittering”), în loc să citească în profunzime. Deși autorii subliniază factorii din mediul modern care contribuie la un astfel de comportament (surplus de articole, lipsa timpului discreționar, suprasolicitare la locul de muncă, multifuncționalitatea devenită normă, social media condiționând să acceptăm informații rapide), aceștia sugerează, de asemenea, că cercetătorii întotdeauna au citit selectiv și fragmentar și că ideea unei lecturi aprofundate ca o normă a fost, pur și simplu, un mit [19].

Alte subiecte de cercetare interesante se referă la evoluția practicilor de lectură influențate de mișcarea Știința Deschisă, în special de accesul deschis la publicații. Extinderea disponibilității diferitor tipuri de materiale prin intermediul modelelor de acces deschis și al rețelelor sociale, cu siguranță, poate schimba comportamentul de lectură al cercetătorilor. Este necesar să urmărim schimbările în practicile de comunicare, deoarece mișcarea către Știința Deschisă schimbă întregul sistem de comunicare științifică. Actualmente, studiile care cercetează impactul Științei Deschise și a Accesului Deschis asupra comunicării științifice abordează indirect comportamentul de lectură prin analiza citărilor și a indicatorilor altmetrici.

Din anul 2001, când termenul acces deschis a fost folosit pentru prima dată în contextul literaturii științifice, dezbaterile privind existența unui avantaj de citare cauzat de accesarea articolelor cu acces deschis a afectat atât oamenii de știință, cât și editorii. Până în prezent, nu există încă un răspuns concludent la întrebarea respectivă, sau, cel puțin, unul pe care companiile editoriale l-ar considera demn de încredere. Au fost multe studii empirice, dar foarte puține analize randomizate/aleatorii. Motivele pentru această discrepanță în aprecieri variază, cum ar fi: accesul la date, numeroase „capcane metodologice” potențiale, variabile confuze care ar putea denatura datele în favoarea unui sau altui argument etc. [15, p. 50].

Cu toate acestea, încă în anul 2001, s-a raportat că materialele conferințelor științifice disponibile online, în mod liber, au adunat un număr mediu de citări: circa de trei ori mai mare decât al articolelor tipărite [14]. Acest avantaj de citare a fost validat în diferite discipline. Astfel, Kristin Antelman a studiat impactul articolelor disponibile tuturor în diferite domenii (filosofie, științe politice, matematică și inginerie electronică); măsurările au fost făcute pe baza citărilor înregistrate în baza de date ISI Web of Knowledge. Rezultatele au arătat că în toate cele patru discipline articolele disponibile gratuit au un impact foarte mare. „Datele arată o diferență semnificativă între ratele de citare medie a articolelor cu acces deschis și a celor care nu sunt disponibile online în mod liber în toate cele patru discipline. Creșterea relativă a citării pentru articolele cu acces deschis variază de la 45% în filosofie și 51% în inginerie la 86% în științe politice și 91% în matematică” [3, p. 376]. A fost, de asemenea, publicată și o analiză critică a literaturii la acest subiect [5].

Argumentul de bază care susține avantajul citării articolelor cu acces deschis este că articolele disponibile în mod liber sunt citate mai mult, deoarece sunt citite mai mult decât articolele din reviste accesibile pe bază de abonament. Studiile privind revistele concrete au identificat corelații slabe, dar semnificative din punct de vedere statistic între articolele descărcate de pe site-ul editorului și viitoarele citări. De exemplu, o analiză a 1.190 de articole din revista electronică a editurii Elsevier *Tetrahedron*

Letters, într-un interval de doi ani de la data publicării, a arătat că există aproximativ o citare pentru fiecare 100 de descărcări [18]. De asemenea, aceeași situație se constată și în cazul articolelor descărcate dintr-un depozit tematic și viitoarelor citări, precum și al articolelor descărcate dintr-un repository și site-ului unui editor [6].

O serie de studii au comparat numărul citărilor articolelor în acces deschis și al articolelor cu acces prin abonament. Cele mai multe dintre acestea au raportat citare mai frecventă pentru articole în acces deschis, sugerând un așa-numit „avantaj de citare pentru acces deschis”. Totodată, mai multe bibliografii adnotate au fost create pentru a urmări această literatură [25; 27]. Însă avantajul de citare pentru accesul deschis nu este universal susținut.

Mai multe studii nu au reușit să furnizeze dovezi care să susțină avantajul de citare a articolelor în acces deschis, determinând cercetătorii să ia în considerare explicațiile alternative [7]. Unii susțin că articolele în acces deschis sunt citate mai mult deoarece autorii le aleg selectiv pentru a promova accesul deschis sau pentru că autorii citați aleg în mod disproporționat opțiunile de acces deschis [6; 13]. Există cel puțin trei explicații posibile și neexclusive pentru eficacitatea articolelor cu acces deschis. (1) Deoarece accesul la articole nu este restricționat de mecanisme de plată, autorii le pot citi mai ușor și, astfel, le citează mai frecvent; postulatul de acces deschis. (2) Deoarece articolul apare mai devreme, el câștigă atât întâietatea, cât și timp suplimentar în presă, fiind citat mai mult; postulatul de acces timpuriu. (3) Autorii preferă să promoveze (în acest caz prin postarea pe internet) cele mai importante și, prin urmare, cele mai potrivite articole; postulatul de autoselecție [13, p. 1396]. Autoarhivarea manuscriselor acceptate într-un depozit digital tematic poate oferi timp suplimentar pentru ca aceste articole să fie citite și citate [13]. În literatura economică, autoarhivarea este mult mai răspândită pentru revistele citate mai des decât pentru revistele mai puțin citate. În mod similar, un studiu al revistelor din domeniul medicinei a arătat că probabilitatea ca un articol să fie găsit pe un site care nu e deținut de editor este mare, fiind corelat cu factorul de impact al revistei. Aceste constatări furnizează dovezi pentru

postulatul de autoselecție, adică faptul că articolele de prestigiu au mai mare probabilitate de a fi accesibile în mod liber [7].

Mai multe studii care sprijină avantajul de citare pentru accesul deschis au fost criticate din motive metodologice, dat fiind faptul că au fost folosite metode de observare retrospective [8]. Deși această abordare permite cercetătorilor să controleze diferențele observabile între articolele cu acces deschis și cele accesibile prin abonament, este puțin probabil ca acest fapt să răspundă în mod corespunzător prejudecății privind autoselecția, deoarece autorii pot alege articole cu acces deschis pe baza unor caracteristici care nu sunt vizibile cercetătorilor, cum ar fi impactul așteptat sau noutatea rezultatelor. În consecință, rezultatele studiilor anterioare reflectă eventuala tendință de autoselecție, care poate crea o corelație pozitivă falsă între accesul deschis și descărcările și citările. Pentru a controla autoselecția, un grup de autori a efectuat un experiment randomizat controlat, în care articolele de pe site-urile editorilor de reviste au fost repartizate în două grupe: (1) doar pentru accesul deschis, (2) doar pentru accesul prin abonament [7]. Rezultatele au arătat că articolele repartizate accesului deschis au fost asociate cu descărcări de text în proporție de 89%; cu 42% mai multe descărcări PDF și cu 23% mai mulți vizitatori unici, dar cu 24% mai puține descărcări ale abstractelor în comparație cu articolele accesibile prin abonament, în primele șase luni de la publicare. În primul an de la publicare, articolele cu acces deschis nu au fost citate mai des decât articolele accesibile prin abonament. 59% din articolele cu acces deschis au fost citate peste 9-12 luni de la publicare, pe lângă 63% de articole accesibile prin abonament. Autorii au ajuns la concluzia că publicațiile cu acces deschis pot ajunge la mai mulți cititori decât publicațiile accesibile prin abonament. Nu s-a găsit nicio dovadă a avantajului de citare pentru articolele cu acces deschis în primul an de la publicare, iar avantajul de citare pentru accesul deschis, raportat pe larg în literatură, se poate datora altor motive.

Totuși, investigațiile recente, utilizând metode robuste, au continuat să constate avantajul de citare pentru accesul deschis. De exemplu, McCabe Mark și Snyder Christopher [16] au folosit un model statistic complex pentru

a elimina efectele confuze ale selecției autorilor (autorii își pot publica în mod selectiv lucrările care au un impact mai mare în acces deschis). Astfel, autorii au raportat un avantaj de citare mic pentru accesul deschis, dar, în același timp, destul de semnificativ – 8%. Archambault Éric ș.a. [4] descriu un avantaj de citare pentru accesul deschis de 40% într-un eșantion masiv de peste un milion de articole, utilizând ratele de citare normalizate.

Heather Piwowar ș.a., folosind serviciul oaDOI, un serviciu online deschis care determină statutul articolelor cu acces deschis, au realizat un studiu cu scopul prezentării unei situații actualizate și reproductibile, care să evalueze prevalența și caracteristicile accesului deschis [23]. Autorii au folosit trei eșantioane pentru a investiga accesul deschis: (1) toate articolele din revistele cărora le-a fost atribuit un Crossref DOI, (2) reviste recente indexate în Web of Science și (3) articole vizualizate de utilizatorii de Unpaywall (<http://unpaywall.org/>), o extensie de browser open-source care permite utilizatorilor să găsească articole cu acces deschis, utilizând oaDOI. Rezultatele studiului arată în mod clar potențialul serviciului oaDOI pentru cercetări viitoare. Serviciul de acces gratuit, disponibil pentru cercetători, oferă acestora o bază pentru evaluarea și monitorizarea evoluției accesului la literatura științifică și permite evaluarea factorilor care-l afectează. De exemplu, rezultatele obținute de autori arată că ponderea literaturii disponibile liber este în creștere, iar articolele difuzate prin acest model sunt, în general, mai mult citate decât articolele cu acces închis. Este posibil ca mai mulți factori să contribuie la aceste tendințe. În combinație cu alte seturi de date, cum ar fi WoS, Scopus sau Crossref-oaDOI, se poate evalua impactul diferitor mandate asupra ratelor de depozitare sau se poate urmări dezvoltarea accesibilității documentelor pentru a determina, de exemplu, când autorii autoarhivează. Aceste date, colectate la nivel de reviste și platforme editoriale, pot oferi, de asemenea, bibliotecarilor indicatori care vor ajuta la informarea cu privire la anularea abonamentelor și la atenuarea acestor consecințe. Aplicarea pe scară largă a algoritmului oaDOI permite, de asemenea, o analiză mai completă a beneficiilor de citare a publicațiilor cu acces deschis în timp, în diverse domenii.

Unii autori sugerează că tot mai multe articole sunt publicate în acces deschis, iar prin inițiativele finanțatorilor cercetării ar putea deveni normă să existe doar reviste cu acces deschis [34]. Ar putea să existe argumente plauzibile în favoarea accesului deschis, dar ar putea exista, de asemenea, consecințe neprevăzute legate de calitatea științifică a articolelor publicate. Autorii au constatat că trecerea la accesul deschis bazat pe APC (article processing charge, încasări pentru procesarea articolelor) face ca revistele, inclusiv cele de top, să fie mai indulgente, iar cu cât mai mulți cititori apreciază calitatea cercetării, cu atât mai mare este impactul asupra calității revistelor cu acces deschis.

Deși avantajele de citare pentru cercetarea în acces deschis au fost studiate pe larg, relația dintre accesul deschis și altmetrie este totuși mai puțin înțeleasă. Dar există o serie de studii care oferă o perspectivă asupra unui subiect de interes pentru analiză. Faptul că oamenii de știință, jurnaliștii și factorii de decizie pot accesa liber articole ar trebui să le ofere un avantaj altmetric. De exemplu, un anunț în social media privind un articol mărește numărul de vizionări și descărcări ale acestuia. Articolele postate pe rețele sociale au mai multe șanse de a fi citite și citate în comparație cu articolele care nu au fost distribuite pe rețele sociale. Indicatorii altmetrici încearcă să surprindă activitățile care intervin între vizualizarea unei lucrări și citarea acesteia, de la salvarea unui articol la discuțiile online informale.

Există, într-adevăr, dovezi că publicarea în acces deschis și partajarea articolelor în mod deschis în social media poate ajuta cercetătorii, cercetarea realizată de ei fiind observată [2; 24; 35]. Hamed Alhoori ș.a. [2] au investigat 14 surse de date online (Twitter, Facebook, CiteULike, Mendeley, F1000, bloguri, mainstream news outlets, Google Plus, Pinterest, Reddit, Sina Weibo și Publons, documente de politici și site-uri care rulează Exchange Stack). Autorii au constatat că articolele cu acces deschis au primit indicatori altmetrici mai mari decât articolele cu acces restricționat, dar avantajul accesului deschis a fost mai puțin semnificativ atunci când autorii au luat în considerare și alți factori, cum ar fi revista, anul publicării și numărul de citări.

Măsurarea impactului științific online necesită indicatori noi, complementari celor cunoscuți. Studiul lui Hadas Shema ș.a. [24] a examinat o posibilă sursă de metrie alternativă, cum ar fi postările pe blog agregate de ResearchBlogging.org, care discută articolele recenzate. Articolele revizuite pe aceste bloguri primesc așadar „citări pe blog”. Autorii au constatat că articolele care au fost menționate în bloguri au primit mai multe citări, pentru șapte dintre cele 12 reviste (58%) în 2009 și 13 din 19 reviste (68%) în 2010. Reieșind din datele obținute, autorii sugerează că citările pe bloguri pot fi utilizate ca sursă alternativă de metrie.

Xianwen Wang ș.a. [35] au comparat 1.761 de articolele din revista *Nature Communications* din perspectiva diferenței privind impactul articolelor cu acces deschis și al celor cu acces restricționat. Datele de citare și datele zilnice actualizate la nivel de articol au fost recoltate direct de pe platforma Nature.com. Datele au fost analizate din perspective statice versus cele dinamice temporale. Studiul a confirmat avantajul citării articolelor cu acces deschis. De asemenea, avantajul accesului deschis este aplicabil atunci când se extinde compararea de la citare la vizionările articolelor și atenția în social media. Mai important, autorii au constatat că articolele cu acces deschis nu numai că au marele avantaj al descărcărilor totale, dar au și caracteristica menținerii descărcărilor susținute și constante pentru o perioadă lungă de timp. Descărcările articolelor care au acces restricționat câștigă doar o scurtă perioadă de atenție, în timp ce avantajul articolelor cu acces deschis se menține mult mai mult timp. Astfel, studiul a constatat că articolele cu acces deschis dintr-o revistă hibrid au primit mai multă atenție în mediile sociale.

Yuri Niyazov ș.a. [20] au studiat articolele care au fost încărcate pe site-ul academic social Academia.edu și au comparat ratele de citare ale acestora cu lucrările publicate în reviste similare, dar care nu au fost disponibile pe Academia.edu. Rezultatele au arătat că articolele încărcate pe Academia.edu, după un an, au primit cu 16% mai multe citări comparativ cu articole similare care nu erau disponibile în mod deschis online. După trei ani, articolele încărcate pe Academia.edu au avut cu 51% mai multe citări, iar după cinci

ani – cu 69% mai multe citări. De asemenea, s-a constatat că articolele postate pe Academia.edu, după cinci ani, au avut cu 58% mai multe citări decât articolele postate în alte surse online, cum ar fi paginile web personale și departamentale.

O serie de studii constată că nu există o corelație semnificativă între citări și altmetrie, precum și că tipul de acces nu este relevant pentru succesul unei lucrări [22]. Totuși, unele studii au arătat că analiza altmetrică timpurie este asociată cu citările ulterioare, însă nu este clar dacă mai târziu documentele primesc mai multe citări datorită faptului că au fost mai mult partajate online sau pentru că sunt de o calitate superioară, deci pe lângă atenția online au, posibil, mai multe lecturi. Cu toate acestea, faptul că articolele cu acces deschis primesc mai multe citări și atenție online pot stimula mulți cercetători să-și publice lucrările online în mod deschis.

Un alt aspect al altmetriei care o leagă strâns cu știința deschisă este faptul că altmetria se bazează, în general, pe date deschise privind referințele online la produsele de cercetare, cum ar fi articolele de cercetare identificate prin DOI. Datele pentru alte metrii sunt deseori urmărite și colectate prin API-urile deschise ale diferitor site-uri de rețele sociale, făcând datele și studiile altmetriche mai ușor de reprodus decât cele din bazele de date private. În plus, unii agregatori de date altmetriche, cum ar fi Altmetric.com și ImpactStory, oferă API acces la datele lor. Acest tip de deschidere vă permite dezvoltarea metriilor deschise, spre deosebire de valorile obținute din bazele de date comerciale [11].

Bibliotecile academice și alte instituții infodocumentare care sprijină oamenii de știință în căutarea și utilizarea informațiilor trebuie să fie conștiente de practicile în evoluție. Studiile viitoare ar trebui să se concentreze pe practicile de lectură ale cercetătorilor și să ia în considerare, de asemenea, diferite tipuri de publicații academice, profesionale și generale. Deși revistele științifice sunt încă principalele mijloace de comunicare în majoritatea disciplinelor, ele nu acoperă totuși toate nevoile de informare. De asemenea, evoluția mișcării Știința Deschisă promovează modurile alternative de acces la literatura științifică, permițând reutilizarea nerestricționată

și prezervarea pe termen lung, independent de constrângerile financiare ale editorilor tradiționali care împiedică schimbul de cunoștințe. Accesul deschis, ca element al Științei Deschise, rămâne doar una dintre provocările multiple cu care se confruntă în prezent mediul academic, dar și societatea în general. Astfel, analizele practicilor de lectură în mediul digital, influențate inclusiv de mișcarea Știința Deschisă, trebuie să fie în vizorul bibliotecarilor și cercetătorilor din domeniul biblioteconomiei și științelor informării.

Referințe bibliografice:

1. Academia.edu Reaches 75 Million User Milestone; Launches New Mobile App [online]. Education Writers Association, March 26, 2019. Disponibil: <https://www.ewa.org/press-release/academiaedu-reaches-75-million-user-milestone-launches-new-mobile-app>.
2. ALHOORI, H. et al. On the relationship between open access and alt-metrics [online]. In: *Proceedings of the iConference 2015*, 2015. Disponibil: <http://hdl.handle.net/2142/73451> [accesat 22.07.2019].
3. ANTELMAN, K. Do open-access articles have a greater research impact? In: *College & Research Libraries*. 2004, vol. 65, nr. 5, p. 372-382. eISSN: 2150-6701. Disponibil: <https://doi.org/10.5860/crl.65.5.372>.
4. ARCHAMBAULT, Éric, CÔTÉ, Grégoire, STRUCK, Brooke, VOORONS, Matthieu. *Research Impact of Paywalled Versus Open Access Papers: White Papers* [online]. Science-Metrix and 1science, 2016-08-02. <http://www.1science.com/1numbr> [accesat 22.07.2019].
5. CRAIG, Iain D. et al. Do Open Access articles have greater citation impact?: A critical review of the literature. In: *Journal of Informetrics*. 2007, vol. 1, nr. 3, p. 239-248. ISSN: 1751-1577. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.joi.2007.04.001>.
6. DAVIS, P.M., FROMERTH, M.J. Does the arXiv lead to higher citations and reduced publisher downloads for mathematics articles?

- In: *Scientometrics*. 2007, vol. 71, nr. 2, pp. 203-215. eISSN: 1588-2861. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s11192-007-1661-8>.
7. DAVIS, Philip M. et al. Open access publishing, article downloads, and citations: randomised controlled trial. In: *The BMJ*. 2008, vol. 337, a568, (Published 31 July 2008). eISSN: 1756-1833. Disponibil: <https://doi.org/10.1136/bmj.a568>.
 8. DAVIS, Philip M. Open access, readership, citations: a randomized controlled trial of scientific journal publishing. In: *FASEB Journal*. 2011, vol. 25, nr. 7, pp. 2129-2134. eISSN: 1530-6860. Disponibil: <https://doi.org/10.1096/fj.11-183988>.
 9. *Digital Single Market. Open Science* [online]. European Commission, Last update: 24 April 2018. Disponibil: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/open-science>[accesat 19.07.2019].
 10. FECHER, B., FRIESIKE, S. Open Science: One Term, Five Schools of Thought. In: BARTLING, S., FRIESIKE, S. (eds.) *Opening Science: The Evolving Guide on How the Internet is Changing Research, Collaboration and Scholarly Publishing*. New York: Springer, Cham 2014, pp. 17-47. eISBN:978-3-319-00026-8. Disponibil: https://doi.org/10.1007/978-3-319-00026-8_2.
 11. *How to use Altmetrics in the context of Open Science:Background/Challenge Paper No. 2* [online]. European Commission, May 2017. Disponibil: <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/file/10943/download?token=TR2NkiD6>[accesat 22.07.2019].
 12. KING, D. W., TENOPIR, C., CLARKE, M.. Measuring total reading of journal articles. In: *D-Lib Magazine*. 2006, vol. 12, nr. 10. ISSN: 1082-9873. Disponibil: <https://doi.org/10.1045/october2006-king>.
 13. KURTZMichaelJ. et al. The effect of use and access on citations. In:*Information Processing & Management*. 2005, vol. 41, nr. 6, pp. 1395-1402. ISSN: 0306-4573. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2005.03.010>.
 14. LAWRENCE, Sive. Free online availability substantially increases a paper's impact. In: *Nature*. 2001, vol. 411, nr. 6837, p. 521. eISSN: 1476-4687. Disponibil: <https://www.nature.com/articles/35079151>.

15. LEWIS, Colby. The Open Access Citation Advantage: Does It Exist and What Does It Mean for Libraries? In: *Information Technology and Libraries*. 2018, vol. 37, nr. 3, pp. 50-65. ISSN: 2163-5226. Disponibil: <https://doi.org/10.6017/ital.v37i3.10604>.
16. McCABE, Mark J., SNYDER, Christopher M. Identifying the effect of open access on citations using a panel of science journals. In: *Economic Inquiry*. 2014, vol. 52, nr. 4, pp. 1284-1300. ISSN: 1465-7295. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/ecin.12064>.
17. MEHO, Lokman I. The rise and rise of citation analysis. In: *Physics World*. 2007, vol. 29, nr. 1, pp. 32-36. eISSN: 2058-7058. Disponibil: [doi: https://doi.org/10.1088/2058-7058/20/1/33](https://doi.org/10.1088/2058-7058/20/1/33).
18. MOED, Henk F. Statistical relationships between downloads and citations at the level of individual documents within a single journal. In: *Journal of the Association for Information Science and Technology*. 2005, vol. 56, nr. 10, pp. 1088-1097. eISSN: 2330-1643. Disponibil: <https://doi.org/10.1002/asi.20200>.
19. NICHOLAS, David, CLARK, David. 'Reading' in the digital environment. In: *Learned Publishing*. 2012, vol. 25, nr. 2, pp. 93-98. eISSN: 1741-4857. Disponibil: <https://doi.org/10.1087/20120203>.
20. NIYAZOV, Y. et al. Open Access Meets Discoverability: Citations to Articles Posted to Academia.edu. In: *PLoS ONE*. 2016, vol. 11, nr. 2, e0148257. eISSN: 1932-6203. Disponibil: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0148257>.
21. OECD. *Making Open Science a Reality*. OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, nr. 25. Paris: OECD Publishing, 2015. eISSN: 2307-4957. Disponibil: <https://doi.org/10.1787/5jrs2f963zs1-en>.
22. PACHECO, André et al. Metrics and Altmetrics: an exploratory study of a possible correlation between the most cited papers in open and restricted access in 2016-2018. In: *TEEM'18 Proceedings of the 6th International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality*, Salamanca, Spain, October 24-26, 2018. New York: ACM,

- 2018, pp. 258-264. ISBN: 978-1-4503-6518-5. Disponibil: <https://doi.org/10.1145/3284179.3284224>.
23. PIWOWAR, Heather et al. The state of OA: a large-scale analysis of the prevalence and impact of Open Access articles. In: *PeerJ*. 2018; vol. 6, e4375, Published online 2018 Feb 13. ISSN: 2167-8359. Disponibil: <https://doi.org/10.7717/peerj.4375>.
24. SHEMA, H., BAR-ILAN, J., THELWALL, M. Do blog citations correlate with a higher number of future citations? Research blogs as a potential source for alternative metrics. In: *Journal of the Association for Information Science and Technology*. 2014, vol. 65, nr. 5, pp. 1018-1027. eISSN: 2330-1643. Disponibil: <https://doi.org/10.1002/asi.23037>.
25. SPARC Europe. The open access citation advantage: list of studies until 2015[online]. SPARC Europe, 2015. Disponibil: [http://sparceurope.org/what-we-do/open-access/sparc-europe-open-access-resources/open-access-citation-advantage-service-oaca/oaca-list/\[accesat 22.07.2019\]](http://sparceurope.org/what-we-do/open-access/sparc-europe-open-access-resources/open-access-citation-advantage-service-oaca/oaca-list/[accesat 22.07.2019]).
26. *Știința Deschisă în Republica Moldova: Studiu = Open Science in the Republic of Moldova: Study*. Chișinău: Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, 2018. eISBN: 978-9975-3220-4-1. Disponibil: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1468418>.
27. TENNANT, Jon. The open access citation advantage[online]. Science-Open, 2017. Disponibil: [https://www.scienceopen.com/collection/996823e0-8104-4490-b26a-f2f733f810fb\[accesat 22.07.2019\]](https://www.scienceopen.com/collection/996823e0-8104-4490-b26a-f2f733f810fb[accesat 22.07.2019]).
28. TENOPIR, Carol, CHRISTIAN, Lisa, KAUFMAN, Jordan. Seeking, Reading, and Use of Scholarly Articles: An International Study of Perceptions and Behavior of Researchers. In: *Publications*. 2019, vol. 7, nr. 1, 18. ISSN: 2304-6775. Disponibil: <https://doi.org/10.3390/publications7010018>.
29. TENOPIR, Carol, MAYS, Regina, WU, Lei. Journal Article Growth and Reading Patterns. In: *New Review of Information Networking*. 2011, vol. 16, nr. 1, pp. 4-22. eISSN: 1740-7869. Disponibil: <https://doi.org/10.1080/13614576.2011.566796>.

30. *The STM Report: An overview of scientific and scholarly publishing*. Fifth edition [online]. © 2018 STM: International Association of Scientific, Technical and Medical Publishers, October 2018. Disponibil: https://www.stm-assoc.org/2018_10_04_STM_Report_2018.pdf.
31. ȚURCAN, Nelly. Acces Deschis. In: *Știința Deschisă în Republica Moldova: Studiu = Open Science in the Republic of Moldova: Study*. Chișinău: Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, 2018, pp. 33-87. eISBN: 978-9975-3220-4-1. Disponibil: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1468418>[accesat 19.07.2019].
32. UNGUREANU, Elena. Hypertextul: ...text în text în text... In: *Meta-literatura*. 2011, nr. 3-4, pp. 87-101. ISSN: 1857-1905. Disponibil: https://www.academia.edu/3989815/Hypertextul_...text_%C3%AEn_text_%C3%AEn_text
33. VICENTE-SAEZ, Ruben, MARTINEZ-FUENTES, Clara. Open Science now: A systematic literature review for an integrated definition. In: *Journal of Business Research*. 2018, vol. 88, pp. 428-436. ISSN: 0148-2963. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.12.043>.
34. VLOKHOVEN, Hasvan. The effect of open access on research quality. In: *Journal of Informetrics*. 2019, vol. 13, nr. 2, pp. 751-756. ISSN: 1751-1577. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.joi.2019.04.001>.
35. WANG, X., LIU, C., MAO, W., FANG, Z. The open access advantage considering citation, article usage and social media attention. In: *Scientometrics*. 2015, vol. 103, nr. 2, pp. 555-564. eISSN: 1588-2861. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1547-0>.

Studii

Didactica textului în rețea.

Pentru un cititor expert

Textul nu are înscriere de paternitate. *Rețeaua este metafora textului.* Ea se construiește în rezultatul combinării și organizării sistematice a elementelor. Prin urmare, în text nu se cere să fie „respectată” doar o anumită totalitate organică. El poate fi „spart”, neluând în seamă vrerea „tatălui” său.

Roland Barthes

Rezumat:

Adrian GHICOV

Promovând concepte și strategii specifice tehnologiei actuale (rețeaua și retellizarea), articolul propune o abordare structurală și ideatică a textului care să conducă la o înțelegere de profunzime a acestuia. Nimic mai necesar în acest moment decât întoarcerea la text, cu observarea atentă a felului în care acesta este construit și a felului în care sunt comunicate ideile și sentimentele în textele literare. În același timp, valorizarea cititorului și a vorbitorului, care vin cu propria lor experiență de viață și de lectură (protextul), este esențială pentru modul în care aceștia pot construi semnificațiile textului. A reuși să ghidezi cititorul prin text și să-l ajuți să construiască o interpretare validă ca vorbitor expert al textului este miza acestui studiu metodologic.

Cuvinte-cheie:

cititor și vorbitor expert, rețeaua ideatică a textului, topologia rețelelor, metodologie protext, nod ideatic, înțelegerea textului, înțelegerea realității.

Résumé:

En promouvant les concepts et les stratégies spécifiques à la technologie actuelle (réseau et la mise en réseau), l'article propose une approche structurée et idéationnelle du texte qui conduirait à une compréhension de la profondeur de celui-ci. Rien de plus important en ce moment que le retour au texte, avec l'observation attentive de la façon dans laquelle il est construit et que les idées et les sentiments des textes littéraires sont communiqués. En même temps, la mise en valeur du lecteur et de l'orateur, qui viennent avec leur propre expérience de vie et de lecture (pro-textuel), est essentielle pour la façon dans laquelle ils peuvent construire les significations du texte. Réussir de guider le lecteur par le texte et l'aider de construire une interprétation valide comme orateur expert du texte est l'enjeu de ce studio méthodologique.

Les mots-clés:

lecteur et orateur expert, réseau idéationnel du texte, typologie des réseaux, méthodologie pro-texte, le nœud idéationnel, la compréhension du texte, la compréhension de la réalité.

Pretext didactic

Noua structură a lumii reclamă și o nouă abordare a textului, având în vedere, mai ales, utilizarea intensă a rețelelor. Acestea au fost dezvoltate pentru grăbirea transferului de cunoștințe *know-how* și facilitatea transferului tehnologic. Sub influența lor și a conectării la rețelele informaționale, se produce o reconfigurare tehnologică și în raport cu textul, care, în procesul educațional, își asumă funcții noi. Printre acestea se înscrie și cea de progres

al cunoașterii, legată de procesul de apariție și de inserție a noului, în special a unor fenomene care, în ansamblul lor, formează *plusvaloarea cognitivă a cititorului și a vorbitorului*. Din acest punct de vedere, textul, ca bază a învățării active în cadrul școlar, reclamă necesitatea fundamentării unor *principii și reguli* prin care elevul cititor și vorbitor l-ar aborda și l-ar clarifica din perspectiva relaționării, prin surprinderea progresivă a componentelor sale ideatice și de structură.

Identificarea rețelilor informative ale textelor lansează posibilități didactice pentru elaborarea propriilor construcții – în producerea de text. Însă, pentru a putea fi produs, textul reclamă mijloace pentru înțelegerea semnificației lui ca atare. În această ecuație didactică, rețeaua ca structură și idee are o importanță decisivă pentru înțelegerea textului, iar studierea acestui fenomen presupune căutarea sensului naturii sale de referință – legătura dintre semnele textului și realitate.

Având în vedere rețeaua ideatică a textului – așa cum am prezentat-o într-un studiu recent publicat¹ – propunem o nouă metodologie a înțelegerii și internalizării textului, care, în accepțiunea noastră, trebuie reprezentată printr-o structură multidimensională, cu valori și parametri relaționali, de natură să-i permită elevului cititor și vorbitor valorificarea textului din diverse perspective: atât la suprafață, cât și în adâncime, atât contextual, cât și constructivist. Suntem convinși că, lucrând astfel cu textul, elevul poate deveni conștient de forța și semnificația lui și poate opera „*prototextual*”, adică *pentru, în favoarea, în sprijinul, în interesul, în apărarea, cu privire la, referitor la, în legătură cu* textul. A fi în favoarea unui text înseamnă a-l interpreta ca cititor/vorbitor și a-l produce ca autor. Iar *a interpreta și a produce un text* înseamnă a-i înțelege rețeaua, constituită din circumstanțele lumii autorului; în același timp, *a internaliza valorile unui text* înseamnă a încorpora din nou rețeaua lui ideatică în cadrul dens și specific al realității

¹ Adrian Ghicov, *Didactica textului în rețea*, Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Tipografia Print-Caro, 2017, 364 p. Pornind de la fenomenul complex al rețelei, cartea propune un model didactic al textului în rețea. Câteva dintre ideile cărții se regăsesc în acest studiu.

cititorului și vorbitorului, care trebuie ajutat să înțeleagă textul ca suport comportamental, pentru învățare și înțelegere, și să fie angajat într-un ansamblu de acțiuni *cu textul* prin încercarea reflexivă a propriei gândiri și prin trezirea intelectuală a acestuia.

Propunem această viziune ca ofertă didactică pentru practica școlară, ce are la bază textul ca reper pentru învățare, înțelegere și aplicare a abilităților de viață.

Ideații cortex

Rețeaua reprezintă o relaționare (economică, socială, personală etc.) între fenomene, evenimente, entități, subiecți, instituții, care, spre deosebire de caracteristici și însușiri, sunt dependente de context. Analiza de rețea este extrem de puternică în înțelegerea și explicarea fenomenelor. Un aspect determinant în specificarea conceptelor rețea și retellizare este cel din științele informaționale prin noțiunile de *topologie* (structură) a rețelei, prin raportarea exemplurilor de topologii la text, prin noțiunea *noduri de conținut*. Gândirea în rețea devine unul dintre noile tipuri de gândire umană, care presupune o gândire în baza diverselor relații ce se stabilesc între entități. Un concept important în dezvăluirea specificului retellizării este cel de formă, care, derivând din latină, a moștenit o variată polisemie, ideea principală fiind corelația dintre forma elementelor și conținutul lor. De aici, putem accepta următoarea perspectivă: *un text nu este niciodată o simplă alcătuire, ci întotdeauna este o anumită alcătuire, cu o anumită ordine a părților*.

În abordarea textului, receptorul este acela care interpretează materialul și identifică structura, în funcție de experiențele și aspirațiile lui în calitate de cititor și de vorbitor, care își obiectivează experiența trăită în spațiul valoric al textului. În ce privește formarea elevului cititor – a cititorului și a vorbitorului care produce înțeles, care înțelege lumea deschisă de text –, prima lectură a textului se întemeiază pe așteptarea plăcerii, iar a doua se axează pe conștiința (de sine) critică, textul fiind conceput ca o rețea care își convertește structuri-

le componente în variantele unei reprezentări unice. Prin lectură, elevul „demontează” și „remontează” textul din perspectiva protextului. Procesul presupune că elevul avansează, în baza protextului, de la *textul-în-text* (lectura) la *textul-asupra-textului* (interpretarea) și *textul-împotriva-textului* (critica).

Înțelegerea textului

Bazându-ne pe metodologia constructivistă în educație, fixăm câteva repere ale înțelegerii textului – care presupune o raportare a experienței elevului lector și retor la conținutul expus în text, cu scopul asimilării acestuia: *comprehensiunea textului*, care presupune o percepere a informației cognitive a textului și *înțelegerea textului*, noțiune mai largă, care include și înțelegerea semantizată, și înțelegerea fenomenologică, de sens; *înțelegerea reflexivă* – ca factor important al dezvoltării atitudinilor elevilor, în special prin poziționarea protext – este orientată spre un anumit scop, însumând un ansamblu de acte interdependente care se manifestă la „întâlnirea” elevului cititor cu formele informativ-expressive ale textului; *internalizarea* – ca mecanism psihologic prin care obiectele lumii exterioare obțin o reprezentare psihică – este, în pedagogie, *un stimulent al învățării* și devine, în discuția de față, un mijloc al poziționării protext, prin care valorile textuale sunt asimilate în așa măsură încât determină atitudinea și comportamentul elevului.

Înțelegerea realității

Prin urmare, un text este modelat de spiritul, nevoile și punctele noastre de vedere. Textul reprezintă o relație între cel puțin patru entități: *cineva* (cititorul) este informat de *niște semne* (de ex., cuvintele, imaginile) despre *anumite lucruri* (referentul), într-un *anumit context* (al scrierii și al receptării). Însă chiar dacă semnele și contextele sunt evidente, pentru ca să

indice la ce se referă, mai este nevoie de un *ingredient* și acesta este *capacitatea de înțelegere*. În această relație simetrică, în centru se află sistemul de semne – rețeaua textului, iar în jurul lui gravitează relația care oglindește simetria umanității și a realității, cu premisa că omul este acela care selectează aspectele, structurile, înlătură elementele de exces pentru a putea face trecerea de la structura realității la structura semnificativă a textului. Deși semnele nu pot conține lucrurile în totalitatea lor, ele pot – datorită inteligenței umane – transmite și pot provoca o impresie, precum impresia pe care o lasă un text unor anumite persoane, cu condiția ca receptorul să aibă capacitatea de a deduce mesajul conținut în semne. Odată separat de mediul său natural, semnul nu mai este ceva incidental, ci este un semn intențional, unul care se adresează în mod direct și trebuie înțeles. Textul este așadar *din, despre și pentru realitate*, fiind o prezență care sugerează și transmite un mesaj, purtând un conținut distinct și adoptând o formă durabilă, reprezentată de rețeaua sa ideatică.

Înțelegerea textului este o întâlnire neprevăzută și, uneori, o luptă între structura lui și contingenta realității, care se afirmă cu fragilitatea și capriciile ei, cu vigoarea și cu numeroasele sale resurse într-o manieră inegalabilă. Aceasta este o provocare pe care o întâlnim într-un mod discret în cazul conferirii de sens textului pentru a-i da acestuia „rezolvări mentale”. O lectură profundă a unui text necesită ca elevul cititor și vorbitor să aibă experiențe puternice sau, cel puțin, să nutrească aspirații profunde. Citirea textului este caracterizată de o puternică angajare, care modelează concepțiile despre lume ale ființei umane; departe de a fi o evadare, *lectura este o conversație tăcută cu realitatea*. Lectura este o acțiune eminent contextuală. Cititorul îi oferă textului un context al inteligenței; la rândul său, textul extinde contextul realității cititorului, informându-l cum să plaseze lumea reală în orizontul trecutului său și al proiecțiilor sale despre realitate.

Rețeaua textului. Metodologia protextului pentru elevii de liceu

Prezentăm în tabelul de mai jos modelul pe care îl propunem, ilustrat, în secțiunea următoare, de o exemplificare.

Etapă	Componentele acționale ale protextului	Activitățile protextuale ale elevului	Finalitățile protextuale	Perspectivele competenței textuale și existențiale
DELIMITAREA TEXTULUI	1.1. Lectura textului	1.1.1. Citește individual textul. 1.1.2. Stabilește un <i>contact tematic</i> cu textul dat.	- formarea unei imagini globale asupra conținutului textului; - vizualizarea primară a relațiilor dintre entitățile componente ale textului	<i>Competența de lectură și interpretare a textului în vederea înțelegerii acestuia. A înțelege textul înseamnă a înțelege interpretarea, adică mesajul, rostul, folosirea lui.</i>
	1.2. Constatarea: - unde se mai poate încheia textul dat; - cum este textul (emic sau etic); - indicarea semnelor de început/sfârșit ale textului; - comentariul elementar	1.2.1. Constată anumite elemente structural-semantice. 1.2.2. Determină extensiunea textului. 1.2.3. Stabilește dacă începutul/sfârșitul textului trimite sau nu cititorul „dincolo” de text. 1.2.4. Argumentează concludent alegerea făcută.	- dezvoltarea abilității de a sesiza structura; - formarea reprezentărilor numerice; - dezvoltarea simțului de observație	
	1.3. Determinarea și numerotarea enunțurilor textului	1.3.1. Identifică și numerotează, prin cifre arabe, fiecare enunț al textului.	- dezvoltarea percepției relațiilor în spațiu; - formarea competenței de a identifica anumite entități structurale	

ARHITECTURAREA TEXTULUI	2.1. Stabilirea nodurilor ideatice ale textului	2.1.1. Identifică relațiile interne dintre idei. 2.1.2. Elaborează tabelul nodurilor ideatice ale textului.	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea independenței cunoașterii; - orientarea spre atitudine; - formarea siguranței în propriile forțe de gândire; - dezvoltarea dexterităților de schematizare care contribuie la înțelegere; - dezvoltarea gândirii în sistem; - dezvoltarea imaginației structurale a elevului; - formarea capacității de percepție în favoarea rigorii; - formarea competenței de a citi mai „economic” textul 	<i>Formarea autonomiei cognitive a elevului. Prin înțelegerea textului, elevul trebuie ajutat să ajungă la un curs de acțiune.</i>
	2.2. Plasarea textonemelor (elementele componente ale textului) în tabel	2.2.1. Selectează textonemele adecvate pentru fiecare nod ideatic (indică cifrele respective în tabel).		
	2.3. Construirea rețelei ideatice a textului (RIT)	2.3.1. Construiește „schema” textului, indicând, prin linii, legăturile dintre textoneme. 2.3.2. Urmărește relațiile dintre textoneme și configurează rețeaua textului.		

		2.3.3 Stabilește specificul textului ca sistem (microsistem). 2.3.4. Observă flexibilitatea și interioritatea textului (unitatea internă).		
	2.4. Determinarea topologiei RIT (Rețeaua Ideatică a Textului)	2.4.1. Stabilește tipul de rețea a textului (topologia).		
	2.5. Identificarea mesajului textului	2.5.1. Examinează și percepe nodurile ideatice ale textului. 2.5.2. Stabilește nivelul de saturație al textului (textul împlinit sau nu informațional).		
POZIȚIONAREA PROTEXT	3.1. Sinteza interpretativă a textului	3.1.1. Formulează părerea cu referire la caracterul textului. 3.1.2. Gândește cuprinzător și construiește diverse asociații în baza textului.	- formarea unei atitudini pozitive față de limbaj; - dezvoltarea competenței de a „converti” textul în propria ideologie; - dezvoltarea capacității de acțiunea protextual; - formarea comportamentului protextual; - antrenarea capacității de a	<i>Asimilarea textului (modul de a utiliza textul). A privi realitatea „cu mai multe perechi de ochelari”. Capacitatea de „a privi” textul despre realitate, pentru realitate, ca realitate.</i>

	3.2. Aderarea la text	3.2.1. Face „jocul acțional” al textului și determină cum l-au influențat componentele acestuia. 3.2.2. Exprimă aderența/nonaderarea la text, la ideile autorului, la mesaj.	răspunde provocărilor textului, de a-l înțelege, de a și-l asuma	<i>Înțelegerea realității prin text conduce la libertatea de atitudine și de acțiune.</i>
	3.3. Expandarea textului	3.3.1. Argumentează atitudinea sa în raport cu textul. 3.3.2. Completează RIT. 3.3.3. Extrage din text un sens pentru sine.		

Dimensiune experimentală

Aderarea la text. Pentru aceasta, obiectivele generale sunt: a) a le ilustra elevilor că, prin lectură și interpretare, textele devin manifestări ale unor „puteri ascunse”, pline de sens, pe care cititorul trebuie să le „despacheze” și b) a forma și a dezvolta gândirea în rețea a elevului.

Cum-ul metodologic:

1. Examinează cu atenție rețelele unui posibil text din anexa 1!
2. Construiește, în baza acestei rețele, un text propriu de o pagină!
3. Propune un titlu adecvat textului tău, formulând două argumente convingătoare pentru acesta!
4. Formulează o observație despre cum ai lucrat asupra textului pe care l-ai construit în baza rețelei propuse, explicând, în spațiul propus, cu detalii semnificative!

Concluziile și deschiderile didactice asupra textului se referă la: a) a constata în ce măsură elevii conștientizează faptul că un text poate ajuta la înțelegerea unor situații concrete din realitatea înconjurătoare; b) a demonstra că rețeaua textului este un *atractor* al multor fenomene dinamice care apar în text; c) a deduce în ce măsură textul este un *vehicul ce susține identitatea lectorală* a elevului.

Înțelegerea și internalizarea textului. Aici obiectivul general este formarea unei competențe de interpretare a textului, în vederea înțelegerii acestuia. Scenariul pe care îl propunem vizează etapele următoare:

ETAPA I. Delimitarea Textului

Aici elevul trebuie ajutat să înțeleagă faptul că textul nu se exprimă prin cuvinte, ci prin evenimente, iar limbajul evenimentelor, cu rețeaua lui specifică, transmite idei. Alte obiective sunt: dezvoltarea simțului de observare al elevului; dezvoltarea simțului structurii; formarea reprezentărilor numerice; vizualizarea relațiilor dintre entitățile componente ale textului; formarea imaginii globale asupra textului.

Cum-ul metodologic:

Citește cu atenție textul scris de Ana Blandiana, *A fi sau a privi*, și apoi răspunde cerințelor care-l urmează.

„Nu țin minte când și cum s-a născut pentru prima oară în mine ideea că orice mi se întâmplă se întâmplă spre binele meu, că, indiferent cât de dramatică, orice întâmplare e o experiență și orice experiență, un câștig, dar eram încă destul de mică, din moment ce nu-mi doream decât să ajung mare, când – îmi amintesc – mă consolam de orice necaz cu gândul că am mai învățat ceva și astfel o să cresc, fără îndoială, mai repede.

În orice caz nimic nu m-a clintit din ciudata mea credință și dacă timpul, trecând, a reușit totuși să schimbe ceva, nu esența ideii mele a reușit

s-o schimbe, ci finalitatea ei: când mi se întâmplă un necaz mă consolez cu gândul că am învățat ceva și astfel o să îmbătrânesc mai încet.

Am observat că despre lucrurile prea serioase nu îndrăznesc să vorbesc decât puțin în glumă. Asemenea unei măști, tonul jucăuș reușește nu să ascundă, ci să stilizeze gravitatea celor spuse. Absoluta mea încredere în puterea benefică a experienței și-n forța curativă a suferinței s-a transformat cu timpul dintr-o concepție de viață într-un destin, și chiar într-un destin literar – din moment ce orice mi se întâmplă reprezintă un spor de cunoaștere și, la rândul lor, toate jertfele de pe altarul cunoașterii au, cu puțin noroc, șansa de a fi aprinse de ochiul zeului și transformate în pagini, eu însămi nu sunt decât un prilej dat vieții să se întâmple, un martor benevol și plin de atenție al propriilor mele tragedii. Veșnic plecat de acasă, mereu în documentare în propria sa viață, spiritul meu este prea ocupat cu privitul pentru a putea fi cu adevărat înfrânt sau învingător, sau chiar pentru a putea fi. *A fi* și *a privi* devin două verbe opuse și violent exclusive în lumina unui întreg destin. *A fi* sau *a privi*, asta e întrebarea.

În această perspectivă, a aștepta nu înseamnă a pierde timpul, ci a te împărtăși dintr-o psihologie colectivă infinit sugestivă; a fi înșelat nu e numai o umilință, ci și o revelație; a fi lovit nu e numai o durere, ci și o descoperire. A merge cu autobuzul, a vizita un bolnav, a fi bolnav chiar, a vorbi cu un copil, a face piața, a întâlni un prieten, a fi nedreptățit, a fi lăudat, a fi iubit, a nu fi iubit devin, din simple întâmplări, situații magice de dezvăluire a lumii, prilejuri de uluitoare surprize în univers. *A fi pentru a privi*, iată o fascinantă terapeutică, iată o soluție.” (După Ana Blandiana)

1. Constată dacă sfârșitul textului poate fi după oricare alt enunț, încercuind unul dintre răspunsurile de mai jos și comentând, în 2-3 enunțuri, alegerea ta: DA sau NU.
2. Determină, prin bifare, dacă textul este *emic* (nu are semne de început sau sfârșit, conectori care introduc cititorul în temă, care fac trimitere la cele spuse la început sau la sfârșit) sau este *etic* (adică în text există aceste semne și la început, și la sfârșit; numai la început sau numai la sfârșit).
 - 2.1. Rescrie aceste semne, în cazul că textul este *etic*.

3. Numerotează fiecare enunț din text, scriind cifra respectivă deasupra sau în dreptul enunțului respectiv.
4. Exprimă-ți opinia prin încercuirea unui singur răspuns de mai jos. *Textul conține un număr de enunțuri*: a. mare; b. nu prea mare; c. mic.

Concluzii și deschideri didactice. Sarcina didactică constă în a ajunge de la o serie de date ale textului la o idee care nu se află printre ele, dar care le leagă printr-un ansamblu de relații.

ETAPA II. Arhitectura Textului

Obiectivele specifice sunt: formarea independenței cunoașterii; formarea siguranței în propriile forțe de gândire; formarea atitudinilor; formarea gândirii în sistem; formarea/dezvoltarea imaginației structurale a elevului; formarea competenței de a citi cât mai economic textul.

Cum-ul metodologic:

1. Stabilește enunțurile textului care concentrează un ansamblu de idei ce reflectă aceleași relații dintre subiecți, fenomene, acțiuni, stări, adică *nodurile ideatice* ale textului.
 - 1.1. Completează, după modelul propus în Fișa 1, *Tabelul nodurilor ideatice ale textului*, indicând, între paranteze pătrate, numărul enunțului ce definește relația comunicată de text.

**Fișa 1. Tabelul nodurilor ideatice ale textului:
variantă de lucru pentru elev**

<i>Nodul ideatic 1</i>		<i>Nodul ideatic 2</i>	
Enunțul	Relația	Enunțul	Relația
[1]	eu ↔ experiența	[____]	eu ↔ atitudinea față de lucruri
[____]	eu ↔ experiența	[____]	eu ↔ atitudinea față de vorbire
[____]	eu ↔ experiența	[____]	eu ↔ atitudinea față de viață
		[____]	eu ↔ atitudinea față de destin
		[____]	eu ↔ atitudinea față de viață, existență

<i>Nodul ideatic 3</i>		<i>Nodul ideatic 4</i>	
Enunțul	Relația	Enunțul	Relația
[____]	experiența mea ↔ deschidere spre lume	[____]	experiență ↔ soluție pentru viață
[____]	experiența mea ↔ cunoaștere		

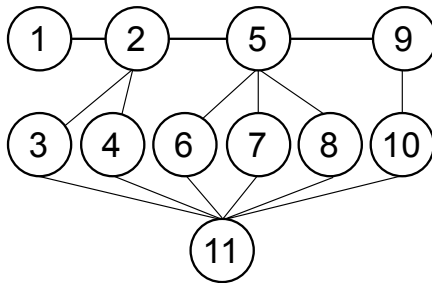
**Fișa 2. Tabelul nodurilor ideatice ale textului:
răspunsul așteptat al elevului**

<i>Nodul ideatic 1</i>		<i>Nodul ideatic 2</i>	
Enunțul	Relația	Enunțul	Relația
[1]	eu ↔ experiența devenirii ca om	[3]	eu ↔ atitudinea față de lucruri
[2]	eu ↔ semnele timpului ↔ experiența de viață	[4]	eu ↔ atitudinea față de vorbire
[5]	eu ↔ experiența cunoașterii ca destin	[6]	eu ↔ atitudinea față de existență
		[7]	eu ↔ atitudinea față de destin
		[8]	eu ↔ atitudinea față de rostul omului în viață

Nodul ideatic 3		Nodul ideatic 4	
Enunțul	Relația	Enunțul	Relația
[9]	experiența mea ↔ deschiderea spre lume și viață	[11]	experiența ↔ soluție pentru viață
[10]	experiența mea ↔ cunoașterea lumii și a vieții		

2. Examinează *topologia* (modul de structurare) *rețelei ideatice* a unui posibil text, prezentată în anexa 1!
- 2.1. Construiește, în baza modelelor propuse în Anexa 1, rețeaua ideatică a textului, indicând, prin linii, legăturile dintre elementele componente ale textului (*textoneme*).

Răspunsul așteptat la itemul 2.1. „A fi sau a privi” de Ana Blandiana ilustrează o rețea arbore (neregulat).

Concluzii și deschideri didactice: construirea rețelei ideatice a textului (RIT) ca factor de înțelegere a textului, iar prin înțelegerea textului se ajunge la alegerea de către elev a **unui curs de acțiune corectă în viață**.

ETAPA III. Poziționarea Protex

Obiective specifice: A valorifica ideea că textul este un fel de „bibliotecă” a situațiilor din viață, care ne permit să vedem corect realitatea și să ne construim corect liniile de acțiune și de comportament; formarea și cultivarea unei atitudini pozitive față de limbaj; dezvoltarea capacității de a „converti” textul la propria ideologie; dezvoltarea atitudinii elevului în raport cu textul și verbalizarea impresiilor.

Cum-ul metodologic:

1. Alege, prin încercuire, un singur răspuns din cele două propuse, argumentând, în două enunțuri, faptul că acest text este: a) un microsistem; b) un macrosistem.
2. Comentează, în 2-3 enunțuri, în ce rezidă *textualitatea acestui text* (ceea ce face ca textul să fie text).
3. Alege una dintre variantele propuse, dezvoltând, în 2-3 enunțuri, un răspuns propriu: a) *Textul m-a influențat pozitiv, deoarece .../ b) Textul m-a influențat negativ, deoarece .../ c) Textul nu m-a influențat în niciun fel, deoarece...*
4. Ia atitudine: a) Eu ader la acest text, sunt *Pro*, deoarece ... / b) Eu nu ader la acest text, nu pot să fiu în favoarea lui, deoarece ...

Concluzii și deschideri didactice. Elevii influențează fenomenele observate în text, acestea devin surse de interes, elevul controlează textul, devine subiect enunțător, potențial autor al textului și al evenimentelor descrise, iar prin aceasta își dezvoltă competența de exprimare orală și/sau scrisă.

ETAPA IV. Expandarea Textului

Are ca obiectiv specific formarea unei viziuni corecte a elevului în raport cu textul; prin text, elevul începe să privească realitatea „cu mai multe perechi de ochelari”.

Cum-ul metodologic:

1. Formulează-ți punctul de vedere: dacă aș fi autorul acestui text
 - a) L-aș scrie la fel, deoarece .../
 - b) L-aș scrie în alt fel, deoarece ...
2. Formulează, în spațiul propus, mesajul textului, utilizând *textoneme* adecvate din acesta.
3. Sintetizează, în două enunțuri, ce sens extragi din acest text pentru tine.

Concluzii și deschideri didactice. Prin comportamentul protextual, care reprezintă un ansamblu de reacții observabile, elevul **răspunde textului**.

Atitudinea protext

Obiectivul general este a dezvolta atitudinea protext a elevului, care este o predispoziție a cititorului și a vorbitorului de a „vedea” textul ca pe ceva esențial pentru el, ca expresie a unei valori constitutive, ca suport comportamental, care se exprimă existențial prin acțiuni și opinii dobândite prin text.

Cum-ul metodologic:

1. Selectează o singură temă din cele 15 propuse, formulând două argumente pentru alegerea făcută:

Categoria I: EU ȘI FILOZOFIA VIEȚII. 1. Omul mare și omul mic pe scena vieții. 2. Arta și viața ca suferință și iubire. 3. Destinul omului între tristețe și bucurie. 4. O alegere crucială: sentimentul, rațiunea sau datoria? 5. Trei adverbe ale aceluiași timp: ieri, azi, mâine.

Categoria II: EU ȘI REALITATEA VIEȚII. 1. Cum ar trebui să fie școala viitorului? 2. De ce rețelele de socializare sunt atât de populare pentru generația ta? 3. Cum ar arăta lumea fără ceasuri? 4. Dacă ți-ai putea alege locul de trai, care ar fi acela? 5. Dacă ai avea acces la Mașina Timpului pentru o oră, unde te-ai deplasa și de ce?

Categoria III: EU PRIN VIZIUNEA ALTORA DESPRE VIAȚĂ 1. „Adevărul EU este ceea ce ești, nu ceea ce fac alții din tine.” (Paulo Coelho)

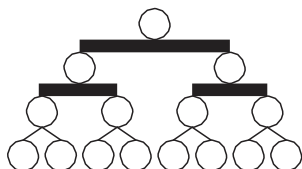
2. „Forța biruie forța, frumusețea biruie totul.” (Lope de Vega)
3. „Inima mamei este sala de clasă a copilului.” (Henry Ward Beecher)
4. „Un organism sănătos este camera de oaspeți a sufletului.” (Francis Bacon)
5. „Școala are rostul să te ridice undeva de unde să-ți fie rușine să mai cobori.” (Paul Louis Lampert)

2. Elaborează un text coerent, de o pagină, la această temă.
3. Construiește rețeaua ideatică a textului elaborat de tine.
 - 3.1. Prezintă, conform Anexei 1, topologia acestei rețele.

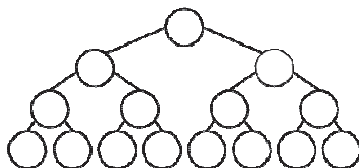
Concluzii și deschideri didactice. Citirea textului este caracterizată de o puternică angajare, care modelează conceptele despre lume ale elevului. Citirea inteligentă a textului este o conversație plină de sens și de raporturi cu realitatea.

Anexa 1. Topologia rețelei ideatice a textului

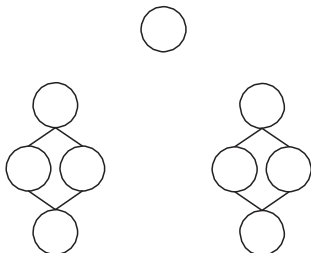
Reteaua arbore

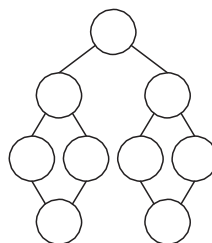
Reteaua arbore

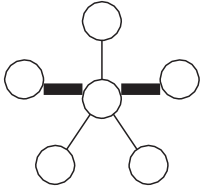
Retea arbore comprimat

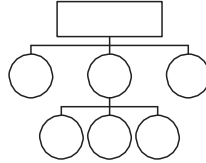
Retea arbore comprimat

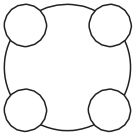
Rețea star (stea)

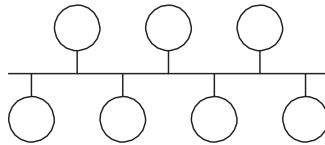
Rețea divizională

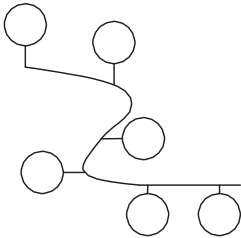
Rețea inelară

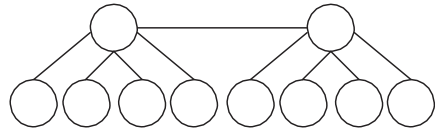
Rețea ramură

Rețea lineară

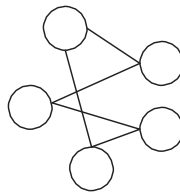
Rețea serie

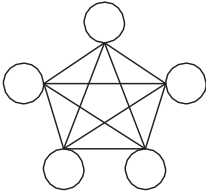
Rețea magistrală

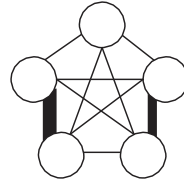
Rețea neregulată

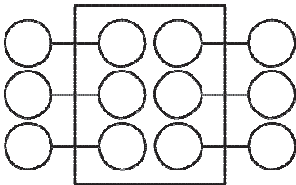
Rețea plasă

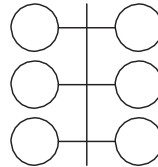
Rețea plasă

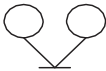
Rețea vertebrală dublată

Rețea vertebrală

Rețeaua Petri

Rețeaua Petri

Competența lectorală, între lichidarea analfabetismului funcțional și performanța școlară

Angela LUNGU

Rezumat:

Dezvoltarea competenței de lectură este o condiție indispensabilă dezvoltării personalității, formării unui cititor fidel pe tot parcursul vieții și a unui cetățean activ, împlinit profesional și personal. Prin alegerea inspirată a strategiilor de lectură, prin abordarea individualizată a demersului educațional, prin diversificarea textelor propuse pentru citire putem îmbunătăți randamentul comprehensiunii care să conducă la reducerea analfabetismului funcțional, la formarea unui lector sofisticat, pentru care lectura este o abilitate de viață și o adevărată plăcere.

Cuvinte-cheie:

competență de lectură, literație, analfabetism funcțional, strategii de lectură, ethos școlar, interdisciplinaritate, diferențiere, individualizare.

Perioada pe care o traversăm impune activități educaționale ce urmăresc pregătirea elevilor pentru viață, pentru rezolvarea creativă a problemelor care există și care abia urmează să se contureze. Pentru ca elevul modern să corespundă timpurilor moderne, trebuie să fie instruit să observe lumea,

să o descopere, să adreseze întrebări, să învețe a lua decizii importante, a construi relații cu cei din jur, să se integreze armonios în societate etc. În acest sens, dezvoltarea competenței de lectură este condiția *sine qua non* a dezvoltării competențelor specifice disciplinelor școlare și celor cheie pentru transformarea elevului într-un cetățean activ.

Deși nu e formulată drept o competență-cheie, competența de lectură este definită foarte clar în toate documentele reglatoare ale disciplinei Limba și literatura română: „Competența lectorală rezidă în capacitatea de a citi adecvat orice text, a-l înțelege și a-l interpreta prin actualizarea informațiilor exterioare acestui text (de viață cotidiană, istorie, geografie, științe) și, nu în ultimul rând, prin uzul unui instrumentar de teorie literară. Acest set de competențe pornește de la elementara capacitate de a citi coerent orice e scris în limba română și implică o gamă largă de operații intelectuale, asigurate (în etapa școlarizării) de activități didactice, prin care textul este înțeles nu doar la suprafața informației, ci și ca o țesătură de semne, idei și imagini”. [7, p. 9]

Competența de lectură a constituit obiectul de studiu a numeroși exegeți, cadre didactice; s-au propus teorii, s-au implementat concepte, s-au validat strategii. Dezvoltarea competenței de lectură rămâne însă o problemă mereu deschisă. Necesitatea stringentă de revenire asupra acestei teme mult cercetate se explică prin faptul că atât în Republica Moldova, cât și în țări mult mai dezvoltate, puteri economice mondiale, se atestă o scădere evidentă a motivației pentru lectură, a comprehensiunii textului citit, crește numărul de analfabeți funcționali: elevi de 15 ani eșuează în atingerea nivelului doi de competență (care să asigure condiția de cetățean activ) în toate cele trei dimensiuni: „recuperarea informației”, „interpretarea textelor”, „reflecția și evaluarea” (testul PISA). Cu toate că știe să citească, elevul nu e capabil să identifice în text informația cerută, întâmpină probleme la formularea ideii principale, nu poate raporta textul la experiența personală. Factorii care predispun/sunt asociați cu analfabetismul funcțional se situează la hotarul dintre social și individual: lipsa modalităților de predare centrate pe elev, strategii de învățare deficitare,

sărăcia sau un sistem motivațional individual insuficient dezvoltat, dificultăți de învățare, absența deprinderii elevului de a se informa și forma, stima de sine scăzută a elevului.

Rezultatele modeste obținute de către elevii din Republica Moldova la cele două testări PISA (Programme for International Student Assessment, în 2009 și 2015) justifică cercetarea crizei de înțelegere a textului și identificarea soluțiilor menite să crească nivelul competenței de lectură a elevilor în vederea pregătirii lor pentru viața de adult, pentru împlinirea personală.

Deși Republica Moldova s-a clasat pe locul 50 la testarea PISA 2015 și 45,80 % dintre elevii testați au fost declarați analfabeți funcționali în domeniul Lectură/Citire, totuși față de 2009 s-a atestat o creștere cu 28 de puncte, fapt ce ne îndreptățește să credem că, aplicând metode, tehnici didactice adecvate, „înarmându-i” pe elevi cu strategii de citire, încurajându-i, implicându-i, putem să-i ghidăm spre dezvoltarea competenței de literație și formarea cititorului activ pe parcursul întregii vieți.

În studiul „Învățarea vizibilă”, cercetătorul neozeelandez J. Hatie analizează 138 de factori care contribuie la succesul școlar al elevului, identificând doi ca fiind cei mai importanți: pregătirea profesională a cadrului didactic și calitatea predării. În vederea sporirii motivației pentru lectura de plăcere a elevilor, a creșterii nivelului de competență de lectură a acestora, conștientă de faptul că profesorul își asumă învățarea pe parcursul întregii vieți, am recurs la o amplă documentare despre bunele practici europene de aplicare a strategiilor de lectură. Astfel, m-am familiarizat cu *literația* (*literasy* – concept care, în acord cu definiția agreată la nivel european, se referă la dezvoltarea competențelor de lectură și scriere care facilitează înțelegerea și învățarea, folosirea și evaluarea critică a informațiilor furnizate în moduri variate de texte scrise, electronice și de imagini). Mi-am propus să diversific lectura, să valorific mai mult textul nonliterar, să-i ghidez pe elevi spre literația imaginii.

Materialele proiectului internațional ADORE (demarat în anul 2006, cu 11 țări participante, inclusiv România), ce diseminează experiența internațională cu privire la practicile de succes în vederea ridicării nivelului

competenței de lectură; proiectul european, cu experți externi din SUA, BaCuLit (Curriculum de bază destinat profesorilor pentru dezvoltarea literației la toate disciplinele (2011-2012, cu participarea a 7 țări europene)), primul proiect național de literație „Citesc pentru a învăța”, instituit de Asociația Română de Literație în 30 de școli din nord-estul României – toate certifică actualitatea temei la scară europeană. Rezultatele slabe obținute de adolescenții din multe țări din Europa în domeniul abilităților de lectură i-a orientat pe cei 35 de cercetători din proiectul ADORE spre investigare, constatare, decizii, acțiune și diseminare a bunelor practici, fiecare țară colectând 100-200 de cazuri de succes (Germania – pașaport pentru lectură, elevii câștigă puncte pentru acest proiect, lectura este verificată prin teste online; „Norvegia citește!” – fiecare cetățean a primit gratuit zece cărți, care au fost discutate timp de patru ani în cele mai variate forme, la diverse niveluri; Polonia – rolul unei săli media pentru a-i atrage pe elevi la lectură, proiectul național „Toată Polonia le citește copiilor”; Italia – programul național „Născuți pentru a citi”, cu implicarea cadrelor didactice, a psihologilor, a medicilor de familie, a librarilor, care să îi ajute pe elevi să-și valorifice competențele de lectură etc.). Aceste bune practici sunt/pot fi utilizate/adaptate și în sistemul educațional din Republica Moldova, pentru îmbunătățirea competențelor de lectură, pentru asigurarea finalităților academice europene și naționale. Campaniile naționale desfășurate de Biblioteca Națională (Festivalul Național al Cărții și Lecturii, opt ediții, care desemnează cel mai activ cititor, cele mai citite cărți, cea mai activă familie cititoare etc.), de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” („Să citim împreună!”, opt ediții, concursul „Cititorul model”, 14 ediții etc.) au implicat un număr impresionant de cititori și contribuie la promovarea cititului de plăcere. Aceste rezultate m-au inspirat pentru a prelua/adapta/dezvolta unele activități didactice, în vederea creșterii randamentului individual al elevilor în domeniul lecturii.

Pentru motivarea lecturii de plăcere, este important, în calitate de profesori, să determinăm atitudinea elevilor față de carte, preferințele literare/nonliterare ale acestora, timpul acordat citirii. Analiza datelor unui aseme-

nea chestionar permite ajustarea listei de lecturi astfel încât aceasta să includă și domeniile de interes ale elevilor, să respecte principiul relevanței, al accesibilității, al atractivității. Pentru a stabili zonele de interes al elevilor care nu citesc bibliografia recomandată, am studiat preferințele lor de lectură, menționate la întrebarea „Ce îți place mai mult să citești?”. Am identificat faptul că sunt pasionați de religia, tradiția, cultura, dezvoltarea politică, economică, sistemele educaționale din Extremul Orient, aspectele dezvoltării personale, ceea ce m-a determinat să proiectez o serie de ateliere de lectură care să le ofere oportunitatea de a prezenta temele lor preferate, a-și crește stima de sine.

Deoarece calculatorul ocupă un loc important în viața elevului modern, am integrat în activitățile educaționale resursele digitale, care să schimbe perspectiva elevilor cu privire la utilizarea gadgetului, acesta devenind un instrument de învățare, nu doar un mijloc de distracție.

De asemenea, pentru construirea unui demers didactic eficient, este foarte importantă diagnosticarea nivelului de competență de lectură (LiFT 2 [2]). Acest chestionar permite identificarea elevilor cu nivel scăzut al competenței de lectură, precum și a celor capabili de performanță, a nevoilor de dezvoltare a acestora, pentru ca profesorul să-i orienteze în selectarea textelor și extinderea orizontului de lectură.

Diagnosticarea elevilor cu nivel scăzut de literație implică abordarea unei instruirii individualizate și diferențiate. Profesorului îi revine rolul de a determina motivele lipsei de comprehensiune a textului: elevul nu înțelege toate cuvintele; nu are vocabular suficient; îi lipsesc cunoștințele legate de caracteristicile diferitor tipuri de text; îi lipsește vocabularul specific disciplinei; nu are cunoștințe anterioare specifice disciplinei; nu înțelege sintaxa textului; îi lipsește motivația și de aceea nu se concentrează asupra înțelegerii celor citite.

Identificând cauzele obiective ale dificultăților comprehensiunii textului, profesorul va recurge la strategiile didactice menite să faciliteze înțelegerea lecturii, să îl ajute pe elev să descopere și să se descopere, prin variate forme de organizare: activitate frontală, în pereche, în grup sau individuală.

Experimentând diferite strategii didactice în vederea dezvoltării competenței de lectură, am identificat patru direcții care se completează și se armonizează: a) consolidarea ethosului școlar; b) organizarea lecțiilor de literatură respectând modelul: prelectură, lecturi succesive, postlectură; c) abordarea literaturii din perspective inter- și transdisciplinare; d) instruirea diferențiată, organizarea Cercului de Excelență, a consultațiilor individuale. În continuare, voi exemplifica pentru fiecare direcție o metodă/tehnică de lucru care și-a confirmat eficiența în dezvoltarea competenței de lectură.

Ethosul școlar este unul extrem de important și merită o abordare aparte, dat fiind faptul că de natura relațiilor profesor-elev, elev-elev depinde climatul contextului în care se realizează învățarea. Pentru dezvoltarea plăcerii de a citi, consolidarea relațiilor de parteneriat cu părinții, cu librăriile, cultivarea valorilor general-umane, dezvoltarea competențelor specifice, utilizez metoda nonformală: *traseul didactic – călătorie la librărie*.

Organizat la începutul anului școlar, momentul poate deveni dominant în motivarea pentru lectură, pentru construirea/consolidarea ethosului școlar: acea încredere reciprocă a elevului și a profesorului că alcătuiesc o echipă, colaborează, se respectă.

Precondiții: acordul părinților pentru procurarea unei cărți din lista de lecturi recomandate; colaborarea cu librării pentru a asigura numărul necesar de cărți cu același titlu/din aceeași colecție/la același preț, pentru a informa elevii, a răspunde la întrebări; colaborarea cu profesorul de istorie; telefon mobil, aparat de fotografiat.

Vizita la librărie a fost completată de alte câteva sarcini: la deplasarea pe jos, elevii au notat numele străzilor, numărul intersecțiilor dus-întors. Profesorul de istorie care a însoțit clasa le-a povestit elevilor despre clădirile-monument de pe traseu. La librărie, elevii au făcut cunoștință cu noile apariții editoriale, au luat interviu librarului cu privire la cea mai scumpă carte din magazin, cea mai vândută, cele mai solicitate de adolescenți, au procurat cărți.

La revenirea în sala de clasă, au scris o dedicație pentru colegul de bancă, și-au dăruit reciproc cartea. Pentru abordarea interdisciplinară, împărțiți în patru grupe, au prezentat itinerarul parcurs în scheme, desene, fotografii, s-au documentat și au realizat prezentări electronice despre personalitățile menționate. Activitatea prezintă un mare grad de atractivitate pentru elevi, devine memorabilă, emoționantă, contribuie totodată la dezvoltarea competențelor-cheie.

Pentru a consolida ethosul școlar, experiența pedagogică a confirmat necesitatea anunțării listei de lecturi suplimentare înaintea vacanței de vară, discutarea cu elevii a unui orar de prezentare a cărților, orientarea înainte de lectură spre temele ce urmează a fi abordate în cadrul atelierelor de prezentare a operei literare.

Receptarea textului literar. Prelectura. Cercetătoarea Alina Pamfil, în „Didactica literaturii. Reorientări”, accentuează cele trei etape esențiale în receptarea textului literar: prelectura, lectura propriu-zisă (lecturile succesive) și postlectura. Teoriile moderne despre rolurile cititorului m-au determinat să reevaluez receptarea textului literar pentru a facilita întâlnirea elevului cu opera, în special organizarea prelecturii. Strategiile didactice utilizate vizează formularea orizontului de așteptare al cititorului, referirea la detaliul biografic al autorului ca punct de plecare pentru opera literară, explicarea contextului social-istoric în vederea motivării elevului pentru lectură, a asigurării comprehensiunii operei literare.

Pentru poezia lui Lucian Blaga „Izvorul nopții”, la *prelectură*, am utilizat următoarele strategii: citate; comentarea termenilor-cheie: *iubire, haos, lume nouă*; scrierea liberă: elevii definesc *iubirea* utilizând unul dintre cuvintele învățate/actualizate la lecțiile anterioare (*revelație, augustă, miracol, a jindui, paroxistic*); lectura SINELG a articolului despre *lumină* din dicționarul de simboluri (material adaptat, prezentat ca fișă pentru fiecare elev); clusteringul ipostazelor luminii, care a constituit un suport pentru elevi în interpretarea semnificațiilor simbolice ale *luminii* din poezia „Izvorul nopții”. Secvența din epistola lui Lucian Blaga către Cornelia

Brediceanu a facilitat formularea orizontului de așteptare și înțelegerea textului – provocare pentru elevii clasei a VIII-a.

Pentru o mai bună percepere a mesajului cărții „Eu sunt Malala” de Malala Yousafzai, am utilizat metoda *vizionării* reclamei la filmul: „He Named Me Malala” (<https://www.youtube.com/watch?v=vE5gSHJkusU>). Elevii au identificat în secvența vizionată momentele biografice care au motivat scrierea cărții, au înțeles contextul social-politic al apariției statului Pakistan, organizarea populației în triburi de pashtuni, codul vieții pashtunilor, polisemia termenului „taliban”. Realizarea prezentărilor pregătite de către elevi cu privire la articolele de vestimentație feminină din această zonă a facilitat comprehensiunea rolului femeii în societatea musulmană sub legea shariatului și a condus la o mai bună înțelegere a temei: „Idealul educațional. Semnificația traseului biografic”, având-o ca model pe cea mai tânără deținătoare a Premiului Nobel pentru Pace, Malala Yousafzai.

Lecturi succesive. În vederea creșterii nivelului de înțelegere a textului, am acordat o atenție aparte vocabularului, pentru a oferi o cheie de lectură a operei. Lucrul cu lexemele necunoscute a fost dintotdeauna o prioritate, elevii au caiete de cuvinte, lucrează cu DEX-ul tipărit și cu dicționarul online. Mi-am propus să mă documentez asupra proceselor comprehensiunii (proces de integrare, macroprocesele, procese de elaborare, procese metacognitive) și să aplic strategii care îi ajută pe elevi să înțeleagă ceea ce citesc. Antrenarea elevilor în stabilirea inferențelor a pornit de la definiția pe care o propune Florentina Sâmișăian: „O inferență este o mișcare a minții prin care facem niște legături între informațiile din text și cunoștințele noastre anterioare și, pe baza acestora, tragem o concluzie.” [13, p. 290]

Am antrenat inferențele în baza textului în proză „Trenul de noapte” de I. Groșan. Pentru comprehensiunea textului, este esențial ca elevii să cunoască sensul cuvântului „acar”. Sufixul „-ar” (din „fierar”, „tâmplar”) i-a determinat pe elevi să presupună că lexemul desemnează o profesie.

Rădăcina „ac” și polisemia cuvântului i-a ajutat să identifice în text cuvântul „pârghie”. Ocupațiile gospodărești ale acarului Simion i-au derutat inițial pe elevi, ca apoi, recurgând la inferențe logice, să deducă faptul că pe acolo trec foarte puține trenuri și Simion își trăiește rutina culegând roșii, crăpând lemne, jucând cărți etc. Ajutați de profesor să înțeleagă obligațiile acarului, elevii sunt capabili în final să propună mai multe interpretări ale urcării acestuia în trenul misterios.

În exemplul „Mai mari și parcă-s date cu catran” (geamurile trenului), cuvântul necunoscut „catran” este dedus din secvența următoare: „Mă gândesc ce poate vedea mecanicul prin negreala aia”. Elevii deduc că sticla este acoperită de o soluție neagră. Pot fi efectuate inferențe mai complexe, logice, când se percep sensurile cuvintelor din text, dar, pentru a înțelege informația pe care o oferă, trebuie să apeleze la cunoștințele anterioare, să răspundă la întrebarea: „De ce locomotiva are geamuri negre, dacă aceasta împiedică vizibilitatea?” Astfel, acumulează informații despre particularitățile textului fantastic.

Pentru dezvoltarea literației la etapa lecturilor succesive, pentru verificarea citirii și înțelegerii textului, recurg frecvent la testul online, utilizând aplicația *testmoz* (<https://testmoz.com/>). Această formă de verificare mi-a permis ca într-un timp relativ redus să evaluez gradul de înțelegere a textului literar. Metoda este ușor de administrat și de efectuat, totodată trezind curiozitatea și entuziasmul elevilor. Aceștia au primit parola pentru a accesa testul, care e format din itemi cu alegere multiplă, itemi cu alegere duală de tipul adevărat/fals și itemi de completare.

Analiza statistică a rezultatelor înregistrate prin testul online a confirmat atât creșterea numărului de cititori ai operei integrale, cât și sporirea atenției: elevii nu mai „sar” peste pasajele descriptive, rețin indicii de timp și spațiu, detaliile semnificative pentru deducerea mesajului. Respectarea timpului acordat rezolvării (10-15 minute) e un indiciu despre obiectivitatea/sinceritatea efectuării temei. Dezavantajul acestei modalități de verificare a lecturii este faptul că, efectuată acasă, cei care vor să trișeze pot să o facă. De aceea e foarte important ca profesorul să insiste asupra

corectitudinii, să monitorizeze la ore implicarea elevilor în discuție pentru a confirma rezultatele testului electronic.

O metodă eficientă pentru înțelegerea textului este *lectura predictivă*: exersarea predicțiilor îi face pe cititori mai activi și mai atenți la indicii textului. Lectura predictivă este una dintre activitățile prin care elevii depășesc cadrul textului făcând inferențe neprevăzute de autor, sunt antrenați să facă anticipări. Am utilizat această metodă în lectura fragmentului selectat din textul „A patra inimă” de Mircea Cărtărescu, fapt ce a condus la acumularea de idei despre lectura-călătorie pe spatele fluturului gigant, despre descoperirea și trăirea experiențelor literare. Scrierea textului pe ecran și deschiderea secvențelor după prezentarea predicțiilor au contribuit la dezvoltarea creativității, a competenței de a argumenta punctul de vedere. Elevii au fost uimiți de originalitatea autorului de a îmbina cuvintele în crearea universului ficțional, au propus ei înșiși imagini deosebite, au înțeles, de asemenea, noțiunea de „libertate” a comentării textului literar – atât cât permite opera, fără speculații.

Postlectura. La etapa *postlectură*, elevii redactează *jurnalul de idei* pentru a compara primele impresii asupra textului literar cu cele pe care le pot formula după ce au respectat etapele de receptare a operei. De cele mai multe ori, ei înșiși sunt surprinși de diversitatea ideilor pe care le-au formulat, de perspectivele de abordare a textului. Am practicat, de asemenea, redactarea *jurnalului de lectură* ce se axează pe trei parametri: impresiile de lectură declanșate de textul citit, amintirile literare și amintirile personale ale elevului. Este o tehnică pe care o utilizez frecvent în formarea cititorului avizat și conectat la lectură.

După prezentarea cărții „Eu sunt Malala” de Malala Yousafzai, elevii au avut ca temă redactarea discursului cu titlul „Eu sunt...”, prin care și-au evidențiat calitățile, au formulat idei despre ce ar vrea să se schimbe în societate, familie, școală și ce ar putea schimba chiar ei. Ca urmare a conștientizării sacrificiului pentru educație a fetelor din Pakistan și nu numai, au manifestat empatie și s-au implicat în acțiuni de caritate.

Comentând codul vieții pashtunilor, au elaborat codul de onoare al clasei. Aceste exerciții îi ajută pe elevi să înțeleagă rolul lecturii pentru modelul dezvoltării personale.

Abordarea lecturii din perspectivă interdisciplinară. Conceptele „interdisciplinaritate” și „transdisciplinaritate” devin indispensabile traseului educațional și facilitează realizarea misiunii educației. Mi-am propus să abordez astfel lectura pentru a atinge finalitățile stipulate în actele normative naționale și europene: „adaptarea vorbitorului la diferite situații de comunicare, dezvoltarea gustului estetic, conturarea profilului vorbitorului și cititorului elevat, dobândirea unor cunoștințe diverse, realizarea unor deschideri interdisciplinare, dezvoltarea unei opinii critice despre lectura personală”. [12]

O practică eficientă este și utilizarea instrumentului Web 2.0, Vocaroo, care permite înregistrarea gratuită a mesajelor audio și salvarea acestora în format mp3 online, sub forma unui link.

Precondiții: elevii trebuie să aibă telefon/calculator cu microfon încorporat; să cunoască subiectul romanului „Omul-amfibie” de A. Beleaev (oricare text); să fie informați din timp despre forma de evaluare pentru o lectură orientată a romanului.

După prezentarea cărții „Omul-amfibie” de Aleksandr Beleaev, le-am propus elevilor să realizeze un discurs de 5 minute, în care să-și exprime opinia cu privire la subiectul: „Are voie omul să se joace de-a Dumnezeu?”. Elevii au înregistrat mesajul prin platforma Vocaroo și au expediat linkul profesorului.

Noutatea formei de evaluare a stabilit recordul ca toți să expedieze mesajul în termenul stabilit. Încurajați să se documenteze, elevii au extins tema la problemele clonării, ale morții clinice și ale eutanasierii legale. Educația tradițională, valorile cultivate în familie i-au condus pe majoritatea la ideea respectării măsurii în toate, că omul nu poate lua locul lui Dumnezeu pentru a recrea ființa umană, care e deosebită tocmai prin unicitatea ei. *Vocaroo* se dovedește un instrument eficient în dezvoltarea/

evaluarea competenței de producere a unui text personalizat, cunoașterea și respectarea normelor ortoepice.

Pentru discursul cu titlul „Cărțile au suflet” (N. Manolescu), elevii au avut ca parametri integrarea ideilor din textele „Dans cu o carte” (G. Liiceanu), „A patra inimă” (M. Cărtărescu), acumulate prin *brainstorming* la ore, și referirea la cartea preferată. Prin ultimul parametru, elevii au avut ocazia să integreze informațiile achiziționate în propriul sistem de cunoștințe și valori, li s-a oferit oportunitatea să-și prezinte domeniul de interes, să-și personalizeze discursul. În mare parte, au fost alese operele propuse în lista de lectură, fapt ce confirmă că la întocmirea acesteia s-a ținut cont de caracterul relevanței, al particularităților de vârstă, al preferințelor elevilor („Eu sunt Malala” de M. Yousafzai, „Jocurile foamei” de S. Collins, „Împăratul muștelor” de W. Golding etc.).

Complexitatea exercițiului, gradul de dificultate ridicat au implicat transversalitatea competențelor-cheie: elevii și-au exersat aptitudinile de redactare a textului scris/oral, au sintetizat în manieră proprie ideile acumulate la ore, și-au exprimat atitudinea pozitivă față de lectură.

Am abordat interdisciplinar și prezentarea cărții „Împăratul muștelor” de W. Golding, desfășurată în baza proiectelor. Elevii și-au ales grupul de lucru în funcție de tipul de inteligențe multiple, de domeniile de interes: *literații, geografii, biologii, politicienii, psihologii, cinefilii*. La etapa *planificarea activităților*, elevii și-au distribuit sarcinile astfel încât fiecare membru să fie implicat, au ales forma de prezentare (poster: *politicienii*; joc de rol: *psihologii*, prezentări Power Point: *biologii și geografii*, secvențe de film comparate cu secvențe de carte – *cinefilii*).

Anunțarea subiectelor cu o lună înainte, alegerea temelor în funcție de tipul de inteligență dominant, distribuirea sarcinilor, monitorizarea proiectelor și acordarea asistenței necesare au avut un bun rezultat: toți elevii au citit cartea și și-au asumat rolul distribuit, și-au exprimat impresiile pe marginea lecturii, au lucrat minuțios cu textul, s-au documentat, au selectat și sintetizat informația. Am pus accentul pe învățarea prin cooperare, dar și pe instruirea diferențiată și individualizată, valorificând inteligențele multiple.

Diferențierea și individualizarea instruirii. Pe parcursul ultimilor ani, am acordat o atenție sporită identificării în clasele mele a elevilor capabili de performanță în domeniul lecturii/literaturii și a lucrului diferențiat cu aceștia, orientându-i spre participarea la concursul *Cititorul model*, organizat de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, implicarea în lansări de carte desfășurate de instituția noastră, dar și în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret. De asemenea, elevii cu un înalt nivel de dezvoltare a competenței literare au obținut performanțe la Olimpiada Națională de Limba și Literatura Română în România, la Concursul „Ion Barbu – Dan Barbilian” (Călărași, România), la Concursul de interpretare critică, organizat de Colegiul „Garabet Ibrăileanu”, Iași, la Olimpiada Internațională de Lectură (Constanța, București, România). Monitorizarea elevilor care și-au dezvoltat foarte bine și *competența de a învăța să înveți*, instruirea individualizată prin aprofundarea instrumentarului teoretic, exersarea în baza subiectelor cu un grad sporit de dificultate, rezolvarea testelor ce vizează competența lectorală propuse la diferite concursuri sau etape ale aceluiași concurs, utilizarea TIC a condus la consolidarea încrederii elevului în propriile forțe, au sporit motivația învățării, au transformat competența în rezultate măsurabile – performanțe internaționale.

O provocare a fost și descoperirea modalităților de lucru prin care să susțin efortul fiecărui elev pentru a obține performanțe în raport cu sine însuși. Identificând elevii cu nivel scăzut al interesului față de lectura propusă, le-am oferit posibilitatea de a prezenta zona lor de interes – Japonia și Coreea de Sud, în cadrul atelierului de discuție pe teme preferențiale, la care elevii s-au înscris din timp, alegând forma de prezentare (Power Point, poster, discurs, Prezi), condiția fiind să se informeze din cel puțin patru surse, cu indicarea acestora. Recomandările oferite pe parcursul pregătirii prezentării, utilizarea TIC în elaborarea temei, exersarea discursului au condus la rezultate remarcabile, prezentările despre așezarea geografică, religie, compararea sistemelor educaționale etc. fiind de calitate înaltă. Pentru a integra și textul literar ce să reflecte artistic aspecte surprinse în

prezentările lor, le-am recomandat să citească autorii: Haruki Murakami, Kazuo Ishiguro, Yeonmi Park.

În cazul elevilor cărora le lipsesc cunoștințele legate de caracteristicile diferitor tipuri de text, vocabularul specific disciplinei, cunoștințele anterioare specifice disciplinei, sunt eficiente orele de consultație, când profesorul se pliază pe ritmul individual de învățare al fiecărui elev, explică noțiunile într-un limbaj accesibil, propune mai multe exerciții pentru consolidare, oferă tabele conceptuale ale noțiunilor de teorie a literaturii. Crearea grupurilor pe rețele de socializare permite elevilor să adreseze întrebări cu privire la efectuarea temelor, la care răspund elevii și profesorul. Întâlnirile individuale sau în grupuri mici au menirea de a-l încuraja pe elev în înregistrarea succesului în raport cu sine însuși. Este votul de încredere acordat de cadrul didactic, care trebuie să trateze cu respect, corect orice elev, indiferent de rezultatele academice ale acestuia, în virtutea unei școli prietenoase copilului.

Așadar, prin utilizarea strategiilor didactice eficiente, interactive, putem dezvolta competența de lectură a elevului, poate crește motivația și plăcerea lecturii, dezvoltând cititorul activ pe tot parcursul vieții.

Crearea contextelor adecvate învățării, atât în cadrul formal, cât și nonformal, contribuie la creșterea stimei de sine a elevului, care devine mai deschis spre colaborare și cooperare. Diversificarea formelor de organizare a atelierelor de discuție, a prezentărilor de carte îi motivează pe elevi să citească.

În concluzie, dezvoltarea competenței de lectură este un proces de lungă durată, se desfășoară pe parcursul întregii școlarități, iar lectura poate fi calea de modernizare a societății. Demersul educațional al profesorului de limba și literatura română trebuie să fie orientat spre formarea cititorului cult, activ pe tot parcursul vieții, explorând anumite conținuturi educaționale pentru dezvoltarea elevului în spiritul valorilor general umane precum binele, frumosul, adevărul, libertatea, toleranța, valori esențiale pentru dezvoltarea armonioasă a personalității.

Referințe bibliografice:

1. CARTALEANU, T., COSOVAN, O. Ateliere de lectură, scriere, discuție: Portofoliul elevului. Chișinău: Știința, 2014. 120 p.
2. CARTALEANU, T., COSOVAN, O., GORAȘ-POSTICĂ, V. Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: Centrul Educațional Pro Didactica, 2016, 204 p.
3. CORNEA, P. Introducere în teoria lecturii. București: Minerva, 1988. 240 p.
4. <http://soros.md/files/Studiul%20Verdes%20Tatiana%202017-09-29.pdf>.
5. http://www.cjraemm.ro/download/2017-2018/2017-10-26-Analfabetismul-functional_final.pdf.
6. http://aee.edu.md/sites/default/files/raport_pisa_2015_ance.pdf. Raportul „Republica Moldova și Programul pentru Evaluarea Internațională a Elevilor PISA 2015”.
7. <http://ro.literaryframework.eu/>.
8. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/130RO.pdf.
9. <http://www.arlromania.ro/reading-learn-citesc-pentru-invata>.
10. <https://ro.scribd.com/doc/178180811/Educatie-Prin-Lectura> Popescu, C., Stănescu, A. Ghid metodic interdisciplinar „Educație prin lectură”, Proiectul e-formare Competențe integrate pentru societatea cunoașterii, 2013.
11. ILIE, E. Didactica limbii și literaturii române. Iași: Polirom, 2014. 336 p.
12. Limba și literatura română: Curriculum școlar. Cl. a V-IX-a. Chișinău: Ed. Lyceum, 2010.
13. PAMFIL, A. Didactica lecturii. Reorientări. București: Art, 2016.
14. SĂMIHĂIAN, F. O didactică a limbii și literaturii române. Provocări actuale pentru profesor și elev. București: Art. 408 p.
15. ȘCHIOPU, C. Metodica predării literaturii române. Chișinău: S. n., 2009. 332 p.

Lectura în familie

Elena NEGOIȚĂ

Rezumat:

Declararea anului 2019 Anul Familiei în Republica Moldova este un pas foarte important al conducerii țării. Lectura în familie este un subiect puțin studiat și nu a fost obiectul cercetărilor științifice ani la rând (tot sec. XX). Mai târziu însă, lectura, ca tradiție de familie, a fost pe larg oglindită în sociologia lecturii. Trăim în secolul internetului, al tehnologiilor informaționale moderne, „dar oricât de tehnologizată ar fi existența umană, totdeauna va fi și un loc al unui univers al lecturii”. Părinții trebuie să fie cei care dezvoltă și direcționează procesul de lectură a copiilor în familie de la cea mai fragedă vârstă. Puțini sunt utilizatorii care preferă doar serviciile moderne axate pe utilizarea tehnologiilor. Mai devreme sau mai târziu, și ei sunt atrași spre lectura tradițională, bibliotecarii utilizând în acest sens toată imaginația și talentul specific profesiei pentru a le forma și direcționa lectura, îmbinând armonios tradiționalul cu modernul.

Cuvinte-cheie:

familie, bibliotecă, lectură, tradiție.

Argument

Familia a avut întotdeauna un rol fundamental în constituirea și consolidarea statului, având ca prioritate educarea copiilor din punct de vedere moral, cultural și spiritual. Viitorul oricărei țări depinde nu doar de situația economică, ci și de starea generală în care se află societatea. Astăzi, ținând cont de criza demografică cu care se confruntă societatea, exodul populației peste hotare, este necesar de a proteja instituția familiei prin acțiuni concrete. Declararea anului 2019 *Anul Familiei* în Republica Moldova este un pas foarte important întreprins de conducerea țării în acest sens.

Biblioteca este instituția responsabilă de lectura publică din raza sa de servire, sub toate aspectele posibile. Unul dintre aceste aspecte, pe care îl considerăm foarte important, este *Lectura în familie*, or, lectura, ca și orice ocupație, trebuie dezvoltată din fragedă copilărie, familia deținând rolul primordial în formarea primelor deprinderi de lectură, în provocarea interesului inițial pentru carte, iar bibliotecii, instituțiilor de învățământ revenindu-le dezvoltarea continuă a acestora. Lectura în familie este un subiect puțin studiat și nu a fost obiectul cercetărilor științifice ani la rând (tot sec. XX). Mai târziu însă, lectura, ca *tradiție de familie*, a fost pe larg oglindită în sociologia lecturii, exemple servindu-ne lucrările sociologului și bibliografului A.I. Reitblat. Prima cercetare de amploare despre lectura în familie a fost studiul „Cartea și lectura în viața societății sovietice”, desfășurată de către Biblioteca Națională a fostei URSS încă la începutul secolului trecut, oglindită în articolul lui M.D. Afanasiev „Discuții între cititori în grupuri sociale mici”, care încă nu și-a pierdut actualitatea până astăzi. În aceste lucrări sunt reflectate date importante despre *lectură ca tradiție, lecturile în glas* atât în familie, cât și în colective, *discuțiile postlecturale* care se practicau în această perioadă și pe care ar fi bine să le readucem la viață. Aceste „îndeletniciri” erau o prioritate la nivel de stat și aveau un scop bine definit: cunoașterea noilor opere literare, lărgirea orizontului de cunoaștere, ridicarea nivelului de cultură generală a populației. În perioada sovietică (anii '60-80), era la „modă” lectura în familie, muncitorii, țărani erau abonați ai

bibliotecii din localitate. Aproape fiecare familie avea o bibliotecă personală, cărțile bune erau la mare căutare. Astăzi, multe dintre acele persoane pasionate mai ieri de lectură, posesorii unor biblioteci bogate care conțin și cărți rare le vând la tarabe sau pe marginea străzilor la un preț de nimic, iar cei ce se stabilesc peste hotare dau cărțile bune la maculatură sau, în cel mai fericit caz, le donează bibliotecilor.

Astăzi lectura trece printr-o criză profundă. Trăim în secolul internetului, al tehnologiilor informaționale moderne, *„dar oricât de tehnologizată ar fi existența umană, totdeauna va fi și un loc al unui univers al lecturii”*. E vremea lecturilor rapide, nonliterare, de esență profesională, socială. Lectura de plăcere astăzi nu mai este la modă, invocându-se diferiți factori care o împiedică. *„Lectura – spunea Mircea Cărtărescu – nu are ca inamic ceva din afară. Nu televizorul, computerul, ritmul vieții ne face să nu mai citim cum trebuie, ci slăbirea interesului pentru viața interioară”*.

Secretul succesului oamenilor care au influențat omenirea a depins de educația primită în familie, inclusiv și de dezvoltarea timpurie a pasiunii pentru lectură. *„Dacă nu ar fi fost efortul mamei lui Edison – menționa Spiridon Vangheli, făcând referire la „Carte de citire și gândire” –, mamei lui James Barrie, Newton, dacă nu se implica tatăl lui Bill Gates, Paganini, Ford, tatăl și unchiul lui Einstein, bunicul lui Molière etc. – numele acestea nu ne spuneau astăzi nimic. În multe familii ale oamenilor celebri se practica cititul în glas cu maturii. Lectura împreună cu părinții influențează extraordinar copiii – răsând împreună, mirându-se sau întristându-se, discutând cele citite, părinții îi arată copilului atitudinea lor față de diferite situații, îi învață să aleagă principalul de secundar, să facă concluzii.”*

Reieșind din cele expuse, BPR „M. Eminescu” din Fălești și-a propus în **Anul Familiei** să ofere noi oportunități de promovare și susținere a lecturii în familie. Un studiu aprofundat al acestui aspect al activității bibliotecii poate contribui la realizarea cu succes a acestui scop.

Etape de realizare a studiului

În perioada februarie–martie 2019, Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” a realizat studiul „Lectura în familie”. **Scopul studiului** a fost identificarea rolului și gradului de implicare a părinților în dezvoltarea gustului pentru lectură a copiilor, locului pe care lectura îl ocupă la momentul actual în viața familiei, principiilor și valorilor ce stau la baza educației moral-spirituale a familiei și metodelor prin care biblioteca poate influența îmbunătățirea situației în acest domeniu, în contextul schimbării și modernizării mijloacelor de informare.

Pentru început, drept **grup-țintă** al cercetării au fost copiii de 12-16 ani, mizându-se pe sinceritatea acestora în scopul obținerii unui impact mai bun al studiului. Ulterior intenționăm să lărgim cercetarea, incluzând în ea toate categoriile de vârstă, privind astfel problema din mai multe unghiuri de abordare.

Obiectivele studiului arată atitudinea copilului, familiei asupra lecturii, locul pe care îl ocupă lectura în viața familiei și, nu în ultimul rând, rolul pe care îl ocupă biblioteca și bibliotecarul în dezvoltarea lecturii în familie.

Importanța lecturii în viața copiilor este incontestabilă. Pe lângă faptul că este un mod plăcut de organizare a timpului liber, lectura contribuie la formarea și dezvoltarea personală. Adolescența este cea mai dificilă perioadă din viața omului. Anume la această vârstă apar multe semne de întrebare, copiii le pare deseori că nu sunt înțeleși, nu se ține cont de părerea lor, devenind destul de vulnerabili în fața unor vicii sociale. Pasiunea pentru lectură trebuie dezvoltată copiilor de la cea mai fragedă vârstă. Dacă un adolescent sau, mai cu seamă, un tânăr nu citește este în primul rând vina părinților. Copiii trebuie învățați de mici cu acest obicei, pentru că un copil neîndrumat nu va citi niciodată sau va citi foarte rar din propria inițiativă.

În urma unui **focus-grup** organizat cu părinții copiilor de 5-7 ani a două instituții de educație timpurie din or. Fălești (**58 de participanți**) și din cele relatate de educatori în urma observațiilor din contactul lor cu copiii și părinții, s-au reliefat unele constatări: doar 1 din 8 părinți le

citește copiilor povești înainte de somn; 1 din 10 le procură copiilor cărți din librării. În schimb, mai mult de jumătate dintre copii au deja (și știu să le utilizeze) telefoane mobile, tablete, aproape toți copiii au acasă jocuri educative. Părinții preferă să le dăruiască jocuri (care de multe ori rămân neutilizate, din lipsa de timp a părinților pentru explicarea regulilor de joc și neîncurajarea utilizării lor) decât cărți, motivând că cei mici nu știu încă să citească. Puțini părinți cunosc că lectura se altoiește copiilor chiar de la naștere. Copilul la 5-6 luni deja percepe cartea ca pe un obiect, se deprinde cu ea, o îndrăgește, iar mai apoi lectura se transformă în deprindere, plăcere, necesitate, mod de viață, tradiție, ritual. Acești părinți sunt, și ei, născuți în era internetului, la fel ca și copiii lor, cu mouse-ul în mână și este foarte dificil să-i mai reeduci și să le insuflă dragostea de lectură. Ei permit copiilor să se joace ore în șir pe tabletă sau telefon, să privească desene animate, iar când copiii pleacă la școală, cititul se transformă pentru ei în corvoadă. Înșiși acești părinți trebuie educați, bibliotecii revenindu-i în acest sens un domeniu vast de activitate în care se poate afirma.

Dacă lectura celor mici depinde într-un total de părinți, atunci cea a adolescenților poate fi influențată și remodelată de mai mulți factori. Am propus elevilor unui liceu și utilizatorilor bibliotecii să răspundă la întrebările unui chestionar, iar rezultatele obținute confirmă acest lucru.

Cercetarea a fost efectuată pe un eșantion constituit aleatoriu din 200 de copii cu vârsta cuprinsă între 12 și 16 ani – 48% fete și 52% băieți, elevi ai Liceului Teoretic „Mihai Eminescu” din or. Fălești. 51,5% dintre respondenți sunt și utilizatori ai Bibliotecii Publice Raionale „Mihai Eminescu” și 50% – utilizatori ai bibliotecii liceului în care își fac studiile.

Rezultatele sondajului ne-au trezit unele suspiciuni privind corectitudinea răspunsurilor, de aceea am efectuat suplimentar și un **focus-grup** cu copiii. Întrebați de ce nu frecventează toți biblioteca liceului, copiii au răspuns că biblioteca nu dispune de publicații suficiente conform curriculumului școlar; are spațiu mic și este neatractivă pentru ei, iar în Biblioteca Raională se organizează mai multe activități culturale moderne, cum ar fi lecțiile de robotică, de șah, cu acces gratuit la internet în sala de calculatoare etc.

În familiile în care părinții citesc, de regulă, citesc și copiii. Dacă în familie există cultul cititului, atunci copiii vor privi lectura ca pe o normă a vieții, iar această deprindere va fi transmisă și generațiilor viitoare. De obicei, mama este cea care dă „tonul” cititului în familie. Din cele 200 de familii implicate în sondaj, 8,5% dintre copii locuiesc doar cu mama, părinții fiind divorțați sau separați, 2,5% au doar mamă, 4,5% – doar tată, iar 6% au ambii părinți plecați peste hotare. În realitate credem că acești indicatori sunt mai înalți, nu toți copiii dorind să divulge acest lucru (deși chestionarul a fost anonim) din motive lesne de înțeles. Este o întrebare cu caracter social, dar trebuie să recunoaștem că efectele migrației influențează foarte mult starea psiho-emoțională a copiilor, afectând în acest context și *lectura în familie*. Din numărul de adolescenți participanți la studiu 49,5% au răspuns că au frați, 60,5% au surori, iar 63% au buni și 60% au bunici. Deci, majoritatea trăiesc în familii formate din 4-6 membri, au cu cine citi împreună, de la cine prelua experiența, cu cine frecventa biblioteca, mai ales în zile de duminică, acest lucru transformându-se într-un ritual, la fel ca și mersul la biserică, muzeu, librărie sau alte lăcașuri spirituale din comunitate.

La întrebarea „*Cine este cel mai activ cititor al familiei?*” răspunsurile au fost: eu – 32,0%; mama – 25%; surorile – 15%; bunica – 15%; bunicul – 12,5%; tatăl – 11,0%; frații – 8,5%. Aceste rezultate arată, o dată în plus, că fetele/femeile citesc mai mult, de aici și reușitele mai bune la învățătură ale fetelor în comparație cu ale băieților. Conform unor cercetări psihologice recente, s-a constatat că nivelul IQ al femeilor îl depășește pe cel al bărbaților. Probabil că și lectura a avut de spus un cuvânt forte în acest sens.

Se știe că viitorul multor persoane depinde de existența unei biblioteci de familie. Crescând într-o casă cu multe cărți, educația și nivelul de inteligență al copilului sporește de trei ori în comparație cu cel al copilului care nu are o bibliotecă acasă sau are doar câteva cărți. Nimic nu unește mai mult familia decât lecturile împreună, într-o atmosferă caldă, improvizând astfel un mic *club de lectură* sau *un minicerc literar*, un prilej excelent pentru ca mama, tata și copilul să citească pe rând fragmente din operele literare, discutând ulterior despre cele citite, folosind o intonație adecvată.

Copiii care citesc au un vocabular mai dezvoltat, o memorie mai bună și sunt mai creativi decât cei ce privesc televizorul sau stau ore în șir la calculator. Lectura de la o vârstă fragedă modifică coeficientul de inteligență și coeficientul emoțional al copilului. Într-o bibliotecă mare, totdeauna vei găsi o carte potrivită pentru lectură la momentul potrivit.

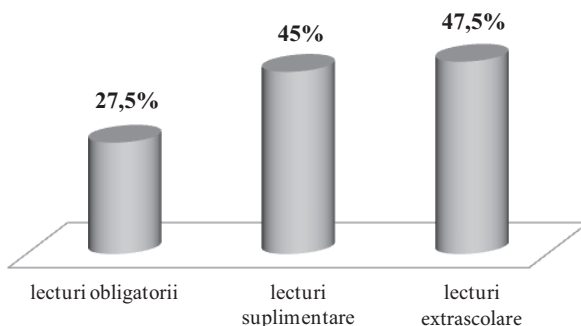
Întrebați **dacă au în casă o bibliotecă a familiei**, 76% din respondenți au răspuns afirmativ.

La întrebarea **Câte cărți conține biblioteca familiei?** copiii au răspuns: până la 50 de cărți – 49,5%, de la 51 la 100 – 17%, de la 101 la 200 – 8,5% și doar 1% au răspuns că au mai mult de 200 de cărți în biblioteca familiei. În bibliotecile lor prevalează cărțile pentru copii 65,5% (dintre care povești – 24%, versuri – 19%, albume cu benzi desenate – 20,5%, legende și ghicitori – 2%), urmate de romane – 42,0%, cărți documentare – 36,5%, dicționare și enciclopedii – 3%, ziare și reviste – 2%; altele: cântece, atlase, cărți pe teme religioase etc. – 27%.

Dacă indicii calitativi corespund într-o oarecare măsură cerințelor unei mici colecții și denotă diversitatea preferințelor membrilor familiei, atunci cei cantitativi lasă mult de dorit. Întrebați de ce au așa puține cărți în bibliotecile personale, ei au răspuns că părinții le-au cumpărat calculator și nu sunt dispuși să mai cheltuiască bani pentru cărți, din moment ce în internet găsești toată informația necesară. Dacă **au și ei un raft al lor în biblioteca familiei** au răspuns „da” 68% dintre copii.

Pe acest raft putem găsi (Diagrama 1) cărți pentru lecturi obligatorii, suplimentare și extrașcolare. Este evident faptul că elevii preferă lectura de plăcere în defavoarea lecturilor obligatorii, impuse de profesori și părinți.

La întrebarea **Citiți mai mult de plăcere sau din obligație (conform curriculumului școlar)** copiii au răspuns: de plăcere – 71,5%, din obligație – 28,5%. Dacă părinții sunt la curent și verifică lista lecturilor obligatorii, monitorizează procesul de lectură, în special al lecturilor de vacanță, 77% au răspuns „da”. În acest context, foarte important poate fi și rolul bibliotecarului de a dirija procesul de lectură, de a propune copiilor cărți spre lectură și a completa fondurile bibliotecilor, inclusiv conform curriculumului școlar.

Diagrama 1. Lecturile copiilor

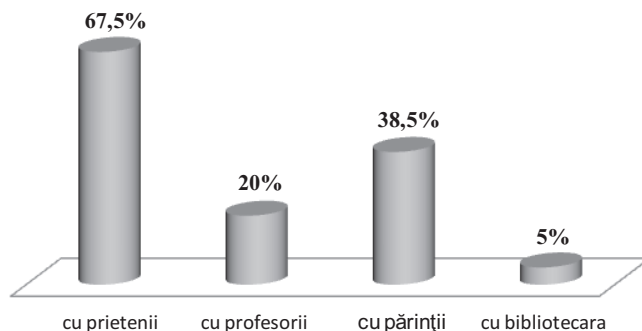
Dacă circa 50% din respondenți nu sunt utilizatorii bibliotecii școlare, atunci ***din ce surse (scrise) se informează?*** – a fost următoarea întrebare adresată. 45% dintre copii ne-au răspuns că achiziționează cărți noi din librării. Printre ***ultimele cărți procurate*** au indicat: „Rebela” de Claudia Partole, „Urmele mele frumoase” de Iulian Filip, „Poeme pe trepte încinse” de Ianoș Țurcanu, „Cartea puștoaicelor” de Violeta Babic, precum și opere ale scriitorilor clasici: Mark Twain, Charles Dickens, Hector Malot, Daniel Defoe, dar și dicționare, enciclopedii, cărți pentru studierea limbii engleze. Părinții preferă să-și procure cărți pentru dezvoltarea profesională, mai puțin beletristică. E important ca părinții să meargă cu copiii la librării, târguri și saloane de carte, aici fiecare își găsește cartea potrivită vârstei, preferințelor, hobby-urilor. Pe măsură ce copiii cresc, își pot alege singuri cărțile. Astăzi librăriile pun la dispoziția cititorului o imensitate de titluri, în special pentru copii, cu coperti colorate, atractive, iar dacă lumea nu prea cumpără cărți, atunci putem vorbi nu despre o criză editorială (ca pe timpuri), ci de una intelectuală.

Este vizita la bibliotecă o tradiție a familiei? Din experiența Bibliotecii Publice Raionale „Mihai Eminescu” am observat o scădere, în ultimii ani, a interesului părinților față de lectura copiilor. Pentru copiii din ciclul primar și, respectiv, cei mai mici este o condiție obligatorie de a se înscrie

la bibliotecă împreună cu părinții/tutorele. La acest capitol lucrurile stau puțin mai bine – părinții vin cu copiii nu doar pentru a se înscrie la bibliotecă, dar și pentru a împrumuta ulterior cărți pentru activitățile culturale la care participă cei mici, aduc cu ei gadgeturi pentru a filma și fotografia, iau în chirie diverse costume și butaforii pentru a-i deghiza pe picii lor în eroii poveștilor îndrăgite, investind sume impunătoare de bani. Ar fi un lucru bun dacă în aceeași proporție ar investi și în procurarea cărților, în instruirea copiilor. Pe măsură ce copilul crește, părinții vin tot mai rar împreună cu el la bibliotecă. Biblioteca noastră este una dintre puținele cu un sediu destinat tuturor categoriilor de vârstă, accesibil pentru toată familia. Avem în jur de 35 de familii care frecventează constant biblioteca, dar nu este suficient, din moment ce deservim anual în jur de 2500 de cititori unici, mai bine de jumătate fiind copii cu vârsta până la 16 ani. Dintre cei 200 de copii care au participat la sondaj, doar 51 vin cu părinții sau cu alți membri ai familiei (cel puțin cu unul) la bibliotecă pentru a împrumuta cărți.

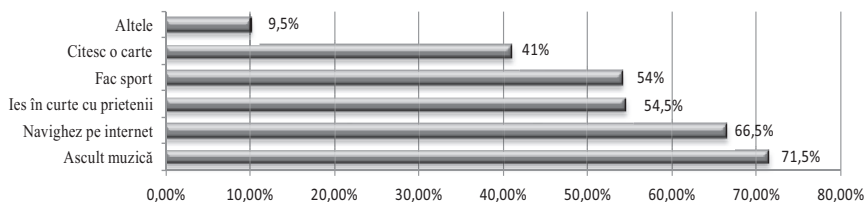
Cercetările psihologice au arătat că cele mai frecvente cauze ce duc la dereglări în plan afectiv, în special în cazul copiilor, sunt regăsite în familie, acolo unde copilul își petrece cea mai mare parte a timpului. Printre cele mai acute probleme de educație, care duc la insuccesul școlar, sunt și lipsa sau insuficiența de comunicare cu copiii, lipsa de afecțiune în familie, mai frecvent în familiile nevoiașe. Copiii discută mai des cu colegii și prietenii decât cu părinții. Un subiect de discuție trebuie să fie și lectura. Întrebați **Cu cine discutați despre cele citite? (Diagrama 2)**, copiii au răspuns că discută și cu părinții lor, dar nu aceștia se află în fruntea clasamentului, ci prietenii. Iar faptul că bibliotecara este pe ultima poziție arată că aceasta mai are de muncit mult asupra imaginii sale în comunitate. În schimb, mai bine stau lucrurile pentru bibliotecari atunci când i-am întrebat pe copii **cu cine se sfătuiesc când își alege lecturile**. Aici, pentru colegi au optat cei mai mulți – 45%, apoi pentru bibliotecar – 37%, părinți – 29,5%, profesor – 26%.

Trebuie să ținem cont și de faptul că lectura este doar una dintre modalitățile de organizare a timpului liber. Deseori, copiii nu sunt capabili să-și

Diagrama 2. Cu cine discuți despre cele citite?

stabilească prioritățile pentru timpul lor liber. Părinții sunt cei care ar trebui să gestioneze timpul copiilor și să pună în prim-plan ceea ce este mai important pentru dezvoltarea lor intelectuală. Din răspunsurile la întrebarea *Ce faci când ai timp liber?* (Diagrama 3), constatăm, cu regret, că lectura nu este o prioritate pentru copii, ea plasându-se pe poziția a cincea în acest clasament. În schimb, utilizarea tehnologiilor informaționale se află pe poziția a doua.

Cât de des se citește în familii împreună, conștientizând beneficiile *cititului cu glas tare*, cât de des se discută cu părinții despre cele citite, merg

Diagrama 3. Ce faci când ai timp liber?

împreună la o activitate organizată de bibliotecă, librărie, privesc cu familia emisiuni TV despre cărți, vedem în tabelul de mai jos:

Tabelul 1

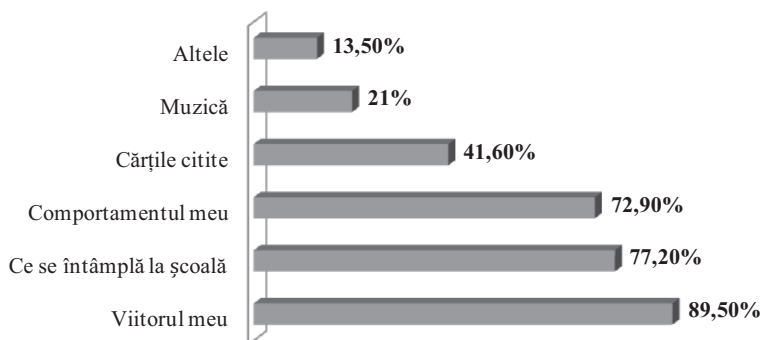
Ce faceți împreună cu părinții?	Foarte frecvent	Frecvent	Rar	Niciodată
Citiți	17 (8,5%)	76 (38,0%)	75 (37,5%)	32 (16,0%)
Citiți cu glas tare	15 (7,5%)	72 (36,0%)	84 (42,0%)	29 (14,5%)
Discutați cele citite	12 (6,0%)	57 (28,5%)	8 (4,0%)	123(61,5%)
Mergeți la o activitate la bibliotecă	2 (1,0%)	21 (10,5)	86 (43,0%)	91 (45,5%)
Priviți emisiuni TV despre cărți	11 (5,5%)	62 (31,0%)	70 (35,0%)	57 (28,5%)
Mergeți la librărie	20 (10,0%)	69 (34,5%)	92 (46,0%)	19 (9,5%)
Altele (teatru, festivități etc.)	10 (5,0%)	15 (7,5%)	163 (81,5%)	12 (6,0%)

Părinții nu vizitează prea des activitățile organizate de bibliotecă împreună cu copiii, doar 10,5% fac frecvent acest lucru, iar 45,5% nu o fac niciodată, nu merg prea des nici la teatru sau la diverse festivități. Totuși, 10% dintre ei frecventează foarte des librăria, iar 34,5% o fac pentru a procura cărți copiilor. E trist că mai bine de jumătate, 61,5%, dintre copii *nu discută cu părinții despre cele citite*. Un studiu efectuat de National Literacy Trust din Marea Britanie a constatat că copiii care citesc și apoi discută despre cele citite dezvoltă mai bune abilități de exprimare orală, devin mai sociabili, le sporește încrederea în sine, se încadrează mai ușor în societate.

Dacă nu le place să *discute cu părinții lor* despre cele citite, atunci care ar fi subiectele de discuție pentru ei? Doar 7,5% dintre copii *nu discută* defel cu părinții lor, motivând astfel: „Nu am ce discuta cu ei” – 5%, „Nu

mă înțeleg” – 4,5%, „Nu vor să discute cu mine” – 3%, „Mai bine discut cu bunica” – 1,5%, „Părinții sunt plecați peste hotare” – 13%. Totuși, 92,5% dintre ei au răspuns că *discută cu părinții lor (Diagrama 4)*, iar discuțiile despre lectură ocupă locul patru în topul celor șase subiecte de discuție cu părinții sugerate în chestionar.

Diagrama 4. Subiecte discutate cu părinții

Pentru a diversifica serviciile bibliotecii, a mări numărul de cititori ai bibliotecii și pentru a transforma biblioteca într-un spațiu atractiv pentru întreaga familie, am hotărât, la finele sondajului, să-i întrebăm ***ce le-ar plăcea mai mult să facă la bibliotecă***. Majoritatea au optat pentru „întâlnirile cu scriitorii” – 45,5%, urmate de „schimbul de opinii” – 25%, „să deseneze eroi din povești – 32,5%, „să participe la discuții literare – 17 %, „să vină cu familia la bibliotecă să împrumute cărți” – 10%, „să participe la lecturi în voce tare” – 9%, altele: să cânte, să se joace, să facă teatru, să se ocupe cu sportul preferat, să se vadă cu prietenii, să joace șah, să construiască roboți, să realizeze cărți, să cânte împreună cu părinții, să citească cărți despre animale, să participe la un concurs, să asculte muzică – 9%.

Concluzii

Concluziile pe care le putem enunța în urma acestui studiu sunt următoarele:

- Părinții trebuie să fie cei care dezvoltă și direcționează procesul de lectură a copiilor în familie de la cea mai fragedă vârstă. Spre regret, părinții de azi pun accentul pe alte valori, în consecință și copiii fac același lucru. Părinții (îndeosebi tații) nu monitorizează lecturile (în special lecturile de vară) copiilor, nefiind nici ei mari iubitori ai cititului. Mulți părinți consideră că educația în general, inclusiv dezvoltarea lecturii în rândul copiilor, este în exclusivitate obligația instituțiilor de învățământ.
- Deprinderile incipiente de lectură în familie depind în mare măsură de prezența unei biblioteci în casă. Componenta numerică și calitativă a acestor biblioteci, după cum ne-au relatat adolescenții, lasă mult de dorit. E necesar ca părinții să conștientizeze faptul că investițiile financiare în educația copilului sunt direct proporționale cu reușitele lui de viitor, cu incluziunea lui în societate.
- Copiii citesc mai mult de plăcere decât din obligație, indicând și un număr mai mare de cărți pentru lecturi extrașcolare în biblioteca personală. De aici conchidem că ei citesc sub nivelul cerințelor conforme curriculumului școlar, iar despre operele literare impuse de programa școlară se informează din internet, limitându-se la scurte rezumate, pe când un număr mare de opere din literatura română și universală și cărți cu comentarii literare, suprasolicitate până mai ieri, se prăfuiesc pe polițele bibliotecilor publice și școlare.
- Tehnologiile informaționale răpesc o bună parte din timpul liber al copiilor, dar și al adulților. Lectura se află printre ultimele poziții în topul preferințelor de petrecere a timpului liber, elevii preferând să asculte muzică, să iasă cu prietenii, să navigheze pe internet, să facă sport, considerând lectura „pierdere de timp” sau „ceva plictisitor”.
- Lectura în familie nu este o tradiție. Puțini abonați vin cu familia la bibliotecă, la fel de puțini citesc sau discută despre cele citite, dar și mai

puțini practică lecturile în glas sau discuțiile postlecturale în familie. Din familie pornesc toate, familia a constituit întotdeauna acea „celulă de bază a societății”. În societate nu există cultul cititului, tot mai rar vezi persoane citind în transportul public sau pe o bancă în parc, în schimb oriunde (în locuri publice și la locul de lucru) poți vedea persoane ce vorbesc la telefoane mobile sau navighează în internet, absente la cele din jur. Vina o poartă, iarăși, familia.

- Nici părinții și nici bibliotecarii nu sunt o „autoritate” absolută pentru copii. Dacă e să discute despre cele citite, aceștia preferă să o facă în primul rând cu prietenii, apoi cu profesorul. În schimb, când este vorba despre persoanele cu care se consultă atunci când își aleg lecturile, colegii și bibliotecarii sunt pe primele poziții, urmați de părinți și profesor.
- Biblioteca și bibliotecarul se bucură de autoritate redusă, din moment ce doar jumătate din respondenți sunt beneficiarii bibliotecii publice și ai celei școlare. E necesar ca bibliotecile publice, în parteneriat cu cele școlare, să-și regândească și să-și restructureze activitatea, astfel încât să atragă familiile la bibliotecă.

Recomandări

Bibliotecile pot oferi oportunități în scopul dezvoltării lecturii în familie prin diversificarea paletelor de activități, a serviciilor oferite comunității:

- **Revitalizarea** unor practici mai vechi, dar neîntemeiat date uitării, cum ar fi evidența prin utilizarea „*formularului unic al familiei cititoare*”. Acum avem posibilitatea să ținem această evidență și în format electronic, putem expedia fiecărui membru al familiei lista cărților recomandate spre lectură sau a noutăților editoriale, putem invita familiile la activități culturale sau a le aminti despre necesitatea returnării cărților împrumutate etc.
- Atragerea mai multor familii în activități din cadrul **programelor naționale de promovare a lecturii** devenite deja tradiționale în bibliotecile

din Republica Moldova, cum ar fi Campania Națională de Promovare a Lecturii „Să citim împreună”, care propune în fiecare an spre lectură cărți destinate cititorilor de diverse vârste, concursul „Cel mai activ cititor” și „Cea mai activă familie cititoare a bibliotecii” din cadrul Programului Național LecturaCentral etc.;

- **Lansarea unui program pentru nou-născuți** (se practică în Finlanda) în parteneriat cu maternitățile și oficiile stării civile, prin care familia fiecărui nou-născut primește din partea bibliotecii un mic cadou simbolic – un pachet ce conține o felicitare cu prilejul nașterii copilului, o broșură cu date despre bibliotecă, lista cărților pe care trebuie să le citească părinții copiilor de diferite vârste și o invitație de a se abona la bibliotecă. Ulterior, părinții care vin să se înscrie prezintă pachetul, primind în dar cărți pentru copii. Este o modalitate foarte efektivă de a atrage familiile tinere la bibliotecă.
- **„Vreau să-mi citești”** – un program de lectură între generații, pe care îl implementează biblioteca noastră și alte biblioteci din țară, preluat de la Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj, în urma unei vizite de studiu. Părinții, bunicii, frații și surorile mai mari, voluntarii vin să le citească copiilor la bibliotecă, să discute, să deseneze inspirați din cele citite.
- **„Ascultă povestea mea preferată”** – un proiect similar celui de mai sus, doar că aici sunt implicate personalități din țară, din comunitate să citească o poveste copiilor la bibliotecă. Această activitate poate fi înregistrată și difuzată online.
- **„Ateliere de creație hand-made”**, la care vin părinții împreună cu copiii pentru a confecționa diferite obiecte inspirate din operele lecturate, dar și cărți pe diferite teme, cum ar fi *Impresiile mele de lectură*, *Cartea familiei mele*, ce ar conține fotografii de familie, arborele genealogic al familiei, evenimentele familiei, numele rudelor etc.
- **Proiectul (sau Clubul) „Lecturile familiei mele”** poate fi organizat cu scopul încurajării lecturii în familie, cu recomandări de lectură reciprocă între familii. Se creează un grup de familii cititoare active, care

treptat se împrietenesc, își descoperă hobby-urile, vin la activitățile culturale împreună cu copiii, pot face schimb de cărți din bibliotecile personale. În zile anumite vin la bibliotecă pentru a propune spre lectură utilizatorilor (în variantă offline și online) cartea care i-a impresionat cel mai mult, aducând argumente de ce au ales anume această carte. Un proiect similar este pe pagina de Facebook a bibliotecii noastre – „*Cărțile pe față la Fălești*” –, doar că aici nu sunt implicate familii, dar cititori aparte.

- **Campanie de promovare a lecturii în familie** (de nivel republican sau local) – presupune un program vast de activități, cu rezonanță în comunitate (și cu finanțare din partea APL, sponsorilor) și poate include: întâlniri cu personalități notorii, concursuri de lectură în familie și premiarea celor mai bune familii cititoare, întâlniri cu dinastia de familii cititoare, mese rotunde ce vor reliefa rolul benefic al lecturii în familie, cu prezența factorilor de decizie din comunitate. La fel, și elaborarea materialelor promoționale, care vor atrage atenția și vor sensibiliza opinia publică asupra importanței problemei: bannere, pliante, afișe în locuri vizibile din comunitate, în transportul public. Spre exemplu: *Citește-i copilului tău 20 de minute pe zi!*, *Citiți această carte împreună cu familia!*, *Cititul în glas stimulează creierul, întărește memoria* etc.
- **Educație mediatică pentru utilizatorii de toate vârstele.** Astăzi, sursele media de orice tip (tipărite, TV, online) ne pun la dispoziție o multitudine de informații, iar noi, utilizatorii de orice vârstă, trebuie să știm să ne orientăm în acest imens ocean informațional, să nu cădem în plasa propagandei și manipulării, dezinformării, organizând instruirii de *educație mediatică* pentru adulți, care ulterior vor ști cum să altoiască aceste deprinderi copiilor de la cea mai fragedă vârstă. Bineînțeles, biblioteca formează aceste deprinderi copiilor în cadrul activităților organizate în parteneriat cu grădinițele, unde prin joc, înscenări și imagini, copiii își dezvoltă empatia, învață să își formeze părerea proprie asupra unor acțiuni din povești, să aibă unghiul lor de abordare și să înțeleagă morala operelor literare. Un astfel de serviciu, devenit tradițional, cu un spațiu

special amenajat, unde se utilizează atât cărți, benzi desenate, cât și proiecții de filme pentru copii, am văzut la Biblioteca Națională a Letoniei, la care vin părinții împreună cu copiii, conform unui orar stabilit.

- **Crearea unui blog** al iubitorilor de lecturi în familie, unde să se promoveze prin poze și legende atractive, bine structurate cititul împreună, să se înregistreze lecturile în glas, lecturile în lanț (părinți, copii, bunici citind pe rând din una și aceeași operă), cu o intonație adecvată, în familie (sau în cadrul unor activități de promovare a lecturii în familie organizate în bibliotecă, alte locuri din comunitate), trezind astfel și altora interesul pentru acest gen de activități.
- **Concursul „Selfie cu familia mea la bibliotecă”** va remarca și va premia cea mai reușită fotografie împreună cu familia la bibliotecă, captând cele mai interesante momente din activitățile unei familii la bibliotecă, acțiuni interactive ce denotă că se simte bine aici – citind, râzând, jucându-se, înscenând ceva, dialogând cu cineva (colegi, bibliotecari, scriitori, cititori ai bibliotecii etc.), prezentând cărțile preferate. Rezultatele concursului și fotografiile vor fi postate pe pagina de Facebook a bibliotecii, alte rețele sociale.
- **Lansarea unor servicii moderne de bibliotecă** ce ar permite vizitarea bibliotecii de către toată familia, fiecare găsindu-și ocupație după plac și interes. În special în zilele de duminică, la Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” din Fălești vin mamele cu fetițele la *atelierele de creație*, tații cu băieții la *Clubul de Robotică*, ambii părinți vin la serviciul *Sunt Eco, am portofoliu digital, Cu tablețul învățăm mai ușurel*, în cadrul căruia atât copiii, cât și părinții obțin cunoștințe în utilizarea calculatorului și internetului, serviciul *Șah pentru toți pe table și online*, unde vin iubitorii de șah de toate vârstele, iar în pauza dintre partide mai pot răsfoi și o carte. Bunicii vin duminica la ședințele Clubului Seniorilor *Vârsta de argint*, organizând activități de suflet, socializând, împărtășindu-și impresiile de lectură, citind sau recitând din creația proprie. Puținii utilizatori care preferă doar serviciile moderne axate pe utilizarea tehnologiilor, mai devreme sau mai târziu, sunt, și ei, atrași spre lectura

tradițională, bibliotecarii utilizând în acest sens toată imaginația și talentul specific profesiei pentru a le forma și direcționa lectura, îmbinând armonios tradiționalul cu modernul.

Aceste (și multe alte) activități pot servi drept **concept** în elaborarea **Planului de acțiuni al Programului Național de Promovare a Lecturii *LecturaCentral***, care derulează în fiecare an pe parcursul lunii septembrie în toate bibliotecile din Republica Moldova, vizând aspectul lecturii în familie ca o componentă de bază în procesul de dezvoltare a lecturii în ansamblu.

Referințe bibliografice:

1. GEORGEVICI, Claudia. Cum îl faci pe copil să îndrăgească lectura [online]. [citată 05.04.2019]. Disponibil: https://clicksanatate.ro/Cum-il-faci-pe-copil-sa-indrageasca-lectura_0_4554.html.
2. Efectele cititului asupra copiilor mici [online]. [citată 07.04.2019]. Disponibil: https://psychologies.ro/anchete-si-dosar/efectele-cititului-asupra-copiilor-mici-2162565?utm_source=%20PsychologiesOwn&utm_medium=FB&utm_campaign=FB-Post.
3. KULIKOVSKI, Lidia. Premisele de a ne cunoaște pe noi înșine. In: Știați că? Caleidoscop enciclopedic. Chișinău: Pontos, 2009, pp. 2-8.
4. LecturaCentral. În ajutorul activității de promovare a cărții și lecturii ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură. Platforma on/off line pentru bibliotecari. Chișinău: BNRM, 2017. 132 p. – ISBN 978-9975-3096-6-0 [online]. [citată 05.04.2019]. Disponibil: <https://lecturacentral.files.wordpress.com/2017/08/citate.pdf>.
5. MUNTEANU, Tamara. Influența contextului sociocultural al familiei asupra educației morale a copilului. In: Prerogativele învățământului preuniversitar și universitar în contextul societății bazate pe cunoaștere. Materialele Conferinței științifico-metodice, Chișinău, 7-8 noiembrie 2014. Chișinău: Univ. de Stat din Tiraspol, 2014. Vol. II. pp. 54-62.

6. NEGOIȚĂ, Elena. Familia și biblioteca – factori importanți în dezvoltarea creativității copiilor. In: Cartea. Biblioteca. Cititorul. Buletin metodic. Chișinău, 2012. Fascicula 21, pp. 31-38.
7. STOIANOV, Natalia. Fiecare lectură este un drum spre o călătorie interioară... In: Convorbiri didactice. 2003, feb. (nr. 13-14), pp. 33-35.
8. TOFAN, Nina. Familia și biblioteca: tandem de succes în formarea personalității copilului. In: Cartea. Biblioteca. Cititorul. Buletin metodic. Chișinău, 2012. Fascicula 21, pp. 22-25.
9. МАРЬЯСОВА, Н. В. Семейное чтение в современном формате: Можно ли возродить традицию? In: Библиотечное дело. 2017, nr. 09, pp. 5-7.
10. СТЕПИЧЕВА, Т. В. Формирование представлений о традиции семейного чтения в библиотековедческих и книговедческих исследованиях. In: БиблиоСфера. 2016, nr. 1, pp. 50-52.

Studii reprezentative privind importanța lecturii

Motto: „Odată ce înveți să citești, vei fi pentru totdeauna liber”

Frederick Douglass

Rezumat:

Vera OSOIANU

Autorii sugerează ideea despre importanța lecturii pentru dezvoltare și o argumentează statistic. Fraza „Cititorii sunt lideri” (“Readers are leaders”) este frecvent utilizată pentru a demonstra importanța lecturii în ascensiunea financiară. Bibliotecile de toate tipurile au un rol foarte important în promovarea lecturii, asigurat de însăși misiunea bibliotecii – îmbunătățirea calității vieții oamenilor și dezvoltarea comunităților. Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente.

Cuvinte-cheie:

Angela DRĂGĂNEL

lectură, biblioteci, cititori, dezvoltare, promovare, comunitate.

Fenomenul lecturii și importanța lecturii pentru dezvoltare este o temă mult discutată și dezbătută la foruri de diverse niveluri. În ultimii ani a constituit și subiectul mai multor studii realizate de cercetători de la universități de

mare prestigiu din Europa și SUA. Tot mai multe studii demonstrează că dincolo de pasiune și plăcere, lectura are o influență enormă asupra dezvoltării personale și profesionale, comportamentului și sănătății.

Constatările studiilor recente reprezintă argumente puternice pro lectură, cum ar fi:

- lectura prelungește viața omului – cu cât citește mai mult, cu atât trăiește mai mult;
- lectura cărților bune face omul mai bun;
- lectura poate ajuta omul să se însănătoșească mai repede;
- lectura îmbunătățește nu numai abilitățile cognitive, lingvistice, alfabetizarea, învățarea, dar și comportamentul copiilor;
- copiii care citesc sunt mai puțin agresivi, mai calmi și mai atenți;
- lectura timpurie stabilește scena pentru învățarea de-a lungul vieții;
- citind, copiii își dezvoltă limbajul și gândirea;
- copiii înconjurați de cărți au șansa de a câștiga mai mulți bani ca adulți;
- lectura reduce stresul la copii cu 70%;
- lectura ține creierul sănătos etc.

Beneficiile enumerate sunt doar o parte neînsemnată din beneficiile lecturii asupra dezvoltării oamenilor în particular și societății în general.

Cu toate acestea, justificat sau nu, criza lecturii și analfabetismul funcțional sunt dezbătute pe scară largă în ultimii ani. La nivel paneuropean, statisticile invocă o medie de 20% sau 73 de milioane de europeni, sau unul din cinci adulți ca fiind analfabeți funcțional (persoane care știu să citească, dar nu înțeleg ce citesc).

Se pare că situația din Republica Moldova este și mai gravă. Conform rezultatelor PISA din 2015, în țara noastră doar 54,2% dintre elevi au fost considerați competenți în domeniul citire/lectură.

Cauzele crizei de lectură sunt:

- concurența cu media și tehnologia;
- axarea interesului pe alte tipuri de activități de loisir;

- slaba implicare a factorilor de decizie în organizarea lecturii;
- dezinteresul familiei și al societății.

Conform cercetării statistice „Utilizarea timpului în Republica Moldova”, realizată de Biroul Național de Statistică în cadrul proiectului comun ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național”, cu sprijinul financiar al PNUD, UN Women și Guvernului Suediei, moldovenii citesc mai puțin decât cetățenii statelor din UE.

Cercetarea s-a desfășurat pe o perioadă de 12 luni, antrenând peste zece mii de persoane. Potrivit studiului, moldovenii citesc în medie câte 17 minute pe zi, sau cu șapte minute mai puțin decât cetățenii statelor din UE. Patru minute pe zi moldovenii dedică citirii cărților tipărite, la fel ca spaniolii, slovenii sau italienii. Cea mai populară formă de lectură la moldoveni este online. Pentru aceasta se alocă aproximativ 10 minute pe zi. În comparație cu femeile, bărbații consumă cu 10% mai mult timp pentru informarea online și cu 8% mai puțin timp pentru citirea cărților în format de hârtie.

Persoanele de la orașe dedică activităților de lecturare de două ori mai mult timp decât cele de la sate (23 și, respectiv, 12 minute/zi). Moldovenii cu vârsta până la 34 de ani citesc preponderent online, iar cei cu vârsta peste 35 de ani citesc cărți tradiționale și publicații periodice.

Aceste rezultate sunt confirmate și de constatările Barometrului Opiniei Publice (BOP). Potrivit BOP 2018, zilnic citesc cărți doar 10% dintre respondenți, iar ziare citesc zilnic 9%; de câteva ori pe săptămână citesc cărți 11% și ziare 17%; de câteva ori pe lună citesc cărți 11% și ziare 13%; o dată pe lună sau mai rar citesc cărți 14%, iar ziare 12%.

Foarte interesantă este dinamica procesului de lectură sau, mai bine zis, stagnarea pe acest segment. Dacă urmărim anii 2004–2018 (prezentați într-o anexă de către Institutul de Politici Publice), cifrele nu variază foarte mult. În anul 2004, 10% din respondenți declarau că citesc zilnic, iar în anul 2018 constatăm aceeași cifră. Între anii 2004 și 2018 variabilele printre cei ce citesc zilnic sunt între 5 și 10%. Pentru comparație: 77% din respondenți privesc televizorul zilnic și 55% folosesc zilnic internetul.

BOP 2018, ca și alte studii, demonstrează că oamenii din spațiul urban citesc mai mult decât cei din spațiul rural, respectiv 18 și 11%. Rata lecturii aici este mai mică decât în studiul prezentat mai sus. Femeile citesc mai mult decât bărbații, respectiv 16 și 13%. Cât privește nivelul socioeconomic al respondenților, acesta este următorul: 21% au un nivel ridicat; 11% au un nivel mediu și 12% – nivel scăzut.

Marea surpriză a Barometrului Opiniei Publice este anul 2019 (rezultatele cărui au apărut când articolul era deja finalizat). Datele oferă o descreștere năucitoare comparativ cu anul 2018. Potrivit BOP 2019, realizat în ianuarie–februarie 2019, zilnic citesc ziare doar 5% din respondenți, iar cărți – doar 6%; de câteva ori pe săptămână citesc ziare 17% (egal cu anul 2018), iar cărți citesc 10%. De remarcat că a scăzut, de asemenea, numărul persoanelor care ascultă radioul – 25%, privesc televizorul 74% și utilizează internetul 52%. Este greu de spus ce fac persoanele în timpul care rămâne de la aceste activități, de vreme ce toate cifrele sunt în descreștere.

Cercetătorii fac tot mai frecvent o paralelă între lectură și bunăstare. Fraza „Cititorii sunt lideri” (“Readers are leaders”) este foarte frecvent utilizată pentru a demonstra importanța lecturii în ascensiunea financiară. Oamenii care citesc cărți învață mult mai mult decât cei care navighează în internet. Potrivit cercetătorului Tom Corley, autorul bestsellerului „Obiceiurile bogaților – obiceiurile zilnice de succes ale oamenilor cu averi mari” (“Rich Habits: The Daily Success Habits Of Wealthy Individuals”), care a studiat obiceiurile de lectură ale oamenilor bogați, diferența dintre oamenii bogați și cei săraci este că primii citesc pentru a se perfecționa, iar ceilalți pentru a se distra.

Cifrele invocate de Tom Corley sunt foarte elocvente:

- Doar 11% dintre cei bogați citesc pentru a se distra, iar în rândul celor săraci cifra este de 79%;
- 85% dintre bogați citesc două sau mai multe cărți despre educație, carieră sau perfecționare pe lună, comparativ cu 15% dintre cei săraci;

- 94% dintre bogați citesc publicații de știri, inclusiv ziare și bloguri, comparativ cu 11% dintre săraci;
- 88% dintre persoanele bogate petrec cel puțin câte 30 de minute pe zi citind cărți sau materiale despre educație sau carieră, versus 2% dintre persoanele sărace;
- 63% dintre părinții bogați le solicită copiilor lor să citească două sau mai multe cărți non-ficțiune pe lună, spre deosebire de doar 3% dintre părinții săraci care fac acest lucru.

Tom Corley consideră că obișnuințele zilnice determină succesul financiar. „Bogații sunt cititori lacomi ai temelor despre cum să te îmbunătățești. Ei citesc cărți de autoperfecționare, biografii, cărți despre oameni de succes și subiecte de acest gen” (1).

Miliardarul Warren Buffett, de exemplu, declara că dedică lecturii 80% din timpul său în care lucrează. Sfatul său pentru toată lumea este: „Indiferent în ce stadiu vă aflați în viață, învățați și veți reuși” (2).

Steve Siebold, care le-a luat interviuri la peste 1.200 de persoane bogate, a descoperit că toți aveau un lucru în comun: se educă singuri prin lectură (16). Bill Gates, Warren Buffett, Oprah Winfrey, Elon Musk, Mark Cuban, Jack Ma sunt doar câteva nume de oameni de afaceri de succes care sunt cititori înrăiți.

Potrivit Mediafax, Bill Gates, unul dintre cei mai bogați oameni din lume și un veritabil pasionat de literatură pe tot parcursul vieții, citește aproximativ 50 de cărți pe an. Însă acum, Gates declară că este interesat strict de cărți de non-ficțiune. Cu toate că Bill Gates vizitează o mulțime de locuri și întâlnește oameni interesanți, mărturisește că pasiunea sa cea mai mare este să descopere cărți și să dobândească noi cunoștințe. „Cititul a fost principala modalitate prin care am învățat tot ce știu, iar gustul pentru lectură l-am prins încă de mic copil”, a declarat Bill Gates într-un interviu pentru „The New York Times” (4).

În marea lor majoritate, persoanele pasionate de lectură aplică „regula celor cinci ore” dezvoltată de către Michael Simmons, fondatorul Empact.

„Conceptul este extrem de simplu: indiferent cât de încărcată este agenda oamenilor de succes, timp de o oră în fiecare zi (cinci ore pe săptămână) lasă totul deoparte pentru a citi sau pentru a învăța ceva nou. Este exact același obicei pe care îl avea și Benjamin Franklin, unul dintre părinții fondatori ai Statelor Unite ale Americii. Acesta se trezea devreme în fiecare zi, iar o oră o dedica cititului și scrisului. Mai mult, acesta a înființat un club de lectură pentru cei care erau interesați de dezvoltarea personală, dar și de dezvoltarea comunității din care făceau parte.

Astăzi, „regula celor cinci ore” a fost asimilată de cei mai mulți milionari ai lumii. Aceștia au adaptat-o și au împărțit-o în trei activități: citit, reflecție și experiment. Mark Cuban și Dan Gilbert, proprietarii Cleveland Cavaliers, citesc între o oră și trei ore pe zi. Elon Musk, fondatorul SpaceX, a învățat cum să construiască rachete citind.

Pe lângă faptul că ne ajută să ne îmbogățim cunoștințele, „citolul ne crează un avantaj, de care nu se pot bucura cei care nu fac asta” susține Jack Ma, co-fondatorul Alibaba. „Spre deosebire de cei care nu citesc, cei care citesc zilnic vor avea mereu cunoștințe despre industriile în care nu lucrează, despre strategii și tactici de business”, adaugă el (15).

Putem presupune că există o legătură pe linie dreaptă între nivelul mai scăzut de lectură al moldovenilor și IQ-ul acestora. Drept dovadă poate fi invocat studiul realizat de două universități din Irlanda de Nord și Finlanda, „Inteligența: un concept unificator pentru științele sociale”, care scoate în relief nivelul mediu de inteligență al fiecărei țări. În baza studiului, a fost elaborată o hartă a coeficientului de inteligență, unde Republica Moldova se situează pe ultimele locuri în Europa, cu un IQ mediu de 92. Lucrarea mai dezvăluie că IQ-ul mediu al europenilor este în scădere. O altă constatare este că IQ-ul crește prin educație. Un bun exemplu ar fi țările nordice, acolo unde nivelul de inteligență a crescut în ultimele decenii, concomitent cu un acces extins la educație și cultură, implicit la lectură, putem adăuga noi.

În acest context, nu este greu de pătruns esența îndemnului scriitorului Michel Tournier: „Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți”. Dacă medităm asupra afirmației lui Tournier privitor la inteligență, totul

este foarte clar. În ce privește fericirea, aceasta poate fi gândită și prin prisma faptului că lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, esența existenței conștiente. Dacă vrem ceva mai profund, vom apela la Jorge Luis Borges: „Lectura e o formă de fericire, dar nu poți obliga pe nimeni să fie fericit” sau Fernando Savater: „Lectura este o formă a fericirii. Ultima la care vom renunța!”. Motivul fericirii în contextul lecturii apare și la Marcel Proust: „Probabil că nu există zile mai fericite din copilărie ca acelea petrecute citind o carte extraordinară”. „Nu poți cumpăra fericire, dar poți cumpăra cărți, ceea ce, de fapt, e același lucru.” (Autor necunoscut)

Mai multe studii realizate în ultimii ani plasează moldovenii printre cele mai nefericite națiuni de pe glob. Reprezentantii organizației olandeze „World Database of Happiness” de pe lângă Universitatea din Rotterdam au efectuat un studiu în 95 de țări pentru a stabili care sunt cele mai fericite națiuni de pe glob.

Locuitorilor fiecărei țări li s-a cerut să răspundă la 10 întrebări. În baza răspunsurilor, cele mai fericite țări s-au constatat a fi Danemarca, cu 8,2 puncte acumulate din 10 posibile. Pe locul doi se afla Elveția (8,1 puncte), urmată de Islanda (7,8), Finlanda, Australia și Suedia cu câte 7,7 puncte. Moldova se situează pe unul din ultimele locuri, fiind în lista celor mai nefericite națiuni de rând cu Belarus, Ucraina, Uzbekistan, precum și cu Tanzania, Ruwanda și Zimbabwe (Africa).

De menționat însă că indicele fericirii nu depinde de nivelul salariilor. Un exemplu în acest sens este populația din Nigeria și Bangladesh, cea mai săracă financiar, dar care este mai fericită decât cea din Moldova, iar SUA, considerate cele mai bogate din lume, n-au ocupat nici măcar unul dintre primele 10 locuri, situându-se pe poziția 17. Conform ratingului fericirii, Moldova a obținut doar 3,5 puncte, fiind calificată ca una dintre țările cu cea mai nefericită populație.

Intrigat de aceste rezultate, Eric Weiner, fost corespondent extern al postului de radio public din Olanda, a vizitat primele 10 țări cu populația cea mai fericită, după care a analizat și populația celor mai nefericite țări (inclusiv

Moldova). Weiner a constatat că printre cauzele care îi fac pe moldoveni nefericiți se numără incultura și lipsa demnității naționale (14).

Incultura poate fi combătută prin lectură, respectiv putem trasa o linie dreaptă între nefericirea moldovenilor și dezinteresul pentru lectură.

„Cititul este pentru minte la fel ca și exercițiile fizice pentru corp” – afirmația este argumentată de studii serioase și aprobată de personalități care au încercat, cu diverse ocazii, să demonstreze acest adevăr. Tot mai multe studii, realizate pe diverse meridiane, demonstrează influența benefică a lecturii asupra minții. Se accentuează, în special, importanța lecturii textelor mari și învățarea textelor, în special a poeziilor, pe de rost. Tot mai multe voci se pronunță asupra importanței lecturii de plăcere, care se face în timpul liber și nu este impusă de necesitățile profesionale, cum este lectura motivațională, care predomină clasamentele. Mai rămâne ca aceste adevăruri să ajungă la mintea și înțelegerea a cât mai multor potențiali cititori.

În secolul nostru, am făcut rost și de dovada științifică: cuvântul scris este capabil, din punct de vedere medical, să ajute organismul atât emoțional, cât și fizic. Studii recente demonstrează că lectura are beneficii mari pentru sănătate, modificările având loc la nivelul creierului. Un studiu realizat de cercetătorii de la Yale University School of Public Health, rezultatele căruia au fost diseminate de publicații de mare prestigiu precum „The independent”, „The New York Times” etc., demonstrează că persoanele care citesc trăiesc mai mult și cu cât citesc mai mult, cu atât trăiesc mai mult. Studiul a fost realizat online pe un eșantion de 3 635 de persoane cu vârsta mai mare de 50 de ani. Conform rezultatelor, persoanele care citesc cel puțin o jumătate de oră pe zi trăiesc mai mult – în medie, cu doi ani – decât cele care nu citesc deloc. Respondenții au fost divizați în trei grupuri: non-cititori, persoane care citesc mai mult de 3,5 ore pe săptămână și persoane care citesc mai puțin de 3,5 ore pe săptămână. Constatarea generală este că ambele grupuri de cititori trăiesc mai mult decât non-cititorii. Persoanele care citesc aproximativ 3,5 ore pe săptămână au un risc mai scăzut

cu 17% să moară în următorii 12 ani, iar în mediul celor care citesc mai mult de 3,5 ore pe săptămână riscul este mai mic cu 23%. Cercetătorii de la Yale precizează că este vorba de lectura cărților, a textelor extinse. Motivul grație căruia cărțile câștigă mai mult decât ziarele este că acestea implică mai multe facultăți cognitive. Cercetarea demonstrează, de asemenea, că femeile citesc mai mult, mai ales dacă au studii și un venit mediu spre unul mare. La realizarea studiului a fost luată în considerare vârsta, rasa, locul de muncă etc.

Neurochirurgul Vlad Ciurea susține: „Cititul, întâlnirile cu oameni dragi, muzica bună, ciocolata, dar mai ales dansul țin creierul sănătos”. Medicul îndeamnă oamenii: „Să nu stăm pe loc, adică mintea să meargă încontinuu. Să scriem, să citim. Merg circuitele, merge mintea, merge memoria. Memoria nu trebuie lăsată să zacă. Mișcarea face foarte bine pentru creier. Este foarte importantă. Dacă ne mișcăm, existăm. Trei lucruri importante: vorbire, scriere, mișcare... Trebuie să ne ducem la culcare la ora 22.00, cu toate închise – TV și calculatoare –, cu o carte frumoasă de literatură. Creierul uman are nevoie de antrenament, cunoștințe, lectură, conștientizarea sensului vieții”.

Lectura își are rostul la fiecare etapă a devenirii omului. Iar cartea rămasă necitită la vremea respectivă nu va mai fi citită niciodată. Deosebit de importantă este lectura copiilor.

Un studiu publicat în „Economic Journal” și realizat de economiștii Giorgio Brunello, Guglielmo Weber și Christoph Weiss, de la Universitatea din Padova, demonstrează importanța cărților și cât de mult înseamnă să le oferim copiilor acces la lectură de la vârste cât mai fragede. Copiii înconjurați de cărți au șansa de a câștiga mai mult ca adulții, demonstrează studiul care a implicat 6000 de subiecți din nouă țări europene. Cercetarea arată că persoanele care au crescut înconjurate de un număr mare de cărți au înclinația naturală de a învăța cât mai mult pe parcursul vieții, curiozitate intelectuală și capacitatea de a se adapta mai ușor, în timp ce pentru persoanele care nu s-au bucurat de avantajul lecturii în copilărie provocările intelectuale sunt în general greu de depășit.

„Este important să le oferi copiilor cărți și să-i încurajezi să citească, pentru că asta va avea, cu siguranță, efecte pozitive asupra performanțelor lor școlare și le va oferi condiții socioeconomice avantajoase”, mai spun realizatorii cercetării publicate în „Economic Journal”.

Citirea de plăcere. Citirea de plăcere implică două procese cognitive majore: lectură profundă și conexiune emoțională. Citirea profundă este un proces lent, în care cititorul pătrunde în esența textului și încearcă să-l înțeleagă în contextul propriu și în contextul lumii exterioare. Conexiunea emoțională are loc atunci când cititorul empatizează cu personajele și promovează percepția socială și inteligența emoțională. Greu de spus care este raportul normal între lectura de plăcere și lectura de formare personală și profesională. În acest sens, John Waters afirmă: „N-ar trebui să citești niciodată doar de plăcere. Citește ca să devii mai deștept! Mai puțin critic. Mai capabil să înțelegi comportamentul deviant al prietenilor tăi sau chiar pe al tău. Alege cărți grele. Din cele la care trebuie să te concentrezi atunci când citești. Și, pentru numele lui Dumnezeu, să nu te aud spunând: nu pot să citesc ficțiune, am timp doar pentru adevăr. Ficțiunea este adevărul [...]”.

Lectura favorizează nu numai abilitățile cognitive, lingvistice, alfabetizarea, învățarea, dar și comportamentul copiilor.

Studiile noi arată că încurajarea lecturii ameliorează în special comportamentul și învățarea în mediul copiilor. În timpul lecturii, ei își concentrează atenția pentru că vor să știe ce urmează.

Anterior a fost demonstrat că copiii care citesc pot mai ușor să-și stăpânească manifestările agresive, sunt mai calmi și mai atenți. În plus, lectura timpurie stabilește scena pentru învățarea de-a lungul vieții. Orice stimulare a celulelor creierului poate ajuta la îmbunătățirea capacității cognitive – gândirea, rezolvarea de probleme și luarea deciziilor.

Pentru cele mai bune rezultate, experții recomandă de început cu bebelușii. De multe ori interacțiunea începe cu contemplarea unei imagini. Copiii mici nu pot citi, dar pot stabili un contact vizual, pot interacționa,

pot zâmbi. Repetarea simplă a cuvintelor cu glas tare ajută la dezvoltarea abilităților de vorbire.

Părinții sunt cei care pot oferi un exemplu bun. Dacă cei mici văd părinții cu cărțile în mână, atunci încep să graviteze în jurul cărților. Timpul petrecut împreună cu o carte adevărată este mai bun decât atunci când copilul e singur în fața unui ecran, deoarece în primul caz există interacțiune, dialog. Ca un bonus suplimentar, avantajele merg în ambele sensuri. Părinții vor avea, de asemenea, mai puțină depresie, mai puțină neliniște, o calitate mai bună a vieții și o mai mare încredere în rolul lor de părinte.

Citirea împreună rămâne unul dintre cele mai importante lucruri pe care adulții le pot face cu copiii și pentru copii. Recomandările adulților trebuie să includă și citirea informațiilor sau a cărților non-ficțiune cu mai multă regularitate. Cărțile motivaționale prezintă numeroase oportunități de a învăța noi concepte și de vocabular, precum și de a lărgi viziunea persoanelor asupra lumii. Cărțile non-ficțiune sunt scrise diferit de cărțile de beletristică, deoarece în paginile lor sunt adesea mai multe imagini, grafice, diagrame și fotografii. Părinții pot ușura tranziția spre mai multe lecturi non-ficțiune, încurajând copilul să previzualizeze o carte înainte de a citi și să fie un cititor activ care pune o mulțime de întrebări.

Lectura își are rostul la fiecare etapă a devenirii omului, începând din familie, grădiniță, școală, continuând la universitate, locul de muncă etc. Respectiv, actorii care au un cuvânt în promovarea lecturii sunt: familia, prin exemplul personal, mediul educațional, structurile infodocumentare – bibliotecile de toate tipurile –, mediul social, mediul economic: edituri, librării, difuzori de carte etc.

Bibliotecile de toate tipurile au un rol foarte important în promovarea lecturii, asigurat de misiunea bibliotecii – îmbunătățirea calității vieții oamenilor și dezvoltarea comunităților.

Un studiu realizat în 2016 la Universitatea din statul Connecticut, care a analizat tendințele comportamentului și alfabetizării în mai mult de 60 de țări, a făcut un clasament al celor mai alfabetizate națiuni. Studiul a constatat că țările nordice se clasează pe primele locuri în lume după nivelul de

alfabetizare, Finlanda ocupând chiar vârful clasamentului. De asemenea, țările nordice sunt în topul clasamentelor privind bibliotecile, inclusiv la capitolul finanțare.

Clasamentul a avut la bază 15 variabile, grupate în câteva categorii: biblioteci, ziare, sistem educațional, accesul la tehnologii etc. Variabilele din categoria „biblioteci” includeau, printre altele, numărul total de biblioteci și volumul colecțiilor în bibliotecile publice. Așadar, nivelul de alfabetizare al unei națiuni se stabilește și după numărul de biblioteci și conținuturile acestora.

Descoperirile arată în mod clar cât de „fertil” este cititul pentru un creier tânăr, în plină dezvoltare. Studiul a fost coordonat de Dr. John S. Hutton de la Cincinnati Children’s Hospital, cu ajutorul unui RMN care a evaluat schimbările petrecute în creierul a 19 copii preșcolari (3-5 ani) în timp ce acestora li se citeau povești. În prealabil, părinții au trebuit să răspundă unui chestionar referitor la stimularea cognitivă a copiilor, frecvența cu care le citeau acestora povești și obiceiurile lor de lectură.

Prin urmare, dacă le citești copiilor de când sunt mici, activitatea aceasta le menține creierul activ și implicat, evitând posibilele tulburări de natură psihică. Astfel, pediatrii recomandă cititul din momentul în care se naște pruncul. Creierul se dezvoltă rapid până la 6 ani, deci, cu cât copilul are parte de mai multă expunere la lectură, de mai multă hrană intelectuală, cu atât mai mult va avea de câștigat pe viitor.

Cu cât îi citești mai mult copilului tău, cu atât ajuți neuronii din această regiune să crească și să creeze conexiuni neuronale care îi vor face mult bine mai târziu. De asemenea, copiii care sunt expuși cititului de la o vârstă fragedă au rezultate mai bune – de exemplu, se concentrează mult mai bine pe termen lung, au un vocabular mai bogat, sunt mult mai atenți și mai pregătiți să meargă la grădiniță/școală.

Studiile demonstrează, de asemenea, că lectura este un remediu pentru persoanele care suferă de insomnie, că cititul înainte de somn îmbunătățește memoria și are un rol important în îmbunătățirea creativității.

Cercetătorii de la mai multe universități din Marea Britanie au realizat un studiu pentru a verifica dacă nivelul stresului poate fi redus prin lectură, în special citind înainte de a merge la culcare. Rezultatul cercetării cu aproape 300 de subiecți a fost foarte încurajator: nivelul stresului a scăzut cu până la 70% la cei care au citit cel puțin patru pagini înainte de somn (12).

Deși criza lecturii este mult dezbătută și părerile experților sunt foarte variate, există și exemple foarte elocvente care prezintă o cu totul altă realitate. Ca și în alte situații, exemplul Finlandei este foarte semnificativ. La 5 decembrie 2018 a fost inaugurată Biblioteca Centrală Helsinki, un cadou de 98 de milioane de euro oferit de Guvernul Finlandei și Primăria orașului Helsinki poporului finlandez cu ocazia Centenarului Independenței! La deschidere, biblioteca avea 100 000 de cărți pentru împrumut. În câteva zile, rafturile au rămas goale, cititorii împrumutând 66 000 de volume. Dar aceasta este Finlanda, unde bibliotecile au fost considerate mereu infrastructura intelectuală a țării, unde serviciile bibliotecare se află în topul serviciilor publice, devansând servicii precum cele bancare și de sănătate. Unde a ajuns Finlanda, cu o populație și o istorie cu mari tangențe cu ale noastre, este un lucru bine cunoscut.

Un alt exemplu ar fi biblioteca Bookster din București, care a fost în vizorul nostru și acum câțiva ani. Revista „Forbes.ro” publica la 30 ianuarie 2019 un articol despre rezultatele activității bibliotecii Bookster în anul 2018. „Biblioteca oferă celor 60.000 de abonați acces la peste 80.000 de cărți, articole, studii de caz și materiale video din domenii diferite, de la dezvoltare personală și profesională la hobby-uri și beletristică. Serviciul de recomandare personalizată și livrare la birou este oferit exclusiv companiilor. Abonamentul la Bookster costă între 3 și 5 euro de persoană pe lună, în funcție de numărul total de angajați ai companiei.” În 2018 au fost împrumutate 2 milioane de cărți. În medie, un angajat împrumută și citește peste 13 cărți și articole pe an. Foarte interesante sunt preferințele de lectură ale abonaților. „Astfel, cititorii din industria IT sunt atrași de lecturi fantastice și istorie: «Origini» de Dan Brown și «Sapiens: scurtă istorie a omenirii»

de Yuval Noah Harari se află printre primele opțiuni ale programatorilor. Angajații din banking, Telecom și FMCG rămân însă fideli ficțiunii, iar «Oamenii fericiți citesc și beau cafea» de Agnes Martin-Lugard este prima lor alegere» (6).

Cifre impresionante! Fondată cu șase ani în urmă, biblioteca a întrecut probabil orice așteptări. Interesant este faptul că, fiind împrumutate contra plată, cărțile sunt atât de solicitate. Dacă oamenii sunt gata să plătească accesul la lectură, evident că lectura nu este o cauză pierdută.

Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente. Este un motiv serios pentru toți actorii responsabili de organizarea lecturii de a-și consolida eforturile și a pune umărul la această înălțătoare lucrare.

Din adânc de secole, Goethe, considerat unul dintre cei mai deștepți oameni care au trăit vreodată, îndeamnă: „Să nu lași să treacă o zi fără să auzi, să vezi sau să citești ceva frumos”. Acest îndemn trebuie să fie o permanență a existenței noastre. Liderii și formatorii de opinie de pe acest segment al științei și culturii au datoria și responsabilitatea de a multiplica și promova continuu acest mesaj.

„Noi avem obligația de a spune politicienilor noștri ce vrem, de a vota împotriva politicienilor, din orice partid ar fi, care nu înțeleg valoarea lecturii în crearea de cetățeni valoroși, care nu vor să acționeze pentru a păstra și proteja cunoașterea și a încuraja educația. Nu este o problemă a partidelor politice. Este o problemă a umanității noastre comune.” (Neil Gaiman)

Conform datelor Camerei Naționale a Cărții, anual se publică în Republica Moldova în jur de 2500 de titluri de cărți și broșuri. În ultimii doi ani, această cifră a rămas constantă, dar este în descreștere în comparație cu 2014/2015, când s-au tipărit 2724, respectiv 2700 de titluri.

Pentru ameliorarea acestei descreșteri, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării inițiază Programul pentru editarea cărții naționale, în cadrul căruia se selectează, editează și achiziționează cărți naționale cu mijloacele

financiare prevăzute în bugetul de stat. În cadrul acestui program s-au editat, în 2013, 44 de titluri de carte; în 2014 – 52; în 2015 – 89; în 2016 – 71; în 2017 – 74; în 2018 – 94 de titluri. În 2019, pentru acest proiect au fost planificați 5.000.000 de lei.

Referințe bibliografice:

1. 10 obiceiuri pe care cei SĂRACI ar trebui să le împrumute de la cei BOGAȚI [online]. [citat 08.01.19]. Disponibil: <https://bani.md/10-obiiceiuri-pe-care-cei-saraci-ar-trebuie-sa-le-imprumute-de-la-cei-bogati---37641.html>.
2. 5 Surprisingly Simple Habits of Rich People [online]. [citat 15.01.19]. Disponibil: <https://www.fool.com/investing/2018/11/03/5-surprisingly-simple-habits-of-rich-people.aspx>.
3. ACESTE obiceiuri vă împiedică să deveniți bogați [online]. [citat 09.01.19]. Disponibil: <https://www.capital.ro/dupa-cinci-ani-de-studiere-a-milionarilor-am-aflat-ca.html>.
4. AI CARTE, ai parte. Cum și în ce fel secretul succesului poate fi lectura asiduă [online]. [citat 10.01.19]. Disponibil: <https://joblist.md/ru/news/cariera/ai-carte-ai-parte-cum-si-in-ce-fel-secretul-succesului-potea-fi-lectura-asidua>.
5. BOOKS benefit behavior, learning [online]. [citat 4.02.19]. Disponibil: <https://www.wibw.com/content/news/Books-benefit-behavior-learning-484887261.html>.
6. BOOKSTER: În 2018 au fost împrumutate 2 milioane de cărți. În medie, un angajat împrumută și citește peste 13 cărți și articole pe an [online]. [citat 17.01.19]. Disponibil: https://www.forbes.ro/bookster-2018-au-fost-imprumutate-2-milioane-de-carti-medie-un-angajat-imprumuta-si-citeste-peste-13-carti-si-articole-pe-132739?fbclid=IwAR1L3EL_7aydd9aPtcq-TODi_mqSyyVvILKi-mAzOnC3Va82Ym6IjA2_qaY.

7. CITITORII trăiesc mai mult, spun cercetătorii de la Yale [online]. [citată 22.01.19]. Disponibil: <https://www.bookaholic.ro/cititorii-traiesc-mai-mult-spun-cercetatorii-de-la-yale.html>.
8. CIUREA, Vlad. „Cititul, întâlnirile cu oameni dragi, muzica bună, ciocolata, dar mai ales dansul țin creierul sănătos” [online]. [citată 12.01.19]. Disponibil: <https://www.libertatea.ro/stiri/neurochirurgul-vlad-ciurea-cititul-intalnirile-cu-oameni-dragi-ciocolata-tin-creierul-sanatos-2194535>.
9. CUM a evoluat cititul de-a lungul a 5000 de ani [online]. [citată 24.01.19]. Disponibil: <https://hyperliteratura.ro/cum-a-evoluat-cititul-de-a-lungul-a-5000-de-ani/?fbclid=IwAR2uJrSTnEwvjVclh0qDIeBsSVdIt4NLsgXwjcT0h3CAAVBe60IJ7C9EsWM>.
10. DE CE Moldova este țara cu cei mai nefericiți oameni din lume? [online]. [citată 23.01.19]. Disponibil: <http://unica.md/monden/stiri-de-acasa/de-ce-este-moldova-tara-cu-cei-mai-nefericiti-oameni-din-lume/>.
11. HOME Reading Environment and Brain Activation in Preschool Children Listening to Stories [online]. [citată 10.01.19]. Disponibil: <http://pediatrics.aappublications.org/content/136/3/466>.
12. GRIGORESCU, Denis. De ce este cititul înainte de culcare unul dintre cele mai bune somnifere [online]. [citată 14.01.19]. Disponibil: https://adevarul.ro/locale/pitesti/de-cititul-culcareunul-cele-mai-bune-somnifere-1_5c473bf9df52022f75e39b34/index.html.
13. „Lectura este o formă de fericire”. Interviu cu Oana Boca (Stănescu) [online]. [citată 17.01.19]. Disponibil: <http://www.suntparinte.ro/lectura-este-o-forma-de-fericire-interviu-cu-oana-boca-stanescu>.
14. MOLDOVENII – printre cei mai nefericiți oameni din lume [online]. [citată 17.01.19]. Disponibil: <https://www.moldova.org/moldovenii-printre-cei-mai-nefericiti-oameni-din-lume-120473-rom>.
15. REGULA celor cinci ore folosită de cei mai bogați oameni din lume [online]. [citată 15.01.19]. Disponibil: <http://gandul.md/regula-celor-cinci-ore-folosita-de-cei-mai-bogati-oameni-din-lume>.

16. Un bărbat a devenit milionar după ce a studiat viețile a 1.200 de oameni foarte bogați. A descoperit că toți au un lucru în comun [online]. [citat 04.01.19]. Disponibil: <https://www.gandul.info/financiar/un-barbat-a-devenit-milionar-dupa-ce-a-studiat-vietile-a-1-200-de-oameni-foarte-bogati-a-descoperit-ca-toti-au-un-lucru-in-comun-14689358>.

Lectura între pasiune și hrană spirituală

Nadejda PĂDURE

Rezumat:

Autorul relevă procesul de lectură ca activitate creativă a tinerilor și adolescenților. Este demonstrat faptul că prin lectură formăm un cetățean activ, capabil să ia decizii importante atât pentru sine, cât și pentru comunitate. Articolul este fundamentat pe experiența Bibliotecii Publice Raionale „Mihail Sadoveanu”, Strășeni.

Cuvinte-cheie:

lectură, dezvoltare competențe, Biblioteca Publică Raională „Mihail Sadoveanu”, Strășeni.

Lectura reprezintă cel mai important și constant proces în lucrul cu informația, în activitățile de studii, autoinstruire și autoeducare. Un rol nu mai puțin important are lectura și la formarea valorilor morale și spirituale ale personalității. Procesul de lectură este un mecanism psihologic complex, care necesită o atenție deosebită pentru comprehensiunea celor citite, dar și pentru satisfacția (bucuria) de lectură.

Cele mai multe surse care analizează lectura o consideră activitate creativă a cititorului, care explorează și înțelege produsul muncii creatoare a

autorului, creatorul lucrării. Ca rezultat al acestei activități creative, se pune fundamentul unor noi cunoștințe.

Înțelegerea/comprehensiunea (acceptarea sau respingerea, contestarea etc.) de către cititor a poziției autorului, intenției autorului, argumentelor artistice în favoarea sa – acesta este principalul criteriu al lecturii creative, al dialogului dintre cititor și autor. Citirea ca activitate creativă nu poate să nu încorporeze în sine toate caracteristicile principale ale gândirii critice: activitatea spirituală individuală unică, libertatea alegerii, percepția estetică/plăcerea lecturii, independența evaluării celor citite, bazată pe capacitatea judecării critice și abilitatea de a corela cele citite cu părerile altor cititori.

Astfel, atunci când cititorul citește creativ, are loc nu doar dialogul lui cu autorul, dar și dialogul polifonic intern, ca rezultat al cărora cititorul își formează propriile opinii despre lume, societate, alte persoane și despre sine însuși. Imaginația creativă a cititorului, rezultată din lectura creativă, poate completa lucrarea autorului sau să o individualizeze în propria percepție în funcție de experiențele de lectură pe care le posedă. Se pare că procesul de lectură poate da unei lucrări atâtea vieți câți cititori va avea.

Pentru ca un cititor, copil sau adolescent, să devină un interlocutor responsabil al autorului unei opere, el trebuie să perceapă procesul de lectură ca activitate creativă. Prin urmare, sarcina principală a tuturor instituțiilor care au menirea să cultive procesul de lectură este să-i ajute pe copiii și adolescenții să învețe cum să se angajeze în mod independent în dialogul cu diferite voci ale operelor individuale, fixând în mintea lor diversitatea principiilor artistice și a formelor de reprezentare a lumii și a omului. Rolul bibliotecii publice este foarte mare în acest proces laborios de formare a unei personalități, care astăzi însușește competențe de lectură, iar mâine va fi persoana care va decide viitorul, fie al său, fie al familiei sale, fie al unei comunități. În special aceasta se referă la utilizatorii tineri, care în Biblioteca Publică Raională „M. Sadoveanu” din Strășeni constituie circa 80% din numărul total de utilizatori.

Foarte mulți tineri citesc, unii chiar devorează volume întregi, și aceștia sunt cei mai vizibili în investigațiile de domeniu. Alți tineri, mai puțin

vizibili, nu citesc cărți, dar sunt, de asemenea, cititori care merită să fie menținuți în atenție. Ei „răsfoiesc” scrieri de toate felurile – reviste, site-uri web, povestiri despre jocuri video etc. Alții renunță la lectură în adolescență, citesc mai puțin sau deloc. De ce există această situație? Ce se întâmplă atunci? Putem să acționăm? Da, cu siguranță, dacă înțelegem mai bine ce este pus în joc în relația tinerilor cu citirea și scrierea.

În „Ghidul pentru servicii de bibliotecă destinate tinerilor”, editat de IFLA, este stipulat: „Tinerii necesită o atenție specială, întrucât mulți abandonează cititul în această etapă a vieții. Oferirea unei game cât mai largi de cărți, compatibilă cu interesul lor, aflat în permanentă schimbare, ar trebui încurajată atât de bibliotecari, cât și de cei conștienți de transformarea lor psihologică și emoțională”.

Biblioteca, în relația sa cu tinerii utilizatori, are și scopul de a cultiva sau a recultiva dragostea de lectură a tinerilor (preadolescenți, adolescenți, adulți tineri, studenți, elevi de liceu etc.). Vrem să putem analiza prezența adolescenților în biblioteci, să înțelegem motivele și practicile lor de lectură, de multe ori confuze și neînțelese pentru adulți, să punem în valoare imensul lor potențial creativ. Noi putem să-i ajutăm să se orienteze în textele care pot îmbogăți imaginația lor, ceea ce îi va face să descopere puterea cuvintelor, limbajului, care le vor deschide noi orizonturi. Dorim să îi ajutăm să descopere valorile de referință care să le permită să-și construiască propriile valori de lectură. Iar aceste lecturi, aceste scrieri, considerăm, trebuie să fie oferite tinerilor în diversitatea lor deplină, cum ar fi mass-media și genuri de publicații imprimate și digitale, resurse documentare sau de ficțiune.

Lectura tinerilor trebuie să fie o prioritate pentru toți cei care îi însoțesc în formarea și educarea lor atât în interiorul, cât și în afara școlii. Activitățile bibliotecilor publice trebuie să contribuie la formarea competențelor de lectură ca practică artistică și culturală.

Adolescenții de astăzi sunt cititorii de mâine. Suntem convinși că scrisul și lectura, în toate formele lor, sunt esențiale pentru a construi un individ și un cetățean activ, capabil să ia decizii importante atât pentru sine, cât și

pentru comunitate sau, de ce nu, pentru omenire. Profesioniștii responsabili de lectură (bibliotecarii, profesorii, editorii, scriitorii) trebuie să acționeze în comun pentru a dezvolta dragostea de lectură și scriere la tineri și pentru a preveni analfabetismul funcțional. Acest lucru este posibil prin diverse programe naționale și locale, proiecte cu implicarea voluntarilor, cercetări asupra domeniului, publicații, activități de consiliere, de formare profesională, conferințe pentru a combate stereotipurile, schimbarea atitudinii, dezvoltarea potențialului adolescenților. Toate acestea vor permite profesioniștilor și voluntarilor să răspundă mai bine nevoilor de lectură ale tinerilor.

Evoluția practicilor culturale în era digitală, inclusiv în comparație cu cartea, pune problema prezenței adolescenților în biblioteci. Cum să-i găzduim mai bine pe tineri în biblioteci? Cum să nu-i pierdem, adică să evităm „dezertarea” lor, după atâtea eforturi în inițierea lor în practicile de lectură? Cum să-i aducem direct din leagăn în bibliotecă? Cum să gestionăm prezența lor, deseori sub standardele stabilite? Cum să oferim încredere celor care se jenează? Ce loc le oferim în instituția bibliotecară, deseori structurată în jurul unui pol pentru tineret și altui pol pentru adulți? Cum să atragem polii, formând parteneriate de succes și cum să le permitem să se simtă bine în acest loc, frecventându-l și dezvoltându-și continuu inteligența?

Ce elemente poate integra biblioteca în această „cultură tânără” care caracterizează adolescența, fără a pierde din vedere misiunile sale și anume de a oferi acces la cunoștințe și informații? Cum, în cele din urmă, bibliotecarul să se adapteze la diversitatea cererilor, ajustându-se la fiecare și, mai apoi, să-l conducă puțin mai departe și, cel mai important, să îi deschidă noi orizonturi și să îi incite curiozitatea și mijloacele de a o aborda? Acestea sunt doar câteva dintre întrebările pe care și le pun mereu profesioniștii de bibliotecă. Nu există un răspuns gata, întrebările continuă să apară, dând uneori impresia că ne aflăm în același punct sau că bibliotecile preferă să se concentreze pe alte probleme și alte segmente de public.

În încercarea de a înțelege mai bine care este locul și rolul lecturii în viața adolescenților utilizatori ai Bibliotecii Publice Raionale „Mihail

Sadoveanu” din Strășeni, am inițiat o anchetă sociologică pe un eșantion de 50 de persoane, cu vârsta cuprinsă între 15 și 22 de ani.

Scopul cercetării a fost de a studia motivația lecturii a tinerilor și factorii care o influențează.

În răspunsurile la prima întrebare, respondenții au definitivat locul și rolul lecturii în viața lor, explicând ce reprezintă pentru ei lectura. Faptul că tinerii sunt preocupați de autodezvoltare și au înțeles că lectura este cea mai sigură cale pentru a-și dezvolta noi competențe, iar biblioteca le poate oferi această oportunitate, inspiră optimism. În același timp, biblioteca va trebui să revizuiască colecția de publicații pentru autodezvoltare și să o completeze continuu cu cele mai solicitate resurse.

Tabelul 1. Lectura pentru dumneavoastră reprezintă (Bifați toate variantele relevante.)

Autodezvoltare	54%
Pasiune	46%
Ocuparea timpului liber	46%
Studiu (suport în procesul de studii)	33%
Hrană spirituală	33%
Plăcere, distracție	27%
Remediu, tratament	17%
Altceva (temă pentru acasă, refugiu din lumea reală, pentru un viitor succes)	6%

Dragostea pentru lectură se cultivă. Întotdeauna există (vrem să credem!) una sau mai multe persoane care vor altoi copiilor pasiunea de a citi. Din răspunsurile la cea de-a doua întrebare a chestionarului am aflat care

sunt persoanele care au contribuit la cultivarea lecturii utilizatorilor noștri. Pentru mai bine de 80% dintre respondenți profesorii, familia, prietenii și colegii sunt cei care i-au ajutat să obțină competențele de lectură pe care le au. Din păcate, 21% dintre tineri au menționat că au deprins de sine stătător pasiunea pentru lectură, ceea ce pune un mare semn de întrebare în fața tuturor instituțiilor și persoanelor care au responsabilități educaționale față de elevi.

Tabelul 2. Cine v-a cultivat dragostea față de lectură? (Bifați toate variantele relevante.)

Profesorii	31%
Familia	25%
Prietenii, colegii	25%
Alte persoane	12%
De sine stătător	21%

Am dorit să aflăm cum își aleg respondenții cărțile pentru lectură. Nu este surprinzător că 48% din tineri își aleg cărțile pe rețelele de socializare, odată ce Barometrul Opiniei Publice 2019 constată că 52% din respondenți utilizează zilnic internetul. Mai mult, în ultimii trei ani am constatat că foarte mulți tineri vin la bibliotecă cu solicitări de cărți recomandate pe rețelele de socializare. Toate acestea sunt analizate și, în majoritatea cazurilor, achiziționate. Apoi, tot cu ajutorul rețelelor de socializare (pagina de Facebook a bibliotecii), informăm utilizatorii despre achizițiile noi. Experimentele făcute cu aceste postări ne-au demonstrat că pagina este urmărită, iar cărțile solicitate se împrumută foarte repede după ora postării. Unii utilizatori rezervă publicațiile văzute în postare prin mesageria paginii. Au fost și solicitări de a fotografia coperta pentru mai multă claritate și pentru trecerea publicațiilor noi într-o listă de o ulterioară lectură.

Mulți cititori își aleg cărțile după titlurile și copertile atractive, care, din păcate, nu întotdeauna vorbesc despre calitatea conținutului.

Fiecare al patrulea cititor tânăr urmează recomandările bibliotecarului, astfel asigurându-se calitatea lecturii. Apar multe semne de întrebare referitor la recomandările de lecturi ale profesorilor, care au acumulat doar 17% dintre răspunsuri.

Tabelul 3. Cum vă alegeți cărțile pentru lectură? (Bifați toate variantele relevante.)

Mă informez de pe rețelele de socializare	48%
Aleg după titlurile și copertile atractive	46%
Urmez sfaturile colegilor, prietenilor	42%
Citesc cărțile recomandate de bibliotecar	25%
Mă informez din librării	21%
Am o listă stabilită de cărți	19%
Citesc cărțile recomandate de profesor	17%
Citesc doar cărți noi	6%
Alte variante	2%

Timpul rezervat pentru lectură la majoritatea respondenților este de până la două ore pe zi.

Tabelul 4. Cât timp rezervați pe zi pentru lectură? (Bifați o singură variantă.)

Până la 30 de minute pe zi	7%
Până la 1 oră pe zi	52%
Până la 2 ore pe zi	35%
Mai mult de 2 ore pe zi	6%

Am vrut să cunoaștem dacă mediul din familia respondenților este prietenos lecturii. Răspunsurile la întrebarea despre cine dintre membrii familiei mai este pasionat de lectură s-au împărțit în două grupuri: familia, rudele – 77%, nimeni nu citește – 23%.

Este important să cunoaștem cine totuși dintre membrii familiei își asumă responsabilitatea pentru educație prin lectură prin exemplul propriu. Răspunsurile vorbesc de la sine.

Tabelul 5. Cine dintre membrii familiei dumneavoastră mai este pasionat de lectură? (întrebare deschisă)

Mama	35%
Fratele, sora	33%
Bunicii	12%
Tata	8%
Alte rude	8%

La final am rugat respondenții să ne spună de ce ar recomanda altor persoane să citească cât mai multe cărți. Iată câteva spicuiuri din răspunsurile pe care ni le-au oferit tinerii:

- În cărți poți găsi consolare, un prieten care îți poate fi apropiat mai mult decât crezi.
- Ați găsit vreodată vreun prieten mai sincer, mai credincios decât cartea? La sigur că nu! În cărți găsim un infinit de cunoștințe, cultivate de-a lungul anilor de către cei mai deștepți oameni. Citiți, iubiți viața, trăiți clipa citind!
- Cărțile ne deschid porțile către o lume nouă, aparte...
- Prin cărți poți descoperi o altă lume, lumea descrisă de alți ochi, care o văd mult mai frumoasă sau mai posomorâtă. La fel, și tu poți descoperi lumea fricii, fabulosului, fanteziei, dramei, iubirii și a suferinței.

- Cărțile sunt cel mai bun remediu sufletesc. Copiii trebuie să citească cât mai multe cărți pentru ca societatea să nu degradeze.
- Cititul lărgeste limitele gândirii, ne face să privim lucrurile din alte perspective și ne îmbogățește vocabularul.
- A citi este o plăcere!
- Cărțile sunt viziuni noi spre cunoaștere și autodezvoltare, lecții de viață, spații, experiențe...
- Când citești, te relaxezi, citind descoperi lucruri și pasiuni noi.
- Pentru a-ți dezvolta gândirea logică și memoria, pentru a te inspira și pentru a putea să alegi cuvinte potrivite într-o comunicare.
- Pentru o cunoaștere aprofundată a propriei limbi, dar și a celor străine.
- Putem adopta mai multe idei despre viață și sensurile vieții.
- Sufletul se îmbogățește prin cuvinte frumoase.

Lectura rămâne a fi cel mai eficient mod de a dobândi nivelul de cultură necesar pentru a fi o personalitate, iar bibliotecile trebuie să-și redimensioneze activitățile pentru a face față cerințelor noului utilizator.

Dezvoltarea competenței de cultură a lecturii

Lectura joacă un rol important în viața copiilor, un rol mai mare decât în viața celor vârstnici. Cartea citită în copilărie rămâne prezentă în amintire aproape toată viața și influențează dezvoltarea ulterioară a copiilor.

Din cărțile pe care le citesc, copiii își formează o anumită concepție asupra lumii, cărțile formează la ei anumite norme de conduită.

(Nicolae Iorga)

Rezumat:

Tatiana VERDEȘ

Lectura este o muncă dificilă, iar cultivarea deprinderii citirii este un proces complex și continuu, dar care satisface dorința de a cunoaște viața, oamenii și faptele lor, contribuind esențial și la educarea sentimentelor morale și estetice. Acest articol propune o abordare holistică a competenței de lectură, valorificând strategii de dezvoltare a competenței de cultură a lecturii.

Cuvinte-cheie:

cultura lecturii, competență de citire, carte, cititor.

În contextul evoluției științifico-tehnice, avalanșei de informații, noilor tehnologii și interesului sporit al tinerilor față de mediul online, se observă tot mai mult că *lectura de informare/documentare* câștigă teren în fața *lecturii de plăcere*. În societatea numită și „informațională”, accesul la

fluxul continuu de informații care circulă prin internet duce la scăderea numărului de cititori de carte, iar emoția citirii unei cărți nu poate fi explicată, ci doar trăită, savurând plăcerile revelațiilor în lumea cărții.

În învățământul european, în ultimii ani, se abordează tot mai mult formarea/dezvoltarea competenței de citire, formarea cititorului cult fiind un obiectiv al educației generale, iar lectura fiind o condiție esențială pentru a reuși în viață. Atingerea unui stadiu cât mai avansat în domeniul dezvoltării competenței de a citi este nu doar unul dintre principalele obiective ale procesului de școlarizare, ci și unul dintre cele mai importante mijloace care facilitează învățarea. Tocmai din acest motiv, abilitatea de a citi este unul dintre instrumentele fundamentale pentru exercitarea dreptului la educație, consacrat prin Declarația Drepturilor Omului (articolul 26). Efortul și dorința spre lectura continuă, sistematică reprezintă condiția oricărui succes personal, valorificând astfel și competența de învățare pe parcursul întregii vieți.

În acest sens, Jorge Luis Borges, unul dintre cei mai importanți scriitori ai sec. XX-a, afirma: „O carte te trimite la alte cărți și toate împreună formează baza trainică a culturii noastre”. Prin urmare, cultura lecturii este evidentă și mereu actuală, este provocare, dar, în același timp, și curaj, caracter, inspirație. Lectura trebuie să devină un automatism, o deprindere frumoasă și plăcută, fapt ce va asigura eficiență și calitate în dezvoltarea personală și, mai târziu, profesională.

Gustul pentru lectură nu vine de la sine, ci se formează printr-o muncă asiduă a factorilor educaționali (familie, școală, societate). Însușirea citirii este un act de cultură ce se bazează, ca orice proces de cunoaștere, pe atingerea progresivă, sub supravegherea și dirijarea fie a profesorului, fie a părintelui dezvoltarea exprimării orale și scrise fiind o condiție esențială pentru instruirea, educarea și formarea personalității elevului. În același timp, lectura este definită și ca fiind capacitatea necesară pentru a înțelege, a utiliza și a reflecta, având punct de plecare textele scrise. Elevul își poate dezvolta cunoștințele și potențialul de a desfășura ulterior un rol activ în societate. Este un mecanism personal de găsim a sensurilor, un proces care presupune cunoștințe anterioare, reacții afective și scopuri bine precizate.

Abordată din perspectiva schemei comunicării, ea este o formă de comunicare atipică, definită prin asimetrie (emițătorul și receptorul nu sunt co-prezenți), non-reversibilitate (rolurile nu sunt intersanjabile, feedbackul e imposibil) și decontextualizarea (receptorul nu are acces la contextul enunțării, iar emițătorului îi este străin contextul receptării), ceea ce ar presupune un dialog dificil, provocator, dar și captivant. (3, p. 157)

Dacă accepția tradițională definește actul lecturii ca o receptare pasivă a textului, atunci din perspectiva comprehensiunii acesta este un proces personalizat, activ și holistic. (1, p. 20) În prezent, actul de lectură este determinat de interacțiunea celor trei variabile ale procesului (textul, cititorul și procesul), o construcție realizată prin cooperarea dintre cititori și text și modul în care cititorul orchestrează cunoștințele și capacitățile în vederea constituirii sensului (competența comprehensiunii, *modi operandi*).

Reieșind din accepția conceptuală a termenului de *lectură* – activitate intelectuală, spirituală, de formare-dezvoltare a personalității –, competența de lectură a fost considerată dintotdeauna o condiție a reușitei în școală și în viață.

Competența de cultură a lecturii este acel antrenament, deprindere care presupune deopotrivă activarea, completarea și dezvoltarea unor *structuri cognitive* (cunoștințe despre texte, recunoașterea structurilor textuale, tipurilor de text; cunoașterea noțiunilor de subiect, temă, idee, persoană etc.); exersarea și dezvoltarea continuă a *abilităților/deprinderilor* de identificare/înțelegere/decodificare/interpretare/rezumare a unui text, dar și valorificarea unor *atitudini, sentimente, trăiri proprii* vizavi de textul lecturat. Ideea e regăsită și la Maria Hadârcă: „*Competența de lectură ar presupune și formarea-evaluarea unor astfel de capacități și atitudini cum ar fi: a citi și printre rânduri; a reflecta asupra celor scrise; a identifica poziția autorului într-o problemă dată; a adopta o poziție proprie în legătură cu cele scrise; a reacționa la cele scrise etc.*” (2)

Dezvoltarea competenței de cultură a lecturii le revine mai multor actori sociali: familiei, școlii, bibliotecii, comunității în ansamblu și, implicit, cititorului.

Familia încurajează și motivează prin modele, lecturi în familie, asigurare cu cărți, vizite la biblioteci, lansări de carte ș.a.

Profesorul educă/formează/dezvoltă competența de lectură, desfășoară activități care trezesc curiozitatea sau care provoacă emoții artistice.

Biblioteca creează atmosferă, asigură egalitatea accesului, cultivă și dezvoltă gustul pentru lectură (activități: lecturi publice, lansări de carte, întâlniri de suflet, concursuri etc.), furnizează servicii... (proiecte educaționale de promovare a gustului pentru lectură).

Comunitatea încurajează, se implică în activități de promovare a lecturii (lecturi în aer liber, biblioteci vii, schimb de cărți etc.).

Cititorul citește, exersează, demonstrează atitudine, interes și curiozitate, progresează etc.

În scopul unei mai bune cunoașteri a realității, urmărind analiza nivelului de interes și a motivației pentru lectură, a măsurii în care se informează tinerii de astăzi, s-a efectuat un sondaj de opinie printre elevii unei școli din mun. Chișinău (2019) (101 elevi, aleși aleatoriu: 32 de elevi din clasele primare; 48 de elevi din clasele gimnaziale, 21 de elevi din clasele liceale). Unele concluzii conturate au fost surprinzătoare, altele – previzibile:

- Toți elevii conștientizează importanța lecturii;
- Interesul scăzut pentru lectură nu se datorează necunoașterii beneficiilor pe care le aduce lectura;
- Diferențe de atitudine față de lectură și de motivarea de a citi apar în clasele mari, în special în liceu;
- 66% dintre elevii chestionați au acasă bibliotecă cu cel puțin 50 de cărți; 12% nu au deloc; 22% – mai puțin de 50 de cărți (important de menționat că în special liceenii sunt cei care nu au cărți acasă);
- 68% nu intră în librării și nu cumpără cărți, cu excepția manualelor, suporturilor didactice obligatorii;
- 89% vizitează bibliotecile; 53% împrumută cărți de la biblioteci din obligație școlară;

- 44% citesc pentru plăcere (și aici majoritatea sunt elevii din clasele mici);
- 97% afirmă că sunt îndrumați să citească de către profesori, diriginți, bibliotecari;
- Doar 28% sunt îndrumați să citească sau să meargă la bibliotecă de către părinți (2% dintre elevii chestionați din clasele liceale);
- 86% preferă cărțile digitale, informarea de pe internet (deși elevii sunt conștientenți că internetul nu asigură veridicitatea informațiilor);
- Deplasarea interesului dinspre lectura cărților spre informare din internet;
- Cei care utilizează mai puțin internetul sunt cei care citesc mai mult (41%);
- În clasele mari, pentru elaborarea lucrărilor de tip referat, proiect, elevii optează pentru ambele surse (cărți și internet);
- Curios, dar 84% dintre cei chestionați preferă cartea clasică, și nu cea digitală.

Astfel, ne convingem că elevii au nevoie de motivare, încurajare și formarea aceluia cult al lecturii, puțini având obișnuința de a citi de plăcere.

Dezvoltarea competenței de cultură a lecturii presupune crearea unor situații care să-i stimuleze pe elevi, să le sugereze soluții pentru probleme de viață sau în care elevul poate găsi un personaj cu care să se identifice. Treptat, obținând satisfacții în urma lecturii, aceștia pot să devină cititori de literatură receptivi la valorile artistice.

Sugestii de activități:

- Panoul Selfie-urilor Bibliofile – utilizatorii sunt rugați să plaseze un selfie cu biblioteca lor personală pe panoul comun al bibliotecii pentru a recomanda anumite cărți din colecțiile personale colegilor;

- Bookface – elevii sunt rugați să facă fotografii, înlocuind fața cu o copertă a unei cărți pe care au citit-o. În fiecare lună se colectează aceste fotografii și se selectează câștigătorul. Câștigătorii primesc vouchere și cupoane de reduceri de la librării etc.;
- Monopoly este un joc original din Statele Unite, numit și jocul de schimburi comerciale rapide de proprietăți. Jucătorii aruncă zarul și se deplasează pe cerc cumpărând, vânzând averile imobiliare, încasând chirii de la adversarii lor, scopul final fiind de a-i împinge pe aceștia spre faliment. Bibliotecarii au inventat jocul Book-opoly, în care cititorii câștigă atunci când cunosc cât mai multe detalii despre cărțile din bibliotecă;
- Biblioteca Vie – se improvizează o bibliotecă, doar că pe rafturi CĂRȚILE sunt OAMENII, care intră într-un dialog personal cu tine, CITITORUL. Pășind în Biblioteca Vie, poți învăța lucruri de la oameni care poate nici nu gândeai că ar putea să îți zică ceva interesant, poți să vezi lumea, măcar pentru puțin timp, cu alți ochi, poți să descoperi despre tine lucruri pe care încă nu le vedeai, poți să vrei chiar să îți spui propria poveste, și, mai ales, poți să afli că viața e compusă din poveștile noastre, ale tuturor, și că de noi depinde dacă le scriem sau nu;
- Yoga la bibliotecă;
- Biblio-QVEST;
- Dăruiește o carte!/Iarmaroace de cărți/Lansări de carte etc.;
- Participarea la evenimente: expoziții, concursuri, ateliere etc.

Recomandări

Să le venim în întâmpinare elevilor, să dezvoltăm competențe de cultură a lecturii pornind de la preferințele elevilor. Cărțile recomandate trebuie să fie atractive, interesante, la nivelul adecvat de înțelegere; să aibă personaje în care elevii să se regăsească.

Să elaborăm cu regularitate materiale promoționale, liste bibliografice de interes la sugestia elevilor, cu sprijinul lor, în momentele lor de relaxare.

Să stimulăm lectura prin schimb de opinii, dezbateri neconvenționale despre cărțile citite la un moment dat.

Să reevaluăm competența de lectură, implementând directivele internaționale pentru *alfabetizarea în citire*. Alfabetizarea nu mai este considerată o abilitate dobândită numai în copilărie, în primii ani de școală, ci este privită ca un set de cunoștințe în expansiune, abilități și strategii pe care indivizii se bazează pe tot parcursul vieții în diferite contexte, prin interacțiunea cu colegii lor și comunitatea mai largă.

Să organizăm manifestări culturale în școli, unele cu caracter competitiv, unele în parteneriate cu alte instituții, întâlniri cu scriitorii. Frecvența teatrului și a operei promovează în special lectura artistică.

Să recităm, interpretăm artistic texte literare, să citim pasaje din cărți, îmbinând cu alte forme artistice de manifestare: fotografie, imagine video, pictură, muzică, dans. Toate acestea antrenează elevii talentați și pasionați de literatură, de artă în general, dar atrag atenția și celorlalți care apreciază atmosfera și, cel puțin din curiozitate, vor deschide cărțile despre care tocmai au aflat și care le-au trezit o emoție artistică.

Desigur, nu există rețete pentru stimularea lecturii, dar important este să identificăm noi strategii pentru promovarea culturii individuale prin lectură, să oferim elevilor lecturi fundamentale, care să-i ajute să selecteze ceea ce este valoros.

Citește! Citind mereu, creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini, din care vei întocmi înțelesul și filosofia vieții. (Mihai Eminescu)

Prin lectură vom forma cetățeni curajoși, cooperanți, descurcăreți, capabili de a conduce, oameni ce dau dovadă de inițiativă, personalități ghidate de principii și valori de care are nevoie țara noastră.

Referințe bibliografice:

1. ECO, U. Limitele interpretării (trad. Ș. Mincu, D. Bucșă). Constanța: Editura Pontica, 1996.
2. HADÂRCĂ, M. Competența de lectură – competență, structură și mediu de formare. In: *Limba Română*, 2015, nr. 3/4, an XXV.
3. VERDEȘ, T. Cultivarea limbii române prin lectură. In: *Cultivarea limbii române în condițiile comunicării actuale: culegere de articole ale Simpozionului științifico-practic interuniversitar*. Chișinău, 25 mai 2012. Chișinău: CEP USM, 2013, pp. 155-161.

Experiențe de
promovare a lecturii
pe meridianele lumii

Инициативы по поощрению к чтению в Литве

Rezumat:

Алдона АВГУСТАЙТЕНЕ

Autorul specifică centrarea interesului privind promovarea și stimularea lecturii începând cu anul 2005, urmare a realizării cercetării sociologice naționale „Dimensiunile, orientarea și necesitățile lecturii” în Lituania. În anul 2006, Guvernul Lituaniei a aprobat Programul Național de Promovare și Stimulare a Lecturii pentru perioada 2006-2011. În articol este menționată continuitatea Programului Național pentru perioada 2019-2024, sarcinile și modalitățile de implementare a acestuia. Este reflectat rolul coordonator al Bibliotecii Naționale „Martynas Mazvydas” în implementarea Programului Național.

Cuvinte-cheie:

Biblioteca Națională „Martynas Mazvydas”, Program Național de Promovare și Stimulare a Lecturii, stimularea lecturii.

В Литве на высоком общенациональном уровне стартовала в 2005 году кампания по поощрению всех слоев населения к чтению. В том же году в Сейме прошла конференция на тему «Развитие навыков чтения и развитие языковых навыков». Поводом для проведения данной конференции послужило социологическое исследование «Масштаб,

целенаправленность и потребности чтения», проведенное в Литве в 2004 году. Встреча представителей творческих организаций с членами Комитета по культуре при парламенте Литвы способствовала организации такого исследования. Обсуждение было сосредоточено на низкой читательской активности населения, состоянии библиотечных фондов и финансировании изданий литовских авторов. Исследование преследовало цель привлечь внимание политиков к финансированию библиотек и книгоиздания, а также к ситуации читаемости различных социальных групп в стране.

Конференция проходила в Сейме Литвы. Наряду с работниками библиотек, сферы культуры и педагогическим сообществом на конференцию были приглашены местные политики, чтобы те услышали, как много внимания правительства других стран уделяют сфере культуры, библиотечному делу и, конечно, финансируют различные программы по поощрению населения к чтению. С докладами выступили специалисты из Исландии, Швеции, Великобритании, Дании. Докладчики говорили о важности финансирования библиотек и издательств в своих странах, о значимости поощрения желания читать, о внимании правительств к вопросам просветительства и культуры населения. Эти же вопросы интересовали и специалистов Литвы.

В 2006 году правительство Литвы приняло Постановление (№ 1200 от 30 ноября 2006 года) об утверждении Программы по поощрению к чтению. Программа и ее масштаб были утверждены на период 2006–2011 гг.

Ответственность за реализацию Программы возлагалась на Министерство культуры Литвы, а с Национальной библиотекой имени Мартинаса Мажвидаса был заключен контракт по её осуществлению.

Часть Программы отведена обучению учителей, библиотекарей, издателей по актуальным темам. Программой предусмотрены семинары по продвижению чтения, развитию целевых проектов (Программа финансируется за счет проектов, финансируемых инициативами по поощрению к чтению в библиотеках), особое внимание уделено стажировкам библиотекарей за границей, выпуску специальных

публикаций по поощрению к чтению (за период с 2006 по 2016 год вышло 8 изданий), продвижению по службе и вознаграждениям за активную деятельность в означенной сфере. Был создан информационный веб-сайт www.skaitymometai.lt, профинансирована и продолжает финансироваться кампания по выбору Книги Года. (Годовой бюджет Программы менялся из года в год. Начиная с 148 000 евро и заканчивая кризисным 2009 годом в 26 000 евро. Финансирование ежегодно утверждало Министерство культуры Литвы).

2008 год был объявлен Сеймом Годом чтения. На тот момент бюджет Программы составлял 289 000 евро. Год, безусловно, был очень богатым и насыщенным. Перечислим лишь отдельные мероприятия и акции:

- ✓ Семинары для организаторов проектов по поощрению к чтению;
- ✓ Публичные чтения в общественных местах, вне стен библиотек;
- ✓ Стажировки учителей и библиотекарей за рубежом (Латвия, Нидерланды, США, Швеция, Испания);
- ✓ Организация кампании по выбору самой читаемой книги года;
- ✓ Мероприятия по поощрению к чтению в рамках проводимой Вильнюсской международной книжной ярмарки;
- ✓ Акция «Бесплатный читательский билет в литовских библиотеках»;
- ✓ Акция «Подарок первокласснику» (книги тиражом 32 000 экземпляров по 4 наименования, которые были подарены первоклассникам учителями на Рождество в 2008 году). В книге была запись: *Эта книга — подарок [...], который впервые в 2008 году, в год поощрения к чтению, перешагнул школьный порог, выучил буквы и подружился с книгой на всю жизнь. Национальная программа по поощрению к чтению, 2008 год.* Акция также была поддержана Министерством образования и науки Литовской Республики.
- ✓ «Дождь Обзоров» (рецензии на книги в республиканских газетах, журналах, районной прессе, интернет-порталах);

- ✓ Учебно-методический календарь на год для учащихся начальной школы «Год с книгой. 2008»(также был выпущен в 2009 году);
- ✓ Видео- и аудиоклипы, посвященные Году чтения;
- ✓ Атрибуты, созданные для Года чтения: значки, закладки, наклейки, плакаты, буклеты;
- ✓ Реклама Года чтения: рекламные щиты в различных общественных местах и плакаты в транспорте;
- ✓ Путешествующий ящик с книгами получили все публичные библиотеки Литвы (ящик содержал 121 наименование самых лучших книг для детей. Он «путешествовал» по районным библиотекам-филиалам вплоть до 2018 года);
- ✓ Литературно-музыкальное мероприятие по окончанию Года чтения для всех возрастных групп в Вильнюсском Доме Учителей (2008-12-05).

В конце 2011 года было проведено социологическое исследование о пользе Программы по поощрению к чтению для различных слоев общества. Приведем некоторые выводы из исследования:

- ✓ 84 % участников опроса положительно оценили Программу по поощрению к чтению, разработанную и запущенную Министерством культуры в 2006 году и завершенную в 2011 году. Из общего числа опрошенных 42 % дали оценку как очень позитивную, ещё 42 % отозвались положительно, 11 % выразили нейтральную позицию и еще 5 % отзывов отрицательные;
- ✓ Программа в целом оценивается положительно за ее активную роль в поощрении к чтению и обучении людей (38 %), необходимости поощрять молодых людей к чтению (21 %), важности чтения в целом (14 %) и расширению ресурсов (11 %);
- ✓ Чаще всего опрошенные сетовали на отсутствие пособий для чтения, предназначенных для пожилых людей с ограниченными возможностями;
- ✓ Отмечен успех «управленческого» проекта в сотрудничестве школ и библиотек различных учреждений, библиотек и до-

школьных учреждений и т. д. Исполнители зачастую признавали, что такие инструменты сотрудничества не новы, но в повседневной жизни процесс общения и сотрудничества идет медленнее, чем им хотелось бы. Поэтому проект позволил его исполнителям почувствовать реальную синергию и преимущества;

- ✓ Что ещё более важно: более половины участников этого финансируемого государством проекта продолжали начатое дело уже без помощи государственных средств. Особенно «позитивная инфекция» коснулась школ и библиотек.

После 2011 года, по завершению Национальной программы поощрения к чтению, Министерство культуры Литвы ежегодно выделяло небольшой бюджет (11 000 евро) для Национальной библиотеки. Эти средства использовались для проведения акции «Книга года», где были приобретены книги для библиотек, финансировались встречи авторов с читателями, выплачивались гонорары авторам публикаций на сайте www.skaitymometai.lt. Авторам-победителям были выплачены денежные премии.

В 2017–2018 годах рабочая группа, созданная при Министерстве культуры совместно с представителями Министерства образования и науки, Министерства культуры, Литовской ассоциации издателей и Национальной библиотеки имени Мартинаса Мажвидаса, подготовила новую Программу на период 2019–2024 годов. Программа была утверждена Министерством образования и науки и Министерством культуры. Годовой бюджет программы составляет 85 000 евро. Программа реализуется в соответствии с трехлетним планом действий, утвержденным приказом министра культуры и образования, науки и спорта, в котором указываются средства, предусмотренные для выполнения задач, ответственные организаторы, ресурсы, выделенные на мероприятия и время для реализации.

Задачи Программы по поощрению к чтению:

- ✓ Создание, модернизация, поддержание и содействие в обеспечении среды для поощрения к чтению, а также обеспечение её доступности;

- ✓ Развитие навыков и компетенций культурно-просветительского персонала в качестве специалистов по поощрению к чтению;
- ✓ Укрепление читательских способностей учеников, используя творческий метод популяризации литературы и современные стратегии чтения;
- ✓ Развитие позитивного отношения к чтению, мобилизуя участников книжной индустрии для реализации культуры чтения.

Меры по реализации программы включают в себя:

- ✓ Продвижение лучших книг с длительной художественной, эстетической и научной ценностью и организация мероприятий по распространению книг;
- ✓ Организация мероприятий, которые создают позитивное отношение к ценности чтения и культуре и улучшают имидж человека, читающего и/или образ учреждений, связанных с литературой, чтением и книгами;
- ✓ Разработка и внедрение средств для развития навыков раннего чтения (семья, дошкольные учреждения, библиотека);
- ✓ Разработка и реализация проектов для нечитающих и/или мало читающих представителей общества;
- ✓ Инициирование и реализация программы обучения для работников культуры и образования;
- ✓ Укрепление навыков чтения учеников, используя творческий метод популяризации литературы;
- ✓ Инициирование и проведение мероприятий по чтению для детей в возрасте 0–11 лет;
- ✓ Анализ и распространение удачного опыта работы в деятельности библиотек.

Мероприятия, предусмотренные на трехлетний план действий, конкретизируются. В 2019–2021 годах Национальная библиотека, которой поручено проведение мероприятий Программы, осуществляет следующие действия:

1. Выполнение и реализация проекта по поощрению к чтению для детей от 0 до 3-х лет и осуществление рекламной кампании проекта. В марте у нас состоялся семинар, на котором опытные специалисты, связанные с программой «Старт книга» (англ. — Books start) из Великобритании, Нидерланд, Чешской Республики и Латвии, поделились своим опытом, рассказали, с чего они начали и как реализовали программу. Их практике следуем и мы. Мы объявили о создании макета книги для детей от 0 до 3-х лет. В ноябре комиссия выберет книгу, которая наилучшим образом соответствует требованиям конкурса, а в 2020 году мы планируем её опубликовать. Эта книга и три варианта открыток с краткими советами для родителей о значении и пользе чтения для детей будут представлены родителям новорожденных. Весь подарочный набор будет в корзиночке. Было объявлено о создании логотипа Book Start. Он будет применяться для маркировки всех предметов данной программы. Конечно, рекламная кампания по запуску книг очень важна. Тем самым мы хотим привлечь внимание общественности и учреждений, привлечь внимание спонсоров, волонтеров и помощников. Мы будем обращаться за помощью к врачам-педиатрам и социальным работникам. Проект охватывает всю Литву.

2. Повествование историй (angl. *Storytelling*)

Дети любят слушать захватывающие истории. Умеем ли мы рассказывать их, способны ли передать настроение, заинтересовать читателей сюжетом книги? Мы учили всему этому библиотекарей, обслуживающих детей в публичных библиотеках. Мы выбрали 14 библиотекарей на основе мотивационных заявлений. Во время двухдневного семинара они познакомились с теоретическим материалом повествования/рассказывания историй и практически научились рассказывать разные истории творчески и увлекательно. Ожидается, что участники поделятся этими навыками со своими коллегами. Проводить обучение пригласили Милду Варнаускайте, известную литовскую рассказчицу, которая активно работает с этим опытом за рубежом.

3. Организация игры Литературные битвы разума в библиотеках. Данный вид деятельности не связан с какими-либо дополнительными финансовыми затратами. Вопросы для игры готовят библиотекари, преподаватели, ученики старших классов и члены читательского клуба. Важно показать принципы и этапы организации работы. Специалисты отдела детской и юношеской литературы организовали 34 игры в библиотеках и школах, провели занятия с детьми. Вопросы и задания Литературной битвы разума могут быть переданы согласно поступившим запросам всем городским, уездным и школьным библиотекам. Мы отправляем их всем, кто пожелает. В данном случае всё зависит от энтузиазма самих библиотекарей. Мы заметили, что в тех местах, где мы уже организовывали игры, есть интерес к продолжению работы.

4. Обучение работников публичных библиотек для улучшения компетенции в области поощрения чтения. Обмен знаниями и опытом важен для достижения результата по поощрению к чтению детей и зависит от профессионализма библиотекарей. Среди членов Литовской ассоциации Международной детской и юношеской литературы IBVY (англ. — International Board on Books for Young People) имеются прекрасные специалисты, которых можно и нужно приглашать в качестве лекторов на семинары для библиотекарей. В этом году при проведении семинаров внимание акцентируется на чтении книжек с картинками, поэтому рассматриваются следующие темы: «Мы читаем с детьми младше 7-ми лет», «Как привлечь детей и их родителей к книгам и чтению». Доцент Вильнюсского университета Вайва Схорошкене изучает факторы и стратегии раннего обучения чтению, процессы развития ребенка и способы выбора стратегий и методов чтения в этом возрасте.

Книги с картинками — предтеча раннего чтения. Старая истина заключается в том, что читателей привлекают в библиотеки хорошие книги, новости литературы, профессионализм специалистов библиотечного дела и общение с библиотекарями. Книги с картинками стали широко обсуждаться в Литве учителями и библиотекарями около

четырех лет назад. Хотя книг подобного типа немало, выбрать ценные из них не так просто. В 2018 году было опубликовано 560 наименований книг для детей и подростков. 44 процента из них составляют книги для самых маленьких¹. О важности иллюстрированных книг в продвижении раннего чтения, синергии рисунка и текста, возможных способов прочтения и интерпретации картинок детям и рекомендуемых иллюстрированных книг для дошкольников на семинарах в Вильнюсской академии художеств рассказывают искусствоведы.

В семинары всегда включены практические занятия. Мы делимся опытом относительно того, как представить детям книги с помощью творческих методов, чтобы помочь им полюбить книги, как сделать чтение/слушание книги интерактивным и возвращать творческий потенциал ребенка. Кристина Савицките, мать троих детей, которая проводит практические занятия, говорит, что нетрадиционные способы обучения детей можно найти в повседневной жизни: «Я думаю, что всё, что нас окружает, может начать говорить: чашки, букеты цветов — это всё нужно и можно превратить в игру. Давайте посмотрим на одни и те же вещи по-другому, трансформируем их и наполним жизнью. Иногда может быть достаточно просто нарисовать улыбку на чашке, и эта маленькая мелочь станет частью творческого завтрака в вашей семье»².

Родителям не хватает опыта в общении со своими детьми. Находясь среди книг, действительно хороших книг, они не знают, что делать. Кажется, так просто — берите и читайте вместе со своим ребенком. С 2016 года в отделе детской и юношеской литературы существует отдельная зона для маленьких детей. Она была оборудована в сотрудничестве со Шведским институтом и Посольством Швеции в Литве. В этом году она была немного изменена и стала похожа на детскую комнату с большой коллекцией детских книг. Помимо книг,

1 R. Kišūnaitė, „2018 metų vaikų ir paauglių knygų leidybos analizė“, <https://www.ibbylietuva.lt/naujienos/2018-metu-vaiku-ir-paaugliu-knygu-leidybos-analize>, 2019.

2 Aktorė Kristina Savickytė: „Vaikai – geriausias būdas ugdyti suaugusiųjų kūrybiškumą“ <https://www.15min.lt/vardai/naujiena/lietuva/aktore-kristina-savickyte-vaikai-geriausias-budas-ugdyti-suaugusiuju-kurybiskuma-1050-1046384?copied>, 2018.

в этой зоне есть игрушки, которые поощряют детей играть со своими родителями. В повседневной жизни случается так, что наши ожидания расходятся с действительностью: молодым родителям не хватает социальных навыков, основное внимание уделяется не ребенку, а мобильному телефону под предлогом «я разрешаю своему ребенку всё...», и хаос превалирует.

Программа поощрения к чтению также предусматривает обучение родителей. Воспитатели детских садов приглашают нас на встречу с родителями, чтобы поговорить о книгах. Но таких встреч необходимо проводить гораздо больше и чаще. Одной из важнейших целей Департамента детской и молодежной литературы является распространение хорошей литературы среди педагогов и родителей. Обычные вопросы посетителей к персоналу библиотеки: «Что вы предложите почитать о драконах?»; «Какие работы демонстрируются?»; «Есть ли у вас книги о страшных историях?» и так подобные им. Руководству по чтению для детей и молодежи должны помочь подготовленные нашими сотрудниками списки рекомендуемой литературы по темам. Приведем тематические примеры. Дети 0–6 лет: Книжки с картинками; Семья; Книги перед сном; Интерактивные книжки с картинками; Поэтические и аллегорические книги; Стихи и рифмованные сказки. Сказки; Учусь читать (Слоги). Ученики 1–4 классов: Короткие сказки и книжки с картинками; Длинные сказки; Ведьмы, призраки, вампиры и другие существа; Страшные истории; Дружба; Девочки; Мальчики; Сумасшедшие сорванцы³ и подобные.

С сентября мы запустим серию семинаров для воспитателей дошкольных учреждений. Хотелось бы, чтобы в детских группах уделялось достаточно внимания книге и чтению, чтобы родители старались найти и купить самые необходимые и лучшие книги для своих детей в книжных магазинах, чтобы построить тесные обоюдные дружелюбные отношения взаимопонимания.

3 „Skelbiami „Teminiai literatūros sąrašai“<https://www.ibbylietuva.lt/naujienos/skelbiami-teminiai-literaturos-sarasai/>, 2019.

В этом году мы успешно продвигали акцию «Папы читают детям». День папы празднуется в Литве в первое воскресенье июня, и папам было рекомендовано читать книги своим детям в этот день. Национальная библиотека, как инициатор акции, составила и распространила список книг для чтения, выпустила плакат, представила важность чтения отцов с детьми. Например: цитата из вывода исследования, сделанного в США: «Папы, читая книги с детьми, используют более сложные и абстрактные предложения. Поэтому маленьким слушателям приходится больше концентрироваться и мыслить более интенсивно, развивая тем самым свои познавательные способности и воображение. Кроме того, читая книги с детьми, отцы склонны связывать предметы или события из книги с конкретными переживаниями своего ребенка. Например, если в книге описана или изображена лестница, отцы обсуждают со своими детьми, когда в последний раз они пользовались ею для подъема на крышу или тому подобное». Мы получили много фотографий и описаний об успешных результатах (<https://www.facebook.com/TeciaiSkaitoVaikams>).

9–10 октября этого года мы организуем международную конференцию «Визуальный язык картинок в детской литературе». В последние годы в Литве опубликовано немало книг с картинками. Многие молодые литовские художники снискали известность в этом жанре. Иллюстрированные ими книги также публикуются в зарубежных странах. Как эти книги влияют на детское чтение, как превратить изображение в текст и так далее расскажут приглашенные докладчики из Норвегии, Швеции, Швейцарии, Великобритании, Италии, Финляндии. Второй день семинара будет посвящен мастер-классам для детей под руководством известных детских художников и писателей, а взрослых научат работать с книжками с картинками.

Одной из самых продолжительных акций в рамках Программы поощрения к чтению являются выборы Книги Года. Акция проводится ежегодно с 2006 года. Ее цель — рекомендовать читателям лучшие новые книги литовских авторов. Адресат кампании менялся в течение 12 лет. В начале акции предлагались только книги для взрослых

читателей, а с 2006 года появились книги для детей. В прошлом году уже обозначились пять категорий книг: проза для взрослых; поэзия для взрослых; книги по публицистике; детские книги; книги для подростков. Комиссия книжных экспертов оценивает книги, изданные в прошлом году, и составляет списки для каждой из вышеуказанных категорий. К каждой категории отбираются по пять книг. Объявляется о начале акции и оглашается список книг. Акция начинается в сентябре текущего года и заканчивается в феврале следующего года на книжной ярмарке в Вильнюсе. На протяжении всей акции авторы проводят встречи с читателями в библиотеках и школах, дают интервью на литовском национальном телевидении и радио, а библиотеки имеют право на получение книг одной из категорий. Книги для библиотек и встречи авторов с читателями финансируются Программой поощрения к чтению. Перед заключительным мероприятием акции, происходящим во время Вильнюсской книжной ярмарки, подсчитываются голоса читателей и отбираются книги каждой категории, наиболее понравившиеся читателям. В 2018 году в общей сложности 23 300 читателей участвовали в голосовании за понравившуюся книгу. Самые активные избиратели самой читаемой книги — дети, количество их голосов составило 11 165. Авторы получают скромный денежный приз в размере 500 евро каждый. Акция способствует активизации покупательского спроса на конкретную книгу, иногда она повторно переиздается, а авторы таких книг обретают популярность.

Программа поощрения к чтению является важным достижением в поощрении мотивации людей всех возрастов и социальных групп к чтению, укреплению сотрудничества институций, обеспечении создания читаемой среды и доступности.

Beneficiile lecturii cu voce tare

Rezumat:

Eugenia BEJAN

Autoarea vorbește despre beneficiile lecturii cu voce tare pentru copii. Lectura stimulează comunicarea între părinți și copii, îi ajută să se înțeleagă mai bine, să împărtășească sentimente și emoții, de aceea momentele de lectură împreună trebuie să continue și după ce copilul a învățat să citească singur. Bibliotecarii trebuie să își asume rolul tot mai activ în organizarea programelor ce includ această activitate și, desigur, să-i ajute pe părinți și adulți în general să dedice timp lecturii cu voce tare.

Cuvinte-cheie:

lecturi cu voce tare, copii, părinți, bibliotecă.

Cu mai mulți ani în urmă, am primit în dar cartea „Reading Magic” (Magia lecturii – trad. E. B.) de Mem Fox, profesor universitar și scriitoare din Australia, expert internațional în alfabetizare. Volumul, care are ca subtitlu *Why reading aloud to our children will change their lives forever* (De ce citind cu voce tare copiilor noștri le vom schimba viața pentru totdeauna – trad. E. B.), m-a impresionat în mod deosebit și m-a determinat să studiez permanent acest subiect important pentru activitatea bibliotecilor.

Autoarea cărții demonstrează prin numeroase exemple beneficiile lecturii cu voce tare, mai ales în formarea abilităților de citire. „Dacă părinții

ar înțelege enormele beneficii educaționale și fericirea intensă produsă de lectura cu voce tare asupra copiilor și dacă fiecare părinte – și fiecare adult care are în grijă un copil – va citi cu voce tare copiilor minimum trei povești pe zi, noi am putea eradica analfabetismul pe parcursul unei generații”, afirmă Mem Fox.

Un alt autor care a testat în practică efectele lecturii cu voce tare, și nu doar asupra copiilor, dar și asupra adulților, și de la care am învățat lucruri interesante este Daniel Pennac, scriitor francez și fost profesor. Eseul său pedagogic „Comme un roman” (Ca un roman – trad. E. B.) este un adevărat îndrumar pentru profesori, bibliotecari și părinți în cultivarea dragostei pentru lectură.

Lectura cu voce tare este intens promovată de diverse organizații, programe și comunități, inclusiv on-line: <http://citimimpreunaromania.ro/>, <https://www.readaloud.org/>, <https://www.readingrockets.org>, <http://www.reachoutandread.org>, <https://www.litworld.org/> și altele.

Asociația Bibliotecilor din Germania împreună cu Stiftung Lesen (Fundația Germană pentru Lectură) au venit chiar cu inițiativa de a include lectura cu voce tare în Lista Patrimoniului Cultural Imaterial al UNESCO.

Din 2009, la 1 februarie, în toată lumea se celebrează Ziua Mondială a Cititului cu Voce Tare. În această zi se organizează diverse activități în biblioteci, școli și alte spații publice, în familii, unde copiii și adulții citesc împreună și susțin dreptul la citit ca fiind un drept universal. Organizația LitWorld sprijină marcarea acestei zile, oferind tuturor doritorilor materiale gratuite: postere, semne de carte, stickere, ghiduri și recomandări.

Lectura cu voce tare trebuie să fie prezentă în viața copilului chiar din primele zile după naștere. Părinții nu vor aștepta timpul când copilul începe să vorbească pentru a-i citi. Ar fi bine ca lectura să fie ca un ritual, care se petrece în locuri special amenajate sau stabilite în casă și se produce zilnic, cel puțin 10-15 minute.

Atunci când părinții îi citesc pe parcursul zilei sau înainte de culcare, copilul se simte foarte apropiat de ei, protejat și iubit. Lectura stimulează comunicarea între părinți și copii, îi ajută să se înțeleagă mai bine, să împărtășească sentimente și emoții, de aceea momentele de lectură împreună

trebuie să continue și după ce copilul a învățat să citească singur. Se știe că în prezent părinții sunt foarte ocupați și nu au timp să discute cu copiii, or momentele dedicate lecturii împreună ar compensa această lipsă.

Daniel Pennac atenționează asupra greșelii comise de părinții care încetează să-i citească copilului când acesta se duce la școală, iar în schimb îl supun deseori unui examen, cerându-i să citească și să răspundă la întrebări cu referire la text.

Copiii care beneficiază de lecturi cu voce tare în familie sau la grădiniță învață foarte repede să citească. Mem Fox aduce ca exemplu cazul fiicei sale Chloë, care, doar după două săptămâni de școală, a început să citească. La întrebarea mamei despre ce metodă miraculoasă a aplicat învățătoarea, aceasta i-a zis că nu ar fi putut să facă așa ceva într-un timp atât de scurt și probabil fetiței i-au citit foarte mult părinții.

Dorința copilului de a-i fi recită aceași carte de mai multe ori sau insistența lui de a fi citită o anumită carte nu trebuie să surprindă adulții, pentru că acestea sunt caracteristice copilului, mai ales la vârsta preșcolară. Jim Trelease, autorul bestsellerului „Manual de citit cu voce tare”, afirmă: „De fiecare dată când îi citim unui copil, trimitem un semnal de „plăcere” către creierul lui. Ați putea considera acest semnal și un fel de reclamă, care îl condiționează pe copil să asocieze cărțile și cuvântul tipărit cu plăcerea”.

Cel care citește cu voce tare, de obicei adultul, trebuie să se străduie să moduleze vocea, intonația, ritmul, gesturile și mimica, pentru a nu fi monoton și plictisitor și lectura să fie o adevărată bucurie pentru cititor și pentru ascultător. Dacă celui care citește nu-i place cartea, aceasta se va resimți și va afecta impactul lecturii. De aceea, se recomandă să citim cel puțin un fragment din carte înainte de a începe lectura cu voce tare. Iar dacă pe parcursul lecturii ne dăm seama că alegerea a fost totuși greșită, să nu ezităm să abandonăm cartea respectivă și să alegem alta.

La alegerea cărții trebuie să ținem cont de nivelul intelectual, social și emoțional al publicului, mai ales al copiilor. Nu se recomandă să alegem cărți care au fost ecranizate, pentru că este mare probabilitatea că majoritatea copiilor au vizionat filmele respective și interesul lor din start va

fi redus. De asemenea, este bine să evităm textele în care sunt dialoguri lungi, pentru că ascultătorilor le va fi dificil să urmărească cui aparțin replicile.

Adultul care le citește copiilor mici trebuie să se înarmeze cu multă răbdare, să fie pregătit să accepte diverse reacții din partea acestora, cum ar fi întrebări neașteptate, mișcarea în timpul lecturii sau preocuparea de jucării ori alte lucruri, să țină cont de faptul că atenția copiilor la diferite vârste are durată diferită. Să nu uităm că arta ascultării nu este ceva înnăscut, aceasta se formează și cultivă în timp. Cărțile pentru copiii până la 3-4 ani este bine să conțină rime, repetiții, pentru că acestea îi mențin mai atenți. Cititorul poate face pauză când textul se repetă, pentru a da posibilitate copiilor să rostească ei cuvântul sau fraza.

Lectura cu voce tare fortifică abilitățile lingvistice ale copilului. El va începe să vorbească mai repede și mai corect, își va dezvolta vocabularul, va avea o mai bună comprehensiune a celor ascultate și va învăța mai repede să recunoască cuvintele. Până la vârsta de un an, copilul recunoaște toate sunetele limbilor în care i s-a vorbit, de aceea este bine să i se citească și în alte limbi decât materna. Este demonstrat că, auzind o limbă străină de la cea mai rădădă vârstă, copilul o va vorbi fără accent.

Se recomandă ca, după lectura cu voce tare, copiii să fie implicați într-o discuție despre cele citite/ascultate, adultul adresând întrebări simple despre textul sau imaginile din carte, sensul unor cuvinte, ideile și valorile evocate de autor. Psihologii afirmă că este foarte important să le vorbim copiilor, să discutăm cu ei cu mult înainte de a avea trei ani. Conversațiile influențează dezvoltarea IQ la copii. „Lectura șlefuește creierul copiilor”, scrie Mem Fox. Citindu-le copiilor, le dezvoltăm capacitatea de a se concentra pentru o perioadă mai lungă, de a gândi logic și de a se exprima mai ușor și mai clar. Din textele ascultate copiii învață fraze deosebite, noi expresii și cuvinte cu sensuri subtile.

Daniel Pennac încurajează învățătorii și profesorii să le citească elevilor, studenților, aceasta fiind o metodă eficientă și atractivă de transmitere a cunoștințelor.

Roald Dahl, celebrul scriitor britanic, mărturisește că cele mai fericite amintiri din școala internat, unde a învățat, sunt cele legate de diminețile de sâmbătă, când educatoarea le citea copiilor care nu aveau posibilitatea să plece acasă în zilele de odihnă. Cele două ore săptămânale de lectură erau cele mai calde într-un loc cam lipsit de spiritul dragostei. De asemenea, scriitorul afirmă că din aceste lecturi cu voce tare a învățat mult mai mult despre literatură și scris decât de la lecțiile formale de engleză.

Lectura cu voce tare stimulează curiozitatea și dezvoltă memoria nu doar la copii, dar și la adulți. Textele captivante ne ajută să depășim stările de stres și anxietate.

Deși se vorbește tot mai mult despre beneficiile lecturii cu voce tare, numărul părinților care le citesc copiilor este destul de mic. Bibliotecarii trebuie să își asume rolul tot mai activ în organizarea programelor ce includ această activitate și, desigur, să ajute părinții și adulții în general să dedice timp lecturii cu voce tare.

Referințe bibliografice:

1. BODEA-HAȚEGAN, Carolina; Talaș, Dorina; Trifu, Raluca. Cititul cu voce tare – modalitate de dezvoltare a abilităților lexicale. [citată 19.08.2019]. Disponibil: https://asttlr.files.wordpress.com/2017/03/10_hategan_talas_trifu1.pdf.
2. FOX, Mem. Reading Magic: Why Reading Aloud to Our Children Will Change Their Lives Forever / Ill. By Judy Horacek, San Diego, New York, London: A Harvest Original Harcourt, Inc., 2001, 161 pages.
3. TRELEASE, Jim. A Dozen DON'Ts To Remember When Reading Aloud: Tips for parents, educators, and librarians on common pitfalls when reading aloud. [citată 19.08.2019]. Disponibil: <http://www.trelease-on-reading.com/12-read-aloud-DON'Ts.pdf>.
4. TRELEASE, Jim. Thirty DO's To Remember When Reading Aloud. [citată 19.08.2019]. Disponibil: <http://www.trelease-on-reading.com/30-read-aloud-DOs.pdf>.

Lectura ca refugiu terapeutic

Dorian FURTUNĂ

Rezumat:

Autorul sugerează ideea că lectura este o metodă eficientă de refugiu și terapie împotriva abundenței sociale. Așadar, a te cufunda în lectură e cea mai eficientă formă de evadare din mediul suprasolicitant, din mediul poluat sonor, poluat vizual, poluat informațional. Cartea e un antidot perfect pentru frustrările cotidiene.

Cuvinte-cheie:

carte, lectură, biblioterapie.

Am observat, în mai multe interviuri, că atunci când intervievații sunt întrebați ce ar lua pe o insulă nepopulată, toți ca unul menționează în primul rând că ar lua câteva cărți. Nu prea am auzit să spună cineva că ar lua un televizor; probabil un televizor le-ar spori chinurile izolării. Însă cartea are efect calmant și majoritatea oamenilor înțeleg că o carte poate fi o bună terapie împotriva singurătății.

Dar o carte poate fi o bună terapie și împotriva... abundenței sociale, împotriva mediului prea plin de relații, de stres, de solicitări, de frustrări. Pentru orice individ care dorește să evadeze episodic din lumea asta atât de împovăraătoare, cartea este remediul ideal. S-a păstrat o frază vestită a călugărului augustinian Thomas a Kempis, din secolul XV, care spunea:

„În toate lucrurile am căutat pacea și n-am găsit-o nicăieri decât în cărți și în retragerea din lume”.

Puțini dintre noi pot alege opțiunea monahală, de retragere din lume, dar retragerea în cărți e la îndemâna oricui. Și e cu mare folos. Sunt studii contemporane care arată că cititul are efecte antianxietate și antidepresive aproape la fel de puternice ca efectele de la ședințele de psihoterapie. Și cu cât mai grele sunt vremurile, cu atât mai salvatoare sunt cărțile.

Îmi amintesc cum scria cineva dintre intelectualii români, că în România ceaușistă era înalt nivelul de cultură generală tocmai pentru că multă lume bună s-a refugiat în lectură. Era o formă de rezistență prin cultură, cum se spunea atunci. Acest fenomen este ilustrat mai ales de cazul Păltiniș, ca unul dintre exemple. *Jurnalul de la Păltiniș* al lui Liiceanu este o mărturisire a terapiei prin lectură prin care a trecut autorul și totodată *Jurnalul* însuși a constituit o terapie pentru câteva generații de cititori.

În Uniunea Sovietică, apropo, s-a întâmplat la fel: mulți intelectuali, mulți oameni cu studii superioare s-au retras în lecturi ca într-o formă de disidență. Asta explică, printre altele, miracolul sovietic, și anume faptul că URSS era considerată cea mai cititoare țară din a doua jumătate a secolului XX. Cititorii sovietici, de fapt, se alinau cu ajutorul cărții, iar deficitul de informație contribuia o dată în plus la patima pentru citit.

Dar să avem în vedere că și oamenii simpli, de la țară, au apreciat efectul terapeutic al cititului. Un exemplu evident este cititul Bibliei. Să știți că majoritatea celor care citesc Biblia o citesc nu atât pentru a cunoaște (fiindcă Biblia nu are valoare de enciclopedie), cât pentru a se cufunda într-o transă religioasă; o citesc pentru a găsi în preceptele creștine o alifie pentru dezamăgirile și greutățile vieții lor.

Ca un fapt divers: în prezent, printre cele mai cititoare țări din lume sunt... Egiptul și Iranul. Știți de ce? Pentru că acolo lumea citește în transport, citește stând în rând, citește oriunde are prilejul – citește Coranul. E o formă de terapie colectivă, e o biblioterapie, susținută în mod conștient de autoritățile statului, care au înțeles impactul acelei cărți religioase asupra liniștirii sufletești și sociale. Dar mult mai devreme, încă în perioada antică,

deasupra intrării unei biblioteci din Egipt scria: „Loc pentru întremarea sufletului”. Oamenii cu mii de ani în urmă erau invitați să facă terapie prin lectură. Și făceau.

Istoria cunoaște și regi, și alți demnitari înalți care erau extrem de pasionați de cărți. Despre marele vizir persan Abdul Kassem Ismail, care a trăit în secolul al X-lea, se povestește că avea o bibliotecă uriașă, de peste 100 000 de volume, de care nu se despărțea niciodată. Când pornea într-o călătorie, el încărca uriașa bibliotecă în spinarea a 400 de cămile, formând o caravană nemaipomenită. Cu toate că era vizir și își permitea de toate, se simțea totuși mai confortabil psihologic dacă avea și cărțile alături.

Mai aproape de noi, în perioada Primului Război Mondial, britanicii își tratau soldații răniți pe front nu doar cu pastile, ci și prin aprovizionarea spitalelor cu cărți. Se consideră că mii de soldați britanici au fost tratați de sindromul stresului posttraumatic anume cu ajutorul cărților. Lectura îi ajută să depășească durerea și coșmarul cu care veniseră de pe câmpul de luptă.

Tot atunci, în 1916, apare pentru prima dată termenul de biblioterapie, fiind utilizat de preotul Samuel Crothers; acela a susținut în mod ironic că „o carte poate fi stimulent, sedativ, iritant sau somnifer”. Depinde de cartea pe care o alegem. Astăzi există și clinici specializate în biblioterapie. În Londra, bunăoară, doctorii prescriu, cu rețetă, cărți special selectate pentru o tulburare psihică sau alta. Și doctorii au tot temeiul să o facă. Un studiu din 2009 a descoperit că cititul reduce nivelul de stres acut cu 68%, chiar și după numai șase minute de lectură. Pentru comparație: muzica reduce stresul cu 60%, o ceașcă de ceai sau cafea – cu 54%, o plimbare – cu 42%, un joc video – cu doar 21%.

Deci a te pierde într-o carte e cea mai bună metodă antistres, de calmare și relaxare, cu efect aproape instant. Avusese dreptate poetul Iosif Brodski atunci când a spus să citim cărți, fiindcă o carte ne costă mult mai ieftin decât o vizită la psihiatru. Pe timpul lui Brodski încă nu erau psihoterapeuți, erau doar psihiatri. Cu atât mai salvator era cititul.

Așadar, a te cufunda în lectură e cea mai eficientă formă de evadare din mediul suprasolicitant, din mediul poluat sonor, poluat vizual, poluat

informațional. Cartea e un antidot perfect pentru frustrările cotidiene. În plus, cum a spus cineva, cel pasionat de cărți niciodată nu urcă în pat singur.

Ce-i interesant, nu contează ce carte citești, poate fi și ficțiune, și non-ficțiune, și filosofie, și poezie, important e să-ți inducă o stare de plăcere estetică sau filosofică. Important e să te conducă într-o lume unde te simți bine, unde poți comunica în felul și în ritmul tău cu eroii cărții.

Așa cum a spus Marcel Proust, într-un eseu despre citire: „Cărțile nu te obligă la socializare forțată. Ele sunt ca niște prieteni care nu te obligă la nimic. Iar atunci când le părăsim, o facem cu regretul că părăsim o companie atât de confortabilă și inteligentă”. O idee asemănătoare găsim și la Wentworth Dillon, un vechi poet irlandez; el zicea: „Alege autorul așa cum alegi un prieten”. Din acel moment încolo, dacă autorul a fost bine ales, cititul va fi ca o confesiune reciprocă.

Pe de altă parte, eu nu recomand cititul rapid, care e la modă azi. Am scris cu un alt prilej că nu-i înțeleg pe cei care se laudă că au citit peste o sută de cărți pe an (sunt și din ăștia, chiar și în Moldova). Asta îmi amintește de concursurile de mâncare la viteză a hamburgerilor, când burta nu mai înțelege de ce a înnebunit gura. Apoi, există un risc specific în cititul la viteză: poți termina cartea înainte să înțelegi că a fost proastă.

Vreau totuși să menționez tinerii și sub aspect pozitiv. Contrar impresiilor noastre, se înregistrează în prezent o creștere a nivelului de lectură printre tinerii de 20 de ani. În orice caz, unele studii din Occident arată că tinerii de 20 de ani citesc mai mult decât cei trecuți de 30 de ani. E adevărat că tinerii vizitează mai rar bibliotecile, dar asta se explică prin accesul la cărți în librării, prin comenzile online, prin utilizarea e-bookului.

De ce au început tinerii să citească? Fiindcă a fi inteligent devine din nou prestigios. Din nou este apreciată erudiția, cultura generală, talentul. Cum se zice, *smart is the new sexy*. Apoi, tinerii de azi au nevoia lor de a se refugia în lectură; în epoca epidemiei de depresie și anxietate, cartea este un leac pentru mulți dintre ei.

În zilele noastre se mai produce un fenomen uimitor: în Occident, dar și în România, există tot mai mulți tineri deștepți, de succes, care abandonează capitala și pleacă..., dar pleacă nu peste hotare, nu, ci pleacă la sat, în provincie, pentru a trăi liber, fără stres, fără goana capitalistă după bani; ei pleacă la sat, la marginea pădurilor și a râurilor, pentru a fi absorbiți de pasiunea grădinaritului, a pescuitului, a cititului.

M-a impresionat mult *Jurnalul unui cititor*, scris de Gabriel Brebenar, un tânăr român împătimit de lecturi, care a ales să părăsească orașul și să se retragă la țară, unde viața e mai simplă, timpul e mai lent, zarva lumii e mai redusă, iar cărțile pot fi citite zilnic, fără ca ceva sau cineva să te distragă de la lectură. El și-a motivat într-un mod admirabil decizia: „Pot să-mi petrec timpul (adică toată viața) în compania celor mai mari spirite ale lumii: scriitori, filosofi, pictori, sculptori, muzicieni, savanți erudiți. (...) Numai așa simt că nu-mi irotesc zilele, care sunt limitate. Sunt dator să mă înțeleg, să-i înțeleg pe oameni, lumea, în măsura în care există înțelesuri”.

Iată un om care a reușit, fie și pentru scurt timp, să-și creeze un propriu mic Paradis aici, pe Pământ. În această lume grăbită și tulbure, el a găsit, la țară, printre cărți, oaza sa de bucurie și plăcere. Din aceste exemple învățăm că cititul nu neapărat are un scop, el reprezintă o cale. O chemare. O stare. Cum este înotul pentru corpul însetat de libertatea mișcării, așa e cartea pentru mintea dornică de evadarea din mediul prozaic și din șabloanele cotidianului. Cititul e o formă de zen al intelectului. Asta cred că ar trebui să le explicăm celor pe care-i invităm la lectură și să-i ajutăm să găsească o nouă formă de terapie a stresului, poate că cea mai bună terapie.

Rolul bibliotecilor în formarea deprinderilor de lectură pe parcursul vieții

Margareta CEBOTARI

Rezumat:

Bibliotecile au fost și vor rămâne parte integrantă în sistemul cunoașterii prin promovarea lecturii ca bază pentru informare și învățare pe parcursul vieții. În articol sunt formulate unele argumente pro lectură și bibliotecă. Autorul demonstrează că schimbările majore care se produc în societatea informațională actuală determină crearea unor noi direcții de activitate pentru biblioteci în realizarea procesului de dezvoltare a deprinderilor de lectură pe parcursul vieții. Exploatarea informației prin lectură pe parcursul vieții devine o sursă de valoare a cunoașterii și dezvoltării umane. Lectura formativă reprezintă una dintre cele mai importante aspecte în formarea personalității, iar dezvoltarea competențelor de lectură critică constituie condiția necesară succesului. Contribuția bibliotecilor poate fi asigurată prin elaborarea unor strategii, care pot defini impactul activității lor asupra acestui proces prin acțiuni orientate spre inovarea și eficientizarea activității din perspectiva unor obiective clar definite.

Cuvinte-cheie:

biblioteci, demers informațional, demers educațional, criza lecturii, promovarea lecturii, competențe de lectură, lectură formativă, lectură critică, dezvoltarea personalității, cunoaștere, impact.

Oricât de evidentă ar putea fi, la prima vedere, lectura pe parcursul vieții, axele prezentate mai jos, vizavi de importanța informării, comunicării și a lecturii în formarea personalității și în dezvoltarea societății contemporane, au făcut obiectul unor numeroase și importante studii.

După cum menționează prof. univ. dr. Ion Stoica, specialist remarcabil în domeniul științelor infodocumentare, emisia contemporană de informații confirmă pe toate planurile potențialul uriaș de exprimare, de relaționare și, implicit, de cunoaștere, care beneficiază de un arsenal larg de forme și de mijloace, aproape spontan aliniat neîmplinitei nevoi de comunicare a omului [11, p. 7-8].

Fiind deschise schimbărilor actuale în procesul informațional, bibliotecile elaborează strategii, prin care pot realiza orientarea și ghidarea celor care au necesități de a accesa informații pertinente și aplicative. Demersurile informaționale ale membrilor comunității aflate în aria de servire a bibliotecilor pot fi realizate prin promovarea sistemică a culturii lecturii, prin susținerea procesului de învățare pe parcursul vieții.

Locul și rolul social al bibliotecilor se amplifică odată cu noile implicări în dezvoltarea cunoașterii și în creșterea calității vieții membrilor comunității. Utilizarea mijloacelor contemporane de promovare a informației demonstrează deschiderea bibliotecilor către modalități complexe de promovare a lecturii, de abordare a metodologiilor prin care pot să ofere utilizatorilor o mai bună înțelegere a informațiilor.

Bibliotecarii au fost mereu și continuă să rămână mediatorii lecturii, mediatorii transmiterii informațiilor. Medierea informațională în relația *carte-cititor* este un fenomen permanent în biblioteci. Medierea umană directă și medierea tehnologică pot determina diferite niveluri de performanță. Medierea tehnologică poate modifica formele percepției informației. De aceea, în studiile de specialitate se recomandă combinarea medierii umane cu medierea tehnologică, ce poate conduce la realizarea unui cadru optim de cunoaștere prin cumularea efectelor ambelor medieri [11, p. 71].

Aplicând cercetări sociologice, bibliotecile cunosc necesitățile informaționale și culturale ale comunităților servite pentru a elabora direcții strategice

de activitate și a ajunge la soluții relevante și convingătoare de formare a deprinderilor de lectură pe parcursul vieții.

Lectura în sine este un act dificil, pentru că înainte de orice este un act de cunoaștere, afirmă Nicolae Busuioc, cunoscut scriitor și publicist, fost director al BJ „Gh. Asachi” din Iași (1990-2001). Omul trebuie să-și cultive voința și s-o plaseze mereu sub semnul cunoașterii, știind că una dintre sursele ei este, fără îndoială, lectura [1]. Aici, am spune noi, îi poate veni în ajutor biblioteca, oferind sustenabilitate în crearea deprinderilor de lectură pe parcursul vieții.

Analizând importanța lecturii în viața omului, prof. univ. dr. Anca Sîrghie, Universitatea „Alma Mater” din Sibiu, în lucrarea „Lectura și studiul: Introducere în psihopedagogia lecturii și a studiului” explică raportul *scriitor-cititor* și afirmă că „prin lectură intră în dialog experiența proprie de viață a cititorului cu cea dobândită de scriitor, care îi oferă celui alt cunoștințe noi, reactualizări ale celor vechi, determinându-l să mediteze mai adânc asupra existenței sale și a celor din jurul său”, accentuând că un factor esențial este întotdeauna scopul lecturii. În același timp, sunt analizate mecanismele lecturii și prezentate definițiile *lecturii ca proces*. În baza mai multor studii au fost stabilite două coordonate principale: *lectura euristică* – servește la descoperirea cunoștințelor noi; *lectura hermeneutică* – contribuie la interpretarea fenomenelor culturii spirituale [9, p. 93].

Lectura este contextul în care adevăratele valori se repliază/întipăresc în conștiință pentru a rezista în timp și a contura, într-un final, formarea și dezvoltarea personalității. Valorile astfel obținute pot contribui la crearea și susținerea valorilor esențiale ale comportamentului uman prin educația morală, educația intelectuală, educația estetică, educația psihofizică etc. Provocat de factori de ordin psihologic, sociologic, pedagogic, fenomenul rezistenței la educație, interpretat prin prisma crizei lecturii, se poate solda cu deficiențe de învățare, abateri comportamentale și chiar cu incapacitatea persoanei de a se integra activ în viața socială.

Pentru a spori șansele la educație de calitate, bibliotecile pot interveni cu activități de formare a culturii lecturii în cadrul unor cercuri de lectură,

cenacluri literare etc. În concordanță cu cerințele actuale ale utilizatorilor, activitățile sunt abordate dintr-o perspectivă inovatoare, stimulativă, creativă. Astfel bibliotecile se racordează la obiectivele formării cultural-spirituale, la crearea universului intelectual și moral al membrilor comunității în care activează. În acest sens, se realizează funcția/demersul educațional al bibliotecilor [7, p. 79].

Bibliotecile au scopul de a implementa în rândul utilizatorilor un spectru larg de tehnici moderne, orientate spre dezbateră lecturilor, formarea și dezvoltarea gândirii critice prin comunicare și socializare. Gândirea critică este un proces complex de integrare creativă a ideilor și resurselor, de reconceptualizare și reîncadrare a conceptelor și informațiilor. Este un proces activ și interactiv, bazat pe valorificarea citirii și a scrierii ca procese aferente gândirii. Criteriile gândirii critice înseamnă: a lua idei, a le examina implicațiile, a le pune la îndoială, a le compara cu alte puncte de vedere, uneori opuse, a construi sisteme de argumente care să le sprijine și să le dea valoare, a-și definitiva atitudinea proprie față de cele citite în baza acestor argumente [7, p. 4-5].

Dezvoltarea gândirii critice este legată de capacitatea de a uni informația cunoscută deja cu o informație nouă, asimilată prin lectură, experimentată etc. [2].

Pentru a realiza trecerea de la etapa de descoperire a cunoștințelor la etapa de formare a abilităților de lectură critică ale utilizatorilor prin discuții individuale sau activități în grup, bibliotecile aplică diverse tehnici de discuții asupra lecturii:

- brainstorminguri literare,
- ateliere de lectură,
- lectură ghidată/discuții ghidate asupra celor citite,
- prezentări de carte realizate de utilizatori,
- conferințe literare,
- ateliere de scriere literară etc.

Lecturile antrenează cultivarea aptitudinilor, competențelor de lectură. Lectura și analiza postlectură este o competență importantă în viața

omului, deoarece angajează formarea și perfecționarea continuă a abilităților de analiză și sinteză, favorizează dezvoltarea intelectuală și psihologică. Lectura operelor literare este un mijloc de instruire și educație cu o deosebită importanță în pregătirea tinerilor pentru viață.

Pentru a încuraja apropierea utilizatorilor de lectură, percepția/recepția operei literare, provocarea interesului pentru cunoaștere, bibliotecile trebuie să-și dirijeze activitatea conform unor strategii de dezvoltare a culturii lecturii, contribuind și la educarea progresivă pentru o cultură comunicațională a utilizatorilor. Elaborarea și realizarea acestor strategii pot contribui la organizarea activităților de promovare a lecturii, astfel ca acestea să provoace *plăcerea cunoașterii*, să formeze un cititor activ, care să-și creeze gustul propriu pentru lectură pe tot parcursul vieții [10].

Conform reperelor teoretice recomandate în standardele educaționale, competența de lectură reprezintă un ansamblu integrat de cunoștințe literare, capacități de lectură și atitudini literar-estetice, exersate în mod spontan într-o activitate de lectură. Tatiana Verdeș, prorector pentru activitatea științifică la USPEE „Constantin Stere” din Chișinău, a efectuat un studiu privind dezvoltarea competențelor de lectură în instituțiile de învățământ școlar din Republica Moldova, în baza datelor PISA. Studiul s-a desfășurat în cadrul unui proiect educațional finanțat de Programul „Buna Guvernanare” al Fundației „Soros-Moldova”. Concluziile au fost puțin îmbucurătoare. Deși etapele de formare, dezvoltare și evaluare a competențelor de lectură în Republica Moldova, liniile oficiale de direcționare, standardele educaționale sunt bine structurate și argumentate, rezultatele testelor elevilor sunt totuși mai puțin relevante, mai ales în ceea ce privește pregătirea lor pentru învățarea pe parcursul vieții [12, p. 11].

Acest studiu motivează implicarea mai amplă a bibliotecilor în organizarea activităților de formare a culturii lecturii, de formare a competențelor de lectură pe parcursul vieții, astfel complementând efortul educațional al instituțiilor de învățământ în această direcție.

În ajutorul bibliotecilor sunt bunele practici de utilizare a lecturii în procesul educațional, care contribuie, de asemenea, la conștientizarea necesității

lecturii pentru formarea personalității. În școli sunt ore în cadrul curriculumului pentru disciplina opțională *Lectură pentru ghidare în carieră*, aprobat prin ordinul Ministerului Educației nr. 265 din 28 aprilie 2017. În cadrul acestor ore, în baza lecturii și analizei unor texte literare, sunt promovate diverse profesii, cum ar fi: judecător, pădurar, ambasador, muzeograf, aviator, stilist etc. [8].

Abordând subiectul *lectură-școală*, Maria Hadârcă, dr., conferențiar cercetător la Institutul de Științe ale Educației, menționează: „Între activitățile, procesele și necesitățile de învățare școlară autentică, lectura ocupă locul central ca activitate intelectuală, dar și spirituală, de formare-dezvoltare a personalității, de aceea competența de lectură a fost considerată dintotdeauna o condiție a reușitei elevului în școală, apoi – un mijloc de acces la cunoașterea generală și specializată. De aici importanța actului lecturii școlare în paradigma generală a învățării și necesitatea formării-dezvoltării competenței de lectură pe parcursul întregii sale vieți” [4].

„Indiferent dacă biblioteca publică oferă servicii tradiționale sau moderne, impactul acestora asupra dezvoltării personale a individului este unul important, cu repercusiuni asupra educației formale, *life long learning*-ului, dezvoltării competențelor de cultură a informației sau accesului la informațiile publice”, consideră prof. univ. dr. Agnes Erich de la Universitatea „Valahia” din Târgoviște. Se argumentează ideea vizibilității impactului bibliotecii publice asupra dezvoltării personale, pentru că rezultatele imediate sunt mai ușor de identificat. Prin activitățile pe care le propune publicului tânăr, ca *Ora de poveste*, *Lecturi publice*, *Recunoașteți personajul* etc., se intenționează dezvoltarea abilităților de citire și de utilizare corectă a limbii. Toate acestea implică tehnici de instruire și relaxare, de înțelegere personală, fiind reliefată importanța lecturii în viața participanților și rolul bibliotecii publice în sprijinirea acestei activități. Aceste rezultate sunt exprimate în termeni de satisfacție personală, deprinderea de noi competențe, încercarea de noi experiențe, creșterea încrederii și respectului de sine, dezvoltarea creativității, conștientizarea culturală, capacități sporite de comunicare prin dezvoltarea limbajului etc. Organizarea de cursuri pentru utilizatori în funcție de

cerințele acestora este un serviciu relativ nou, în cadrul căruia bibliotecile oferă membrilor comunității spații unde aceștia continuă să învețe, dezvoltându-și abilitățile de bază, necesare pentru participarea în viața socială, culturală și economică a comunității. Aceasta presupune dezvoltarea culturii generale, studierea limbilor, dezvoltarea abilităților de lectură, dezvoltarea competențelor tehnologice etc. Prin activitățile organizate diferențiat pentru diverse categorii de utilizatori, bibliotecile stimulează ideile, discuțiile, cultura dialogului și, implicit, creativitatea [3].

Demonstrarea valorii bibliotecii prin impactul ei atât asupra membrilor comunității, cât și asupra societății este mai actuală acum decât în oricare altă etapă de dezvoltare. Provocarea constă în faptul că biblioteca trebuie să-și măsoare succesul, să demonstreze importanța și impactul ei în timpuri de modernizare informațională continuă a societății. În condițiile modernizării activității, bibliotecile prestează o gamă mult mai largă de servicii inovative, în mare parte bazate pe utilizarea tehnologiilor informaționale, care au o influență majoră asupra diversificării competențelor utilizatorilor, asupra dezvoltării bibliotecii, comunității și societății în general.

Impactul acestor servicii influențează creșterea valorii/importanței bibliotecii în societate. Respectiv, este nevoie de o metodologie de evaluare a impactului. Standardul SM ISO 16439-2018 „Metode și proceduri pentru măsurarea impactului bibliotecilor” oferă instrumente utile personalului de bibliotecă pentru a convinge autoritățile publice, comunitatea (utilizatori și non-utilizatori) că finanțele alocate pentru întreținerea și dezvoltarea bibliotecii sunt transformate în servicii și produse, care aduc beneficii fiecărei persoane, bibliotecilor, comunității și contribuie la edificarea societății durabile [5, p. 7].

Comparațiile rezultatelor indicatorilor de performanță a bibliotecii în timp pot fi utilizate pentru a fi raportate autorităților și societății în scopul demonstrării valorii bibliotecii în acordarea accesului la informare și educație a populației, asigurarea instruirii continue pe parcursul vieții pentru toți membrii comunității [5, p. 25].

Concluzii

Bibliotecile au fost și vor rămâne parte integrantă a sistemului cunoașterii prin promovarea lecturii ca bază pentru informare/învățare pe parcursul vieții. În conformitate cu cele expuse, conchidem următoarele argumente pro lectură și bibliotecă:

- rolul bibliotecilor în crearea deprinderilor de lectură pe parcursul vieții este bine definit: crearea unui cadru organizat pentru „întâlnirile” cititorilor cu cărțile;
- bibliotecile asigură educarea cititorilor pentru cunoașterea metodelor avansate de lectură;
- bibliotecile susțin inițierea și stimularea de noi direcții a lecturii: de cercetare, formativă, educațională etc.;
- schimbările majore care se produc în societatea informațională actuală determină crearea unor noi funcții complexe pentru biblioteci în dezvoltarea deprinderilor de lectură pe parcursul vieții;
- în condițiile accesului rapid și direct al utilizatorilor la resursele informaționale, crește rolul bibliotecilor în medierea trinomului „informație–calitate–veridicitate”, iar bibliotecarii se transformă în mediatori ai informației;
- prin aplicarea unui management corect, lectura poate să devină o forță coezivă, care unește și inspiră comunitatea spre atingerea unor obiective comune;
- exploatarea informației prin lectură pe parcursul vieții devine o sursă de valoare a cunoașterii și dezvoltării umane.

Recomandări

Lectura formativă reprezintă unul dintre cele mai importante aspecte în formarea personalității, contribuind la dezvoltarea capacităților de reflecție, a capacităților de a gândi critic etc. Dezvoltarea acestor competențe

constituie condiția necesară succesului formării deprinderilor de lectură pe parcursul vieții. Bibliotecile pot contribui la realizarea acestor obiective prin:

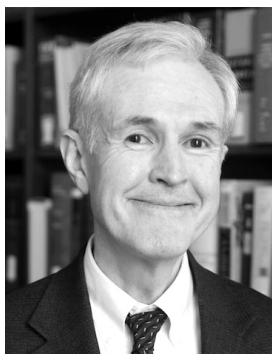
- elaborarea unor strategii de promovare a lecturii, care ar include ansamblul unor decizii și acțiuni orientate spre raționalizarea și eficiențizarea activității bibliotecii din perspectiva unor obiective clar definite și pe baza unor resurse adecvate scopului determinat: formarea deprinderilor de lectură pe parcursul vieții;
- activități inovatoare de promovare a lecturii pentru a dezvolta deprinderi și tehnici noi de lectură, pentru a-i face pe utilizatori să rămână fideli bibliotecii;
- implicarea administrației publice naționale și locale în promovarea lecturii prin organizarea unor activități socioculturale de amploare, la baza cărora ar fi demonstrarea importanței lecturii pentru succes și prosperitate;
- realizarea sondajelor de satisfacție a utilizatorilor versus oferta de lectură a bibliotecilor, care pot defini, în mare măsură, impactul bibliotecilor în formarea deprinderilor de lectură pe parcursul vieții.

Referințe bibliografice:

1. BUSUIOC, Nicolae. Lectura ca act al voinței. In: Asachiana. Revistă de Biblioteconomie și de Cercetări Interdisciplinare. Iași, 2018, vol. 8, pp. 7-11. ISSN2285-3197.
2. CARTALEANU, Tatiana, COSOVAN, Olga. Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice. Chișinău, 2002. 78 p.
3. ERICH, Agnes. Biblioteca publică și rolul ei în comunitate [online]. [citat 03.06.2019]. Disponibil: <http://www.lisr.ro/19-erich.pdf>.
4. HADÂRCĂ, Maria. Competența de lectură – concept, structură și mediu de formare. In: Limba Română, 2015, nr. 3-4. [citat 03.06.2019]. Disponibil: <http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3167>.

5. OSOIANU, Vera. CEBOTARI, Margareta. Impactul bibliotecii în contextul modernizării activității și serviciilor: efecte, metode de evaluare. In: Ghid în sprijinul implementării SM ISO 16439: 2018. „Informare și documentare. Metode și proceduri de evaluare a bibliotecilor” [Resursă electronică]. Chișinău, 2018. pp. 9-12. (citat 11.05.2019). Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Ghid-Informare-si-Documentare.Metode-si-proceduri-pentru-evaluarea-impactului-bibliotecilor.pdf>.
6. OSOIANU, Vera. CEBOTARI, Margareta. DMITRIC, Ecaterina. Metode și instrumente de evaluare a impactului social al bibliotecii. In: Ghid în sprijinul implementării SM ISO 16439: 2018. „Informare și documentare. Metode și proceduri de evaluare a bibliotecilor” [Resursă electronică]. Chișinău, 2018, pp. 23-27. (citat 11.05.2019). Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Ghid-Informare-si-Documentare.Metode-si-proceduri-pentru-evaluarea-impactului-bibliotecilor.pdf>.
7. RAZMERIȚA, Liuba. Valențele formative ale lecturii în contextul „crizei lecturii literare”. In: Probleme și soluții actuale ale parteneriatului familie-comunitate în contextul fenomenului rezistenței la educație. Bălți, 2013, pp. 77-86.
8. SANDU-GROSU, Svetlana, GRĂU, Natalia. Lectură pentru ghidare în carieră. Auxiliar didactic: clasa a 8-a. Chișinău: Ed. Dorința, 2016. 72 p. ISBN 978-9975-130-70-7.
9. SÎRGHIE, Anca. Lectura și studiul: introducere în psihopedagogia lecturii și a studiului. Sibiu: Ed. Alma Mater, 2002. 280 p. ISBN 973-8230-25-X.
10. STOIANOV, Natalia. Fiecare lectură este un drum spre o călătorie interioară... In: Convorbiri didactice, 2013, nr. 13-14, pp. 33-35. ISSN 1857-1131.
11. STOICA, Ion. Numai cercetarea salvează. Constanța: Ed. Ex Ponto, 2013. 178 p. ISBN 978-606-598-240-6.
12. VERDEȘ, Tatiana. Evaluarea competenței de citire/lectură. Studiu comparativ PISA vs. evaluarea națională la limba și literatura română (Republica Moldova). In: Univers pedagogic, 2017, nr. 4, pp.11-20. ISSN 1811-5470.

The center for the book, the library of congress, and reading promotion in the United States

Grant HARRIS

Rezumat:

Biblioteca Congresului promovează lectura prin Centrul Cărții, care a încurajat crearea de „centre ale cărții” în fiecare din cele 50 de state ale SUA și a format parteneriate cu numeroase birouri guvernamentale, instituții private și persoane private. Centrul găzduiește o întâlnire anuală pentru a discuta practicile de promovare a alfabetizării și pentru a oferi premii pentru unele dintre cele mai bune programe. Rezultatele fiecărei întâlniri sunt publicate ca „Cele mai bune practici” anuale. Centrul Cărții menține, de asemenea, un centru de poezie și literatură și a ajutat la înființarea unui centru de cititori tineri. În plus, Biblioteca Congresului administrează Serviciul Național de Bibliotecă pentru Nevăzători și Persoane cu Deficiențe Fizice și găzduiește Festivalul Național al Cărții.

Cuvinte-cheie:

promovarea lecturii, Biblioteca Congresului, Centrul Cărții.

Abstract:

The Library of Congress promotes books, reading, libraries and literacy through its Center for the Book, which has created affiliate Centers for the Book in each of America's 50 states, the District of Columbia, the U.S. Virgin Islands, and, most recently, in Puerto Rico, and has formed partnerships with numerous governmental agencies, institutions, and like-minded organizations. The Center hosts a yearly meeting to discuss literacy-promotion practices among its affiliates. The activities of each affiliate for the previous year are published as the "Annual Report of Center for the Book Affiliated Centers." The Center for the Book manages the Library's Poetry and Literature Center and its annual Literacy Awards program and helped establish its National Book Festival and the Young Readers Center. In addition, the Library of Congress administers the National Library Service for the Blind and Physically Handicapped, and hosts the annual National Book Festival.

Keywords:

reading promotion, Library of Congress, Center for the Book

Introduction

The United States does not have a Ministry of Culture. Several institutions play a role in the field of culture, and even overlap with the efforts of the U.S. Department of Education. The Library of Congress is one of those institutions; within the Library exists the Center for the Book, which has played an increasingly active role in promoting reading since the Center's establishment in 1977. This paper describes the history of reading-promotion activity by the Center for the Book, as well as reading-promotion activities within several other offices of the Library of Congress.¹

¹ The author is indebted to John Y. Cole, Director of the Center for the Book from its founding in 1977 to 2016, when he was named Historian of the Library of Congress. Parts of this article summarize Dr. Cole's chapter, "Reading Promotion in the United States: An Overview," pages 197-214, in *Building Nations of Readers: Experience, Ideas, Examples. Handbook on Reading Promotion*. Edited and compiled by Valeria D. Stelmach and John Y. Cole. Belyi Gorod; Moscow: NF "PushkinLibrary," 2006. [Как создаются читающие нации: опыт, идеи, образцы: сборник материалов, редакторы-составители В.Д. Стельмах, Джон Я. Коул. Москва; Белый Город: Пушкинская библиотека, 2006.]

Before the Center for the Book

Back in the 1950s, more than two decades before the Center for the Book was established, reading promotion became a nationwide interest, especially among book publishers (led by the American Book Publishers Association/ABPA) and among librarians (led by the American Library Association/ALA). Publishers, librarians, and others discussed ways to promote books, reading, and libraries. Other early topics were postal rates, book distribution, and copyright. Censorship became of great concern to publishers and librarians in the early 1950s, when Americans became alarmed over an alleged internal Communist threat (what is known in America as “the Red Scare”). This resulted in attempts “to remove books from sale, to censor textbooks, to distribute lists of ‘objectionable books’ and authors, and to purge libraries.”² Efforts by the ABPA and the ALA to counter attempts at censorship led to a two-day conference in 1953, chaired by Librarian of Congress Luther H. Evans. Their efforts also led to the creation, in 1954, of the National Book Committee (NBC). The NBC was a non-profit organization of private individuals that worked with ABPA, ALA, booksellers, and others to make the general public more aware of the value of books – both to the individual and to a democratic society. For the next two decades, ABPA and ALA were the principal funders of the National Book Committee. Those three organizations worked with other partners to develop America’s National Library Week (a program still held every April), reading-promotion programs, the “Reading Out Loud” television series (in which celebrities read aloud to children), the National Book Awards, and the National Medal for Literature. They also developed conferences and publications on topics such as “the development of lifetime reading habits, the role of U.S. books

² John Y. Cole, “Reading Promotion in the United States: An Overview.” In *Building Nations of Readers: Experience, Ideas, Examples. Handbook on Reading Promotion*. Edited and compiled by Valeria D. Stelmach and John Y. Cole. BelyiGorod; Moscow: NF “Pushkin Library,” 2006, p. 198.

abroad, the need for books and literature in rural areas, the importance of school libraries, the right to read, and the changing role of public libraries.”³ However, the National Book Committee was abolished in 1974, after most of its funding ended in 1973. Those early efforts were not in vain, however, because the established network of stakeholders in book and reading promotion would continue its work.

The Center for the Book – Beginnings

Three years later, in 1977, those efforts led indirectly to the creation of the Center for the Book, which was established by the U.S. Congress as a small office at the Library of Congress. It was granted the right to use “private, tax-deductible contributions to support the Center’s book- and reading-promotion projects and publications.”⁴ The idea had come from Librarian of Congress Daniel J. Boorstin, “who wanted the Library of Congress, a U.S. government agency, to play a more active role in promoting books and reading in American national culture.”⁵ In later years, the Center for the Book broadened its scope to include literacy and library promotion, as well as encouragement of research on books, reading, and libraries in society.

The Library of Congress provides the salaries of the Center’s employees, while the Center’s projects and publications are funded by tax-deductible contributions from individuals, corporations, and foundations, and occasional transfers from other government agencies. Its events include several that are held at the Library of Congress, such as conferences, lectures, and talks by authors who have conducted research using the

³ Ibid, pp. 199-200.

⁴ Ibid, p. 201.

⁵ Ibid, p. 201.

Library's collections.⁶The Center's staff can be found at <http://www.read.gov/cfb/staff.html>.

Partnerships and Themes

In the two decades before the Center for the Book was created, the National Book Committee had helped develop and encourage reading promotion in the United States. The Center for the Book then furthered those efforts, beginning its first major reading-promotion partnership in 1979, when it coordinated the Library of Congress/CBS Television series "Read More About It!" CBS television programs concluded with a 30-second "Read More About It!" message from actors and other celebrities who encouraged viewers to learn more about the subject of the program by consulting books suggested by the Library of Congress Center for the Book, and encouraging the use of local libraries and bookstores. For the next 19 years, more than 400 television programs concluded with such messages from CBS stars.⁷

The Center first used a nationwide reading-promotion theme in 1981, with "Books Make a Difference." Such themes were systematized into national reading-promotion campaigns in 1987, when the Center for the Book introduced "The Year of the Reader," the first of many campaign themes. First Lady Barbara Bush, wife of President George H.W. Bush, served as honorary chair for three of the campaigns: "Year of the Young Reader" (1989), "Year of the Lifetime Reader" (1991), and "Explore New Worlds – READ" (1992), which emphasized geography. First Lady Laura Bush, wife of George W. Bush, was the honorary chair of "Telling America's Stories," the campaign for 2001-03.⁸

⁶ Ibid, p. 202.

⁷ Ibid, p. 203.

⁸ Ibid, pp. 203-204.

In 1987 the Center established a reading-promotion partnership program that encouraged the partner-institutions to use the Center's promotional themes and organizational networks for their own programs. There are now over 110 partners, which include private organizations such as the American Library Association, the International Reading Association, and the National Council of Teachers of English; it also includes government agencies such as the National Institute for Literacy and the U.S. Department of Education. Reading-promotion partners convene once a year at the Library of Congress to share good ideas about book and reading promotion. Partners are listed at <http://www.read.gov/cfb/partners.php>, with links to their web pages.⁹

State-Level Centers for the Book

Separate from the reading-promotion partners program, the Center for the Book has developed a formal network of state-level 'centers for the book,' with each state operating its own center for the book. The first of these centers appeared in 1984, when a county library in Florida submitted a proposal to become a state center. The Florida library was persuasive in reasoning that the national Center for the Book's mission would benefit from having advocates at the state level. By 2002, state-level centers for the book had been established in all 50 U.S. states, as well as in the District of Columbia and the U.S. Virgin Islands. The 53rd affiliate center, in Puerto Rico, was established in 2019. Basic guidelines for state centers require that each center must operate its book-, reading-, and literacy-promotion activities statewide, and must raise its own funds. Each center must also use its affiliation with the Library of Congress judiciously, as both incentive and leverage, to obtain statewide involvement and support. Most state centers have an institutional home – a state library, a large public library system, a

⁹ Ibid, p. 204.

state humanities council, or a university. State centers must apply to renew their affiliations every three years, and describe in their applications what they have accomplished, as well as their future programming and funding plans. The state centers are listed at <http://www.read.gov/cfb/state-affiliates.php>, with links to their web pages.¹⁰

The state of North Carolina has a Center for the Book that should be of interest to Moldova, in light of the North Carolina-Moldova Partnership that was established in 1999. The North Carolina Center for the Book was founded in 1992, at the State Library of North Carolina, but in 2018 the center's operations and all its programming moved to the North Carolina Humanities Council. The State Library of North Carolina remains an important sponsor of the center's activities. The new web page for the North Carolina Center for the Book is at [urlhttp://nchumanities.org/content/nc-center-book](http://nchumanities.org/content/nc-center-book).

Library of Congress Literacy Awards

<http://read.gov/literacyawards/index.html>

The Library of Congress' mission is to provide the U.S. Congress, the federal government, and the American people with a rich, diverse, and enduring source of knowledge that can be relied upon to support their intellectual and creative endeavors. In addition to Congressional funding for its core mission, the Library also receives funding from the private sector, especially philanthropist David M. Rubenstein, for the Library of Congress Literacy Awards Program. This program recognizes nonprofit organizations that have made outstanding contributions to increasing literacy in the United States or abroad.

One of the awards given each year is the International Prize (\$50,000), for a significant and measurable contribution to increasing literacy levels in

¹⁰ Ibid, p. 206.

a country other than the United States. It is given to an organization based either inside or outside the United States. Two examples of International Prize award winners are the Instituto Pedagógico para Problemas del Lenguaje, in Mexico City, which supports deaf children and children with other language and learning disabilities who come from low-income families, and Libraries Without Borders, based in Paris, which supports community development in 20 countries around the world through the promotion of literacy. Since 2013, the Library of Congress Literacy Awards Program has given awards to institutions in 28 countries.

Literacy Awards conferences, which take place once a year at the Library of Congress, encourage continued development of innovative methods to promote literacy and the wide dissemination of the most effective practices. Every year they result in a publication of 25-30 pages that describes the programs and best practices of the awardees. These annuals are available online, beginning with the Literacy Awards “Best Practices” edition from 2013, on the web page <http://read.gov/literacyawards/winners.html>. Each edition emphasizes different challenges and issues. For example, the 2015 edition looks at five practices, each of which is illustrated by profiles of two or three organizations that have successfully used the practice to enhance and focus their literacy promotion activities. The five practices for 2015 were: working with government policymakers; creating a community of literacy; selecting an appropriate language of instruction; literacy in service of social goals; and providing access to readers with physical disabilities. Anyone reading through these “best practices” annuals, first of all, will realize that there are many ways to combat illiteracy and to promote reading, and, secondly, will draw inspiration from the successes of the awardees.

The Poetry and Literature Center

<http://www.loc.gov/poetry/>

The Center for the Book administers the Poetry and Literature Center, which strives to foster and deepen the public's appreciation of literature. To this end, the Poetry and Literature Center coordinates an annual season of readings, performances, lectures, conferences, and symposia. It sponsors high-profile prizes for American fiction and poetry, and provides fellowships for literary writers. Its current head, Rob Casper, has brought greater prominence to the Poetry and Literature Center. Soon after he was appointed in 2011, he noted that "the Poetry and Literature Center is a symbol of what literature can aspire to, but its location across from the Capitol, and part of the capital, is a symbol of how literature is connected to the work we do and how we understand ourselves as a society."¹¹

The Poetry and Literature Center administers the position of Poet Laureate Consultant in Poetry, often called the U.S. Poet Laureate. The Laureate is appointed annually by the Librarian of Congress. The Laureate gives a reading to open the Library's annual literary series and a lecture to conclude the series; the Laureate often serves a second term. As the nation's official poet, the Laureate seeks to raise the national consciousness, for a greater appreciation of the reading and writing of poetry.

The Library of Congress keeps to a minimum the specific official duties it requires of the Laureate so that each incumbent has the freedom to work on his or her own projects while at the Library. Each appointee brings a new emphasis to the position. Some Laureates have organized and chaired literary festivals and conferences; others have filled their calendars with speaking engagements at schools and universities or with receiving the worldwide literary public in the Library's Poetry Room. Since 1991, following the lead of Joseph Brodsky, the Poets Laureate have frequently designed programs

¹¹ *LC Gazette*, May 6, 2011, page 6.

with a national reach. Brodsky (1940-96) was born in Leningrad, but was exiled from the Soviet Union in 1972. He came to the United States, where he published, in English, several award-winning collections of poetry. When James H. Billington, a scholar of Russian culture and history, served as the Librarian of Congress from 1987 to 2015, it was a natural choice for him to appoint the acclaimed Soviet-American poet Joseph Brodsky as Poet Laureate. Brodsky initiated the idea of providing poetry in public places, e.g., in supermarkets, hotels, airports, and hospitals. The most recent Poet Laureate is Tracy K. Smith, who focused on giving poetry readings and leading discussions in rural communities across America. Smith's two-term laureateship ended in April 2019.

National Ambassador for Young People's Literature

<http://www.read.gov/cfb/ambassador/>

The position of National Ambassador for Young People's Literature was created at the Library of Congress and the Children's Book Council (the association for publishers of books for young people) in 2008, to raise national awareness of the importance of young people's literature as it relates to lifelong literacy, education, and the development and betterment of the lives of young people. The National Ambassador for Young People's Literature is named by the Librarian of Congress to a two-year term, based on recommendations from a committee with representatives from several branches of the book community. The selection criteria include the candidate's contribution to young people's literature and his or her ability to relate to children.

Young Readers Center

<http://read.gov/yrcc/>

In 2009, the Library of Congress established the Young Readers Center, which provides educators and parents with Library of Congress educational resources to bring students and young readers deeper into the world of reading. These include classic books online and lesson plans for teachers to use in class. Visitors to the Young Readers Center can choose to read a book from an up-to-date collection of noncirculating titles; they can browse the Web's child-friendly sites; or they can attend programs especially designed for young readers. The Center's media room also provides an opportunity for visitors to view web casts of young adult and children's authors who have appeared at the National Book Festival.

The Librarian of Congress, Dr. Carla Hayden

The current Librarian of Congress, Dr. Carla Hayden, is highly interested in inspiring young people. She was nominated to the position of Librarian of Congress by President Barack Obama in 2016, becoming the first woman and the first African-American to hold the position. Her doctoral dissertation focused on children's librarianship, and was titled *A Public Library Program for the Parent and Preschool Child* (University of Chicago, 1977), and she began her career as a children's librarian in Chicago. More recently, from 1993 to 2016, she directed the public library system in Baltimore, Maryland (the Enoch Pratt Free Library), where one of her accomplishments was to initiate a daily after school program to assist teenagers with their homework, and to offer college and career counseling. At the Library of Congress, she was quick to give attention to the Young Readers Center, directing that it be open on Saturdays, in addition to its usual hours Monday through Friday. She wants to create "a new Youth

Center to promote creativity and innovation and grow the next generation of researchers.”It would consist of “learning labs” that would let young people interact with the Library’s collections. And she wants to reach more Americans outside of Washington, D.C., especially in rural areas, and in formats that are accessible to people with visual disabilities.

The National Library Service for the Blind and Physically Handicapped

The National Library Service for the Blind and Physically Handicapped (NLS), which is part of the Library of Congress, was established by the U.S. Congress in 1931. It provides braille and audio books to people who are blind or whose visual impairment or physical disability makes it difficult to use standard print materials. Under a special provision of U.S. Copyright law, and with the permission of authors and publishers of works not covered by that provision, NLS selects books and magazines for full-length publication in braille, ebraille, and digital audio format. Eligible readers who enroll in NLS have free access to tens of thousands of audio and braille books, 24,000 music scores, and 50 audio- and 43 braille magazine titles(selected for the program based on reader interest, and available through NLS via subscription). The entire searchable catalog can be found at www.loc.gov/nls/.

Reading materials are circulated through a network of libraries across the United States and its territories, and to American citizens living abroad. The materials, as well as the free equipment needed to listen to audio books (called talking books) and magazines, are circulated to patrons by postage-free mail. In early 2019, the U.S. joined the Marrakesh Treaty as its 50th member. This allows NLS to assist patrons in requesting accessible materials, in a wide range of languages, from other Marrakesh Treaty-

member libraries around the world.¹²

NLS also operates a web-based service called BARD, which stands for “Braille and Audio Reading Download.” BARD provides access to nearly 110,000 special-format books, magazines, and music scores. Through BARD Mobile, which is the NLS app used for iOS and Android,¹³ materials can also be downloaded to a reader’s personal smart device. BARD is password-protected, and all files are in an electronically-downloadable form of compressed audio or formatted braille.

NLS services are provided through a partnership between NLS and its network of cooperating libraries in the United States and its territories. NLS provides content, while network libraries approve reader applications, advise readers about content, respond to reader inquiries, and provide technical support.

The National Book Festival

The Library of Congress initiated the National Book Festival in 2001, after First Lady Laura Bush, wife of President George W. Bush, suggested the festival to then-Librarian of Congress James H. Billington. (Previously, Mrs. Bush, who has a master’s degree in library science and had worked as a librarian in Texas, established the Texas Book Festival in 1995, when Mr. Bush became governor of the state of Texas and she became First Lady of Texas.) The National Book Festival is funded by private donors and corporate sponsors who share the Library’s commitment to reading and literacy. Since 2010, National Book Festival Board Co-Chairman David

¹² The Marrakesh Treaty was adopted on June 27, 2013, in Marrakesh, Morocco, as one of the international copyright treaties administered by the World Intellectual Property Organization. Its main goal is to provide mandatory limitations and exceptions for the benefit of the blind, visually impaired, and otherwise print-disabled. The Republic of Moldova is a member of the Treaty.

¹³ IOS and Android are the mobile operating systems developed by Apple and Google, respectively.

M. Rubenstein has been the festival's lead benefactor. More than 200,000 visitors attended the 2018 National Book Festival during the all-day event, setting a record for the highest attendance in the event's 18-year history. Over 100 prominent authors and illustrators gave presentations throughout the day, which were delivered on 10 stages, with separate programs aimed at children, teens, and fans of history, biography, fiction, graphic novels, and poetry.

Conclusion

Reading promotion in the United States is decentralized. Government offices at the national, state, and local levels all play roles. Foundations and corporations provide financial support, often so that they can reduce their taxes by contributing to charities and non-profit organizations. Great support in advancing reading and literacy is also provided by individuals and non-profit organizations that are simply committed to the cause, and that understand how reading promotion helps individuals and brings greater prosperity to a society. Finding and working with these 'believers in the cause' can bring fulfillment.

The Center for the Book, the National Library Service for the Blind and Physically Handicapped, the Poetry and Literature Center, and other offices at the Library of Congress are deeply involved in reading promotion. Librarian of Congress Carla Hayden wants to inspire readers of all ages, especially children and teenagers. What may be of most benefit to those looking for direction in this field will be to consult the Center for the Book's Annual Reports that describe many inspiring, award-winning literacy programs. The history of the Center for the Book itself also serves as a model. Small in size, the Center nevertheless has played pioneering and catalytic roles both within the Library of Congress and nationally through its networks of partners and state-level "centers for the book." It has taken many years, but it has succeeded in advancing its long-term goals.

Major activities to support and promote children's reading: experience from the Czech Republic

Zlata HOUŠKOVÁ

Rezumat:

Lucrarea prezintă proiecte majore cehe destinate să sprijine și să promoveze lectura copiilor. Republica Cehă participă la sondajele internaționale PIRLS și PISA, dar și – sub auspiciile Bibliotecii Naționale a Republicii Cehe – realizează sondaje naționale. Având în vedere rezultatele sondajelor care sunt departe de a fi satisfăcătoare, bibliotecile cehe colaborează la o serie de proiecte cu un scop simplu și clar – promovarea și susținerea lecturii copiilor. Șapte proiecte sunt descrise mai detaliat. Acestea sunt: Start Life with a Book (Bookstart), I Am Already a Reader – Book for First Grader, Night with Andersen, Where the World Ends, Pearl Hunters, Turning School Upside Down și Children's Book Day.

Cuvinte-cheie:

Sondaje privind lectura, alfabetizare prin lectură, lectură pentru copii, promovarea lecturii, Republica Cehă.

Linda JANSOVÁ

Abstract:

The paper presents major Czech projects aimed at supporting and promoting reading in children. Before proceeding to the projects themselves, results from reading surveys are briefly summarized. The Czech Republic takes part in international PIRLS and PISA surveys but also – under the auspices of the National Library of the Czech Republic – conducts national surveys. Given the results from the surveys which are far from satisfactory, Czech libraries work together on a number of projects with a simple and clear goal – to promote and support children’s reading. Seven projects are described in more detail. These are Start Life with a Book (Bookstart), I Am Already a Reader – Book for First Grader, Night with Andersen, Where the World Ends, Pearl Hunters, Turning School Upside Down, and Children’s Book Day.

Vít RICHTER

Keywords:

reading surveys, reading literacy, children’s reading, reading promotion, Czech Republic.

Introduction

Before we proceed to children’s reading in the Czech Republic, let us first briefly introduce this Central European country. The Czech Republic covers an area of almost 79,000 square kilometers. Due to its geographic location it is often nicknamed heart of Europe. The country

has about 10.6 million inhabitants (out of these almost 1.7 million are children up to 15 years). More than 90% of them are of Czech nationality, meaning that – from this point of view – the country is rather homogeneous. Officially more than half a million foreign nationals live in the Czech Republic, mostly from other EU countries (especially from neighbouring Slovakia) but also from Ukraine, Russia, and Vietnam, among others. Last but not least, nearly four thousand Moldavians live in the Czech Republic. Over 70% of citizens live in cities (Prague, capital of the country, has over 1.3 million inhabitants) and towns. Czech Statistical Office's website can be consulted for more details (Czech Statistical Office).

The Czech Republic is often described as a country with the densest library network in Europe and probably also in the world. This claim is certainly not far from the truth as in 1919, in the year following the establishment of Czechoslovakia, a library law was passed and made it compulsory for every municipality to set up a public library. Although the municipalities are not obliged to follow in the 1919 library law footsteps any longer, the library network has remained approximately the same over the years. In 2017 there were 5,339 public libraries in the Czech Republic with about 1.38 million registered users (Radová, 2018, pp. 37–38). These include almost 380,000 children up to 15 which means roughly every fourth registered user is a child (Knihovny 2017, p. 15). In a number of municipalities about half of their population are library members.

In spite of the fact that the Czech Republic has only one official language (Czech), Czech public libraries more and more commonly offer also books in foreign languages. In 2014 a project Foreign Literature which helped the libraries choose and acquire suitable books in foreign languages came into being. Evidence suggests that it is especially foreign literature for children and teenagers that the libraries look for (Machková, 2017). Furthermore, in recent years more and more libraries are interested in systematically developing intercultural services to better cater for the needs of all people living in our country (Nekolová, 2017). Although the Czech Republic claims high literacy rate (a significant contributing factor is definitely eight-year

compulsory school attendance since 1869 whose foundations had been laid in 1774), it currently cannot claim the same when it comes to reading literacy. It is a challenge to be taken up not only by schools and parents but also by libraries. However, to proceed effectively and efficiently, hard data from representative surveys are needed.

Reading surveys in the Czech Republic

The Czech Republic regularly takes part in international surveys that focus on reading literacy (Progress in International Reading Literacy Study commonly abbreviated as PIRLS) or include a broad range of literacies (Programme for International Student Assessment known as PISA). Reading literacy skills shown by Czech pupils and students in these surveys are far from optimistic (Houšková, 2018, p. 7). It appears that the Czech Republic's results are slightly below average. What is worse, a down trend can be observed. It is not surprising then that in recent decades schools, parents and also libraries turn their attention to reading literacy and reading in general.

In 2007 the National Library of the Czech Republic – in conjunction with the Institute of Czech Literature of the Czech Academy of Sciences – conducted the first nationwide representative survey of adult reading (for the purpose of the survey anyone aged 15 or more was considered adult) (Trávníček, 2008). Subsequent nationwide surveys took place in 2010 (Trávníček, 2011), 2013 (Trávníček, 2014) and 2018. In 2013–2014 (Prázová, 2014) and in 2017 (Friedlanderová, 2018) surveys of children's reading literacy were carried out. While the first survey included children aged 6 to 14, the second survey was extended to include teenagers up to the age of 19. It is expected that both surveys will subsequently be repeated every five years.

It is important to note that the surveys organized by the National Library of the Czech Republic do not explore reading literacy skills (like PIRLS or

PISA surveys) but rather focus on broader context of reading. They study reading behaviour, motivation to read, usual ways of spending leisure time or ways in which family and school background influences children's attitude to books and reading in general. Answers to questions such as how people acquire books, how many books they buy, how much they spend on them or how they use libraries are also sought.

In the 2017 young readers' survey 2,009 respondents (representative sample of the Czech population) took place. The respondents were divided into three groups based on their age: age 6 to 8, age 9 to 14, and age 15 to 19. When the respondents from the youngest age group were interviewed, their parents answered some of the questions.

When we compare the 2017 results to the ones from the preceding (2013–2014) survey, we can clearly see that the overall attitude of children to reading has not worsened. For 65% of children from the youngest age group and for 54% of the older children reading still belongs to popular free time activities (in the 2013–2014 survey the numbers for these two age groups were 60% and 46%). However, teenagers aged 15 to 19 seem to like reading significantly less than the younger children – only 46% of teenagers like to read in their spare time and 19% do not like reading at all. Comparison to the previous results also suggests that the number of children who read books on a daily basis has risen. This is true both for the youngest children (14% from the previous survey has risen to 24%) and for older kids (the percentage has risen from 13% to 18%). Only 12% of the oldest respondents read daily and 14% declare that they do not read at all. The survey also shows significant gender differences in all three age groups. Boys – in contrast to girls – are more likely to consider reading a boring activity and less likely to be library users.

As children grow older, they more and more realize the importance of reading for their education. When we take into account two older age groups (age 9 to 19), we find out that they read about eight books per year. However, about 9% have not read any book within the previous twelve months. More than one fifth of respondents from these two age groups read

more than eleven books in the preceding year. The youngest children from the first and second grade of primary school read less as they do not have fully developed their reading skills yet. 56% of older children read books only once a month or less – they say that the main reason for this is that they simply do not enjoy reading. Four in ten weak readers claim that there are so many more entertaining things to do, about the same percentage says that they lack time for reading and do other things. 37% of weak readers think that they find everything they wish to know on the internet.

Ways of spending free time are rather varied. While the youngest children most often dedicate their spare time to doing homework, playing with toys or construction sets, and reading from a spelling book, older kids spend less time doing homework or playing and devote more time to media consumption, especially watching TV and listening to music. In comparison with younger kids, second grade pupils' usage of the internet, social networking sites and YouTube as well as playing computer games is significantly higher. 59 % of boys and 27 % of girls aged 13 to 14 play computer games every day.

Younger kids usually join organized free time activities. 86% take part in at least one children's club per week. What is more, 60% of the kids go to children's clubs several times a week. The older the children are, the less they take part in children's clubs. However, 72% of 13 to 14 year olds still go to children's clubs once a week and 38% even more than once. Parents consider participation of their offspring in the children's clubs the most beneficial way of spending free time. It is also worth noting that as children grow older, major differences between leisure time activities undertaken by boys and by girls can be observed. Older girls more often listen to music, use social networking sites and do homework while older boys tend to spend time playing computer games and watching TV or videos on YouTube.

While two thirds of children aged 9 to 10 do not use social networking sites yet, many more older children are active on the social platforms. Almost all teenagers aged 15 to 19 actively use them, most of them on

a daily basis. Therefore, social networking sites constitute a key source of information about the outside world and a crucial communication tool.

Family, school and library can be identified as being the most influential players when it comes to developing reading habits. 90% of parents are well aware of the importance of reading literacy for their kids and agree with the statement that reading books is significant for their children's education. The survey also clearly indicates that parents' reading habits influence those of their offspring. Strong readers tend to have children who share the same attitude to reading and are regular library visitors. Children whose parents have received a university degree usually read more. Reading aloud to young children also plays an important role in developing children's reading literacy later on.

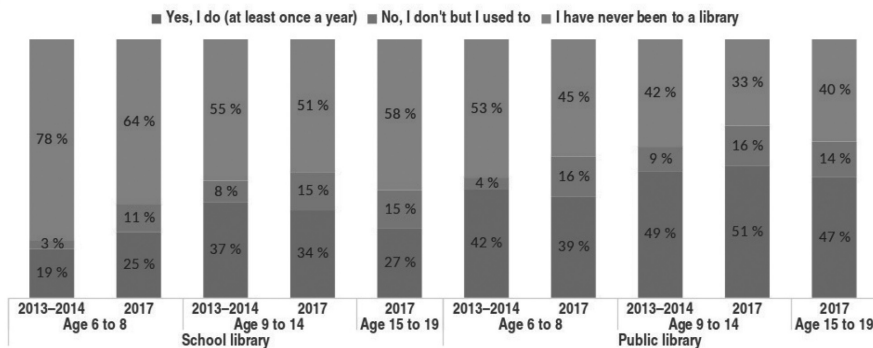
Almost every child and teenager (when only those who read at least one book in three months are considered) receive (at least occasionally) a book as a gift (about 90%) or can obtain one from his/her home library (about 84%).

27% of children aged 9 to 19 claim having experience with e-books. Significantly more 17-to-19-year-olds have experience with e-books (as many as 44%) than kids aged 9 to 10 (11% only). Somewhat surprisingly, it has been found out that in 2017 more children aged 9 to 14 than in 2013–2014 prefer paper books to e-books.

One-third of respondents aged 9 to 19 use their school library at least occasionally and nearly half of children from the same age group go to a public library. The older the children get, the less likely they are to visit the library, with the most common reasons being the lack of free time, different ways of spending free time, using other ways to get books or simply reading less.

Fig. 1 compares how visiting public and school libraries changes over time. For age groups 6 to 8 and 9 to 14 data from both 2013–2014 and 2017 surveys are available. However, age group 15 to 19 has only been included in the latest survey. In 2017 less children from all three age groups declared that they had never been to a library than in 2013–2014. However, the per-

Figure 1. Do you visit a school/public library?

centage of those who used to visit the library but do not anymore, is on the rise. While the number of children aged 6 to 8 visiting public libraries has slightly declined, a modest upward trend can be observed in age group 9 to 14.

Given the results, we can summarize that libraries need to continuously innovate their services for children and teenagers in order to meet their demands as these tend to change in time. Moreover, they need to differentiate the services based on age groups. With traditional services (like borrowing books) set aside, what a first grade pupil expects from a library can be markedly different from what a teenager may appreciate. That is why many Czech libraries are involved in a number of nationwide and regional projects focused on children of various ages.

Children’s reading literacy promotion in libraries

Czech public libraries – together with primary and nursery schools – support reading literacy in a variety of ways. It is the Association of Czech Library and Information Professionals of the Czech Republic – especially

its Club of Children's Libraries division – that serves as a coordinating body for a number of reading support and promotion activities.

Below we provide a brief overview of seven selected (mostly nationwide) projects (Bulletin SKIP):

- Start Life with a Book (Bookstart),
- I Am Already a Reader – Book for First Grader,
- Night with Andersen,
- Where the World Ends,
- Pearl Hunters,
- Turning School Upside Down,
- Children's Book Day.

They represent both short-duration events (Night with Andersen and Children's Book Day) and long-term activities which typically last from several months to a year (five remaining projects).

Also, we need to underline that the projects focus on different age groups. For example Start Life with a Book (Bookstart) is a project for the youngest children while I Am Already a Reader – Book for First Grader targets those kids who have just started compulsory school attendance.

Most of these projects are at least partially financially supported by the Ministry of Culture of the Czech Republic.

Start Life with a Book (Bookstart)

Start Life with a Book is a Czech version of the Bookstart project which started in the United Kingdom in 1992. It focuses on showing parents of young children (including newborns) the importance of reading for both intellectual and emotional development and also for future employment and helping them in the beginnings of the reading process. The project started in 2018, so now it is in its second year. However, in spite of its short duration so far, it has been praised by teachers, medical practitioners, psychologists as well as some politicians, actors in public administration and

– last but not least – librarians. The project focuses on newborns, toddlers and preschool children (up to the age of six) and – especially – their parents. Librarians give newborn's parents a gift package which consists of a common set of items provided to all project participants, a library card (or a voucher to get this card for free) and optionally other suitable items (these can be added by the library). The gift package also serves as an invitation for the parents and their baby to the library. Each library taking part in the project has to organize at least four events designed specifically for this target group per year. Librarians can help the parents understand the importance of reading for the baby's successful future and serve as guides in the multitude of children's books available in the library and elsewhere.

I Am Already a Reader – Book for First Grader

I Am Already a Reader – Book for First Grader is a project which started in 2008 with a goal to help pupils develop their reading habits from the first grade of primary school. School children from the first grade come to the library – every year, from November to May, the library which has joined the project organizes at least one library tour for the pupils and follow-up events such as readings, meetings with book authors or exhibitions. Children get to know interesting books, find out more about characters from the stories and master their reading skills. They also learn how to gather and evaluate information from a variety of sources, sum up a text in their own words and carefully listen to a person speaking about a book. Most libraries organize a final celebration during which children who have proved that they can read themselves are knighted – become knights of the Readers' Order. During the ceremony they receive a book – a brand new title which has been prepared specifically for the project participants and is not to be available for sale for at least three subsequent years following the year it was published.

Night with Andersen

The goal of the Night with Andersen is to support reading in children and celebrate the International Children's Book Day. The first Night took place in Bedřich Beneš Buchlovan Library in Uherské Hradiště in 2000. Only a year later almost forty more libraries joined the Night. Every year a common main topic is announced, yet it is up to individual libraries to incorporate the topic into particular activities. Children usually come to the library in the afternoon, they read together, enter competitions, take part in creative workshops, welcome fairy tale characters in the library, enjoy pillow fighting or go out for a night tour. The key is that reading has an important part to play throughout the Night. Children then spend the night in the library and are picked up by their parents in the morning. Night with Andersen is a project in which not only Czech libraries (and other organizations) participate – countries such as Slovakia, Poland, Slovenia, Croatia, Serbia, Macedonia, Greece, Bulgaria, United Kingdom, France, Denmark, Portugal, Finland, Canada, USA, New Zealand or Kenya can be found among those where children enjoy a sleepover in an unusual place.

Where the World Ends

Where the World Ends is a project which aims at supporting reading in children together with promoting reading in general and activities of children's departments in libraries in particular. Actually, it serves as an umbrella project which includes a wide variety of activities and underlines their importance for society. The project was devised in 1999 and officially started in 2000. From the outset it was organized by the Club of Children's Libraries. Every other year (i.e., not every year) a common theme is selected and it is up to individual participating libraries to figure out how to deal with it, which activities and tasks to include and how to put them into practice. Therefore, creativity and imagination are key ingredients for success. Although there are virtually no limits when it comes to what a library

can do in the project, four common categories in which libraries can take part have been defined. These are activities supporting reading in children, literary contests and creative writing, art contests and activities combining literature and drama. These activities are underway from January to April each year. In May regional shows follow, presenting a variety of results from the activities. In early June (on June 1st which is the International Children's Day or not long before or after this date) a closing ceremony is held. The most notable children's achievements are appreciated – children – usually together with a children's book author or illustrator, an interpreter of a literary text and a librarian – are knighted. They become Knights of the Order of the Beautiful Word.

Pearl Hunters

Pearl Hunters is a project whose goal is to support children's reading using game elements, to inspire them to read, discover new books and develop their functional literacy skills (reading with comprehension). The project was conceived by Hradec Králové City Library in 2010. Over the years, a number of other public libraries and schools have joined the project. The basics of the game are simple – librarians have a list of books from which school children choose the ones they like. Before reading a selected book they receive a list of questions about the book. Once they deliver their answers they are given a pearl (a bead). The more books they read, the more pearls they get. Ultimately they can make a pearl necklace of their own. Furthermore, some questions about the books are optional. Those who answer them can receive so called motions – money which can be used to buy things at a special market organized by the library. The most prolific readers (contestants) win the game. Pearl Hunters is a game which makes reading an adventure and turns working with a book into an entertaining experience. It is worth noting that librarians from participating libraries collaborate on the preparation of the questions. Currently questions to verify the reading of almost 2,800 books are available.

Turning School Upside Down

Turning School Upside Down is a project which seeks to support reading including reading aloud in the family or, in other words, to convince parents to read with their children every day. To achieve this goal the project interconnects family, library and school. The project's beginnings can be traced back to 2008. The idea came up from one of the local chapters of the Club of Children's Libraries (in Moravian-Silesian and Olomouc region). The project focuses on the youngest school children and especially on their parents, grandparents and other adults who wish to spend quality time with the children and have a sense of humour. The main activity is simple – it is home reading (reading aloud in particular) performed by the adults. The children have a record book (provided by the library) in which they put down who has read to them and how long the reading took. They also rate the reading (hence the project's seemingly strange name), can praise the reader for his/her performance or draw a picture based on the book. Several times a year parents (and other adults involved) meet in the library and share their experiences, can recommend book titles and be inspired by what others have read.

Children's Book Day

Children's Book Day is a project which seeks to support reading in children, promote high quality children's books, persuade parents to give children books (not only) as Christmas presents, let them spend a relaxing day and buy children's books and introduce library as a place where one can join a variety of events and activities. The first Children's Book Day was organized by Děčín City Library in 2006. Since 2007 other libraries have joined the project. The Children's Book Day takes place on Saturday which is followed by the First Advent Sunday. Therefore the day is full of Christmas spirit. Libraries invite local booksellers, representatives of publishing houses or antiquarians to come to the library and sell children's books on their

premises. Furthermore, children can choose from a variety of supplemental activities such as creative workshops, readings, contests, musical performances or displays of children's pictures. Children (and of course their parents) can become library members (if they are not already).

Participation in projects

So far we have described seven projects, briefly summed up their history and goals and mentioned some examples of particular project activities. Some projects have started in single libraries, some have been designed as nationwide from the outset. However, we have not made a clear statement about the current number of participants. These are available in Table 1.

Table 1: Participation in projects in 2018

Project	Number of institutions	Approx. number of children
Start Life with a Book (Bookstart)	120 libraries	10,000
I Am Already a Reader – Book for First Grader	529 libraries	35,000
Night with Andersen	1,652 libraries and other institutions	95,000
Where the World Ends	49 libraries	3,000
Pearl Hunters	179 libraries and 56 schools	2,200
Turning School Upside Down	13 libraries and 11 schools	1,570
Children's Book Day	89 libraries	4,000

Source: Association of Library and Information Professionals of the Czech Republic

The participation ranges from about 24 institutions (in the Turning School Upside Down project) to nearly 1,700 institutions from all over the world (in the Night with Andersen project). Overall, about 150,000 children participate in the projects each year. Of course, a particular child can be involved in more than one project. We also need to take into account that some of the children taking part actually live abroad (especially in case of the Night with Andersen). However, we can safely estimate that about 8% of children living in the Czech Republic engage in library programmes related to these projects.

Obviously, the size of the project is not all that matters. Impact on children's attitude to reading is another aspect to be evaluated. Based on feedback from librarians and teachers it is safe to say that all of the projects introduced in this paper are well designed, highly appreciated and valued by their stakeholders and are likely to keep being organized in the foreseeable future.

Last but not least, let us emphasize that the aforementioned projects are not the only ones being implemented by the Association of Library and Information Professionals of the Czech Republic. Some of the other projects also have children as a target group, although in these cases it is not the only target group. From among these projects we would like to emphasize March – Readers' Month (previously entitled March – the Internet Month) and October's Library Week. Both of these started in mid 1990s. Currently, we can witness about 400 libraries and tens of thousands members of the public actively participating.

To support reading in children libraries also organize many more regional and local events which are not linked to any larger projects. Statistical data collected from libraries provide the number of cultural and educational events which libraries arrange for their visitors (not only children). For example in 2017 (Knihovny 2017, p. 11) libraries reported an impressive 66,860 cultural (with almost 2.36 million visitors) and 48,561 educational events (with about 1.01 million visitors).

Conclusions

Although reading literacy in children is supposed to be developed primarily at schools where all children are obliged to go, libraries have a crucial supporting role to play. Libraries and schools often partner to help children become good readers and – maybe even more importantly – successful pupils (Hájková, 2018). A significant involvement of schools can be seen in projects like I Am Already a Reader – Book for First Grader (a library which takes part joins the project together with a local primary school or schools) or Night with Andersen (which schools often join themselves, prepare entertaining programmes for kids and let them sleep over at their premises).

The example of our country – the Czech Republic – indicates that (apart from supporting and promoting reading in children) it is vital to conduct surveys which help clarify reasons why children do or do not read. Only then we can precisely tailor library programmes – including those which are organized under the umbrella of nationwide projects – to the needs of children and help the children become successful students. It goes without saying that successful students are more likely to achieve success in their adult life.

References:

1. *Bulletin SKIP*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2018, zvláštní číslo 1 Aktivity SKIP na podporu čtenářství a k propagaci služeb knihoven. ISSN 1210-0927. Also available from: https://bulletin.skipcr.cz/prezentace/bulletin_pdf/zc_18-1.pdf(ISSN 1213-5828).
2. CZECH STATISTICAL OFFICE. *Statistics* [online]. Praha: Czech Statistical Office, Latest update: 04.03.2019 [cit. 2019-03-13]. Available from: <https://www.czso.cz/csu/czso/statistics>.

3. FRIEDLANDEROVÁ, Hana, Hana LANDOVÁ, Irena PRÁZOVÁ and Vít RICHTER. 2018. *České děti a mládež jako čtenáři 2017*. 1. vyd. Brno: Host, 2018. 150 p. ISBN 978-80-7577-804-8.
4. HÁJKOVÁ, Zuzana. 2018. République tchèque: Bibliothèques et écoles primaires travaillent main dans la main. *Bibliothèque(s): revue de l'Association des Bibliothécaires de France*. Décembre 2018, no. 94–95, pp. 69–71. ISSN 1632-9201.
5. HOUŠKOVÁ, Zlata a Veronika LAUFKOVÁ. 2018. *Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart): metodická příručka*. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. 47 p. ISBN 978-80-7050-703-2. Also available from: <https://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/informacni-materialy-a-dokumenty/Jak-na-projektSknkoudoivotaweb.pdf>.
6. *Knihovny 2017: výběr ze základních statistických údajů o kultuře v České republice* [online] Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, [2018] [cit. 2019-03-12]. 19 p. Available from: https://statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2018/11/Statistika_2017_knihovny.pdf.
7. MACHKOVÁ, Zdenka. 2017. Projekt Cizojazyčná literatura. *Duha: informace o knihách a knihovnách z Moravy*. 2017, roč. 31, č. 1, pp. 35–37. ISSN 0862-1985. Also available from: <https://duha.mzk.cz/clanky/projekt-cizojazycna-literatura> (ISSN 0862-1985).
8. NEKOLOVÁ, Kateřina. 2017. Aktuální situace v oblasti interkulturních knihovnických služeb. *Knihovna plus* [online]. 2017, [roč. 13], č. 2 [cit. 2019-03-13]. ISSN 1801-5948. Available from: <https://knihovnaplus.nkp.cz/archiv/2017-02/informace-a-konference/aktualni-situace-v-oblasti-interkulturnich-knihovnickych-sluzeb>.
9. PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ and Vít RICHTER. 2014. *České děti jako čtenáři*. 1. vyd. Brno: Host, 2014. 135 p. ISBN 978-80-7491-492-8.
10. RADOVÁ, Jana (ed.). 2018. *Statistics on Culture 2017* [online]. Praha: National Information and Consulting Centre for Culture, c 2018

- [cit. 2019-03-12], 61 p. ISBN 978-80-7068-334-7. Available from: <https://statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2018/11/STATISTICS-ON-CULTURE-2017.pdf>.
11. TRÁVNÍČEK, Jiří. 2008. *Čteme?: Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize (2007)*. Vyd. 1. Brno: Host, 2008. 207 p. ISBN 978-80-7294-270-1.
 12. TRÁVNÍČEK, Jiří. 2011. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Vyd. 1. Brno: Host, 2011. 191 p. ISBN 978-80-7294-515-3.
 13. TRÁVNÍČEK, Jiří. 2014. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. 1. vyd. Brno: Host, 2014. 190 p. ISBN 978-80-7491-256-6.

Marketingul lecturii

Rezumat:

Tatiana CIOCOI

Autorul reflectă rolul publicității, al campaniilor de promovare, al prețurilor promoționale și al altor modalități de creștere a interesului/pasiunii pentru carte și lectură. Se încearcă o diferențiere a specificului activităților de manipulare și de marketing fundamentat al lecturii. Concluzia autorului e următoarea: dacă nu ne dorim să trăim într-o societate de analfabeți, avem nevoie urgentă de un marketing al lecturii.

Cuvinte-cheie:

marketing al lecturii, manipularea lecturii, necesități intelectuale ale utilizatorilor.

Cine s-a născut în URSS își mai amintește, poate, cu câtă mândrie își etalau oamenii cele vreo 30-40 de volume din biblioteca lor improvizată pe rafturile mediane ale mobilierului multifuncțional din „salon”. Majoritatea erau romane istorice sau de aventuri, dar se mai întâmpla și câte un Șolohov, Saltîkov-Șcedrin, Simonov sau Fadeev. Sarcina de a familiariza cititorul moldovean cu marea literatură rusă nu putea fi totuși ignorată. Cei mai norocoși căpătau un abonament la seria „Biblioteka vseмирnoi literaturî” sau „Jizn zameciatelnîh liudei”. Cărțile costau mai puțin decât azi (aproximativ 3 dolari sau echivalentul a 10 pâini), dar făceau parte

din categoria obiectelor deficitare, ceea ce le conferea valoare simbolică și statutară, făcându-le apreciate și dezirabile în calitate de cadouri. Ca să nu se deterioreze, cărțile erau învelite în ziare și citite, uneori repetat, în transportul public, în parcuri, la spital și, desigur, acasă. Cărțile trecute la index și cele prea „burgheze”, care nu erau destinate întregii gloate de cititori sovietici, cum erau, bunăoară, Joyce, Proust, Kafka și chiar Sartre, erau transcrise de mână în bibliotecile moscovite și citite rapid, ca să nu întindă prea mult nervul celor de pe lista de așteptare.

Cum era posibilă această pasiune pentru carte și lectură în absența publicității, a campaniilor de promovare, a prețurilor promoționale, a bonurilor de fidelitate și a altor strategii de persuasiune a consumatorului? Răspunsul este cât se poate de simplu. E adevărat că în Uniunea Sovietică nu exista un marketing de carte și unul al lecturii, dar funcționa perfect și fără nicio marjă de eroare motorul oricărei acțiuni de marketing: crearea necesității produsului oferit clientului. Cărțile, dar mai cu seamă cărțile bune erau fie deficitare, fie interzise, iar oamenii întotdeauna doresc ceea ce nu pot poseda sau ceea ce e asociat cu un pericol posibil, dar nu neapărat iminent. Aceste două mecanisme psihologice rudimentare – „fructul interzis” și „culpa inocentă” – înlocuiau întreaga mașinărie complexă și sofisticată a marketingului contemporan. În fond, non-marketingul sau anti-marketingul sovietic se baza pe un dispozitiv unidimensional de tip cauză și efect: interdicția creează dorința de a transgresa legea implacabilă și a poseda obiectul râvnit. Cartea nu era, prin urmare, un obiect al necesității, ci al dorinței, la fel cum sunt astăzi iPhone-ul, hainele de marcă, Porsche-ul sau vacanțele pe Bali. Cum dorința consumatorilor constă în a avea mereu o dorință, aceasta nu trebuie niciodată satisfăcută până la capăt, altfel spus, iluzia imposibilului, promisiunea fericirii trebuie să renască intactă imediat după atingerea ei. Orice companie care se respectă deține astăzi un departament de Content Marketing, ai cărui specialiști calificați în psihologie, comunicare, storytelling și programare neurolingvistică sunt plătiți cu bani grei anume pentru a perpetua satisfacția parțială a consumatorilor, alimen-tându-le astfel dorința de a participa la jocul cererii și al ofertei.

Chiar dacă oamenii sovietici nu erau conștienți de efectele manipulatorii ale economiei deficitului, valoarea produsului și, respectiv, nevoia de a-l obține erau determinate de limitarea accesibilității, iar eficiența comercială a unei atare strategii l-ar fi făcut invidios pe însuși Philip Kotler. Bunăoară, numai în 1957, fiecare moldovean a cumpărat literatură în sumă de 10 ruble și 23 de copeici [3], adică aproximativ 10 cărți. Oamenii nu trebuiau convinși de utilitatea cărților, era suficient să le faci greu accesibile. „A căpăta”, „a face rost” până și de un Dumas (sau mai ales de un Dumas) producea, ad-litteram, o fericire hormonală, un aflux de serotonină în sânge, care-i dădea individului sentimentul importanței, al respectului și al recunoașterii statutului său în mijlocul grupului.

Cât privește (non)marketingul lecturii, pe care trebuie să-l distingem de cel al cărții, deoarece cartea-obiect poate avea o valoare utilitară în sine, bunăoară, ca piesă de decor, acesta era rezultatul unei fericiri hormonale diferite: organismul uman secretă o doză colosală de dopamină ori de câte ori reușește să evite un pericol sau să depășească un obstacol în calea dobândirii confortului psihic. Cenzura, exilarea sau interdicția anumitor cărți le propulsa imediat în topul celor mai citite, deoarece interdicția potențează dorința și conduce, aproape negreșit, la transgresarea legii, urmată de sentimentul culpei sau al fricii și de o puternică euforie atunci când riscul se dovedește a fi eludabil.

Oricât de absurdă ar fi, „metoda” restricționării a dat rezultate remarcabile în sensul intelectualizării vieții și a transformat cetățeanul sovietic într-un campion mondial la lectură. Că lectura este o formă de evadare sau de fentare a sistemului și că „metoda restricționării” funcționează de fiecare dată când se instaurează un regim dictatorial, ne convinge cutremurătoarea istorie povestită de Azar Nafisi în „Citind Lolita în Teheran” (2018). Când în Republica Islamică Iran este reintrodusă pedeapsa adulterului cu moartea prin delapidare, când Gărzile Revoluționare veghează purtarea chadorului, iar profesorii de morală percheziționează ghiozdanele în căutarea produselor de contrabandă – cărți, casete, brățări – și scurtează lungimea unghiilor până la sânge, când filmele și cărțile sunt interzise pentru că

acțiunea lor are loc în orașele necredincioșilor, când până și ciocolata sau înghețata pot deveni un motiv de arest, șapte femei se adună în salonul fostei lor profesoare de literatură pentru a citi cărți și a respira aerul libertății fără feregea. Șeherezada, arhetipul supraviețuirii prin narațiune, și Nabokov, cu a sa nestrămutată încredere că „cititorii sunt născuți liberi și trebuie să rămână liberi”, sunt eroii acestor refugiate de ciuma tiraniei în „lumea magică a literaturii”. „Acolo, în living”, va spune talentata Azar Nafisi, „am descoperit că și noi eram ființe umane pline de viață și că indiferent de cât de represive se arătau măsurile de constrângere, indiferent de cât eram de speriate și de intimidat, puteam scăpa, ca Lolita, creându-ne o mică oază de libertate” [2, p. 41].

Dar ce e de făcut, apare aici întrebarea cernișevskiană, când cărțile nu mai sunt cenzurate și nici interzise, oamenii au voie să citească ce vor și să gândească fără opreliști, când librăriile debordează de ediții, serii și colecții ce cresc în progresie geometrică, iar bibliotecile reclamă, în sfârșit, lipsa de spațiu fizic pentru stocare? Întrebarea-cheie este, de fapt, cum poate fi creată dorința de a citi cărți în situația când vechile mecanisme psihologice nu mai sunt funcționale? Din moment ce cartea (dar nu, implicit, și lectura) a devenit un bun comercial, ea a fost obligată să se conformeze legilor economiei liberale. În lanțul producerii și consumului, editurile sunt primele interesate în obținerea profitului din vânzarea cărților-marfă. Marketingul de carte este prerogativa editurilor și are în sarcină aceleași obiective ca și marketingul de ciocolată, brânzeturi, televizoare sau medicamente, și anume „identificarea, anticiparea și satisfacerea în mod profitabil a necesităților clientului” [1]. Precizăm că, spre deosebire de patriarhul domeniului, Philip Kotler, pentru care marketingul nu era decât „un mecanism economic” de „satisfacere a nevoilor și dorințelor semenilor”, specialiștii de azi recunosc că, înainte de a fi satisfăcută, dorința clientului trebuie mai întâi „anticipată”, adică creată. Dacă economiștii l-ar fi citit pe Bernard Shaw, bunăoară, ar fi aflat cu uimire că acest scriitor genial știa deja totul despre cum se creează iluzia solicitării produsului pe piață: când librăriile au refuzat să comercializeze „Casele văduvilor”, o

carte incertă semnată de un anonim, Shaw a vizitat aceleași librării de mai multe ori într-o zi, deghizat de fiecare dată în alt personaj, care întreba dacă au în vânzare celebra carte a nu mai puțin celebrului Bernard Shaw, determinându-i astfel pe librari să comande editurilor un număr cât mai mare de exemplare [5].

„Metoda Shaw” se regăsește perfect în „strategia bestsellerului” și este utilizată pe larg în comerțul de carte și nu numai. De la titluri, teme, imaginile și culorile persuasive ale copertilor și până la clasamente, recomandări, premii literare prestigioase și târguri internaționale de carte, totul este strategie de marketing deja clasicizată și ușor răsuflată, care trebuie să convingă cumpărătorul de utilitatea investiției într-o carte. După edituri, librăriile sunt și ele interesate în antrenarea potențialilor consumatori în procesele de schimb. După o lungă perioadă de tranziție de la conceptul sovietic al librăriei – „Luminița” – la un veritabil business de carte, librăriile moldovenești au început, în sfârșit, să facă uz de câteva strategii de marketing. Librăriile Editurii Cartier se profilează, mai curând, drept oaze de cultură elitistă și platforme de promovare a autorilor autohtoni. Lansările de carte, „Noaptea cărților deschise”, cu reduceri de 50% „pentru orice operă pe care vrei să o deschizi”, „Zilele literaturii române la Chișinău”, dezbateri, lecturi publice și conferințe intens mediatizate sunt veritabile campanii de imagine a cărții, a scriitorului și, desigur, a Editurii Cartier. Arsenalul media folosit – pagina web, indispensabilul atribut al businessului contemporan, care prezintă în rețea portofoliul brandului Cartier, și Shared Media, care informează abonații despre evenimente, noutăți editoriale, prețuri promoționale, punându-le la dispoziție instrumentele comerțului online și cele ale cărții electronice –, le creează clienților un sentiment de apartenență la un club al aleșilor. Este un act de fidelizare a cumpărătorului, întărit de argumentele cardului de reduceri.

Librarius, rețeaua concurentă de magazine de carte, tinde să acapareze nișa foarte largă a consumatorului de masă. Strategiile de marketing ale acestei librării se adresează unui cumpărător „neavizat”, căruia trebuie să-i scoți în prim-plan cele mai populare produse în rândul altor consumatori,

de presupus, mai versați, și să-i „recomanzi”, în funcție de contextul profesional, familial, evenimential sau sezonier, cele mai potrivite ocazii produse. Bunăoară, în perioada concediilor de vară, Librarianus își persuadează clienții să poarte cu ei pe plajă „Labirintul spiritelor” de Carlos Ruiz Zafón și „Povestea Faridei” de Farida Khalaf, cu următorul text: „Sunt cea mai super! Nu rata șansa să mă deschizi! Ia-mă cu tine în vacanță...”

Metoda „Post-it-Notice”, care sugerează deschiderea și confidențialitatea comunicării de la egal la egal, ca între prieteni, este cât se poate de eficace, cu condiția ca marketologul să cunoască conținutul cărților recomandate, altfel îl reduce pe Zafón la un scriitor de vacanță, ceea ce nu este cazul. Acum câțva timp, pe vitraliile librăriei trona poza Getei Burlacu pe fundalul unor rafturi pline de cărți. Sensul acestei „istorii” vizuale era asocierea calității produsului cu celebritatea protagonistei, care transferă întregul său arsenal de imagine, popularitate și seducție asupra obiectului căruiua îi face publicitate, cum este, de exemplu, Catherine Deneuve „fața” parfumului „Chanel N 5”. Cu tot respectul pentru charismatica și foarte talentata Geta Burlacu, dar trebuie să spunem că în această campanie de PR s-a produs, mai curând, un transfer de imagine intelectuală asupra interpretei decât un impuls de imitare sau asociere a consumatorului cu gestul bibliofil al vedetei. Publicitatea cărților este încredințată revistelor patinate, ceea ce excită orgoliul potențialilor consumatori de a aparține lumii glamouroase a persoanelor foarte importante din societate. De exemplu, găsim în revista „Aquarelle” rubrica „Citește luna aceasta”, care recomandă celor nostalgici cartea lui Viktor Dragunskii și Denis Dragunskii, „Deniskinî rasskazî. O tom, kak vsio bilo na samom dele”, amatorilor de biografii – cartea Larisei Dubova și a lui Gheorghii Cerniavski, „Clan Kennedy”, iar celor de detectivă – „Obnajiionnaia jara” de Richard Castle. Într-un alt număr al aceleiași reviste, este propus clasamentul celor mai bune 5 cărți despre sănătate, în care prima recomandată este „Viva la vagina”, de Nina Brochmann și Ellen Stokken Dahl. Revista economică „Business Class” deține și ea rubrica „Must read”, care le recomandă oamenilor de afaceri cărți de potențare a succesului, cum ar fi „Nomer 1. Kak stati lucișim v tom, cito ti delaeși” de Igor Mann, sau de

cultură a comunicării – „Mujcinî s Marsa, jenșcinî s Venerî... rabotaiut vmes-te!” de John Gray și Barbara Annis. Ceea ce le lipsește acestor clasamente și recomandări este autorul, de autoritatea căruia depinde credibilitatea expertizei, căci „autoritatea” revistei nu este suficientă în acest caz.

Probabil, aceste încercări de a influența dorințele și necesitățile intelectuale ale consumatorilor au dinamizat semnificativ piața cărții, deși statisticile cu privire la apetitul de lectură al moldovenilor rămân dezolante. Conform datelor prezentate de Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”, timpul total dedicat lecturii este de 15 minute pe zi, dintre care doar 4 minute sunt rezervate cărților. Pentru comparație, în Germania timpul mediu de lectură a cărților este de 38 de minute pe zi. Statistica guvernamentală este ceva mai optimistă privind timpul general de lectură – 17 minute pe zi –, dar egală în rezultate privind cărțile. Din ancheta „Lectura cărților și sănătatea intelectuală a moldovenilor”, realizată de Magenta Consulting, reiese că 17% din respondenți citesc 8 cărți pe an, că femeile dedică mai mult timp (cu 8%) cititului de cărți decât bărbații, iar cititorii de cărți sunt, în general, cei cu vârsta mai mare de 35 de ani.

Oricât de aproximative și circumstanțiale ar fi, aceste cifre ne vorbesc despre faptul că moldovenii își pierd competența de a citi cărți. Subliniem: competența, și nu dorința sau necesitatea, iar competența nu mai ține de domeniul marketingului, ci de obligațiile instituțiilor de profil ale statului. Problema este că nu există o colaborare între marketologii de profesie și cititorii de profesie. Comercializarea eficace a cărților nu garantează lectura lor pentru că dorința de a citi este virală și se răspândește datorită contactului cu pasionalitatea, profesionalismul, reputația și beneficiile statutare ale unor „exemple” de cititori. Replicarea, la scară socială, a modelului e posibilă doar cu condiția că modelul este unul de succes. Câți oameni de succes din această țară – politicieni, miniștri, manageri, guvernatori etc. – sunt, în același timp, și cititori de carte?

După regula genului, acum este momentul pentru niște concluzii și recomandări. Concluzia e una singură: dacă nu ne dorim să trăim într-o societate de analfabeți și de „proști educați”, cum îi numește Nassim Taleb

pe absolvenții prestatorilor de servicii educaționale, avem nevoie urgentă de un marketing al lecturii. Cât privește recomandările, acestea se reduc la a nu reinventa bicicleta. Problema lecturii, dacă nu este globală, este cel puțin general-europeană. Credem că a venit timpul să ne asumăm nu doar „vectorul” și fondurile Uniunii Europene, ci și conștiința europeană. Preocuparea pentru nivelul tot mai scăzut al literarității cetățenilor europeni, riscul de a crește o generație de analfabeți, care are dificultatea de a înțelege și a scrie texte cu un vocabular simplist, capacitatea limitată de a percepe și a analiza critic informația programelor de studii liceale și universitare, care are drept consecință promovarea scăzută a examenelor și dificultatea integrării în câmpul muncii, reprezintă motivele constituirii, în majoritatea țărilor europene, a „mișcării naționale pentru lectură”. Modelul britanic al programului Bookstart–Projekt, care a demonstrat rentabilitatea economică a investiției în competența lecturii (1 pfund investit aduce 25 lire de venit), a inspirat crearea Fundației Lesen (a citi) în Germania, ale cărei peste o sută de proiecte, campanii, studii, ateliere și acțiuni de promovare a lecturii, susținute de președinte, cancelar, ministerele federale și agenții economici, sunt orientate spre crearea competențelor de lectură în întreaga societate germană, indiferent de posibilitățile materiale sau apartenența socioculturală a cetățenilor ei. Președintele Fundației, dr. Jörg F. Maas, declară că scopul programului este „de a face din Germania o țară de cititori”, deoarece „competența lecturii este centrală, dacă nu chiar cea mai importantă cerință-cheie a învățământului din Germania. Lectura și competența lecturii sunt baza succesului în învățământ și carieră, lectura este esențială pentru crearea opiniilor, responsabilitatea socială și integrarea în comunitate. În sfârșit, promovarea lecturii este cea mai efektivă și eficientă investiție în învățământ” [4]. Și pentru că scopurile europene sunt comune, rețeaua fundațiilor lecturii funcționează la Amsterdam, Antwerpen, Haga, Viena, Oslo, Zürich, Praga, Paris, Tirolul de Sud, iar Lisabona a adoptat chiar un „Plan național al lecturii” (Plano Nacional di Leitura). “Get Europe reading again” este sloganul noii mișcări europene pentru promovarea lecturii EU-Read (European Task Force for Literacy and Reading Promotion).

“Get Moldova reading again” ar putea fi cel mai bun lucru de făcut în următorii douăzeci de ani de tranziție.

Referințe bibliografice

1. MITRAN, Paula Cornelia. Politici de marketing în sistemul de educație și învățământ. Note de curs. P. 26. [online]. [citată 07.09.2019]. Disponibil: https://sjse-ct.spiruharet.ro/images/secretariat/secsjse-ct/programe_postuniversitare/biblioteca_virtuala_programe_postuniversitare/sinteze_si_intrebari_orientative_managmentul_organizatiilor_de_invatamant/2016_2017/politici_de_marketing_in_sistemul_de_educatie_si_invatamant/politici_de_marketing_educational_2017.pdf.
2. NAFISI, A. Citind Lolita în Teheran, Iași: Polirom, 2018. 432 p. ISBN 978-973-46-7210-3.
3. URSU, V. Politica culturală în RSS Moldovenească. Chișinău: Pontos, 2013. 292 p. ISBN 978-9975-51-501-6.
4. Word Without Borders: Stiftung Lesen. [citată 07.09.2019]. Disponibil: www.stiftunglesen.de.
5. СЕМЕНЧУК, Вячеслав. 101 способ раскрутки личного бренда. Как сделать себе имя. Москва: Альпина Паблицер, 2017. ISBN 978-5-9614-5641-7.

Experiențe și practici de promovare a lecturii pe meridianele lumii

Vera OSOIANU

Rezumat:

Conștientizând rolul și importanța lecturii, diverse proiecte și inițiative de nivel internațional și național își propun să promoveze mesajul privind importanța cărții și a lecturii, a cunoașterii, a bibliotecii, atât în rândurile cercurilor largi de cititori, cât și în rândurile decidenților de toate nivelurile. Politicile și strategiile sunt principalele modalități de a mobiliza eforturile pentru promovarea lecturii. Autorii descriu inițiativele mai multor țări pe marginea acestui subiect, dar și situația din Republica Moldova.

Angela DRĂGĂNEL

Cuvinte-cheie:

promovare, inovație, lectură, experiență, legislație, proiecte.

Importanța lecturii ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare este conștientizată atât la nivel global, cât și la nivel național și fiecare țară în parte vine cu inițiative inovatoare de suplimentare a activității structurilor de învățare.

țământ și a celor infodocumentare, care au responsabilități aparte pe acest segment. Tot mai multe națiuni încearcă să mobilizeze eforturile necesare pentru a schimba starea lucrurilor. În acest sens, sunt elaborate și aprobate legi, strategii, sunt create fundații, instituții, agenții – toate având menirea de a promova lectura pe toate segmentele de vârstă și poziționare socială.

Conștientizând rolul și importanța lecturii, diverse proiecte și inițiative de nivel internațional și național își propun să promoveze mesajul privind importanța cărții și a lecturii, a cunoașterii, a bibliotecii, atât în rândurile cercurilor largi de cititori, cât și în rândurile decidenților de toate nivelurile. Trebuie amintite, în acest sens, diverse politici și strategii elaborate în țările lumii, în special în țări cu puternice tradiții democratice cum sunt Franța, SUA, Anglia etc. Summitul Internațional al Cărții, organizat de Biblioteca Congresului SUA, și discuțiile din cadrul lui despre semnificația cărții în civilizația umană, viitorul cărții, viitorul bibliotecilor vin să demonstreze că fenomenul lecturii, cultura cărții, viitorul bibliotecii sunt probleme cu implicații globale și, respectiv, solicită rezolvare la același nivel.

În mediul cultural internațional este bine cunoscută strategia națională de promovare a lecturii în Franța și responsabilitățile asumate în acest sens de Centrul Național al Cărții, Biblioteca Națională a Franței, Biroul Internațional al Editorilor Francezi etc.

În infrastructura instituțiilor preocupate de promovarea cărții și a lecturii un loc aparte le revine bibliotecilor. Bibliotecile au avut întotdeauna o relație aparte cu cuvântul scris, fie pe hârtie, fie pe microfilm, CD-ROM, pagină web, instrument 2.0 etc. Bibliotecile franceze au diverse programe de susținere permanentă a interesului publicului pentru carte și pentru lectură. Faptul că 90% dintre francezi au abilități bine conturate de lectură este oglinda responsabilităților asumate de aceste instituții.

O politică eficientă de promovare a cărții și lecturii există și în SUA. Biblioteca Congresului promovează citirea, ce reprezintă un interes național, prin Centrul Cărții, fondat în anul 1977, care a încurajat crearea centrelor cărții în fiecare dintre cele 50 de state americane și a format parteneriate cu numeroase birouri guvernamentale, instituții private și

persoane particulare. În cadrul acestor centre, bibliotecari, editori, reprezentanți ai altor instituții cu activitate adiacentă discută despre căi și metode de promovare a cărții, lecturii și bibliotecii, despre valoarea acestora atât pentru cetățeni, cât și pentru societatea democratică.

Printre proiectele de succes mai vechi sunt: Săptămâna Națională a Bibliotecilor Americane, care are loc anual în luna aprilie; Lecturi în voce – seriale televizate în care celebritățile citesc copiilor; Premiul Național al Cărții; Medalia Națională pentru Literatură. Centrul găzduiește o întâlnire anuală pentru a discuta despre practicile de promovare a alfabetizării și pentru a oferi premii celor mai bune programe. Rezultatele fiecărei întâlniri sunt publicate anual ca „cele mai bune practici”. Centrul Cărții menține, de asemenea, un centru de poezie și literatură și a ajutat la înființarea unui centru pentru tineri cititori. În plus, Biblioteca Congresului administrează Serviciul Național de Bibliotecii pentru Nevăzători și Persoane cu Handicap Fizic și găzduiește anual Festivalul Național al Cărții. Sunt încurajate pe toate căile cercetările despre cărți, lectură și rolul bibliotecii în societate. Printre temele care se bucură de o atenție deosebită, dezvoltarea obiceiurilor de lectură pe tot parcursul vieții ocupă un loc cu totul deosebit.

O dată în an, partenerii cu implicații substanțiale în activități de promovare a lecturii se întrunesc pentru a împărtăși idei despre cărți și promovarea lecturii. O manifestare de top în șirul numeroaselor activități de promovare a cărții și lecturii este Festivalul Național al Cărții, organizat deja al 19-lea an de Biblioteca Congresului SUA, desfășurându-și activitățile sub președinția șefului de la Casa Albă și a Primei Doamne. Implicarea persoanelor din piramida puterii în lucrările Festivalului Național al Cărții vrea să demonstreze marea importanță a fenomenului lecturii în existența și dezvoltarea unei națiuni.

Programul „Întoarceți o pagină. Atingeți o minte”, prin intermediul Fundației Kansas Pediatric, SUA, oferă o carte gratuită la fiecare vizită copiilor cu vârsta de până la cinci ani. De asemenea, părinții din Shawnee County se pot înscrie la Biblioteca de imaginație Dolly Parton, care trimite o carte gratuită familiilor cu copii în fiecare lună.

În mediul biblioteconomic internațional este bine cunoscută experiența bibliotecilor din Cehia. Bibliotecile publice cehe – împreună cu școlile primare și grădinițele – susțin abilitățile de citire într-o varietate numeroasă de moduri. Coordonatorul acestor activități este Asociația Bibliotecilor și a Profesiștilor în Informare din Republica Cehă, în special Clubul Bibliotecilor pentru Copii. Cele mai importante proiecte de nivel național sunt:

- Începeți viața cu o carte (Bookstart),
- Sunt deja cititor,
- Noapte cu Andersen,
- Unde se termină lumea,
- Vânătorii de Perle,
- Întoarce școala cu susul în jos,
- Ziua cărții pentru copii.

Un exemplu strălucit poate servi Agenția Lecturii din Londra, înființată în anul 2012 ca o platformă pentru scriitori și gânditori renumiți pentru a distribui idei originale și îndrăznețe despre lectură, carte, bibliotecă.

Agenția Lecturii este o organizație caritabilă a cărei misiune este de a inspira oamenii să citească mai mult, de a-i încuraja să împărtășească bucuria lor de a citi și să celebreze înălțimile la care se poate ajunge prin lectură. Agenția are activități pentru toate categoriile de vârstă: copii, adolescenți, adulți și promovează ideea că totul se schimbă atunci când citim. Anume la invitația acesteia, renumitul scriitor Neil Gaiman a pregătit și ținut la Centrul Barbican din Londra conferința „De ce viitorul nostru depinde de lectură, bibliotecă și fantezie”, care a trezit numeroase discuții în lumea bibliotecară. Neil Gaiman consideră că cea mai simplă cale de a crește copii educați este de a-i învăța să citească și a-i convinge că lectura este o activitate plăcută. „Găsiți cărțile care să le placă, oferiți-le acces la aceste cărți și lăsați-i să le citească”, îndeamnă acesta.

Un alt exemplu la fel de elocvent este Fundația Lectură și Scris/The Reading and Writing Fundation, proiect paneuropean care pledează cauza cărții, lecturii și a bibliotecilor și importanța acestora în dezvoltare.

Un proiect interesant, poate chiar istorie de succes în acest sens, prezintă Emiratele Arabe Unite. Cu o populație de peste 8 milioane de locuitori, Emiratele Arabe Unite demonstrează o grijă aparte pentru nivelul de lectură al populației. În anul 2016 este aprobată Legea națională privind lectura/National Law of Reading. Acest document legislativ are menirea de a susține dezvoltarea lecturii pe întreg teritoriul Emiratelor Arabe Unite. Conform legii, finanțele provenite din taxe și penalități vor fi direcționate pentru tipărirea, publicarea și distribuirea cărților; școlile vor elabora planuri anuale de încurajare a lecturii; sectorul privat va fi încurajat să investească în fondarea de biblioteci și centre culturale prin inițiative de granturi și alte activități; va fi creat un fond național pentru susținerea inițiativelor de încurajare a lecturii.

Alte inițiative anunțate de decidenții Emiratelor Arabe Unite includ solicitarea adresată către cafenelele din magazinele mari de a oferi clienților materiale pentru lectură și a permite angajaților să practice lecturi „specializate” în timpul programului de lucru. Conform concepției, cărțile care nu mai sunt solicitate pot fi donate. În același timp instituțiile mass-media trebuie să promoveze programe de încurajare a lecturii.

Experiența Uzbekistanului, mai puțin cunoscută la noi, este, la fel, una care merită analizată și promovată. Începutul unei noi etape în promovarea lecturii a fost Hotărârea nr. PP-3271 a președintelui Republicii Uzbekistan din 13 septembrie 2017 „Despre Programul de măsuri complexe pentru dezvoltarea sistemului de editare și difuzare a cărților, creșterii culturii lecturii” (<http://uza.uz/ru/documents/o-programme-kompleksnykh-mer-po-razvitiyu-sistemy-izdaniya-i-13-09-2017>). În această hotărâre sunt prevăzute următoarele obiective importante:

- atragerea tinerilor spre lectură;
- dezvoltarea pe scară largă a activității de bibliotecă;
- îmbogățirea colecțiilor bibliotecilor din învățământ;
- crearea variantelor audio a operelor literare uzbece și a celor mai valoroase opere din literatura universală și plasarea lor în internet;
- organizarea producerii dispozitivelor electronice gen e-reader;

- dezvoltarea serviciilor moderne de bibliotecă pentru locuitorii din spațiul rural, inclusiv a serviciilor mobile cu ajutorul bibliobuzelor;
- utilizarea cărților electronice;
- organizarea evenimentelor biblioteconomice de nivel național și internațional.

Sub patronatul președintelui Uzbekistanului Shavkat Miromonovich Mirziyoyev, la 19 martie 2019 s-a desfășurat o conferință video în problemele sporirii atenției acordate tinerilor, implicării largi a lor în cultură, artă și sport, formării abilităților de folosire a noilor tehnologii, promovării lecturii în mediul tinerei generații și asigurării femeilor cu locuri de muncă. La această întrunire, președintele a înaintat cinci inițiative importante pentru organizarea activității sociale, spirituale și educaționale într-o formă nouă.

Dintre cele cinci inițiative importante, cea de-a patra este destinată promovării cărții și lecturii pe scară largă în Uzbekistan. În special, în direcțiile prevăzute, mai eficiente sunt următoarele activități:

- În cadrul inițiativei bazate pe proiectul „Китобкарвони” („Caravana cărții”), în Republica Karakapakistan și în fiecare regiune a țării s-a difuzat un milion de exemplare de cărți din literatura națională și mondială (<http://xs.uz/ru/post/knizhnyj-karavan-shestvuet-po-andizhanskoj-oblasti>).
- Din 9 692 de instituții de învățământ preuniversitar din republică, luând în considerație cerințele actuale, vor fi reorganizate 1 041 de biblioteci și va fi completată colecția de carte (actualmente această colecție constituie 50 milioane de exemplare).
- Desfășurarea în întreaga țară, la 1 iunie, de Ziua Copiilor, și la 1 septembrie Ziua Cunoștințelor, a acțiunilor cu mottoul „Кадрон мактаби мгакитоб совга киламан” („Dăruiește o carte școlii mele dragi”).
- Punerea în aplicare a proiectului „Бу йилда укиш зарур булган 100 та кито” („100 de cărți pe care trebuie să le citesc în acest an”), cu ocazia aniversării marelui gânditor și poet Alișer Navoi (9 februarie).

- Susținerea și stimularea din partea statului a oamenilor de afaceri care participă cu inițiative individuale la crearea bibliotecilor publice, promovarea lecturii în rândul populației tinere.
- În cadrul inițiativei vor fi reparate integral bibliotecile publice din cartiere și din instituțiile de învățământ, vor fi dotate cu mobilier necesar, cărți noi și calculatoare conectate la internet.
- Se desfășoară un proiect pentru construcția unei librării model în fiecare oraș și centru raional și amenajarea pavilioanelor mobile în localitățile cu o populație mai densă. În anul 2018, au fost create în jur de 100 de librării. Actualmente în Uzbekistan sunt peste 300 de librării.
- În urma activităților desfășurate pe parcursul a doi ani, în mediul tinerilor, numărul cititorilor a crescut de trei ori. În sistemul de învățământ preuniversitar învață peste șase milioane de copii.

Un proiect în vogă este „Concursul anual al celui mai tânăr cititor”. Câștigătorul primește în dar un automobil de la președintele țării.

De curând, în centrul regiunii Sirdaria a fost construit și dat în exploatare un complex modern, „Bookcafe” („Укитувчи”), cu o capacitate de deservire a 40 de mii de cititori lunar.

Se face reconstrucția capitală a clădirilor centrelor de informare bibliotecară în regiunile Namangan, Andijan, Samarkand și Horezm. Se planifică reconstrucția tuturor bibliotecilor regionale. În raionul Bukinsk, regiunea Tașkent, Agenția de Presă și Informare din Uzbekistan construiește complexul Ecorarcul iluminării și spiritualității („Маънавият ва маърифат экопарки”), care va cuprinde un amfiteatru, o bibliotecă, terenuri de sport, terenuri pentru gimnastică, bookcafe, locuri pentru cyber sport, jocuri de calculator, trasee pentru jogging și ciclism, zone Wi-Fi, zona verde pentru odihnă, lectură și picnicuri.

Agenția de Presă și Informare din Uzbekistan, în cadrul Proiectului „Caravana cărții”, a donat instituțiilor de învățământ raionale și satești câte 5 000 de exemplare a peste 300 de titluri de cărți ai clasicilor literaturii uzebece și literaturii universale.

La târgul de carte „Lumea cărților 2018”, organizat în „Uzexpocentru”, au participat edituri cu 10 000 de exemplare a peste 1 500 de titluri de literatură artistică. Expoziția a adunat peste 3 000 de vizitatori, inclusiv tineri.

La inițiativa președintelui țării, a început editarea seriei „Perlele literaturii mondiale”, care va avea 100 de volume. Proiectul se află la etapa editării primului volum. De asemenea, au început pregătirile pentru editarea seriei în mai multe volume „Perlele literaturii naționale”.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova a acumulat, pe parcursul anilor, experiențe excepționale în domeniul promovării cărții. De remarcat în special:

- Cenaclul Literar „Miorița”, fondat în anii '70 ai secolului XX;
- Salonul Internațional de Carte, fondat în anul 1991, care, începând cu anul 2016, se extinde și apare într-o nouă formulă – Salonul Internațional de Carte Bookfest, Chișinău;
- Festivalul Național al Cărții și Lecturii, fondat în anul 2011;
- Zilele „Vasile Alecsandri–Mihai Eminescu”;
- Simpozionul Științific Internațional „Valori bibliofile”;
- Topul celor mai citite 10 cărți;
- Clubul Literar „Homo Aestheticus”.

Specialiștii Bibliotecii au fost și rămân într-o continuă căutare în vederea amplificării rezultatelor activităților pe acest segment și, începând cu 1 septembrie 2018, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, cu susținerea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării împreună cu întreg sistemul național de biblioteci, autoritățile publice centrale și locale, a lansat Programul Național *LecturaCentral*, care va da o nouă dimensiune activității de promovare a cărții și lecturii.

Programul Național *LecturaCentral* se va desfășura anual, pe parcursul lunii septembrie, în scopul optimizării interesului față de carte, promovării lecturii și a culturii lecturii. Ceea ce se dorește cu adevărat prin acest program este ca toată lumea să înțeleagă valoarea lecturii pentru educarea unor cetățeni de calitate.

Scopul Programului Național *LecturaCentral* este centrarea contribuțiilor familiei, mediului educațional, instituțiilor de cultură, structurilor infodocumentare, mediului social și economic, ale comunității, ale factorilor de resort, ale mass-mediei pe optimizarea interesului față de carte, promovarea lecturii, dezvoltarea culturii lecturii.

Este important că în acest scop sunt conjugate eforturile comune ale bibliotecilor cu cele ale instituțiilor de cercetare, de învățământ, ale editurilor, uniunilor de creație. Această activitate de proporții va avea de câștigat prin implicarea tuturor instituțiilor care au tangențe cu promovarea cărții și lecturii: Uniunea Oamenilor de Creație, Uniunea Editorilor, Uniunea Scriitorilor, Institutul de Filologie, Uniunea Compozitorilor, Uniunea Teatrală etc. Prin conjugarea eforturilor, Programul Național *LecturaCentral* va da o nouă dimensiune activității de promovare a cărții și lecturii.

Pe parcursul lunii septembrie, utilizatorii și non-utilizatorii bibliotecilor vor fi invitați la diverse evenimente cărțurărești, organizate pentru avantajarea cunoașterii, stimularea interesului pentru lectură, dezvoltarea abilității persoanei nu doar de a citi un număr mare de publicații, nu doar de a citi permanent, ci și – mai ales – de a înțelege, a învăța din text, de a formula idei critice și creative.

În acest sens, Biblioteca Națională a elaborat un model de agendă, urmând ca fiecare bibliotecă în parte să-și elaboreze agenda proprie.

Luna septembrie a fost selectată din considerente că începe cu Ziua Cunoștințelor, marcată la 1 septembrie, iar lectura a fost din toate timpurile o bază solidă pentru cunoaștere și dezvoltare. Această lună ne oferă o suită impresionantă de evenimente cărțurărești – motive de întâlniri pe marginea cărții și lecturii. De remarcat, în special, următoarele date:

- 1 septembrie – Ziua Cunoștințelor;
- 3 septembrie – omagiați Ion Druță, Mihai Cimpoi;
- 8 septembrie – Ziua Internațională a Alfabetizării (științei de carte);
- 8 septembrie – Ziua Mondială a Literaturii;
- 15 septembrie – Ziua Mondială pentru Democrație;

- 20 septembrie – Ziua Porților Deschise (inițiativă a Consiliului Europei; zi când toate muzeele se pot vizita fără taxe);
- 21 septembrie – Ziua Internațională a Păcii;
- 26 septembrie – Ziua Europeană a Limbilor Vorbite;
- 28 septembrie – Ziua Internațională a Accesului la Informații;
- 30 septembrie – Ziua Internațională a Traducătorului etc.

Programul Național *LecturaCentral* include atât Salonul Internațional de Carte Bookfest, Chișinău, cât și Topul celor mai citite 10 cărți ale anului, care înseamnă, în primul rând, carte și lectură.

Lectura însoțește omul la toate etapele devenirii și, dincolo de pasiune și plăcere, are un impact pozitiv imens asupra persoanei. Cuvântul scris este capabil, din punct de vedere medical, să ajute organismul atât emoțional, cât și fizic.

Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente. Este un motiv serios de a ne consolida eforturile și a pune umărul la această înălțătoare lucrare.

Referințe bibliografice:

1. ALHARBI, Majed Abdulkareem. Reading Strategies, Learning Styles and Reading Comprehension: A Correlation Study. [citat 20 iunie 2019]. Disponibil: <https://pdfs.semanticscholar.org/7a31/a8e16fd-7da684729bfc86a8ce610c45773b1.pdf>.
2. IDEI de promovare a lecturii. [23 iunie 2019]. Disponibil: <https://www.pinterest.com/wscalfaro/reading-promotion-ideas>.
3. LECTURACentral. În ajutorul activității de promovare a cărții și a lecturii, ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură: Platforma on/off line pentru bibliotecari. Chișinău: BNRM, 2017. 132 p. ISBN 978-9975-3096-6-0. [28 iunie 2019]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Publicatii-metodologice-Lectura-Central.pdf>.

4. KOWALCZYK, Piotr. Infografic de promovare a lecturii. [20 iunie 2019]. Disponibil: <https://ebookfriendly.com/infographics-promote-reading>.
5. MAXWELL, John. Mentorat prin cărți. [20 iunie 2019]. Disponibil: <https://johnmaxwellteam.ro/mentorare>.
6. ONCIU, Ioana Dana. Le mai citiți povești copiilor? [25 iunie 2019]. Disponibil: <https://www.literaturadeazi.ro/panoramic/le-mai-cititi-povesti-copiilor?fbclid=IwAR1rNXNwOCWS7xmetCS5F-X6vfUp8SeWG9ixiDTWr6jl5SbPUORKrqpfsfRY>.
7. PERRIN, Andrew. Nearly one-in-five Americans now listen to audiobooks. [20 iunie 2019]. Disponibil: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/03/08/nearly-one-in-five-americans-now-listen-to-audiobooks/?fbclid=IwAR0bXq6UNQNvBiwnliu-OXVqQ8bID0MD-5xuWFibnH0n5j1TZ2QU3FWYWDsY>.
8. TOPUL celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2017: Studiu descriptiv. Alcăt.: Margareta Cebotari, Natalia Ghimpu. Chișinău. BNRM. 2018. 60 p. ISBN 978-9975-3205-3-5. [28 iulie 2018]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/publicatii/Publicatii-sinteza-Topul-10-carti-2017.pdf>.
9. RICHARDSON, Nicole. Guided Reading Strategies for Reading Comprehension. [20 iunie 2019]. Disponibil: https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1019&context=education_ETD_masters.
10. VIGHI, Ioana. Ce se petrece în creierul tău când citești o carte bună. [21 iunie 2019]. Disponibil: https://hyperliteratura.ro/ce-se-petrece-in-creierul-tau-cand-citesti-o-carte-buna/?fbclid=IwAR0KJQgQuNyiNqO2SDmVVcnjHEOX-5uXM1zfVvS_oxtuWlxDWXm2wWJfcWo.

Cartea ca instrument de metamorfoză

Rezumat:

Victoria VASILICA

Necesitatea de cunoaștere, progresul au asigurat apariția cărții și tiparului. Autorul încearcă să identifice, în oglinda trecutului, evenimente care ar servi drept persuasivitate în procesul de promovare a cărții și lecturii. Importanța culturii lecturii este orientată către opinia publică și către minimalizarea analfabetismului funcțional, problemă apărută recent. O carte te trimite la alte cărți și, în acest fel, are loc formarea culturii noastre. Biblioteca este cea care poate invoca îndemnuri de a citi și de a păstra valorile umane prin lectură.

Cuvinte-cheie:

carte, tipar, bibliotecă, lectură, istorie, promovare, transformare.

În contextul unei culturi bazată pe tipografie, însăși percepția cărții era fără alternativă și, prin urmare, unilaterală inițial. Necesitatea de cunoaștere, progresul au asigurat apariția cărții și tiparului. Ne întrebăm: când cartea a avut nevoie prima dată de a fi promovată în societate și care erau tendințele de impulsivitate a lecturii?

Cartea devine un element atât de firesc al civilizației, prin răspândirea slujbelor religioase în mediul populației locale. Activitatea de promovare a lecturii, la începuturi, poate fi identificată în activitățile de alcătuire, traducere și copiere a cărților, în „Scriptoria”, fondată de Grigore Țamblac la Mănăstirea Neamț. Moldova, în sec. XIV–mijlocul sec. XVI, era considerată unul

dintre centrele culturii cărții pentru țările ortodoxe din Europa de Sud-Est. Simbolul acestei perioade este „Evangheliarul slavo-grecesc” (1429), executat în paralel în limbile slavonă și greacă de către Gavril Uric.

La mijlocul sec. XVI, are loc organizarea activității tipografice și în aceste condiții își desfășoară activitatea cărturarii Varlaam și Dosoftei. Numeroase însemnări arată că tipărițiile erau donate, fiind necesare serviciului divin și importante pentru a învăța carte. Atributul de carte de învățătură este subliniat în numeroase cazuri pentru „Cazania lui Varlaam”. În 1648, Toader Onaș cu soția, Ana Iștu, dăruiau tipăriția în satul Baica, știind că este „învățătură tuturor creștinilor și lumină a toate cărțile”. În anul 1701, negustorul Filip Scrob dăruia una în Gura Negrii din Munții Apuseni, considerând-o „plină de dulceață sufletească”, cerând preoților și dascălilor ca „pre dânsa cu dragoste să cetiți și să propovăduiți precum să cade, talantul cel luat să-l sporiți, sămânța cuvântului să înmulțiți duminica și la alte sfinte praznice, când va fi poporul strâns”, altminteri „ce folos este de grădina încuiată și fântâna pecetluită, că aceasta-i grădina cu flori sufletești”¹.

Dosoftei a observat nevoia cărților de a fi înțelese de întregul popor român, astfel încât multe titluri ale sale sunt însoțite de sintagma „de înțăles” („Psaltirea slavo-română”, „Molitvenicul”, „Liturgia”). Încă în 1673, când a tipărit „Psaltirea în versuri” la Uniev, Dosoftei mărturisea că a urmărit „să poată trage hirea omului către cetitul ei”.

În acest fel, se observă primele îndemnuri la lectură prin conștientizarea importanței cărții pentru că așa „cum e puterea oțelului în luptă, așa este puterea cuvântului în stat”², spunea Demetrios Phalereus.

O formă interesantă de promovare a cărții găsim la mitropolitul Veniamin Costachi, care spunea în prefața „Vieților sfinților” pe luna septembrie (mănăstirea Neamț, 1807): „Cărțile Lunilor prin sineș să se tipărească,

¹ CHIABURU, Elena. Carte și tipar în Țara Moldovei. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2010 pp. 254-255.

² BIBLIOTECARII renumiți din istoria culturii mondiale. Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2017. 44 p.: il. 1 disc optic (CD-ROM): sd., col.; în container, 15 x 15 cm. Cerințe de sistem: Windows 98/2000/XP, 64 Mb hard, Adobe Reader.

adecă tipărintd părinții o carte a unei Luni, să o vândă celor ce vor vrea să le cumpere, dând prețul pentru dânsa ca, cu acela, adecă cu banii aceia Luni să să poată tipări alta, și cu ai aceia alta, și așa până ce să vor sfârși toate ceale șase. Și acum, sfârșindu-să de tipărit Luna lui Septemvrie, primiți-o, prea iubiți cetitori și dați prețul deplin, ca să poată tipări și pre cealealte și le veți lua deplin, nu numai pre cealea șase de la dânsii, ci și pre cealealte care să tipăresc de noi”³. Era o metodă care a favorizat răspândirea cărții în Basarabia, pentru că lectură făceau românii mai mult în străinătate – fiii de boieri –, unde erau școli și biblioteci publice de anvergură, dar mai ales pace.

Alături de biserică apar primele școli, biblioteci, tipografii, edituri și, desigur, primele ediții periodice, care organizează o infrastructură ce promovează activ cartea și lectura. În monografia familiei Șaraga „Strădania a cinci generații”, scrisă de I. Massoff, găsim informații despre gradul de cultură al clasei boierești. Îndeosebi „femeile arătau mai multă aplecare spre lectură”⁴, nu puține dintre ele fiind la curent cu mișcarea literară din Apus. Se citeau mai mult cărți în limba franceză, iar pe următorul loc în acest clasament erau edițiile apărute în limba germană. Promovarea cărții și lecturii se făcea și în cadrul unor saloane literare, care erau organizate într-o atmosferă privată în casele boierilor. Un boier înșelat învinuia un tânăr „cetit”, prezent la astfel de întruniri, că a purtat lungi conversații literare cu nevasta lui, în urma cărora a avut loc adulterul.

La Gimnaziul de băieți din Chișinău funcționa și o bibliotecă. Către 1 ianuarie 1872, bibliotecă de bază număra 30 de titluri și 72 de volume, iar peste patru ani – deja 380 de titluri și 554 de volume, iar bibliotecă secundară – 211 titluri cu 376 de volume⁵.

Bibliotecă Liceului Regional din Chișinău a fost fondată din donațiile de carte făcute de moșierul Karastati în 1834 – 2633 de titluri de carte.⁶

³ GHEORGHITĂ, I. Un veac de la moartea lui Veniamin Costachi. Mănăstirea Neamț, 1946, pp. 113-114.

⁴ MASSOFF, I. Strădania a cinci generații: monografia familiei. București, 1941, pp. 74-75.

⁵ КИШИНЕВСКАЯ 2-я мужская гимназия. Краткий исторический очерк, p. 18.

⁶ НАККО, А. Бессарабская область в историческом, экономическом и статистическом отношении (рукопись). Кишинев, 1879, pp. 151-152.

Începând cu sfârșitul sec. XVIII–începutul sec. XIX, activitatea tipografică ia orientare laică (apar manuale, dicționare, calendare, literatură tradusă).

În perioada anilor 1905–1907, sunt editate abecedarele și manualele lui Gh. Codreanu și M. Ciachir, culegerea de povestiri de L.N. Tolstoi în traducere și „Poezii alese” de V. Alecsandri⁷.

Seismele politice au tulburat mersul bun al lucrurilor și, la fel ca și alte domenii, cultura cărții a fost constrânsă nefiresc. Au fost și avantaje care au venit în același timp cu schimbările timpului. În 1917 are loc Primul Congres al Învățătorilor Moldoveni din Basarabia, în urma căruia se conștientizează necesitatea creării bibliotecilor pedagogice, școlare și pentru popor și a editării manualelor.

Ca urmare a acestor necesități recunoscute și în vâltoarea evenimentelor democratice din anii 1917–1918, încep mai multe acțiuni prin care sunt colectate cărți.

Titlurile din ziarele timpului anunțau frecvent despre colectarea cărților românești: „Cărți pentru Basarabia”, „Dar de la frați”, „Cărți pentru biblioteci”, „Binefăcătorii Basarabiei”; despre primele chioșcuri, librării și biblioteci românești, îndrumând basarabenii la lectură: „Biblioteca învățătorului din Basarabia”, „Ispitiți comorile neamului: cetiți românește”.

Ziarul „Ardealul”, din 3 decembrie 1917, publică Strigarea Comitetului central al ostașilor basarabeni de pe frontul românesc către frații români. În urma acestei acțiuni au fost trimise la Chișinău peste 10 mii de publicații, acestea stând la baza primelor biblioteci românești.

Istoria a demonstrat nu o singură dată eficacitatea societăților patronate de figuri influente și nume sonore. În activitatea de colectare a cărților pentru Basarabia s-au implicat și diverse societăți civile. Impresionantă prin amploare și meticulozitate în organizare a fost donația Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor. Princesesa Alexandrina Gr. Cantacuzino ruga să se numească un bibliotecar dintre sfinții părinți, „care ar avea ca menire să

⁷ MADAN, Ion Constantin. Cartea Moldovei Sovietice. Chișinău: Cartea Moldovenească, [s.a.], pp. 8-9.

strângă în jurul bibliotecii pentru adăpare sufletească pe tot norodul slujitor de carte”⁸. Princesesa Olga Sturza a donat 25.000 de lei pentru procurarea cărților care ar propaga cultura românească în Basarabia. Președinta Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române (S.O.N.F.R.), Zoe Râmnicianu, a donat 12 mii de cărți, călăuzită de aspirația de a organiza biblioteci, crainici purtători de iubire și înfrățire.

Potrivit datelor recensământului din 1926, în Moldova știau carte numai 45% din numărul total al populației. În acest context, a fost lansată o campanie de lichidare a analfabetismului populației cu lozincă: „Jos neștiința de carte!”. Astfel, a avut loc facilitarea procesului de apariție editorială a seriei „Biblioteca pentru puțin cărturari”, care cuprindea scrieri artistice destinate cititorilor cu puțină știință de carte, și a abecedarului pentru vârstnici, „Lumina țăranului.”⁹

Până în anul 1933 a crescut considerabil rețeaua bibliotecilor: de la 11 (în anul 1924) până la 431 în anul de referință.

Pe lângă biblioteci și edituri, presa timpului avea un rol primordial în crearea imaginii pozitive a procesului de lectură și necesitatea de a citi în particular.

Într-o relatare a gazetei „Правда”, 1924, se publica un îndemn la carte: „Că tu știi, iubite frate,/Cine știe astăzi carte/Are parte și-nțelege/Viața-n-treagă ș-a ei lege”, autorul îndemnului fiind un corespondent sătesc, S.C. Tacșî. Peste 60 de procente din tot tirajul cărților scoase în Moldova în anii 1925–1926 constituiau manualele. Editura de Stat, Redacția Gazetei „Plugarul Roș”, Uniunea Scriitorilor Sovietici din Moldova au avut un rol determinant în promovarea cărții. La mijlocul anilor ’30 s-a anunțat un concurs pentru cel mai bun roman, cea mai bună piesă, povestire sau altă creație destinată copiilor. În acest fel a apărut seria de publicații „Biblioteca Școlară”.

⁸ VIERU-IȘAEV, Maria. Biblioteca Municipală din Chișinău, 1877-2002 Ch.: Colograf-Com, 2002, p. 45.

⁹ MADAN, Ion Constantin. Op. cit., pp. 12-16.

Gazeta „Plugarul Roș” a creat, în 1927, o pagină literară unde erau popularizate operele de debut și traduceri ale autorilor moldoveni, sprijinind astfel creativitatea și familiarizând publicul cititor din întreaga țară. Ulterior, această pagină s-a transformat în revista „Moldova literară” (1929)¹⁰. Ar mai fi multe de spus, dar oprim firul narativ cronologic aici.

Desigur că activitățile de promovare a cărții și lecturii au fost diverse și variate în diferite perioade de timp. Importanța culturii lecturii este orientată către opinia publică și către minimalizarea analfabetismului funcțional, problemă apărută recent. O carte te trimite la alte cărți și, în acest fel, are loc formarea culturii noastre.

O poveste tulburătoare și poetică, ce ne face să ne oprim în acest veac al luminii „paradiziace”, în accepție blagiană, pentru a medita la valorile umane, este descrisă în romanul lui Ray Bradbury, „Fahrenheit 451”. Romanul este o parabolă a unei societăți în care valorile ce le cunoaștem au fost răsturnate, în care statul interzice cititul și legiferează arderea cărților. Cetățenii acestei lumi distopice trăiesc într-o indiferență indusă de universul emisiunilor radio și televizate.

Biblioteca este cea care găzduiește, alături de personalități, valorile gândirii umane. Rândurile de rafturi imobile conțin nenumărate fațete ale lumii: lupta ireconciliabilă a ideilor, curiozitatea preocupării științifice, plăcerea frumosului, dobândirea de cunoștințe, divertisment etc.

De obicei, promovarea cărții și a lecturii de către biblioteci se face cu ajutorul proiectelor-programe în care sunt incluse diverse forme și metode. Creativitatea și fantezia bibliotecarului nu are limite și crește permanent, direct proporțional cu consternarea unora: „Dar mai există biblioteci?”, alături de eterna întrebare: „Mai citește lumea în ziua de astăzi?”

Viitorul nu poate fi prezis, dar poate fi creat, iar biblioteca este cea care poate invoca îndemnuri de a citi, de a depăși valurile mediocrității informaționale, de a păstra valorile umane prin lectură.

¹⁰ Ibidem, p. 25

Metode și tehnici de promovare a lecturii

Tehnologiile informaționale utilizate în promovarea cărții și lecturii – imbold în formarea cititorului creativ

Ecaterina DMITRIC

Rezumat:

Articolul abordează lectura din perspectiva evoluției tehnologiilor informaționale și diversificarea metodelor de lectură în era digitală. Se pune accentul pe lectură în dezvoltarea creativității personalității, dar și pe oportunitățile oferite de tehnologiile informaționale prin care se promovează cartea și lectura. Un alt aspect abordat se evidențiază prin rolul bibliotecilor în promovarea cărții și lecturii, dezvoltarea comunităților deschise spre colaborare și implicare, prin oferirea serviciilor inovatoare bazate pe tehnologii, carte și lectură.

Cuvinte-cheie:

lectură, carte, tehnologii informaționale, creativitate.

Lectura este un proces intelectual care oferă acces la cunoaștere, dezvoltare, formare permanentă și asigură o destindere benefică pentru suflet.

Prin aspectele cognitive, educative și formative lectura devine un mecanism esențial care pune în mișcare creativitatea gândirii, dar și alte aspecte

importante de dezvoltare. Termenul „creativitate” înseamnă folosirea imaginației pentru descoperirea ideilor inovatoare sau găsirea unor căi noi de abordare a problemelor vechi [1, p. 215]. Este un termen actual și specificul acestei abordări se întâlnește în toate sferile de activitate. În toate organizațiile performante unul dintre criteriile de selecție a personalului îi revine creativității, deoarece sunt necesare persoane cu viziuni creative, care vor contribui la transformarea organizației.

Creativitatea desemnează capacitatea de a realiza creații inovatoare (originale, ingenioase), dar și adecvate (utile, adaptate în funcție de cerințele sarcinii). Creativitatea are o sferă de cuprindere largă, semnificativă, atât la nivel individual, cât și social, ce vizează o multitudine de domenii de activitate. La nivel individual, de exemplu, creativitatea este utilă în rezolvarea problemelor întâmpinate de un individ în viața sa profesională sau cotidiană. La nivel social, creativitatea poate genera descoperiri științifice, noi curente artistice, invenții și programe sociale inovatoare [4, p. 13].

Dacă ne dorim un public creativ, cult și educat, necesitatea promovării cărții și lecturii prin toate mijloacele posibile trebuie să devină o prioritate pentru biblioteci. E adevărat că tehnologiile informaționale ocupă tot mai mult spațiu în viața omului și vor exista algoritmi informatici care vor face lucrul în locul oamenilor, însă creativitatea umană nu poate fi înlocuită de computere. Y.N. Harari menționează că „unii oameni vor rămâne indispensabili și indescifrabili, dar vor constitui o elită restrânsă și privilegiată de oameni upgradați. Acești supraoameni se vor bucura de abilități nemaiauzite și de o creativitate fără precedent, care le vor permite să ia în continuare multe dintre cele mai importante decizii din lume” [2, p. 303]. Din cele expuse putem constata că elita umanității va constitui omul informat care va deține o cultură a lecturii bazată pe o cunoaștere aprofundată.

Neurochirurgul Ben Carson (SUA) afirmă: „Cititul ne îndeamnă să folosim imaginația și ne face mult mai creativi” [1, p. 215]. Dumnealui consideră că programele educative de la TV nu stimulează cu adevărat intelectul, ci lectura activează și antrenează mintea și că „indiferența de a ne folosi creativ puterile intelectuale ne va costa foarte mult pe termen lung”

[1, p. 216]. Este un adept al susținerii cunoașterii prin lectură și este convins că putem ajunge departe în această lume prin lectură. „Mi-ar plăcea să văd persoane cu autoritate și cu realizări importante proclamând: «Citește! Citește! Citește!»». Mi-ar plăcea ca personalități recunoscute să-și exprime grija, apucându-i pe alții de mână și strigând: «Aici este lada de zestre a omenirii – biblioteca publică sau o librărie»” [1, p. 217], este afirmația lui Ben Carson, care prin lectură a excelat, devenind dintr-un copil de ghetou cel mai celebru specialist în neurochirurgie infantilă.

Pentru ca omul contemporan să declanșeze o revoluție a creativității, să fie nu doar un rutinier homo faber, ci să devină un autentic homo ingenuus, este necesar să se investească în capacitățile lui, pe care Ken Robinson le enumeră astfel: creativitate, comunicare, colaborare, gândire critică. Astfel, revoluția începe cu unitățile de învățământ, care trebuie să considere dezvoltarea creativității și profesionalizarea un domeniu strategic, să se deschidă la inițiative comune cu instituții de cultură, cu organizații filantropice, cu diverse antreprize și chiar cu firme de afaceri [5]. Bibliotecile sunt implicate în diverse proiecte, colaborează și inițiază parteneriate, aliniindu-se la cerințele timpului. Din perspectiva formării persoanelor creative, lectura este un fundament de bază și bibliotecile dezvoltă programe privind promovarea lecturii în care sunt implicați utilizatorii bibliotecii. În opinia unor experți, citirea literaturii artistice contribuie la dezvoltarea creativității personalității. Însă, din prima și începutul celei de-a doua decade a secolului XXI, se constată o perioadă de schimbare semnificativă a modului de lectură la tineri. Astăzi, se observă că nu numai parametrii cantitativi ai lecturii se schimbă, ci și tipul activității de lectură, care trece treptat la cea electronică.

Se cunoaște că internetul este o nouă platformă de comunicare, datorită tehnologiilor inovatoare care evoluează în fiecare zi și, odată cu ele, apare o nouă cultură. Prin urmare, acestea creează un nou mediu pentru lectură și nu reprezintă o amenințare, ci o posibilitate de a promova mai intens și flexibil lectura. Dacă lectura anterioară era asociată cu citirea unei cărți cu voce tare sau de sine stătător, cu un stilou în mână și notițe pe hârtie, acum o tabletă

sau o carte electronică devin atribute ale lecturii. S-a schimbat și motivația pentru lectură. Citirea diferitor tipuri de literatură pentru creșterea nivelului cultural și îmbogățirea cunoștințelor acum este înlocuită de lectura practică, legată de căutarea și asimilarea rapidă a informațiilor.

Lectura unei persoane moderne este concentrată în principal pe navigarea site-urilor web și cataloagelor electronice ale bibliotecilor, căutarea informațiilor rapide pe internet și citirea electronică.

Afirmațiile mai multor experți precum că astăzi se citește mai puțin sunt evidente în multe cercetări despre lectură, însă și afirmația că omul modern citește mai mult se adevărește prin faptul că omul modern cel puțin recunoaște textul tipărit cu mult mai mult decât în alte perioade ale istoriei [7, p. 8]. Necesitățile de lectură sunt diverse, pornind de la activitatea profesională, studiu etc. până la activități de zi cu zi, cum ar fi lectura înainte de somn, rețetele de bucate, cumpărături online, informare asupra unei călătorii, modul sănătos de viață, ritualuri religioase, educația copiilor, pasiuni precum pescuitul, grădinăritul, putem adăuga aici și sport, relații de cuplu etc. Informații despre aceste preocupări elementare sunt disponibile în formatul online și accesibile utilizatorilor de internet.

În cartea „Istoria lecturii”, Alberto Manguel descrie procesul lecturii ca act de descifrare și interpretare de semne, menționând: „Astronomul care citește o hartă a stelelor ce nu mai există de multă vreme; arhitectul japonez care citește terenul pe care urmează să se construiască o casă, astfel încât s-o ferească de forțele rele; zoologul care citește urmele animalelor în pădure; jucătorul de cărți care citește gesturile partenerului, înainte de a pune pe masă cartea câștigătoare; dansatorul care citește însemnările coreografului și publicul care citește mișcările dansatorului pe scenă; țesătorul care citește desenul complicat al unui covor pe cale să fie țesut; cântărețul la orgă care citește diferite niveluri simultane ale muzicii orchestrate pe știme; părintele care citește pe fața copilului semnele bucuriei, fricii sau uimirii; ghicitorul chinez care citește formele ancestrale pe carapacea unei broaște-țestoase; îndrăgostitul care citește noaptea trupul iubitei sale pe sub cearșafuri; psihiatrul care-i ajută pe pacienți să-și citească visele confuze; pescarul din

Hawaii care citește curenții oceanici prin simpla scufundare a mâinii în apă; țăranul care citește vremea pe cer – toți împărtășesc cu cititorii de cărți abilitatea de a descifra și interpreta semne” [3, pp. 17-18]. Acest aspect scoate în evidență că cititul este bazat pe diverse forme și că persoanele citesc în raport cu necesitățile și preocupările lor. Prin urmare, putem trage concluzia că astăzi a devenit mai accesibilă informația datorită tehnologiilor și toate sferile de activitate au tangențe cu tehnologiile informaționale reprezentate prin diverse forme de date numerice, texte, imagini, fișiere grafice, fișiere audio și fișiere video.

Menționând cele de mai sus, putem clasifica lectura omului modern în lectură obișnuită și lectură de calitate. În acest context, lectura obișnuită se bazează pe informare, pe rezolvarea unei probleme de moment (rețete culinare, diverse oferte în vânzare, reclame etc.), iar lectura de calitate, care se bazează pe citirea aprofundată, contribuie la formarea personalității, creșterea intelectuală și dezvoltarea creativității. În acest sens, se constată că lectura tipărită și lectura electronică nu se opun, ci se completează reciproc și nu poate fi neglijată nici una, nici alta.

În anii '60, culturologul L.I. Belyaeva a identificat șapte motive principale de lectură, care în opinia unor experți sunt optimale pentru toate timpurile, astfel menționăm: citirea ca activitate specifică, cunoașterea de sine și autoeducarea, accesul la cunoaștere, înțelegerea vieții, cunoașterea oamenilor, căutarea unui ideal, distragerea de la problemele vieții [6, p. 9].

Potrivit unui studiu în vederea formării a cinci grupuri sociale de utilizatori, care sunt influențate de era digitală și ale căror metode de informare din cadrul bibliotecii sunt diferite, se constată următoarele [9, p. 65]:

1. „Copiii lui Gutenberg” sunt susținătorii valorilor tradiționale ale culturii cărților;
2. „Copiii lui Dirac” sunt adepții dispozitivelor de citire a cărților (e-reader, cărți audio etc.);
3. „Copiii lui Holmes” – ambasadorii valorilor tehnocratice;
4. „Copiii lui McLuhan” – persoane care preferă comunicarea audiovizuală;

5. „Copiii lui Machiavelli” fac parte din categoria comercianților, agenților de publicitate etc., care utilizează instrumentele de comunicare pentru atingerea scopurilor manipulative.

Aceste grupuri s-au format datorită diversificării și evoluției tehnologiilor informaționale, odată cu apariția cărții electronice și a celei audio, a colecțiilor digitale, a comunităților de interese cu preocupări profesionale și personale.

Odată cu dezvoltarea webului semantic, care este bazat pe crearea de conținut, colaborare între utilizatori, comunități create pe diferite interese, se regăsesc și aspecte ce țin de promovarea cărții și lecturii: de la simple grupuri publice pe Facebook până la diverse bloguri prin care se promovează cartea și lectura, dar și site-uri profesionale care oferă opțiuni pentru satisfacerea necesităților de lectură ale utilizatorilor. Comunitățile de acest gen oferă diverse posibilități creative de promovare a cărții și lecturii. În acest sens, utilizatorii recomandă cărți și au un feedback de la alți utilizatori, au posibilitatea de a scrie recenzii, de a promova propriile opere literare. Pentru a participa în comunitățile respective, utilizatorii sunt motivați de următoarele aspecte:

- interes/comunicare (întâlnire cu persoane interesate de lectură, relații noi);
- dezvoltare personală (oportunitatea și chiar nevoia de a reflecta, gândi, analiza textul citit, raportat la propria persoană);
- reflecție (utilizatorul realizează că o viziune asupra unui lucru poate fi percepută diferit).

În Republica Moldova există diverse platforme de promovare a cărții și lecturii create de bibliotecari, editori, diverse persoane competente în recomandarea cărților, utilizatori care sunt pasionați în mod deosebit de lectură. Astfel, menționăm câteva:

- **www.eucitesc.md**
- **Grupuri pe Facebook:**

- **Citesc, deci trăiesc** – https://www.facebook.com/pg/bovieta.blogspot.md/about/?ref=page_internal
- **Ce carte citești?** – <https://www.facebook.com/groups/133695593455323/about/>
- **nicio_zi_fără_lectură** – <https://www.facebook.com/groups/318649202244287/>
- **In Love with Books** – https://www.facebook.com/pg/BookInspirations/about/?ref=page_internal
- **LecturaCentral** – grup public gestionat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova în colaborare cu sistemul național de biblioteci, prin care sunt promovate activitățile și serviciile de bibliotecă privind promovarea cărții și lecturii: <https://www.facebook.com/groups/205286133498142/>.

Există mai multe dispozitive pentru citirea cărților electronice, în general portabile: calculatoarele personale, tablete, smartphone-uri sau dispozitive special construite pentru cititul cărților, numite e-reader sau e-book reader. Se cunosc următoarele e-readere: Onyx Book Aurora, Kindle Fire HD, Sony, Ipad 2, Ipad mini, Pocketbook. Există diverse formate ale cărților electronice (pdf, e-pub etc.) și site-uri de unde se pot descărca gratuit cărți electronice, dar și cu plată. Librăria online Bestseller.md oferă accesul gratuit la unele cărți electronice la adresa: <https://www.bestseller.md/ebooks.html?cat=315>. Dispozitivele de citire a cărților electronice au unele avantaje, dar și dezavantaje, însă le putem încadra în categoria lecturii aprofundate, deoarece reprezintă cartea sub altă formă și nu poartă utilizatorul de pe un site pe altul, ceea ce produce o lectură fragmentată.

Un fenomen remarcabil în promovarea cărții și lecturii reprezintă Book Trailerurile, disponibile pe platforma YouTube. Acestea conțin recenzii și rezumate ale cărților în format video. O astfel de prezentare este Book Trailerul cărții lui Vitali Cipileaga „De vorbă cu Emma” (https://www.youtube.com/watch?time_continue=58&v=Iw1qV9Hwcx4).

Prezentările de cărți în era digitală mai pot fi reflectate prin BookTube și expozițiile virtuale. BookTube este o formă de prezentare a cărților specifice comunității YouTube, care se concentrează pe subiectul cărților. Pot fi abordate toate genurile de literatură – clasică, ficțiune, literatură pentru copii, benzi desenate, beletristică și non-ficțiune. Expozițiile virtuale pot fi expuse în diverse formate grafice, textuale, audio și vizuale. Există diverse platforme online, testate și aplicate de bibliotecari. Acestea îi oferă posibilitatea bibliotecarului să se manifeste creativ, având la dispoziție produse informaționale atractive și utile cititorului creativ.

Au devenit foarte populare unele metode preluate din străinătate de promovare a cărții și lecturii prin utilizarea tehnologiilor informaționale, cum ar fi fundraising – atragerea resurselor; storytelling – crearea/povestirea poveștilor; coworking – activitate în comun; tutoring-coaching – consultație individuală. Aceste metode ajută bibliotecarul să creeze diverse servicii axate pe carte și lectură. O altă metodă caracteristică pentru lectura electronică, recomandată de pedagogi cu efecte de instruire combinată, este blended-learning.

Bibliotecile din Republica Moldova sunt orientate spre diversificarea serviciilor privind promovarea cărții și lecturii cu utilizarea tehnologiilor informaționale:

- dezvoltarea și utilizarea colecțiilor electronice;
- digitalizarea documentelor;
- utilizarea e-readerilor;
- promovarea aplicațiilor de citire a cărților pe smartphone-uri, tablete și alte dispozitive;
- participarea bibliotecarilor în diverse grupuri de lectură pe rețele sociale;
- organizarea expozițiilor de carte în formatul online;
- diversificarea serviciilor privind promovarea cărții și lecturii.

Omul viitorului sau omul upgradat, după cum afirmă Y.H. Harari, va fi cel creativ. Mai mult ca atât, upgrade-ul se face prin stimularea creierului. Multe cercetări au demonstrat că lectura stimulează creierul și prelungește viața, iar alegerea de a citi ne aparține.

Referințe bibliografice

1. CARSON, Ben. Gândește cutezător. București, 1999, pp. 210-222. ISBN 973-98905-6-3.
2. HARARI, Yuval Hoah. Homo deus. Scurtă istorie a viitorului. Iași: Polirom, 2018. 392 p. ISBN 978-973-46-7199-1.
3. MANGUEL, Alberto. Istoria lecturii. București, 2011. 412 p. ISBN 978-606-579-132-9.
4. Manual de creativitate. Iași: Polirom, 2005. 292 p. ISBN 973-681-808-X.
5. MATEI, Corina. Creativitatea în secolul accelerației [online]. [citat 28.07.2019]. Disponibil: <https://semneletimpului.ro/religie/etica-si-morala/creativitatea-in-secolul-acceleratiei.html>.
6. МАРКОВА, Т. Б. Чтение как составная образа жизни: бумажная книга и/или электронный текст. В: Библиосфера. 2013, № 4, pp. 7-15. ISSN 1815-3186.
7. МЕЛЕНТЬЕВА, Ю. П. Чтение в культуре повседневности. Обыденное чтение как распространенная современная модификация чтения. Постановка проблемы. В: Библиосфера. 2014, № 3, pp. 7-10. ISSN 1815-3186.
8. СМЕТАННИКОВА, Н. Н. Чтение, грамотность, читательская компетентность: стратегия развития. В: Библиоковедение. 2017, № 1, pp. 41-47. ISSN 0869-608X.
9. СОКОЛОВ, А. В. Чтение как момент истины. В: Библиоковедение. 2015, № 8, pp. 63-66. ISSN 0869-608X.

Lansările de carte. Dovadă sau feedback

Gheorghe ERIZANU

Rezumat:

Articolul prezintă un șir de recomandări pentru buna organizare a unei lansări de carte. Vera Osoianu descrie un astfel de eveniment în raport cu recomandările făcute de Gheorghe Erizanu.

Cuvinte-cheie:

lansare de carte, autor, eveniment, bibliotecari, librărie.

Vera OSOIANU

Se fac fără scaune. Din respect față de cuvinte. Ca vorbitorii să simtă în picioare fiecare cuvânt.

Fără prezidium. Din respect față de ascultători. Și ca un elementar spațiu democratic.

Cu program clar. Cine și cât timp va vorbi. Despre carte și autor. Fără incursiuni lirice în propria biografie.

Cu sesiune de autografe. O carte semnată de autor are o valoare suplimentară față de prețul de pe copertă. Și nu poate fi furată din biblioteca personală.

Lansările se fac în librării. Cartea este un produs care se cumpără. Cumpărând o carte investești în autor și în altă carte.

O lansare nu poate dura mai mult de o oră și treizeci de minute. O nuntă italiană durează patru ore.

Nimeni nu înregimentează oameni ca să vină la lansări de carte. Vine cine vrea, rămâne cine poate.

Lansările se fac fără resurse administrative.

Lansările se fac cu scriitori buni, cărți bune și public bun.

La 24 aprilie 2019, la Librăria din Centru a avut loc lansarea celei de-a II-a ediții a romanului „Woldemar”, autor Oleg Serebrian, un volum zguduitor despre singurătate și prietenie nerealizată. Cu minute bune înainte de lansare, autorul era deja în librărie și discuta cu persoanele care au ajuns mai devreme de ora preconizată – 18.15. Cei care procurau cărțile dlui Serebrian ocupau discret rând pentru a primi autograful autorului, deși era anunțată o sesiune de autografe și la finalul evenimentului. Între timp, cei veniți făceau cunoștință cu cărțile expuse în vânzare.

De ce o lansare sau prezentare de carte? Vorbitorii invitați să prezinte lucrarea, ca regulă, cu o pregătire serioasă în domeniu, pătrund mai adânc în gândurile autorului și respectiv prind sensurile de după cuvinte. Personal, m-am ales cu răspunsuri la mai multe întrebări, care apar, în special, când este vorba de o lucrare cu tentă psihologică. Vorbitorii, în cazul nostru Nina Corcinschi, Maria Șleahțișchi și Vitalie Ciobanu, au dezghiecat cartea cum nu se putea mai bine. Interpretarea acțiunii romanului bună! pentru cei care au citit cartea cu anticipație, dar mai ales pentru cei care urmează să o citească.

Moderatorul, Emilian Galaicu-Păun, a întregit valoarea evenimentului prin cunoașterea operei lansate, dar și a creației autorului de ansamblu.

Autoinvitatul la cuvânt, domnul Vasile Botnaru, a întregit portretul autorului pentru ca evenimentul să atingă perfectul absolut.

Citiți cartea! Nu veți regreta, a fost mesajul vorbitorilor. Cei care deja au citit-o, la sigur nu au regretat lectura și nici prezența la lansare. Un eveniment la patru ace!

Activitatea de recomandare a unei cărți este una cunoscută în lumea bibliotecară. Însă una e atunci când un bibliotecar o face bazându-se pe cunoștințe proprii și cu totul alta când are mandatul unor notorietăți în domeniul literar. Înainte de a face o recomandare pentru cititor, bibliotecarul trebuie să știe ce s-a scris despre lucrarea în cauză și cum a fost apreciată.

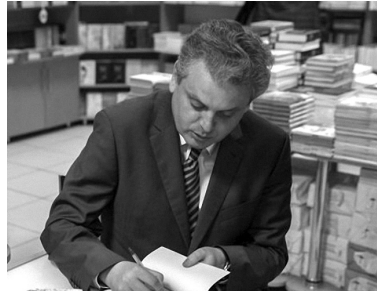
Când un doctor în filologie, cunoscător al procesului literar, dna Nina Corcinschi, susține că „Woldemar” este un roman „cu o estetică foarte personalizată, este un generos transfer de sensibilitate și individualitate strâns și intim legată de ființa autorului. Este un roman bine vertebrat narativ, un roman viu, un roman copleșitor pentru că este un roman al stărilor limită. Woldemar este un tânăr de succes pentru care s-ar părea că se deschide toată viața înainte, dar tocmai atunci apare starea de rupere a eului cu lumea, acesta decidând să se salveze prin incursiunea în copilăria lui”, poți trece pe alături? Nu! Este deja un bilet de intrare în lumea romanului. O asemenea apreciere poate convinge pe oricine.

Dar dacă mai alăturăm gândului și aprecierea jurnalistului Vasile Botnaru? „Oleg Serebrian lucrează într-o materie pe care noi trebuie să o recuperăm mai ales pentru generația care s-a născut mai încoace. Oleg Serebrian ne îndeamnă să ne ducem încolo de unde ne-am luat marea bogăție pe care nu întotdeauna știm să o valorificăm, mai ales că trebuie să o și lăsăm moștenire. Mie îmi place că titlurile evidențiate sunt un reper de referință a ceea ce suntem noi.” Un alt imbold de a pune mâna pe carte.

După părerea mea, aceasta a fost lansarea perfectă. Organizatorii au ținut într-un tot cont de recomandările dlui Erizanu din Lansările de carte:

- *Din respect față de cuvinte și pentru ca vorbitorii să simtă în picioare fiecare cuvânt, lansarea a avut loc fără scaune. Adevărul este că au fost totuși câteva scaune pentru cei mai obosiți, dar excepția întărește regula.*

- *Din respect față de ascultători și ca un elementar spațiu democratic, lansarea a avut loc fără prezidium.* Nici măcar autorul nu a stat în centrul centrului.
- *Evenimentul a avut un program clar. Era cunoscut cine și cât timp va vorbi. Mesajul a fost despre carte și autor, fără incursiuni lirice în propria biografie.* A fost și un autoinclus în lista vorbitorilor, dar cu un mesaj de toată lauda despre Măria Sa, autorul cărții, care nu putea să lipsească.
- *Sesiunea de autografe...* au fost de fapt două – până la începerea evenimentului și după ora de final. Adevărat că o carte semnată de autor are o valoare suplimentară față de prețul de pe copertă, dă cărții personalitate. Este motiv de mândrie pentru deținătorul volumului. Dacă poate sau nu poate fi furată din biblioteca personală? Încapă loc pentru discuții. Exemple, argumente și supărări au fost și încă vor fi. Că o poți găsi mai ușor, nici nu se pune în discuție.
- *Lansările se fac în librării. Cartea este un produs care se cumpără. Cumpărând o carte investești în autor și în altă carte.* De acord cu dl Erizanu în totalitate. Dar cu mențiunea că mai sunt și multe alte locuri unde se poate organiza o lansare sau prezentare de carte. Și bibliotecile sunt printre acestea! La formulă se mai poate lucra.
- *O lansare nu poate dura mai mult de o oră și treizeci de minute. O nuntă italiană durează patru ore.* Lansarea cu pricina a ținut exact o oră. Sesiunea de autografe de după lansare a durat mai mult. Dar a meritat.
- *Nimeni nu înregimentează oameni ca să vină la lansări de carte. Vine cine vrea, rămâne cine poate.* Nici urmă de înregimentare în cazul nostru concret. Participanții – nume cunoscute din diverse sfere de activitate, formatori de opinie, diplomați, ziariști, oameni de cultură nu vin la asemenea evenimente decât din mare interes.

- *Lansările se fac fără resurse administrative.* Și în cazul bibliotecilor, lansările și prezentările de carte se fac în limita bugetelor disponibile, din dragoste pentru carte și respect pentru autori.
- *Lansările se fac cu scriitori buni, cărți bune și public bun.* Lansarea cărții dlui Oleg Serebrian a întrunit toate aceste criterii și poate chiar mai mult. Atâtea fețe cunoscute vieții publice sub umbrela unei librării, lucru mai rar întâlnit.

A fost o lansare cum și-o dorește, la sigur, orice autor.

Participant la lansare, ca simplu spectator, îndrumătorul nostru în ale lansărilor de carte, directorul Lanțului de Librării și al Editurii „Cartier”, dl Gheorghe Erizanu, părea mulțumit! Poate chiar fericit!

Lansarea cărții „Vișinul baronului Münchhausen” de Valeriu Turea

Întâmpinarea poetului (*creatorului, scriitorului, autorului...*)

Julian FILIP

Rezumat:

Articolul prezintă un interes deosebit dat fiind subiectul abordat: organizarea și logistica evenimentului cărturăresc. Descrierea compactă a pașilor făcuți – de la idee până la realizarea evenimentului – conferă articolului un caracter de ghid-călăuză. Recomandările și gândurile autorului sunt orientate pentru îmbunătățirea și augmentarea impactului evenimentelor cu participarea Poetului...

Cuvinte-cheie:

eveniment cărturăresc, implicarea scriitorului, comunicare.

E o realitate – venirea scriitorului la grădiniță, la școală, la universitate, la teatru, la primărie, la guvern, în parlament nu se confundă cu nimic *altceva*. E diferită rezonanța și curiozitatea în toate adresele citate, dar – în toate cazurile – scriitorul generează o stare de spirit neordinară.

Putem dezghioaca această netrecătoare stare de spirit provocată chiar de numai vestirea venirii scriitorului, dar... propun să ne mișcăm mai econom spre scopul acestui proiect: Cum să reușim ocrotirea **mitului creatorului** și

valorificarea tensiunii **așteptării scriitorului** (așteptarea **comunicării** cu **el!**)?

Să nu despletim în zece întrebarea, să nu complicăm vectorul unic al complicității noastre, dragi colegi, părinți, educatori, învățători, bibliotecari, editori, miniștri! Avem un reper sigur – magnetismul comunicării cu scriitorul, impuls suplimentar benefic *pro lectură*, în afara celorlalte formule de promovare a lecturii, inițiate de școală (la lecții), de biblioteci, instituții de cultură, emisiuni radio și televizate, de rețelele de socializare (bloggeri cărturari, schimb de impresii de lectură, competiții și promovări de noi autori)...

Sunt norocos să fiu provocat să lansez proiecte și programe pentru copii cărturari cu implicarea scriitorilor, actorilor, bibliotecarilor, pedagogilor, părinților... Adică: pot comunica neforțat și neformal cu copiii, pot fi în pielea lor, pot înțelege scriitorul în fața auditoriului de copii, pot înțelege părinții disperați că nu mai au argumente și nici răspunsuri, și nici motivații pentru copilul propriu, care-n fiecare dimineață, în loc de binețe, îi întrebă de fiecare dată: *Chiar de ce m-ați adus pe lumea aceasta?*

Sunt privilegiat să vă fiu coleg. Cred că mai adeseori sunt pedagog și bibliotecar, apoi celelalte. În dimensiunea creației, sunt un cobai expus experiențelor de tot felul, cu care – apoi – vin unde-s **chemat/așteptat**. Să se rețină categoria dihotomică **chemat/așteptat**, la care o să ne oprim la momentul când o să avem nevoie.

Avem ilustrații multiple de înțelegere aplicată, de fructificare a acestei curiozități de către **unii** dintre noi – întâlniri reușite, întâlniri de diferite formule și diferite **motivații**. Chiar numai arătarea acestor întâlniri reușite ar mișca înțelegerile mai concrete ale motivului.

Ce avem, ce au alții și ce e bine de știut că ne-ar trebui să avem?...

Nu toate culturile/civilizațiile au practica întâlnirilor cu scriitorii **vii**. Noi o avem. Ceea ce am avut în anii de pomină (pe care-i tot gătuim în paranteze unificatoare – că au fost de-un fel: *gri*) e păcat că le-am pierdut: săptămânile literaturii pentru copii, zilele poeziei (în fiecare an – prin alte

raioane, culminația fiind pe Aleea Clasicilor), întâlnirile pe linia biroului de propagandă a literaturii (Uniunea Scriitorilor), pe linia Asociației Prietenilor Cărții (sindicatele)... Nu am avut și nu avem ceea ce s-a înțeles în Suedia că e bine – o Academie a Literaturii pentru Copii și implicarea scriitorilor (care figurează în manuale) chiar în procesul de învățământ – cu o remunerare onorabilă, care le permite să creeze mai relaxat... Iar în Norvegia orice carte bună beneficiază de un tiraj suplimentar de 1000 de exemplare, distribuite în biblioteci.

Concursul anual al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării întru susținerea selectivă a unor cărți, prin achiziționarea unei părți de tiraj (300–400 de exemplare), care se distribuie în biblioteci, e înrudit cu rațiunea norvegiană, iar o parte din proiectele susținute financiar de același minister încearcă reanimarea practicilor de promovare a cărții în mediul rural (unde pierderea librăriilor în condițiile relațiilor de piață a dăunat cel mai mult). Între aceste proiecte figurează deja longevivele *Saloane Internaționale de Carte pentru Copii și Tineret* (ediția a XXVII-a?), Concursul *La izvoarele înțelepciunii*, *Bookfest*, *LecturaCentral*, Festivalul *Zilele ION CREANGĂ*, proiecte care implică scriitori, bibliotecari, editori, pedagogi, savanți, cititori, cumpărători...

N-am pierdut totul din ceea ce funcționa bine. Practica întâlnirii scriitorilor s-a interferat în ultimii ani cu limbajul modern managerial în domeniul cărțurăresc – proiectele – și sunt deja de paradigmă conlucrarea bibliotecilor mai importante cu scriitorii, pedagogii, administrațiile locale întru realizarea acestor proiecte, care constituie o motivare atractivă, la scenă deschisă în relația cu cartea.

Memento: din aceste adrese importante (MECC, IȘE, bibliotecile lide-re...) se lansează stimulenți pentru creativitate, proiecte strategice și modele de conlucrare scriitori–editori–bibliotecari–pedagogi–administratori...

Ceea ce mi se pare mie că ar trebui să-mi iasă din această tentativă ar fi o fixare a pașilor inerenți dacă intenționăm un eveniment cu rezonanță și incontestabilă eficiență.

Alegerea/implicarea scriitorului chemat/așteptat...

Nu era obligatoriu să înțeleg unele lucruri prea devreme, dar cea mai importantă și mai necruțătoare lecție în domeniu mi-a oferit-o Grigore Vieru. Poetul era deja celebru. După apariția volumului *Numele tău*, cu prefața binecuvântătoare a lui Ion Druță, era invitat în toate localitățile, în toate școlile... Evident, eu eram pe unde eram cu vârsta mea (și cu... opera)... Și aflui că mă caută Grigore Vieru – prin unul, prin altul... Mă caută Vieru!... Mă găsește și-mi expune situația: era așteptat la școala nr. 1 din Cimișlia, iar el are o problemă de familie, care nu-i permite plecarea din Chișinău... Poetul îmi spune problema (m-a convins – realmente problemă). Și mă roagă să-l înlocuiesc... Eu înțeleg problema, dar îi spun că *Vieru nu poate fi înlocuit* și că va fi traumată o școală: *copiii îl așteaptă pe Vieru!* Mă convinge Vieru, mă asigură că o să telefoneze și că o să fiu așteptat, iar eu... să urc în mașina trimisă din Cimișlia și să plec... Vieru nu a mai răzbătut cu telefonul – ori că problema de familie îi era mai importantă, ori că telefoanele în epocă nu erau cele de azi... Tot drumul mi-a fost greu pe sufletul meu de poet tânăr, iar când am văzut toată școala ieșită în ogradă și directorul ieșind pe poartă să deschidă ușa mașinii, din care să iasă Grigore Vieru, iar Vieru de unde să iasă?... Atunci m-am jurat să nu ajung nicăieri *nechemat/neașteptat*.

Care ar fi motivația căutată de oricine se ambiționează să realizeze un eveniment din întâlnirea cu un scriitor?

Cred că cea mai agreabilă primă scânteie ar fi *alegerea scriitorului* – de ce ar fi chemat/invitat anume scriitorul respectiv? Ori cartea nouă a autorului ales e vorbită insistent de mai multă lume (iar câțiva elevi și trei pedagogi chiar au citit-o), ori pretextul calendaristic determină răsfoirea totalizatoare a operei aniversatului, ori că e scriitorul din satul vecin... E camertonul eventualului eveniment: inviți un scriitor neordinar.

Declanșatorul evenimentului și alegerea POETULUI chemat/așteptat...

În mod ideal, bine ar fi ca declanșatorul cvasidictatorial al creativității și inventicii pe segmentul *promovarea lecturii* să funcționeze centralizat

și să răzbească prin toate rețelele de vase comunicante până la cele mai îndepărtate școli, biblioteci, primării, familii. Vectorul unic al eforturilor conjugate vizează devenirea omului de calitate, care nu se poate realiza fără **carte**. Stipulările respective se conțin și în Constituție, dar formula generală a Legii supreme nu „coboară” la explicarea pașilor realizării dreptului copilului la **toate** ca să devină om împlinit. Iar lipsa obligativității pentru formarea bugetelor locale lasă tratarea clauzelor constituționale generale despre drepturile copilului la cheremul primarilor și consiliilor locale, care văd altfel prioritățile decât... Constituția.

În altă dimensiune, locală, figura **declanșatorului** contează... nuclear! Ori e directorul instituției (grădiniței, școlii, universității, bibliotecii), ori e profesorul de română, ori e bibliotecara cu ideea unui proiect original, ori e primarul localității, ori e un om de afaceri cu viziuni iluministe... Contează foarte mult **Big Bangul!** Vestea și... povestea!

Alegerea POETULUI bine ar fi să mențină intriga și să-și facă din principiul valoric reperul axial al întreprinderii. Nu e de neglijat magnetismul subiectivității **declanșatorului** evenimentului, care s-ar „developa” că e obsedat de opera **POETULUI chemat/așteptat**.

Întâmpinarea **POETULUI**...

Determinarea alegerii și, apoi, convenirea cu scriitorul (referitor la timp, formula întâlnirii) par firești, dar întotdeauna sunt elemente de mare cultură. Scriitorul trebuie să fie anunțat/invitat din timp, luându-se în considerație posibilitățile acestuia, doleanțele, sugestiile, tabuurile chiar...

Întâmpinarea (nu așteptarea) **POETULUI** înseamnă răsfoirea prealabilă a operei invitatului, biografiei, lectura cărții noi, pentru ca întâlnirea să realizeze și dialoguri – de obicei, partea mai dinamică a întâlnirilor reușite...

Auzirea și comunicarea cu POETUL...

Dialogul presupune lansarea întrebărilor și auzirea răspunsurilor poetului, generatoare de alte întrebări. Or, comunicarea dintre autor și cititor face din obiectul **carte** un pretext de înțelegere mai profundă a creației, dar și mai concretă, dialogul dărâmând crusta abstracției de **carte**. Practica

recitării și recitirii cu voce tare a fragmentelor de text agreat – fie de către elevi, fie de către autor – conduce eventualul dialog la aprecierile autorului, dar și la sugestiile de înțelegere a accentelor prezentării scenice. Iar eventuale discuții referitoare la personaje intrigante din opera invitatului conduc dialogul în dimensiuni mai subtile de modelare a personajului...

Rezonanța urmelor *POETULUI* – în școală, în familie...

Ce rămâne pe urma întâlnirii cu *POETUL*? Impresia a ceva neordinar, a unor elemente la îndemâna oricui, dar răsfrânte de talentul creatorului în carte și cartea... iat-o, cu autograf, cu însemnări, cu aprecierile autorului pentru felul de a formula întrebarea pentru înțelegerea a ceea ce nu e atât de lesne de înțeles... Apoi o fotografie comună, schimbul de impresii cu colegii și cu pedagogii... Apoi răsfoirea cărții în familie și prezentarea momentelor mai impresionante...

Gândeam un fel de ghid/călăuză către evenimentul cărțurăresc, care-și face reper axial din prezența scriitorului...

Nu știu dacă o să mai revin la idee, dar mă gândeam la o anexă de mini-ghiduri expuse de inițiatorii întâlnirilor-model (în opinia mea), de care am avut parte și care ar nuanța mai convingător căile și punțile de comunicare cu opera unui scriitor implicat în asemenea proiecte.

Echipele de creație de la grădinițele 62 din Chișinău și 36 din Bălți, învățătoarea de clase primare Galina Stratulat de la Liceul „Prometeu” (întâlnire cu clasa I), învățătoarea de clase primare de la Liceul Municipal Sportiv Natalia Dediu (întâlnire în clasa a 3-a), inițiatorii și realizatorii medalioanelor de la Liceul „Ion Creangă” din Chișinău (în cadrul Festivalului *Zilele Ion Creangă*), de la gimnaziul din Bolotina, de la liceul din Cuizăuca, de la gimnaziul din Vadul Rașcov, de la Gimnaziul „Valeriu Hangan” din Cociulia, echipa de creație din jurul profesoarei de română Marina Lefter (medalion aniversar la Drochia)... Descrierea compactă a pașilor făcuți – de la idee până la realizare – ar învecina diferite abordări și aplicări a ceea ce înseamnă faza pregătitoare, punerea la... lucru

a cărților scriitorului, întâlnirea propriu-zisă și rezonanța în școală și în familie. Evident, ar încununa această componentă a proiectului *ghid/călăuză* expunerea realizatorilor concursului municipal la limba și literatura română (pe baza operei... respectivului), dar și a realizatorilor Concursului Republican „Limba noastră-i o comoară”, care a avut drept poligon de creativitate creația lui Iulian Filip.

...Și toate acestea... ca să nu regretăm apoi timpul cheltuit în zadar și șansele ratate ale unei comunicări mai miezoase.

Cititorul avizat într-un proiect de cercetare literară

Adrian GHICOV

Rezumat:

Studierea textului în școală se direcționează spre evidențierea raportului dintre literar, nonliterar și metaliterar. Valorificarea acestui element de bază, prin prisma dimensiunii pedagogice a proiectului de cercetare, ajută elevii să perceapă literatura ca o artă a cuvintelor, care produce emoții adevărate și experiențe spirituale.

Cuvinte-cheie:

elev, proiect de cercetare, text, procesare, pretext, metatext.

Studiul textului în școală, de o manieră generală, merge pe calea unor esențializări didactice ale raportului literar/nonliterar/metaliterar. Până a-și asuma statutul de cititor prezumtiv, avizat, elevul trebuie învățat să extragă idei fundamentale, motive și teme dominante dintr-un câmp textual oferit, să le poată formula rezumativ, în propria manieră de exprimare orală și scrisă prin noduri conceptuale persuasive, construind, astfel, o rețea proprie de înțelegere a specificului creațiilor literare. În acest cadru, textul critic ilustrativ poate fi considerat drept referent pentru actele verbale ale elevilor. Pentru a confirma această viziune didactică, putem face referire la una din modalitățile de studiu didactic, modest ca dimensiuni, dar foarte

important din punct de vedere metodologic: **proiectul de cercetare**. Acesta este o ofertă alternativă de sugestii de investigație, ce vizează afirmarea competențelor de cercetare a unui subiect literar de către elevi, dezvoltarea gândirii lor critice prin aplicarea judecăților analitice și sintetice în raport cu axiologia fenomenelor literare. Decupajul informativ va oferi elevilor, prin texte critice relevante, material adecvat și rezonabil de procesare, iar sarcinile de lucru, elaborate în optică taxonomică, vor urmări, în termeni măsurabili, comportamentul pro-textual al elevilor: **competențe, atitudine, acțiune**.

Creația scriitorilor Mihail Sadoveanu și Ion Druță constituie modele axiologice de edificare a viziunii estetice despre literatură ca artă a esențelor umane. Iată de ce valorificarea pertinentă, în cadrul educației lingvistice și literare, a elementelor ce conturează imaginarul poetic al acestor scriitori favorizează, prin textul critic ilustrat, receptarea textului literar, înțelegerea și internalizarea valorilor transmise de acesta. De exemplu, elevii claselor de liceu pot lucra, individual sau în echipă, la tema de cercetare *Natura poeticului și poeticul naturii în creația lui Mihail Sadoveanu și Ion Druță*. În acest sens, profesorul pune la dispoziția elevilor fragmente de texte critice cu exemple edificatoare, adecvate problemei de cercetare și relevante pentru aria achizițiilor școlare de text oral și scriptic. Produsul final presupune elaborarea, după 5 ore de lucru, a unei structuri grafice relevante pentru explicarea rețelei ideatice și imagistice ce se stabilește între componentele fragmentelor de text propuse; prezentarea acestora, într-un format electronic ales, și argumentarea lor în calitate de suport pentru realizarea și prezentarea unui discurs persuasiv prin care elevii să dovedească înțelegerea ideilor fundamentale și consonanța lor în creația celor doi scriitori.

La prima etapă – Pretextul – li se propune elevilor o viziune generalizată asupra conceptului de poetic și a funcțiilor acestuia, formulând pentru ei un șir de sarcini.

S.1. Citiți textul propus, pentru a vă explica conceptul de poetic.

Textul propus spre lectură/ informație pentru procesare

În studiul *Poeticul*, Mikel Dufrenne susține că poeticul este o categorie estetică singulară și universală, cu un statut ontologic specific. El se găsește în toate artele care imită natura: poezie, literatură, pictură, precum și în viața însăși (M. Dufrenne, „Poeticul”, București: Editura Univers, 1971, p. 247). Savantul distinge următoarele trăsături caracteristice poeticului: apariția lui are loc la scară umană, el este prezent în natură, în creator și în creația însăși. La apariția acestui concept, exista un fel de ușurință, de exuberanță, libertate și fericire. Poeticul se împacă greu cu strălucirea, cu fastul, el nu violentează, ci dezvăluie tandrețe sau complicitate cu ceea ce se potrivește naturii noastre și ne este la îndemână. (ibidem, p. 263). Mikel Dufrenne îl definește astfel pe omul poetic: „Omul poetic nu este omul încordat și crispat, este omul împăcat cu sine și distins, grațios, acel care găsește în el forma libertății naturale: spontaneitatea, prin care comandă naturii sale, ascultând-o, prin care se angajează într-o relație mai mult armonioasă decât violentă cu lumea. Omul poetic este acela care nu se prinde în propria sa cursă, care trăiește în afara nenorocirii conștiinței izolate... El se simte responsabil față de lume”. (ibidem, p. 256)

S.2. Identificați două idei compatibile pentru formularea unei definiții proprii a noțiunii de poetic.

S.3. Aplicați două trăsături caracteristice poeticului la definiția de om poetic pe care o face autorul și la cea de creator.

Nodul conceptual 1 (formulat de către elevi)

De exemplu: Poeticul este o stare a naturii umane, care dezvăluie tandrețe. Iar omul poetic este omul împăcat cu natura sa interioară, care armonizează perfect cu lumea sa exterioară.

La etapa a doua – Descoperiri textuale – se formulează, pentru elevi, următorul set de itemi:

S.4. Urmăriți, prin informația oferită, viziunea artistică a celor doi autori despre perceperea realității.

S.5. Constatați și prezentați ce strategii poetice utilizează cei doi prozatori.

S.6. Observați și explicați de unde vine și cum vine farmecul naturii sado-veniene și druțiene.

S.7. Cum puteți explica vraja ce învăluie și cea mai puțin însemnată privesc?

S.8. Ce credeți, de ce sufletul cititorului rămâne mereu tulburat în fața oricărui peisaj?

Textul propus spre lectură / Informație pentru procesare

Seducția naturii zugrăvite de cei doi „lirici” izvorăște din reactualizarea descrierii prin intermediul amintirii. Ei percep selectiv realitatea și o filtrează prin propria conștiință. Când referirea la propria persoană lipsește, îl determină pe cititor, prin particularitatea organizării compoziționale, să recepteze afectiv scena.

Așa, de exemplu, în „Ți-aduci aminte, Teofile...”, cum se ivește firav întâiul sentiment de dragoste într-o primăvară depărtată în noaptea timpului. Copilul ce se pregătea să lase în urmă copilăria ieșea de la lecțiile domnului Trandafir. Atunci a observat, ca și cum ar fi observat întâia oară, spectacolul fascinant al înfloririi livezilor: *Erau albi prunii de o parte și de alta a drumului; erau acoperiți de o spumă de argint grădinile. Și, umblând pe sub streșini cu umbra blândă, prin care se filtra soarele, era străbătut până în adâncul sufletului de o simțire de sărbătoare. Ș-o mireasmă fină, călduță parcă și dulce, și astă zi se trezește în mine după atâția ani* (M. Sadoveanu, „Ți-aduci aminte, Teofile...”, București: EPL, p. 26). Și tot atunci a luat seama cu negrăită surprindere că *cerul cel umed se răsfrânge în ochii duduii Ionița cu florile argintii și cu lumina infinită* (ibidem, p. 32).

În scrierile lui Ion Druță, la nivelul structurii morfologice a textului, un grad accentuat de frecvență îl au substantivele și adjectivele. Cele dintâi reprezintă coloanele de susținere, celelalte aduc nuanțele. Lor li se alătură verbele cu simbolism fonetic, apte a sugera variate imagini auditive, tactile

și vizuale, cât și cumpănită alternanță între utilizarea perfectului compus și a viitorului popular.

Din enorma împărăție a ilustrațiilor, închinată sărbătorilor de iarnă, mie unuia mi-a plăcut, în mod deosebit, căsuța viscolită de la o margine de pădure, cu ferestrele luminate, cu un snop de fum ieșit din coșul înzăpezit, un cer senin, înstelat deasupra casei. O fi ea oare casa părinților, o fi ea oare casa bunicilor, o fi ea casa acelor oameni buni care de atâta vreme ne așteaptă și noi de atâta amar de vreme nu mai putem ajunge la ei? O jumătate de secol să fi trecut de la prima mea ilustrată. Milioane de felicitări de-atuncea și-au tot colindat lumea dintr-un capăt în altul, dar a supraviețuit bătrâna casă înzăpezită, cu ferestrele luminate, cu o șuviță subțire ieșind din coș, cu o steluță sus pe cer (I. Druță, „Felicitare de Anul Nou”. Literatura și Arta, Chișinău, 1993).

În această mărturisire, la prima vedere simplă și inocentă, se află ascuns, ca într-o piatră prețioasă, întregul concept despre poetic al lui Ion Druță, despre frumusețea și înțelepciunea acestui poetic, concept artistic definitoriu pentru estetica prozatorului și a dramaturgului.

Realitate polarizantă, natura are, în scrierile lui Sadoveanu și Druță, un rol comparabil cu al scenografiei în teatru. Faptele desfășurându-se într-o ordine oarecare canonică, mai totdeauna aceeași: un pretext de invocare, un miez epic și, în final, nelipsita raportare la natură.

Indiferent de pretextul narativ, vechi sau modern, când peste ultimul episod a căzut cortina și se caută o semnificație, intervine un fapt din natură, favorizând reflecția și amplificând fondul liric, fiorul dramatic. Proza analitică și dramatică, înglobând în paginile sale adevăruri dintre cele mai cumplite – deportările, foametea („Povara bunătății noastre”) –, ne farmecă printr-o seamă de digresiuni lirice captivante, una devenind chiar laitmotiv al operei literare – Câmpia Sorociei. Cartea începe cu imaginea câmpiei albite de ninsoare, fenomen văzut de prozator ca un dar dumnezeiesc pentru frumusețea morală a sătenilor, pentru suferințele îndurate de basarabeni: *Ningea. Peste Câmpia Sorociei ningea încet, domol, agale și venea potopul cela alb de sus nu ca o ninsoare oarecare, ci ca o mare binefacere cerească. Fulgi*

mășcați și blânzi cădeau nu atât pe pământ, cât pe sireacul suflet omenesc, pentru a-l mai mângâia, pentru a-l mai îmbărbăta oarecum. Iese lumea de se miră și sus în deal, și jos în vale, iar din cer tot coboară, legănându-se a jale, legănându-se a dor, fulgi aleși numai unul și unul. O zi întreagă s-a mirat lumea; o zi întreagă a tot nins, ș-a fost o zi cum alta nu mai poate fi (I. Druță, „Povara bunătății noastre. Scrieri”, Chișinău: Editura Literatura Artistică, 1989, p. 6).

Odată pretextul de evocare împlinit, urmează miezul epic al creației. Întreaga narațiune este o îngemănare organică a realului cu ficțiunea, cu legendarul. Fie că vorbește despre întoarcerea lui Onache Cărăbuș din Primul Război Mondial *când malul drept nu voia să-l primească. Au tras în el de două ori, dar nu l-au nimerit. Malul stâng nu voia să-i dea drumul* (ibidem, p. 45), fie că ajunge cu narațiunea la cel de al Doilea Război Mondial, când explorează, cu multă pricepere, simbolul macilor, sugestie a flăcărilor războiului, aceeași Câmpie a Sorociei, dar parcă alta mereu, rămâne marea minune a vieții lui Onache.

Iarna, primăvara sau toamna, câmpia este unul din personajele romanului, gata oricând să reflecte stările sufletești ale oamenilor, să le respecte îndoielile, regretele: *Vremuri grele au bătut la poarta câmpiei și satele înțepenisă, satele erau numai așteptare. Noaptea numărau focurile de armă, zilele căscau la soare, iar moleșeala dulce părea un dar ceresc, venit să mângâie lumea de plugari în pragul unei mari zguduiri* (ibidem, p. 202).

În opera lui Mihail Sadoveanu, cadrul fizic general se subordonează unei viziuni specifice, se dizolvă într-o neîntâlnită, până acum, „geografie poetică”, de o structură inconfundabilă. De la luncile arse de brumă ale Moldovei, la munții înalți *unde stau ciobanii cu capu-n pâclă*, de la bălțile Dunării, ce tremură sub ploile năprasnice de primăvară, la „Țara de piatră” a Apusenilor, respirând sub ninsoarea cenușie a iernii – toate formele de relief și de vegetație, surprinse la convergența tuturor anotimpurilor, în fiecare clipă a zilei și a nopții, se desfac, transfigurate poetic în întindere și în adâncime: *Priveștiștile și simfoniile naturii sunt în cărțile lui Mihail Sadoveanu infinite, opera lui însăși e o țară pe care o străbatem mereu, uimiți de*

splendoarea și ineditul ei (G. Călinescu, „Literatura nouă”. Craiova: Editura Scrisul Românesc, 1972, p. 192). Impresionează apoi, prin varietate, mulțimea fără număr a zburătoarelor din luncile Siretului: *Felul de rațe, rațe de șuvoi, cenușii, rațe mărunte și iuți, pe urmă ibiși, lopătari... petreceau ca într-o împărăție a bucuriei* (M. Sadoveanu, „Anii de ucenicie”. Opere, ESLA, 1959, p. 24).

Spre deosebire de Sadoveanu, Ion Druță nu zugrăvește în detaliu universul fascinant al „soborului de sălbătăciuni” ale muntelui, dealurilor și câmpiei, dar pentru amândoi natura este o terapie care dezleagă și vindecă, care dă viață pământului ars și-i dă omului speranță. Amândoi prozatorii *aud vocile pădurii eterne*. Eroii amândurora, Broz din „Valea Frumoasei” și Onache Cărăbuș din „Povara bunătății noastre”, înfruntă cu demnitate nedreptăți, suferințe, chinuri și ridică ochii spre lumină, spre cer, spre păduri. Personajul din povestirea cu același nume, Broz, este un om vrednic și gospodar, pădurar și paznic destoinic la Braniște. Retras într-o colibă din cea mai îndepărtată râpă, ca să-l uite toți și să nu mai știe nimeni de dânsul, regenerează prin clasică terapie a naturii. Treptat, solitarul care dresează un câine ce devine expert în urmărirea șașilor răniți ajunge să fie mulțumit de sine.

Un alt drum spre lumină și spre regăsirea rostului în viață parcurge Onache Cărăbuș alături de alți zece ciuturenii plecați la îndemnul acestuia într-o plimbare, la pădure, într-o duminică frumoasă, de la începutul lui mai: *Pădure, verde pădure... ș-apoi că-i mare minune pe lumea asta o pădure adâncă de stejar, abia ajunsă în mugur. Vine o boare de vânt, creanga se leagănă încet, dar nu se mai îndoaie. Picături mustoase și curate ca ceara se preling prin crăpăturile tulpinilor. Adie mirozună de mușchi, de pământ dospit, de coajă răzmuiață de stejar. O păsăruică a săgetat albăstrimea cerului, dar, când o cauți, nu mai este, și numai bucuria celor două aripioare, clătite în răcoarea dimineții, mai dăinuie peste pădure. Un izvoraș murmură undeva sub picioarele tale – dai cu hârlețul o dată și ani de zile va fi pomenit de bine numele tău* (I. Druță, „Povara bunătății noastre”, p. 63).

S.9. *Structurați, în două enunțuri, modelul autorilor de a auzi vocile pădurii eterne.*

S.10. *Formulați oral patru argumente despre valabilitatea jocului poetic: spiritul personajului – spiritul naturii ca viziune comună a ambilor autori.*

S.11. *Concluzionați, în patru idei clare, despre semnificația personajelor alegorice și sugestiile acestora la conturarea ideii de spectacol al naturii în opera lui Mihail Sadoveanu și a lui Ion Druță.*

Nodul conceptual 2 (formulat de către elevi)

De exemplu: Filtrarea realității prin propria conștiință, căutându-se o **semnificație** printr-un fapt de natură, care reflectează, participă, îndeamnă, suferă, discută, care este, de fapt, un **personaj terapeutic**.

La etapa a treia – Limbajul Semnelor – elevii se informează cu privire la arta autorilor de a transfigura artistic anumite simboluri dominante, ca semne ale personificării naturii și ale dobândirii efectului de poetic.

Textul propus spre lectură / Informație pentru procesare

Un alt element distinct al poeticului naturii lui Mihail Sadoveanu și al lui Ion Druță este prezența **semnelor**. *Toate cele de pe lumea asta* – glăsuiește Vitoria Lipan în „Baltagul” – *au nume, glas și semn*. (M. Sadoveanu, „Baltagul”, BPT, 1972, p. 42). Oricare înfățișare a naturii poate fi investită cu valoarea **semnului**: vântul, norii, manifestări anume ale păsărilor și ale animalelor. Element simbolic și agent al mișcării, vântul, *ușor și umed, arzător, amar, schimbător sau plin de jale sfâșietoare*, poartă cu el semnificațiile schimbărilor fără sfârșit ale vremii și oamenii universului sadovenian îl sesizează fără greș: *În sara asta* – avertizează căpitanul Ilie Turculeț din „Zodia Cancerului” – *se pișcă lumina și am mai băgat de seamă că vântul, care azi-dimineață ne aburea în față, a stat la amiază; și acum, alt vânt, cu alt cântec și alt ascuțiș a prins a sufla din spatele nostru, de către miezul*

noptii (M. Sadoveanu, *Zodia Cancerului*, Chișinău: Hyperion, 1993, p. 75). Argatul Mitrea din „Baltagul” este încredințat că un nou anotimp începe inevitabil: *Am văzut și eu dumbrăvencele zburând câduri spre soare. Se duc de unde-s ele. Dar mai ales m-am uitat la un nour către Ceahlău. Norul acela-i cu bucluc. De-acu vine iarna... are să viscolească; și pe urmă au să prindă a urla lupii în fundul râpilor* („Baltagul”, p. 53).

Cu Ion Druță parcurgem o extraordinară aventură a cunoașterii, care este și aventura esențială a povestirilor, străbatem teritoriul intrate definitiv în conștiința scriitorului, însetată de descoperiri și de senzaționale corespondențe ale vieții.

Iată-ne ajunși în teritoriul fascinant și plin de nostalgie al noveletei „De demult și de departe”, când copilăria, ființă fragilă, îl vizitează în orașul în care nu se știe *unde se duce apa când vin ploile, unde poți cheltui o groază de bani pentru nimica* (I. Druță, „Pomul de la răscruce”, Chișinău: Editura Universul, p. 10).

Când rândunica își face cuibul, când drumul prinde a toarce cărărușe, când mugurul își desface din fașă podoaba-i verde, atunci vine să mă vadă copilăria. Vine încet, numărându-și pașii, ca să-i pară drumul mai scurt. Vine cu o nuielușă subțioară, smulsă de tata din gard, căci drumețului multe i se întâmplă. Vine cu basmaua mamei așezată în jurul gâtului – vânturile iestea ale noastre, Doamne, vânturile iestea... (ibidem, p. 11).

La fel ca în zicerile pline de înțelepciune ale Vitoriei Lipan, ale căpitanului Ilie Turculeț, *vânturile iestea* reprezintă un semn al naturii și al vieții, iar omul legat de pământul în care s-a născut îl știe și nu-l poate uita. E *semnul* copilăriei de care nu poți să te desparți, e *semnul* miraculos al seninătății și al emoției pe care numai această vârstă ți-o poate oferi.

Nici *vântul răsărit dintr-o margine de pădure*, la intrarea lui Onache Cărăbuș în Ciutura pârjolită de foc, nu este decât *un semn* al nenorocirii ce s-a abătut asupra satului. Potolirea lui și amuțirea clopotului din Nuie-luși transformă liniștea așternută peste întreaga câmpie într-o filozofie a încrederii în natură, în codul etic al acesteia: *O fi ars Ciutura, nu-i vorbă, dar cerul de deasupra satului a rămas? Și dacă ai un cer frumos și două*

dealuri împreunate, e greu să-ți sufleci mânecele și să dregi un sat de iznoavă?! (I. Druță, „Povara bunătății noastre”, p. 52).

Orice frunză în cădere își trăiește veacul așa cum i-a fost dat ei să fie și nimeni nu-i cere să semene neapărat cu alte frunze; orice bulgăr de pe marginea drumului, orice nouraș din largul cerului rămâne așa cum l-a blagoslovit Domnul. Și numai omului această taină a ființei sale, această zodie de a nu fi semănat cu nimeni, îi este pusă în sarcină și-i pedepsit crunt atunci când nu primește să se lase de ceea ce i-au dat cerul și pământul (ibidem, p. 355).

Cine altcineva decât un suflet poetic ar putea să rostească asemenea cuvinte mustind de înțelepciunea tiparelor originare, a legilor nescrise, păstrate încă de pe vremea lui „Boerebista”.

Inițiatice și solemne, peisajele zugrăvite de M. Sadoveanu și I. Druță sunt pline de metafore și simboluri care îi ajută să scoată la lumină gânduri și emoții ce nu puteau fi rostite altfel decât de *sufletul cel mare și bun* al naturii, ajutat de semnele ei.

Acolo unde Vitoria Lipan, *care se desfășurase încet-încet de lume și intrase oarecum în sine* vede aluzii ale destinului, un hangiu evreu, domnul David din Călugăreni, cunoscut al lui Nechifor, despicănd lucrurile la rece, înaintează rațional din argument în argument. Vorbirea lui sentențioasă devine o parabolă: *Ca un om care stau și judec, zic așa, că toate cele de pe lumea asta au nume, glas și semn. Aicea, în stânga, pe deal, se văd șapte case de bârne, șindrilită și acoperite de omăt. Și prin șapte hogeaguri iese fum. Ele nu strigă, dar de spus, spun ceva. Mai întâi spun un număr: șapte. Al doilea spun că-i iarnă și gospodarii stau la vetrele lor și pregătesc mâncarea. Dacă dintr-un hogeag n-ar ieși fum, înțelesul ar fi altul. Va să zică, toate pe lumea asta arată ceva...* (M. Sadoveanu, „Baltagul”, p. 67).

S.12. Structurați o linie de asemănare între creația celor doi scriitori, în aspectul jocului poetic al semnelor.

S.13. Caracterizați un simbol comun pentru ambii scriitori.

S.14. Discutați un punct de vedere din cele propuse în textul dat și formulați o concluzie proprie.

Nodul conceptual 3 (formulat de către elevi)

De exemplu: Semnele naturii dau glas și valoare vieții, ele marchează realitatea, însemnând plinătatea poeticului trăit, simțit, văzut, auzit.

Etapa a patra – Metatextul criticului – presupune documentarea elevilor în legătură cu anumite opinii consacrate temei cercetate.

Textul propus spre lectură / Informație pentru procesare

Despre Mihail Sadoveanu, criticul Garabet Ibrăileanu afirma: *Domnul Sadoveanu este un pictor și un poet al naturii. Și amândouă în același timp. Dar ceea ce este mai impresionant – dacă se poate face disocierea – e poeticul. Domnul Sadoveanu ne dă imagini picturale de natură, dar, mai cu seamă, își exprimă sensibilitatea, senzațiile ce i le dă natura. Și cu aceasta ne trezește, ne lămurește, ne exprimă la maximum și sensibilitatea noastră în fața naturii* (G. Ibrăileanu, „Studii literare”, București: Editura Albatros, 1976, pp. 191, 192).

Aserțiunea expusă anterior se suprapune considerațiilor lui M. Dufrenne despre trăsăturile scriitorului poetic: tandrețe sau complicitate cu ceea ce se potrivește naturii noastre.

O părere asemănătoare este formulată de către Mihail Dolgan: *Ion Druță este la noi un creator al operei deschise. Acest concept este legat în mod direct și organic de conceptul poeticului ca principiu artistic fundamental al operei druțiene* (M. Dolgan, „Ion Druță din perspectiva poeziei «operei deschise»”, Volumul II, Chișinău: Editura Tipografia Centrală, 2005, p. 119).

Povestirile, nuvelele și romanele celor doi scriitori se topesc, rând pe rând, într-o arhivă a sensibilității unui popor, pentru care dragostea față de natură se înscrie pe coordonatele durabile ale specificului național. *Sadoveanu – observa G. Călinescu – e un mare poet al naturii. Îl așez alături și chiar mai presus de Chateaubriand, îl socotesc ca pe unul dintre uriașii contemplatori ai frumuseților universului din literatura de pretutindeni* (G. Călinescu, „Istoria literaturii române”, Chișinău: Editura Litera, 1997, p.

216), iar *Ion Druță* – surprinde criticul literar Ion Ciocanu – *este un liric profund, ce mizează pe detaliul artistic pitoresc și sugestiv, pe aluzia fină și pe subtextul generator de asociații neașteptate și îndrăznețe* (I. Ciocanu, „Literatura română contemporană din Republica Moldova”. Chișinău: Editura Litera, 1998, p. 280].

S. 15. *Raportați idei din aserțiunile propuse, stabilind două afinități între maniera de creație a lui Mihail Sadoveanu și a lui Ion Druță.*

S.16. *Generalizați, în două idei proprii, cu referire la tema cercetată, verbalizând experiența de învățare pe care ați avut-o în procesul documentării.*

S.17. *Dezvoltați oral opinia unui critic pe care o împărtășiți.*

Nodul conceptual 4 (formulat de către elevi).

De exemplu: Poeticul este o reprezentare a **sensibilității** pe care o trezește în noi contemplarea naturii.

Etapa a cincea – Metatextul cititorului – include următoarele sarcini pentru elevi:

S. 18. *Includeți într-o schemă-reper proprie informația relevantă, asimilată prin studiul realizat, în care să vă structurați conținutul unui discurs cu tema: „Natura poeticului și poeticul naturii în creația lui Mihail Sadoveanu și a lui Ion Druță” (angajând exemple din câte două texte relevante din creația fiecărui autor)!*

S.19. *Prezentați, în format PowerPoint sau Prezi, conceptul grafic al discursului și faceți intervențiile de rigoare la sugestia colegilor.*

S.20. *Scrieți și prezentați convingător textul discursului, evaluându-vă reciproc achizițiile.*

Aspectele teoretico-aplicative elucidate în raport cu subiectul abordat ne permit formularea unor **concluzii la temă**. Valorificarea, în practica pedagogică, a textului critic în calitate de instrument didactic integrator potențează, în plan spiritual, valoarea de cititor a elevului și-l face să ia o

atitudine comunicativă în actul receptării. Respectarea principiului coerenței ideatice în cadrul lucrului cu textul critic, pe axa: *pretext–descoperiri textuale–metatextul criticului–metatextul cititorului* oferă certe avantaje didactice în aspectul formării la elevi a competenței textuale autentice și a celor indispensabile unui vorbitor cult de limba română, care locuiește în spațiul propriilor lecturi și al propriei vorbiri, ilustrând relația text–vorbi-rea cultă a elevului.

Bibliografie

1. Călinescu, G., *Istoria literaturii române*, Chișinău: Editura Litera, 1997.
2. Călinescu, G., *Literatura nouă*, Craiova: Editura Scrisul Românesc, 1972.
3. Ciocanu, I., *Literatura română contemporană din Republica Moldova*, Chișinău: Editura Litera, 1998.
4. Dolgan, M., *Opera lui Ion Druță: univers artistic, spiritual, filosofic*, Volumul II, Chișinău: Editura Tipografia Centrală, 2005.
5. Druță, I., *Felicitare de Anul Nou*, Chișinău: Literatura și Arta, 1993.
6. Druță, I., *Pomul de la răscruce*, Chișinău: Editura Universul, 2003.
7. Druță, I., *Povara bunătății noastre. Scrieri*, Chișinău: Editura Literatura Artistică, 1989.
8. Dufrenne, M., *Poeticul*, București: Editura Univers, 1971.
9. Ibrăileanu, G., *Studii literare*, București: Editura Albatros, 1976.
10. Sadoveanu, M., *Baltagul*, București: Minerva, BPT, 1972.
11. Sadoveanu, M., *Anii de ucenicie*, în *Opere*, ESLA, 1959.
12. Sadoveanu, M., *Ți-aduci aminte, Teofile...*, București: Editura pentru literatură, 1969.
13. Sadoveanu, M., *Zodia Cancerului*, Chișinău: Editura Hyperion, 1993.

Lectura – revelația lui „a fi”

Natalia GRÎU

Viorica OLEINIC

Rezumat:

Autorii specifică nevoia augmentării interesului pentru lectură, transformarea acestuia în necesitate, determinată atât de condițiile reale ale vieții umane, cât și de nevoia de stăpânire a strategiilor de comunicare. Este detaliată esența competenței de lectură a elevului, autorii specificând metode și tehnici concrete de dezvoltare a culturii lecturii la etapele de pre-lectură, lectură propriu-zisă și de post-lectură.

Cuvinte-cheie:

competența de lectură, tehnici de lectură, stimularea lecturii.

Trăim într-o lume a comunicării. La propriu, oamenii zilnic sunt asaltați de informație. Societatea noastră navighează într-un adevărat ocean informațional, căruia fiecare dintre noi trebuie să-i facă față, indiferent de vârstă, origine, sex. În era tehnologiilor, informația circulă cu viteză, este în permanentă schimbare, este mai accesibilă ca oricând și se găsește în

cantități gigantice. De aici, interesul pentru *lectură* în general, ca proces decurgând din condițiile reale ale vieții umane, dar și pentru stăpânirea strategiilor de comunicare, dorința fiecărui copil, tânăr sau adult de a ști să interacționeze cu diferite tipuri de text fiind firească. Trebuie să-l învățăm pe copil să lectureze critic, rapid și cu suficient discernământ. Totuși, de la „trebuie”, care sună imperativ, până la conștientizarea de către elev a valorii lecturii, e un parcurs destul de complicat. De aceea, dezideratul învățământului actual este ca profesorul să dețină un arsenal bogat de tehnici care, pe termen lung, ar susține formarea unui cititor pertinent și avizat.

După cum se știe, elevii învață să comunice mai bine, mai eficient atunci când sunt direct implicați în activități concrete – activitatea de lectură este, prin excelență, un exercițiu de interiorizare, analiză, deschideri. Prin urmare, activitățile de lectură trebuie să fie urmate de activități de comunicare și dezbateri în baza celor lecturate. Activitățile post-lectură urmează a fi organizate în grupuri mici de conversație, în bază de algoritm de discuție, când temele de conversație sau cele propuse dezbaterii sunt construite pe contexte autentice. Competența de lectură presupune ca elevul să poată de termeni-cheie, să cunoască algoritmi de realizare a unor sarcini, să-și aplice cunoștințele și priceperile în situații inedite. Un eventual profil al lectorului presupune capacitatea acestuia de a reflecta asupra celor citite, de a interpreta datele, semnele, limbajul unui text. Mai mult chiar, ne așteptăm ca elevul să se poată vedea pe sine în text, raportând textul la propria experiență. Este important să abordăm strategic cele trei etape esențiale ale lecturii: etapa de pre-lectură, de lectură propriu-zisă și de post-lectură.

PRE-LECTURA

Presupunerea prin termeni și Tabelul presupunerilor sunt două tehnici complementare, aplicabile la etapa de pre-lectură, menirea cărora este să stimuleze atât curiozitatea, cât și creativitatea elevilor, determinându-i

să relaționeze faptele după principiul cauză–efect. Înainte de lectura textului, elevilor li se vor propune câțiva termeni (repere pentru text), ei urmând să-și imagineze cum aceste noțiuni s-ar lega într-o narațiune. Ei vor inventa ori intui contexte în care aceste cuvinte ar relaționa. Variantele presupuse vor fi împărtășite colegilor (am putea opta pentru tehnica **Gândește-Perechi-Prezintă**), apoi, în timpul lecturii, vor fi comparate cu textul. Lectura se poate realiza ghidat, de aceea, ulterior, se va structura **Tablelul presupunerilor**, care va avea următoarea structură:

	Ce credeți că s-a întâmplat?	Ce argumente aveți?	Ce s-a întâmplat, de fapt?
Partea I			
Partea a II-a			
Partea a III-a			

De exemplu, lectura basmului „Aleodor împărat” poate fi anticipată de presupunerea subiectului, prin termenii „împărat”, „fiu”, „hotar”, „blestem”.

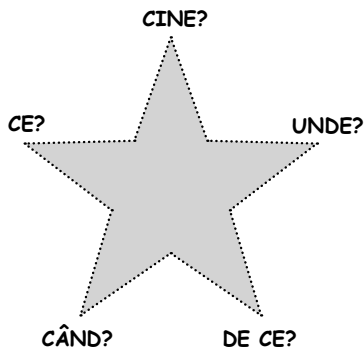
Asociațiile libere – această tehnică, pe bună dreptate, se bucură de o cunoaștere largă, întrucât se pretează fiecărui text ce urmează a fi studiat. Astfel, profesorul va identifica un cuvânt-cheie și va solicita asociații în raport cu acesta. Cuvântul selectat se poate referi la tema textului, la unul dintre motivele centrale, la un simbol, la o stare, la una dintre valorile general-umane, pe care le inoculează textul. De exemplu, pentru romanul „Neamul Șoimăreștilor” de Mihail Sadoveanu, profesorul ar putea solicita asociații pentru cuvântul „șoim”, activitate care îi va ghida, ulterior, pe elevi spre descoperirea caracterului personajului principal. Pentru „Scrisoarea III” a lui Mihai Eminescu, asociațiile ar putea porni de la cuvântul „timp”, pentru romanele lui Jules Verne – „aventură” sau „călătorie”, pentru lirica lui George Bacovia – „gri” sau „violet”. Pentru pastelurile lui

Vasile Alecsandri asociațiile libere ar demara, de exemplu, de la anotimpuri, iar exercițiul de asociere i-ar duce, ulterior, pe elevi spre identificarea stărilor de spirit confesate în text. Îndemânarea profesorului va determina modul în care vor fi colectate asociațiile libere: ele pot fi dispuse într-un **clustering** sau pot forma **lanțuri asociative**.

Scrierea liberă (freewriting) este o tehnică ce declanșează creativitatea elevului, îi ordonează gândurile sau îi stimulează amintirile în raport cu o temă/un subiect propus. Tradițional, tehnica este folosită la etapa evocării, când elevul scrie de la 3 până la 7 minute, fără a se opri, asociații, idei (în cuvinte disparate sau text coerent) care îi apar în raport cu o sintagmă sau un enunț propuse de profesor. Scrierea liberă poate fi abordată și ca tehnică la etapa pre-lectură, în cazul când formula, în baza căreia se scrie, este titlul sau un vers din poezie. După ce expiră timpul rezervat, elevii vor citi ceea ce au scris și, pregătind terenul pentru lectura textului, profesorul va iniția cu ei o discuție despre dezvoltarea asociațiilor și ideilor pe care le-au înregistrat. Acesta e un exercițiu facil și util, aplicabil atât la clasele de gimnaziu, cât și cele de liceu. Exemple: „Sara pe deal...”, „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă...”, „Și te-ai dus, dulce minune...” etc.

LECTURA PROPRIU-ZISĂ

Explozia stelară este o metodă eficientă, care se bazează pe formularea de întrebări în vederea analizei textului, prin stabilirea de conexiuni între ideile emise de copii, în comun și individual. Pe fiecare dintre cele cinci colțuri ale steluței se va scrie câte o întrebare: *Ce? Cine? Unde? Când? De ce?* (sau *Care? Cum? Cu ce?* etc.).

Elevii, individual sau în grup, formulează întrebări, apoi răspund la ele. Se apreciază calitatea și corectitudinea întrebărilor, efortul copiilor, precum și modul de cooperare și interacțiune în cadrul grupurilor. Metoda poate fi utilizată în activități de tipul: *lecturi după imagini, convorbiri, povestiri, jocuri didactice, memorizare de poezii*. **Explozia stelară** poate deveni și o formă de sintetizare a materialului literar pentru caracterizarea limbajului. În colțurile stelei se vor scrie modalitățile de caracterizare valorificate de autor, iar în interior se vor nota caracteristicile personajului pe care l-a identificat elevul. În cazul dat, și numărul colțurilor poate varia.

6 De ce? (6 Why?) este o tehnică de comunicare (dar și de scriere), aplicabilă pentru o înțelegere profundă a mesajului textului citit. Ea presupune formularea consecutivă a șase întrebări *De ce?* în raport cu o afirmație/un fragment/un citat din text. Fiecare întrebare, începând cu a doua, va rezulta din răspunsul la întrebarea precedentă. Participanții implicați în această descifrare de sensuri vor învăța să formuleze întrebări și răspunsuri, urmărind progresia și coerența ideilor exprimate.

Tehnica este eficientă pentru identificarea trăsăturilor contradictorii ale unui fenomen sau subiect, a comportamentului personajului literar. Ideile acumulate constituie repere în elaborarea ulterioară a argumentelor și luarea deciziei. Este aplicabilă la analiza unor texte de ordin științific, publicistic, dar și a textelor artistice.

6 De ce? poate fi aplicată la studiul textelor poetice, care se încheie cu o afirmație sau cu versuri ce au caracter aforistic. De exemplu: „Iar când nu poți/Nici plânge și nici râde,/Când nu poți mângâia/Și nici cânta,/Cu-al tău pământ,/Cu cerul tău în față,/Tu taci atuncea/Tot în limba ta.” („În limba ta”, de Gr. Vieru). Întrebarea 1. *De ce poți tăcea doar în limba ta?*

POST-LECTURA

Post-lectura este etapa propice discuțiilor, împărtășirii de păreri, atitudini. Este spațiul trecerii dincolo de text, al identificării tangențelor textului

cu viața reală, cu propria experiență a fiecărui elev, cu alte texte citite etc. Activitățile post-lectură certifică adevărata competență de lector.

Una dintre metodele eficiente pentru dezvoltarea competenței de lectură, îndreptățită prin eficiență, considerată prerogativă incontestabilă a viitorului, este **proiectul**. Fie că e un proiect de lectură, fie că e un proiect de cercetare în baza unei lecturi, fie că e un proiect de informare, această metodă revendică cooperarea dintre profesor și elev, monitorizarea riguroasă a procesului de lucru, conjugarea mai multor competențe pe care le deține elevul și, ca rezultat, formarea unui cititor avizat. Proiectul presupune elaborarea unui produs (material sau digital) și prezentarea acestuia. Sarcinile pentru proiectul legat de lectură oferă un teren larg studiului, cercetării, creativității, competențelor digitale etc. Astfel, citind un roman, elevul va putea prezenta, fie în forma unei comunicări/a unui discurs, fie optând pentru un poster, fie pentru un PPT, diverse aspecte, subteme, motive pe care le abordează textul: poate prezenta pe o hartă fizică drumul Vitoriei Lipan din „Baltagul” sau al corabiei „Duncan” din romanul „Copiii căpitanului Grant” de Jules Verne, se poate informa despre flora și fauna subacvatică, descrise în romanul „20 000 de leghe sub mări” al aceluiași autor, sau va oferi colegilor o incursiune în istoria submarinelor, începând cu prototipul inventat de Leonardo da Vinci. De subliniat că, oricât de sumar sau complex ar fi proiectul, el va fi rezultatul lecturii, sintezei, al informării și documentării în baza aceleiași lecturi. **Proiectul** poate fi asociat cu tehnica **comentariului sociocultural**. Comentariul sociocultural presupune elucidarea aspectelor sociale și culturale ale epocii în care are loc acțiunea, oferindu-i elevului mai multă lumină asupra circumstanțelor, faptelor, atitudinilor, dar și o înțelegere mai profundă a textului. Astfel, sarcinile pentru elaborarea proiectelor de lectură ar ține de identificarea în text a secvențelor în care este evocat aspectul ce urmează a fi elucidat, urmând etapa de informare, de elaborare a produsului și de prezentare a acestuia. De exemplu, la studierea romanului „Patul lui Procust” de Camil Petrescu, elevului i se pot propune sarcini care se referă la aspecte/noțiuni/realități precum mobila cubistă (pe care o creează Doamna T), stilul vestimentar

feminin (dar și masculin) din perioada interbelică (naratorul este generos în remarci referitoare la rochiile Doamnei T), distracțiile și alte mijloace de agrement ale tinerilor din perioada interbelică, stilurile de dans, muzică, aviația românească din aceeași perioadă etc.

În fond, ce este lectura pentru un elev? Probabil, este o necesitate, dar și opțiune, disciplină, muncă, deliciu, răsplată, destinație, parcurs, mod de viață. În această ecuație cu atâtea soluții, determinant ni se pare totuși rolul profesorului. Anume el, profesorul, trebuie să fie și amic, și aliat, și model, și supraveghetor, și artist, și psiholog, omul care iubește cartea și copiii. Prin el, lectura devine revelația lui „a fi”.

Referințe bibliografice:

1. CARTALEANU, Tatiana, Olga Cosovan ș.a. Studiul integrat al limbii și literaturii române. Chișinău: Arc, 2009. 220 p. ISBN: 978-9975-0-0026-0.
2. CARTALEANU, Tatiana. Scrierea liberă: dincotro și unde? In: Didactica Pro. 2003, nr. 3 (19), pp. 48-50. [citat 21 iunie 2019]. Disponibil: http://www.prodidactica.md/revista/Revista_19.pdf.
3. CARTALEANU, Elena. O abordare școlară a schiței „Vizită” de I.L. Caragiale: comentariu sociocultural. In: Didactica Pro. 2011, nr. 5-6. pp. 46-50. [citat 21 iunie 2019]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/46_50_O%20abordare%20scolara%20a%20schitei%20Vizita...%20de%20I.L.%20Caragiale_comentariu%20socio-cultural_0.pdf.
4. TEMPLE, Charles, MEREDITH, Kurtis S., STEELE, Jeannie L. Strategii de dezvoltare a gândirii critice pentru toate disciplinele școlare. Ghidul II. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2002. 88 p.

Promovăm cititul, de dăm cărțile pe față

Rezumat:

Autorul face referire la modalitățile de promovare a lecturii prin propria experiență și impactul lor asupra societății. Pune accent pe acțiuni inedite de dezvoltare a creativității prin lectură, de încurajare a oamenilor nu doar să citească, dar și să devină ambascadori ai lecturii.

Victor MIRON

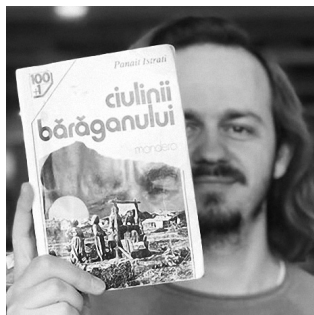
Cuvinte-cheie:

lectură, carte, promovarea lecturii.

Mă numesc Victor Miron și am cinci ani, am cinci ani de când conduc Campania de promovare a lecturii „Cărțile pe față”. De fapt am 20 de ani, am 20 de ani de când am ajuns să iubesc cărțile. S-a întâmplat în primul an de liceu, mulțumită profesoarei de română, doamna Mariana Muthu. Dânsa mi-a tot recomandat cărți până am ajuns la una care m-a prins cu adevărat, a fost vorba de „Romanul adolescentului miop”. În cărți mi-am găsit modelele de viață. Când eram într-un impas, mă gândeam: oare ce ar face în locul meu Micul Prinț, Prințul Mișkin sau Don Quijote?

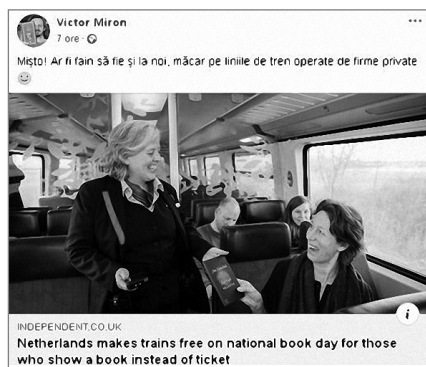
Am început campania dintr-o joacă, dându-mi cărțile pe față, adică îmi puneam ca poză de profil pe Facebook o imagine în care aveam față

acoperită de cartea pe care o citeam. Timp de câteva săptămâni nu mi-a luat nimeni exemplul, eram singurul care făcea asta. Lucrurile s-au schimbat după ce am convins o librărie să dea 10% reducere la cărți oamenilor care au așa o poză de profil. De aici am tot continuat, văzând că îmi face o mare plăcere să îmi canalizez creativitatea în această direcție. Inițial mi-am asumat campania pe un an, după care pe trei ani și ulterior pe 15 ani.

Cea mai populară acțiune a noastră este mersul gratuit cu autobuzul pentru cititori. Ai carte, ai parte de transport public gratuit. Am propus această idee în 2014 în direct la radio și primarul orașului Cluj-Napoca a reacționat foarte bine. După un an și un pic a și fost testată pentru prima dată. De atunci s-a mai implementat și la Timișoara, Caransebeș și într-un oraș din Polonia. Știri despre această idee au făcut înconjurul lumii, s-a scris despre ea în peste 20 de limbi și a ajuns, grație internetului, la câteva zeci de milioane de oameni.

O altă gratuitate care are priză la cititori este cea de Ziua Internațională a Cărții, când, pe 23 aprilie, se intră gratuit la Grădina Botanică din Cluj-Napoca și din Jibou dacă ai o carte la tine. Anul trecut au fost aproape 4000 de oameni cu o carte doar la Cluj.

Prin asemenea acțiuni încurajăm oamenii să citească în spații publice și astfel să devină ambasadori ai lecturii. E contagios să vezi pe cineva citind. Ți se face și ție poftă de lectură așa cum ți se face poftă de înghețată când vezi pe cineva că o mănâncă.

Toate acțiunile noastre sunt mai ieșite din comun deoarece vrem să

demonstrăm că lectura îți dezvoltă creativitatea. Dintre inițiativele noastre mai amintesc:

- Gala Cititorilor, unde o dată pe an întindem covorul roșu în fața bibliotecii județene și aplaudăm oamenii care merg la bibliotecă;
- Clasa Cititoare, unde luăm o clasă de elevi care chiar citește și îi facem ambasadori ai lecturii la ei în școală. Fiecare elev recomandă o carte pe care o inscripționăm pe un tricou, alături de mesajul **ești_ ceea_ ce_ citești**. O dată pe săptămână, toți elevii din clasa cititoare, mândri ca o floare, poartă aceste tricouri. Cărțile recomandate de ei sunt puse într-o căsuță în curtea școlii, astfel încât toată școala să aibă acces la cărțile clasei cititoare;
- Clubul de Lectură Vocea Cititorului, unde citim pe loc și cu voce tare textele, după care discutăm despre ele. Periodic facem cluburi de lectură toată noaptea, unde abordăm texte mai lungi și apoi urmărim și ecranizarea;
- Biblioteca Vecinilor, unde încurajăm oamenii să își facă mici biblioteci pe casa scării de la bloc, de obicei deasupra căsuțelor poștale;
- Service auto cu bibliotecă, unde dacă mergi cu mașina la reparat primești o carte la schimb;
- Cabinet stomatologic anticariat, anti-cariat, unde primești reducere dacă dai check-in și spui ce carte ți-a adus zâmbetul pe buze;
- Aranjează-te cu volum la beauty salon, unde primești un aranjat gratuit al părului dacă donezi o carte;
- Semne de carte cu mesajul „Dacă aștepți un semn pentru a citi o carte, acesta e semnul”;
- Nuntă ca la carte, unde încurajăm mirii să ofere mărturie cărți invitaților la nuntă;
- ProvoCărți, unde oamenii primesc o carte fără bani dacă îndeplinesc provocarea scrisă pe ea;

- Cărți pe cărțile de vizită, unde încurajăm oamenii de afaceri să își pună recomandări de cărți pe spatele cărților de vizită.

Mi-am asumat campania pe 15 ani deoarece am început-o la 15 ani, după ce am ajuns să iubesc cărțile și vreau să văd în această perioadă nu doar câtă lume va citi, dar și câți oameni vor începe și ei acțiuni de încurajare a cititului. Cine se mai implică?

<https://www.facebook.com/miron.victor>

Impresii de lectură.
Îndemn la lectură

Impresii de lectură.

Invitații la lectură

Rezumat:

Dumitru CRUDU

Articolul reflectă recenzarea unor cărți și impresiile autorului asupra conținutului lor. Scopul acestui studiu este de a accentua valoarea artistică și educativă a unor cărți semnate de autori de pe ambele maluri ale Prutului, invitându-ne la lecturarea lor prin argumente convingătoare ce țin de problemele trecutului și prezentului poporului moldav.

Cuvinte-cheie:

eseu, piesă, Cheianu Constantin, Miculeșanu Mitoș, Braghiș Florin, Muller Herta, Marin Gheorghe, Beșlea-gă Vladimir, Nechit Irina, Fusu Mihai, Esinencu Nicoleta, Erizanu Maria-Paula, Butnaru Val.

Ura la moldoveni

Pentru ca eseu memorialistic al lui Constantin Cheianu *Sex și perestroika* să fie cu adevărat excepțional, autorul ar fi trebuit să se debaraseze de una dintre liniile de subiect care traversează cartea, cea în care discursul despre sex se suprapune peste un discurs antisovietic, întrucât frivolizează substanțial volumul său. Or, mizele cărții sale nu ar trebui căutate în faptul

că dezinhibarea sexuală o potențase pe cea revoluționară sau invers, ci în capitolele dedicate artei urii la moldovenii sovietici. Dacă ar fi să extragem doar acest nucleu ideatic, am avea o carte extraordinară. Ca nimeni altul, Constantin Cheianu reușește să arate cum moldovenii sovietici erau dresați să urască „imperialismul american, capitalismul în general” și pe „...dizidenții sovietici”, dar mai ales, „să disprețuiască un popor numai pentru că vorbea aceeași limbă”.

Pentru moldovenii sovietici, zice Constantin Cheianu, „România trebuia să fie un fel de «dușmanul numărul doi», după imperialismul american”. De aceea, era un risc necugetat și foarte periculos să zâmbești în direcția României. Imediat cădea măgăreața pe tine și, vorba lui Constantin Cheianu, „deveni ai dușman al poporului moldovenesc (implicit, sovietic), nici mai mult, nici mai puțin, și s-a zis cu cariera ta, s-a zis cu liniștea, cu sănătatea”.

Televiziunea, mass-media, manualele școlare, orele de cultură politică, romanele, poeziile, spectacolele de teatru, cântecele, toate împreună îi învățau pe moldovenii sovietici să considere România un fel de „gunoi dușmănos”, după cum își amintește Cheianu, care susține că „în spațiul informațional moldav era obligatoriu ca periodic să fie răsturnată câte o cisternă de zoi peste România”.

Ba mai mult decât atât, cei care doar pronunțau numele țării vecine deveneau suspecti în ochii kaghebeului. De aceea, zice Constantin Cheianu, „cuvintele «român», «România» și toate derivatele lor erau sinonime cu «nenorocire». Când le rosteai, dădeai de naiba”.

Constantin Cheianu își mai amintește că cei care încălcau aceste interdicții interiorizate erau trimiși la ospiciu.

Cei care urau cel mai tare imperialismul american, Europa, capitalismul, dar și România se bucurau de cele mai mari onoruri în Uniunea Sovietică. Poetii care propagau în poeziile lor o ură acerbă față de România deveneau academicieni, erau recompensați cu premii de stat, li se dădeau pe gratis apartamente. Pentru a reface și mai bine atmosfera înveninată din acea perioadă, Constantin Cheianu își amintește că un scriitor mediocru

devenise faimos și fusese făcut Erou al Muncii Socialiste doar pentru că rimase „România” cu „pântecăria”.

Rațiunea de-a fi a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, susține Constantin Cheianu, consta în „ura față de România”. Este clar pentru toată lumea care erau mobilurile urii, dar e de neimaginat faptul că aceasta putea lua niște proporții cosmice, scoțând din uz fondul neologistic al limbii. Constantin Cheianu își amintește că fusese luat în furci de profesorul său de la școală, care-l bănuia de antipatii sovietice doar pentru că folosise într-o compunere cuvântul „incomensurabil”.

Într-un cuvânt, cartea lui Constantin Cheianu monografiază foarte reușit modul în care ideologii sovietici încercaseră să-i facă pe moldovenii sovietici să se urască, în cele din urmă, pe ei înșiși.

Fără prejudecăți, despre prejudecăți

Dacă pe la începutul sau pe la mijlocul deceniului trecut aveai ocazia să călătorești în Europa, prima întrebare pe care ți-o adresau cetățenii străini era: e adevărat că țara voastră e controlată de criminali?

Cam asta era cea mai frecventă întrebare pe care mi-o puneau mulți dintre cunoscuții mei din Brașov și, orice le-aș fi spus, nu-i puteam face să-și schimbe părerea, o mare parte dintre ei țineau morțiș și mai departe că Republica Moldova e tărâmul mafiei. Televiziunile sau ziarele care aveau o predilecție aparte pentru racheteii moldoveni care jefuiau autobuze sau limuzine, ascunși sub paravanul întunericii, și treceau sub tăcere alte lucruri mai grave care aveau loc la Chișinău sau în satele moldovenești, le dădeau apă la moară. Din una în alta, așa s-a născut această prejudecată că e foarte periculos să călătorești în localitățile de pe malul Bâcului. E mai bine să nu te duci încolo, îmi ziceau aceștia în perioada când locuiam la Brașov, dacă vrei să-ți păstrezi roțile la mașini și banii în pungă. Curios e că răspândacii, care lăteau această impresie terifiantă, nu trecuseră niciodată Prutul.

Chiar și dacă între timp părerile cetățenilor români despre Republica Moldova au devenit mai nuanțate, m-am convins de multe ori de acest lucru, oricum, încă mai sunt destui cei care cred că ar trebui să fii de-a dreptul bezmetic ca să mergi să vizitezi Republica Moldova, pentru că se va găsi neapărat cineva care o să vrea să-ți stingă becul sau să-ți sufle în lumânare. De aceea, chiar și azi, să cauți în Chișinău un turist român venit pur și simplu din plăcere, ca să-și petreacă aici concediul e ca și cum ai căuta un ac într-un car cu fân.

Necrotitanium, romanul lui Mitoș Micleușanu și al lui Florin Braghiș, pune în discuție anume această prejudecată, cea că Republica Moldova ar fi un tărâm al nesiguranței și al criminalității, în care oamenii sunt impulsivi, agresivi și imprevizibili. Cei doi scriitori încearcă s-o dezrădăcineze, îngroșând culorile: copiii din carte sunt alăptați cu votcă și nu cu lapte, ei vomită când beau din greșeală apă, sunt zvântați în bătai de părinți, sunt violenți și cruzi,ucid și sunt uciși cu sânge rece, lăsând sau îngroșând grămezile de cadavre din jur, și le dau oamenilor, atunci când se fac mari, să mănânce la praznice chifteluțe de porc bolnav sau îi calcă pe câmp cu buldozerele. Pentru că numărul crimelor pe metru pătrat depășește limitele până și ale celei mai bogate imaginații, ne face să credem că autorii romanului au încercat să deconstruiască prejudecata că Republica Moldova e un teritoriu al crimei, anume prin intermediul acestui procedeu literar.

Un alt procedeu preferat al celor doi scriitori este bășcălia. Ei ironizează toate aceste idei preconceptuate pe care unii cetățeni români sau străini și le-au format despre Republica Moldova, inventând cele mai tâmpite situații posibile. În felul acesta, Mitoș Micleușanu și Florin Braghiș încearcă să ne spună că adevărata realitate este alta, fără însă a ne spune care e aceasta. Oricum ar fi, romanul nu ne transmite mai mult decât atât, el rămânând a fi un roman persiflant și parodic, cu o intrigă polițistă strecheată pe alocuri în care totul este luat în pinten: până și crima. Dar romanul ne amintește de *Planeta Moldova* doar până la un punct, când încetează să mai fie un divertisment pur și se transformă într-o parabolă existențialistă bășcălioasă și parodică despre cum fel de fel de prejudecăți ne încurcă să ne bucurăm de viață.

Securiștii de la grădiniță

Una dintre cele mai neliniștitoare experiențe pe care Herta Muller a trăit-o în timpul dictaturii comuniste și pe care o povestește în unul dintre cele mai suculente eseuri din cartea *Regele se-nclină și ucide* se leagă, cine ar fi crezut?, de grădiniță. Dar iepurele totalitarismului sare de acolo de unde nu te aștepți, adică tocmai dintr-o instituție preșcolară. Pare de necrezut, dar virusul comunist pătrunsese foarte departe, infiltrându-se până și între pereții grădinițelor, alienându-i pe copiii de cinci ani, care, zice Herta Muller, dădeau dovadă de foarte mult zel ca să-l copieze pe dictator.

Pentru că autoritățile o măturaseră cu cântec din fabrică și din școli, colportând zvonul că ar reprezenta un mare pericol social, pe Herta Muller nimeni nu mai voia s-o angajeze în altă parte. De aceea, mai că pusese mâna pe șarpe atunci când i se făcuse oferta de-a lucra educatoare. Aici însă a dat din nou de dracul totalitarismului.

Din cauza datoriilor care au scos-o din casă, viitoarea laureată a Premiului Nobel primise cu brațele deschise să-i dădăcească pe copii, dar nu a putut rezista mai mult de paisprezece zile, când a descoperit că balaurii comunismului își întinseră ghearele până și în sălile viu colorate ale grădiniței.

Scritoarea a încercat să înfrunte sistemul și să le aducă aminte copiilor că sunt copii și nu activiști de partid, dar tot efortul ei s-a dovedit a fi zadarnic, de vreme ce copiii nu cunoșteau poezii sau cântece despre iarnă sau despre vară, iar singurele versuri pe care le știau despre culesul florilor se încheiau cu un elogiu fierbinte adus iubitului conducător. Dar mai trist decât aceasta era faptul că nici nu le plăcea și nici nu voiau să le învețe, preferând creațiile dedicate partidului.

Fiecare zi o începeau cântând imnul. Herta Muller, în locul acestuia, constant le propunea cântece conforme vârstei, dar copiii refuzau, rugând-o să cânte imnul și să-l cânte tot, până la ultima strofă.

Într-o bună zi, unul dintre copii s-a apropiat de educatoarea Herta Muller și i-a zis pieziș și oarecum acuzator: „Tovarășă, dumneavoastră de ce n-ați cântat?”

Copiii erau complet nedumeriți: ei nu puteau înțelege de ce educatoarei lor i se păreau mai frumoase cântecele despre zăpadă decât acelea în care era proslăvit mărețul conducător sau falnicul partid.

Acesta și fusese motivul care o făcuse pe Herta Muller să-și dea demisia doar după două săptămâni de muncă. Pentru că și-a dat seama că picii ăia, care cântau transfigurați, erau deja niște victime ale sistemului și nu mai puteau fi întorși din drum, Herta Muller și-a dat demisia. Și-a dat demisia pentru a nu deveni complice a regimului. Pentru că demisionase de la grădiniță, securiștii au reînceput s-o urmărească. La fiecare interogatoriu însă, povestește într-un alt eseu Herta Muller, aceasta venea dichisită ca la nuntă, scoțându-i din sărite pe securiști, securiști care, imediat după revoluție, zice Herta Muller, au devenit niște prosperi oameni de afaceri și niște promotori convinși ai valorilor capitaliste, contra cărora, altminteri, luptaseră neogoiți în timpul comunismului, încă de pe vremea când erau copii la grădiniță.

Cu dragoste, despre Gheorghe Malarciuc

Cel care-l tămâiasă pe ofițerul bolșevic Serghei Lazo, transformându-l, nici mai mult, nici mai puțin, într-un martir al războiului sovieto-japonez cu însușiri mitice, era scriitorul Gheorghe Malarciuc. Anume grație supra-dimensionării acestui aventurier basarabean obscur, care a ajuns să asedieze Vladivostokul, Gheorghe Malarciuc devenise un fel de guru al realismului socialist de fason moldovenesc. Paradoxul e însă acela că Gheorghe Malarciuc devenise un proletcultist celebru, fără să-și fi dorit cu adevărat aceasta. Se pare că fusese luat în poale contra voinței sale. Cel puțin, asta e impresia pe care o degajă memoriile prietenului său, scriitorul Gheorghe Marin, publicate de curând la Editura „Pontos”. Din această carte reiese că Gheorghe Malarciuc fusese mai mult decât conștient unde se termină adevărul și unde începe minciuna. Ceea ce înseamnă că știuse prea bine că falsifică istoria cusând cu ață albă biografia picarescă a lui Serghei Lazo. Dar totuși i-a făcut platcă pe cititorii săi. Cum s-a putut oare întâmpla aceasta?

Citind cartea domnului Marin, am găsit câteva explicații și cea mai cutremurătoare e că Gheorghe Malarciuc a devenit o bacantă a proletcultismului de nevoie, pentru a putea supraviețui, chiar și dacă altele erau convingerile sale estetice și politice.

Cu câțiva ani înainte de a-și pierde libertatea artistică, și aceasta se întâmpla pe la sfârșitul anilor cincizeci, Gheorghe Malarciuc se pregătea să debuteze ca scriitor cu volumul de povestiri „Din moși-strămoși”, în care valorifica istoria multiseclară a Moldovei, așa cum își amintește Gheorghe Marin. Cu toate că erau influențate de romanele istorice ale lui Sadoveanu, textele sale erau viguroase, erau bine scrise și anunțau un mare scriitor. Dar tot acolo, în una dintre povestiri, tânărul scriitor făcuse imprudența să constate, zice Gheorghe Marin, că granițele Moldovei istorice erau altele decât ale Moldovei sovietice. Și, instantaneu, bomboana de pe tort s-a preschimbat în bomboana de pe colivă. Iar Gheorghe Malarciuc a devenit, cât ai arunca cu o piatră, un dușman al poporului sovietic, fiind dat afară din serviciu și nepermițându-i-se să mai publice sau să mai lucreze în altă parte, după cum își amintește prietenul său Gheorghe Marin, în memoriile sale emoționante. Pentru a-și salva pielea, a primit ca politrucii sovietici să-i pună belciugul în nas și așa a ajuns proletcultist, iar cu trecerea timpului, un proletcultist greu și faimos.

Dar, așa cum ne lasă să înțelegem Gheorghe Marin, toată viața sa a trăit o mare dramă, pentru că știa care e adevărul, dar, pentru a supraviețui, l-a sacrificat. E adevărat că în timpul vieții devenise celebru și bogat, dar tot atât de adevărat e că nu acela era Gheorghe Malarciuc cel autentic.

„Morții cei vii, viii cei morți”

Morții cei vii, viii cei morți e primul text literar din Republica Moldova unde se pune în discuție deconspirarea dosarelor Securității.

La începutul piesei lui Vladimir Beșleagă, scriitorul Cominpar militează pentru deconspirarea dosarelor kaghebeului, din care cauză, în finalul ei,

este otrăvit de Falus, un securist cu vechime, care, sub masca inofensivă de șofer al Uniunii Scriitorilor, i-a dat jos din șaua pe literații incomozi puterii.

Sfârșitul textului lui Vladimir Beșleagă este extrem de pesimist, ca și cum scriitorul și-ar fi pierdut încrederea că se va mai trage vreodată cortina de pe acest subiect tabu. Din piesa lui Vladimir Beșleagă reiese că până și punerea unei asemenea probleme este deranjantă pentru puterea care nu vrea nicidecum să-i divulge pe intelectualii care au făcut poliție politică.

Pentru că scriitorul Cominpar sfidează această regulă nescrisă, dar respectată de majoritatea colegilor săi, puterea decide să-l lichideze. Și aceasta în timp ce afară bat alte vânturi politice. Sau tocmai de aceea. Cominpar este lăsat fără papuci, fiindcă ajunsese la concluzia că Securitatea moldovenească nu se deosebește prin nimic de kaghebe: și una, și alta, luptând cu intelectualii. Adică, în opinia scriitorului Cominpar, Securitatea moldovenească acționează la fel ca și kaghebeul de pe vremea lui Brejnev sau Andropov, care-i hărțuia, îi intimidă, îi bătea, îi omora tot pe aceiași intelectuali antisovietici și anticomuniști, de parcă afară nu ar sufla alte vânturi și Uniunea Sovietică încă ar mai fi continuat să existe. După Cominpar, în deceniile de după declararea independenței Republicii Moldova, securitatea a făcut mai multe victime printre membrii marcanți ai mișcării de renaștere națională decât în anii feroși ai comunismului.

Chiar și dacă scriitorul din piesa lui Beșleagă sfârșește foarte trist, textul său are meritul de-a iniția, la mai bine de două decenii de la prăbușirea Uniunii Sovietice, singura dezbatere publică privind deconspirarea dosarelor Securității. E timpul să scoatem scheletul din dulap.

Patru piese de teatru, despre revoluție

Înăbușirea în sânge a revoluției din 7 aprilie este tema centrală a piesei *Coridorul Morții* de Irina Nechit, care gondolează între un reportaj fidel și recognoscibil al evenimentelor și un rechizitoriu al lui Valeriu Boboc însuși contra ucigașilor săi, care au încercat să tragă mușamaua peste crimă.

Piesa ne aruncă, brusc, într-o sală de judecată neîncăpătoare și sufocantă din care ne mai scoate doar monologul melodramatic al fiului lui Valeriu Boboc, care încă mai speră și acum că, într-o bună zi, tatăl său se va întoarce acasă.

În celelalte trei piese, 7 aprilie e mai mult un *background* și un punct de plecare pentru a trage perdeaua de pe dramele mai profunde ale societății moldovenești.

În piesa lui Constantin Cheianu *Și cu bunelul ce facem?*, zilele acelea de speranță și de teroare de la începutul lui aprilie acutizează un conflict ireconciliabil între tânăra generație și generația în vârstă, ultima votând pentru comuniști, iar cea dintâi pentru opoziție. Deși trăiesc sub același acoperiș și mănâncă din aceeași strachină, nepoții nu-și pot convinge bunicul să nu-și mai dea barba pe mâna comuniștilor și între ei începe o confruntare surdă și îndelungată. Dușmanul nu e un străin, nu e cineva de dincolo de graniță, nu e cineva pe care nu-l cunoaștem, ci e cineva din familie. Dușmanii sunt legați între ei prin legături foarte strânse de sânge. Ei stau la aceeași masă și merg la aceeași baie. Cu atât mai spectaculoasă e bătălia dintre simpatizanții comuniștilor și suporterii forțelor democratice.

Piesa lui Mihai Fusu, *Am ce am eu cu poliția*, îți dă bătăi de inimă din aceleași motive pe care le-am depistat și în piesa lui Cheianu: victimele și călăii sunt uniți prin legături de sânge. Cei care luptă contra sistemului comunist, dar și cei care-l reprezintă, toți fac parte, de fapt, chiar din aceeași familie. În piesă, tânărul umflat din stradă și aruncat la hârdău are foarte mulți verișori și unchi gulerăți în poliție. Iată deci, ne spune Mihai Fusu în această piesă documentară, revoluția din șapte aprilie, împărțind lumea în ai noștri și ai lor, în alb și negru, a tras un gard de sârmă ghimpată și prin dormitor, vorba unui dramaturg polonez celebru. Din această cauză, lucrurile sunt cu mult mai amestecate și mai încurcate decât ne-am fi așteptat să fie.

În piesa *Footage* a Nicoletei Esinencu, tema revoluției din 7 aprilie, înăbușită în sânge, și a terorii fără precedent, care a urmat, apare abia pe la jumătatea ei, și devine centrală doar la final. Din moment ce este abordată

Însă, cei trei tineri monologhează exclusiv despre ceea ce s-a petrecut în acele zile de restriște și de pomină pentru istoria contemporană a Republicii Moldova, toate celelalte subiecte fiind abandonate la mijloc de frază. Își schimbă și tonul, dar și atitudinea: renunță la tonul persiflant și la bășcălia usturătoare de până atunci și devin gravi și pe alocuri foarte aspri. Dar nu-și părăsesc fotoliul de monitori, judecând și taxând dintr-o parte pe cei prinși de iureșul și malaxorul evenimentelor.

Cu cât însă te adâncești mai mult în apele piesei, îți dai seama că și ei au trecut prin beciurile mucegăite ale poliției. Așa se justifică rechizitoriul și ironia lor mușcătoare la adresa tinerilor ieșiți în piață, dar și a puterii. În timp ce Parlamentul și Președinția ard, fiind mistuite de flăcări, conformismul și lașitatea sunt în floare. Cei trei tineri îi acuză pe ziariști că au închis ochii și gura asupra și în fața abuzurilor și nelegiuirilor dictaturii, preferând să mănânce semințe de floarea-soarelui în fața sticlei de acasă decât să ia atitudine față de teroarea instituită de regimul voronist. Sunt puși la zid și medicii care au tras preșul peste crimele puterii, tăgăduind că tinerii care au murit în timpul revoluției ar fi fost omorâți de copoi.

Serenada tinerilor se îndreaptă și asupra polițiștilor care, după ce i-au stâlcit în bătai, întorși acasă, brusc, devin foarte tandri cu copiii și nepoții lor.

Dramaturgul Nicoleta Esinencu denunță în această piesă minciuna mirotică și narcisiacă în care trăiesc unii dintre concetățenii noștri, care preferă să discute despre calitățile dulceții de căpșune decât să-și deschidă larg ochii asupra experiențelor limită pe care le-au trăit fiicele lor în beciurile poliției. Preferă să-și astupe urechile decât să audă adevărul, ilustrând cum nu se poate mai bine expresia: „Satul arde, dar baba își dă buzele cu ruj”. Pentru a-și păstra iluziile pe care le au, părinții din piesa Nicoletei Esinencu preferă mai degrabă să-și ignore propriii copii și să întoarcă spatele prezentului decât să-i asculte și să-i înțeleagă. Pentru acești oameni 7 aprilie nu a existat. Sau, dacă a și existat, nu se poate compara cu o discuție despre calitățile dulceții de căpșune.

O carte profetică

Se pare că Maria-Paula Erizanu este o vizionară și când zic lucrul acesta mă refer la cartea ei *Aceasta e prima mea revoluție. Furați-mi-o*, apărută acum câțiva ani la Editura „Cartier”.

La ora publicării, denumirea ei nu mi-a atras atenția, cu toate că eseul, în sine, m-a izbit prin vigoarea și prin robustețea narării.

Dar iată că, după ce s-a mai scurs ceva apă pe Nistru, descopăr că, prin acest titlu, tânăra scriitoare a prevăzut ceea ce urma să se întâmple la Chișinău, adică niște lucruri greu de presupus în euforia de după 7 aprilie. Eram și eu prea vrăjit de farmecele revoluției din 7 aprilie ca să mai rezonerez la denumirea cărții domnișoarei Erizanu, care, în timp, s-a dovedit a fi profetică: cineva, într-adevăr, ne-a confiscat revoluția. Atunci însă când a apărut cartea, denumirea eseului mi se părea a fi fantezistă și epatantă; mi se părea că titlul îi făcea un deserviciu acelei cărți curajoase și foarte frumoase. Acum, îmi dau seama că tânăra scriitoare a văzut prin negura timpului ceea ce nimeni dintre noi nu ar fi vrut să admită că ar putea fi posibil. Din nou, și pentru a câta oară, ei ne-au confiscat revoluția, după ce au mai făcut acest lucru în 1989. Meritul cărții Mariei-Paula e că a tras un semnal de alarmă în momentul când toată lumea era îmbătată de vinul revoluției.

Vizionarismul cărții nu se reduce doar la nivelul titlului, ci este conținut de carte în ansamblul ei, tânăra scriitoare mai descriind în ea și modul în care vom rămâne cu dinții în soare. O altă calitate a cărții constă în faptul că este foarte bine scrisă.

Motivul revoluției din 7 aprilie l-am întâlnit în foarte multe texte literare, inclusiv eu am scris o piesă de teatru despre cum securiștii îi hărțuiau și intimidau pe elevii unui liceu (o piesă pe care niciun teatru nu a vrut s-o monteze, habar nu am de ce), dar textul Mariei-Paula a prevăzut și confiscarea revoluției.

Foarte mulți se mai întrebă și azi dacă a fost sau nu pe 7 aprilie o revoluție: părerea mea e că a fost, altceva e însă – cine a profitat de pe urma ei?

După părerea mea, cartea Mariei-Paula mai conține un îndemn implicit adresat tinerilor, cel de a-și apăra creația. Ei bine, iată că acum a sosit momentul când ar trebui s-o recitim pe Maria-Paula Erizanu și să-i urmăm sfatul: cineva ne-a confiscat revoluția și aceasta înseamnă că cineva vrea iar să tragă cortina pe Prut ca într-o tragedie de Shakespeare și să ne scoată în afara istoriei.

Oare nu ar fi cazul ca tinerii să-și asume revoluția din 7 aprilie ca pe o creație a lor și să și-o adjucece? Cum? Pentru a afla aceasta, ar trebui să recitim extraordinarul eseu al Mariei-Paula Erizanu.

Exportul temelor moldovenești

Acum vreo zece ani, mai toți dramaturgii basarabeni scriau în cheia lui Ionesco și Mrozek, abstractizând lumea moldovenească în cheia esteticii absurdului și băgând-o în armătura unor parabole sofisticate și greu de înțeles. Chiar și dacă vizau trecutul totalitar sau prezentul tranziției, tot parabole absurde erau. Acțiunea avea loc undeva în America sau în Danemarca, sau într-o țară fără nume. Personajele purtau nume englezești sau nemțești, numai nu românești. Conflictele erau ambigue și poetice, provocate de niște paradoxuri metafizice. Pe neobservate însă, unul după altul, aproape că în șir indian, cu purcel și cățel, dramaturgii moldoveni au trecut în barca unei dramaturgii orientate spre marile probleme ale realității moldovenești.

Aproape că pocnind din degete, au apărut texte despre revoluția anti-sovietică moldovenească, despre comerțul cu carne vie, despre războiul ruso-moldovenesc pentru Transnistria, despre copiii abandonați prin orfelinate sau despre migranții moldoveni și asta după un deceniu și ceva de teatru absurd, când era cu mult mai bine să localizezi acțiunea dramatică undeva în Anglia sau Danemarca, numai nu în Republica Moldova.

În răspăr cu această tradiție livrescă, cu accentul pus, mai ales, pe stil și manieră, câțiva dramaturgi moldoveni din generațiile optzeciste

și nouăzeciste au coborât în stradă și și-au încărcat textele cu marile supărări și necazuri ale contemporanilor lor.

Cel mai tare s-au lătit textele despre migrație, pe care, la ora apariției, nu prea erau critici care să dea doi bani, deoarece aceștia considerau că tema este prea „publicistică” și prea seamănă a „comandă socială”.

Dar iată că după ce această temă a dat buzna în literatură, încingând imaginația cititorilor, dramaturgii moldoveni (români din Republica Moldova) au produs și cele mai rezistente piese de teatru ale lor, acestea fiind și cel mai mult montate.

Constantin Cheianu și-a scris una dintre cele mai bune piese ale sale, *În container*, după ce a stat de vorbă cu consătenii lui întorși de la munci din Irlanda. Realitatea pe care a consemnat-o pe hârtie a depășit orice imaginație, oricât de inflamată ar fi putut fi aceasta. A-ți risca viața, trecând granițele în containerul unui camion doar pentru a ajunge în Europa, a devenit și nucleul dramatic al textului său. Concepută inițial ca o poveste despre câteva moduri ingenioase de-a trece granița au găsit moldovenii, piesa lui Cheianu a devenit spre final o istorie foarte dură despre prietenie și trădare, despre curaj și demnitate, despre frică și dragoste, despre lașitate și sacrificiu.

Nu neapărat în container, dar a trecut granița și piesa lui Val Butnaru, *Avant de mourir*, fiind montată la Teatrul Național Radiofonic din România, în seria *Dramaturgi români contemporani*.

Tema exodului moldovenilor o leagă de piesa lui Cheianu. Ceea ce o deosebește însă este o infuzie de poezie și muzică într-o realitate foarte dură. Și încă o deosebire. La Val Butnaru migrația e doar un pretext, pe dramaturg interesându-l mai degrabă situațiile limită în care nimeresc personajele sale decât fenomenul social în sine. În piesa lui Val Butnaru legăturile sociale trec într-un plan secund și în prim-plan ies legăturile psihologice dintre personaje. Chiar și așa însă, Val Butnaru nu ar fi putut construi niște personaje atât de viguroase dacă nu ar fi avut ca fundal fenomenul migrației.

În loc de concluzie, aș vrea să spun următorul lucru: grație temelor moldovenești, un dramaturg moldovean de azi poate fi interesant și dincolo de hotarele Republicii Moldova.

Postfață sau convicțiune

LecturaCentral

Volumul „Lectura și scările” a fost conceput ca punct de pornire pentru conferința cu același generic, două proiecte și același scop, urmând ca împreună să dinamizeze activitatea de promovare a lecturii, să consolideze eforturile pe acest segment de activitate, să sensibilizeze decidenții și să intereseze cercurile largi de cititori reali și potențiali. Mesajul puternic al lucrării este despre importanța lecturii, indiferent de format, în dezvoltarea și devenirea personalității, în schimbarea și modernizarea comunităților și a societății în întregime.

Promovarea lecturii este o responsabilitate interprofesională, fiind fundamentată pe folosirea în comun și transferul de concepte și metodologii între mai multe profesii. În acest context, lucrarea unește eforturile unor actori de bază, antrenați în organizarea și promovarea lecturii: scriitori, cercetători, cadre didactice, editori, librari, bibliotecari – profesioniști care, potrivit responsabilităților, au menirea să organizeze procesul lecturii, să altoiască dragostea pentru lectură și să pună cartea în mâna cititorului, cât mai des și cât mai devreme.

Cartea cuprinde materiale care la prima vedere s-ar părea că au o destinație foarte concretă, acestea adresându-se fie cadrelor didactice, fie bibliotecarilor, fie altor specialiști. Intenția este ca aceștia să găsească tangențe de conlucrare, acțiuni pe care actorii de pe segmentul promovării lecturii le pot face împreună, ajutându-se reciproc.

Bibliotecarii pot prelua de la cadrele didactice experiențe care să-i ajute pe cititori să înțeleagă rolul lecturii pentru modelul dezvoltării personale, practicate de profesori în mediul de învățământ. La rândul lor, cadrele

didactice pot prelua de la bibliotecari experiențe atestate de bibliotecile lumii, care au demonstrat interes din partea cititorilor și eficiență.

Cunoașterea reciprocă a proiectelor și practicilor de calitate ar avantaja profesioniștii și i-ar îmbogăți.

Deși există experiențe foarte grăitoare de conlucrare a cadrelor didactice cu bibliotecarii pe segmentul de promovare a lecturii, mai sunt încă aspecte care merită atenție. O lectură atentă a materialelor prezentate poate deschide calea mai multor idei.

Prin cunoașterea strategiilor didactice eficiente, menite să crească motivația și plăcerea lecturii, bibliotecarii și cadrele didactice se pot ajuta reciproc.

Cadrul formal, specific cadrelor didactice, și cadrul nonformal, specific bibliotecarilor, pot fi conjugate pentru rezultate benefice cauzei comune – dezvoltarea competențelor de lectură.

În articolul dnei Tatiana Verdeș, sunt foarte bine prezentați actorii principali responsabili de promovarea lecturii: familia, profesorul, biblioteca, comunitatea, cititorul.

Abordările teoretice și pur practice ce țin de fenomenul lecturii sporesc valoarea și importanța articolelor prezentate spre judecata utilizatorilor ținută ai lucrării.

Interesantă este abordarea lecturii ca cea mai veche abilitate intelectuală (Tatiana Ciocoi) și foarte curioasă e calea de la cititorul de elită la „necititorul” de masă, pentru care lectura este o „competență” uneori utilă așa cum este șofatul și gătitul.

Pentru cititorii acestei culegeri de articole trebuie de menționat un detaliu foarte important. Autorii au studiat și sintetizat numeroase izvoare în limbi străine (inaccesibile pentru mulți potențiali cititori ai lucrării) pentru documentarea tezelor expuse.

Lucrarea deschide calea spre cunoașterea preocupărilor de pe acest segment din multe alte țări. Referințele bibliografice prezentate la finalul articolului dnei Tatiana Ciocoi, de exemplu, includ 14 izvoare în limbi străine, preponderent din spațiul german, din cele 16. Amintim că Germania acordă

o atenție deosebită strategiilor de promovare a lecturii. Fundația ProLectura din Germania îl are ca președinte de onoare pe însuși președintele țării.

Despre importanța dezvoltării economice în ascensiunea unei țări se știe foarte bine, mai puțin însă se vorbește că economia trebuie să se dezvolte paralel cu cultura. Aici apare în scenă intelectualitatea – îngerii care tind spre cunoaștere (cum sună una dintre definiții) –, care are misiunea de a infiltra cât mai adânc în conștiința oamenilor acest adevăr.

Un aspect care merită discutat la diverse niveluri de responsabilitate este că publicațiile sunt foarte scumpe, cel puțin pentru realitatea noastră, iar oamenii nu pot cumpăra cărți scumpe. Politica prețurilor trebuie schimbată dacă vrem ca publicațiile să ajungă la cât mai mulți cetățeni. În Germania, prețul cărții e stabilit de editură și nu poate fi mai mare.

Susținerea din partea statului a editării cărților este o practică adoptată în mai multe țări. Există această practică și în Republica Moldova. Însă cele aproximativ 5 milioane de lei (pentru anul 2019) destinate programului de editare a cărților înseamnă o sumă prea mică pentru a acoperi necesitățile de actualizare a colecțiilor. Rata medie de înnoire a colecțiilor de 83 de ani (2019), în timp ce recomandările IFLA/UNESCO sunt de 7-10 ani, este mărturie grăitoare a unei colecții învechite fizic și moral. În asemenea condiții, cartea, care de veacuri a lucrat la înălțarea persoanei, poate lucra la distrugerea ei. Or, niciun stat nu trebuie să fie indiferent la faptul dacă cetățenii citesc sau nu și ce anume citesc.

Orice guvern care susține bibliotecile, cartea și lectura este pe calea cea bună.

Vera OSOIANU

Citate, aforisme, gânduri despre bibliotecă, bibliotecar, carte, lectură

***Mari personalități despre importanța bibliotecii.
Trebuie să le credem necondiționat!
Drumul lor spre glorie a trecut prin bibliotecă!***

Biblioteca înseamnă Universul adus acasă.

Mihai Cimpoi

O bibliotecă este un paradis cu lumea pusă pe raft.

Nicolae Dabija

...sănătatea unei societăți depinde în mare măsură de calitatea bibliotecilor ei.

Vasile Romanciuc

Fără a avea o însemnătate politică, fără a lua parte la formarea cetățenilor activi ai statului, biblioteca publică este nulă.

Bogdan Petriceicu Hasdeu

Până la cărți, rămânea mărturie cimitirul. L-a învins biblioteca. Cartea ți-e țară, ți-e fiică, ți-e surioară, prietenă și iubire.

Tudor Arghezi

*Toate cărțile din lume, de când lumea câte-au fost,
Minunatul meu prieten le cunoaște pe de rost;
Tot ce mintea omenească până astăzi a știut,
În savantu-i cap de dascăl, s-a-ndesat și... a-ncăput:
Biblioteca vestită! așa plină, că-n zadar
Am dori să mai încapă și un bibliotecar.*

Ion Luca Caragiale

*Toți acei ce au acces la o bibliotecă, la cărți sunt niște inși mai buni decât alții,
mai fortificați, iar durerile îi ating mai puțin și nefericirile trec mai repede.*

Mircea Eliade

*Biblioteca din bibliotecă
Prietenul vechi ca vinul
și rar ca potopul este bibliotecar
îl caut mereu prin cărți
el însuși fiind un morman de cărți
încât nu mai sunt sigur
în care bibliotecă mă aflu
mai ales când nu ne-nțelegem
mă gândesc că de-o muri cândva
din el vor ieși două suflete
unul al său și unul al bibliotecii.*

Marin Ifrim

Dacă Biserica este Casa lui Dumnezeu, atunci Biblioteca este Templul Spiritului Uman; este Blazonul unei noblețe care are Infinitul ca strămoș și ca posteritate.

Paul Christian

Marile biblioteci ale vremii noastre sunt mai mult decât toate oceanele de amintiri, mai mult decât toate furtunile de sentimente și decât toate luptele cu inerția. Ele condensează identitatea umanității, reflectă sensul lumii, sunt paveze mari împotriva singurătății și neliniștii.

Ion Stoica

Biblioteca este patria cuvintelor care au avut ceva de spus.

Octav Bibere

Am iubit școala pentru că acolo era biblioteca.

Octav Bibere

Biblioteca este școala vieții care ne învață nu pentru notă sau certificat, ci pentru nevoile imperioase ale existenței și misiunea pe care o avem ca individ în societate.

Aurel Filimon

Bibliotecile ca manifestări sunt produse ale unor profunde necesități culturale ale popoarelor de elită, care la rândul lor constituie cele mai puternice și indispensabile instrumente pentru înaintarea și răspândirea culturii, care la rândul ei a dat dovadă că temelia de existență a unui neam și țară este nu numai prosperitatea economică, ci și lumina pe care o dă cultura...

Aurel Filimon

Fără Farul și Biblioteca din Alexandria, mulți oameni n-ar fi evitat naufragiul.

Nicolae Petrescu-Redi

Biblioteca: altar, nu închisoare a cărților ar trebui să fie!

Costel Zăgan

Biblioteca: grădină de cărți.

Costel Zăgan

*Biblioteca, paradoxala peșteră a singurătății, este locul unde-ți poți (re)întâl-
ni instinctul.*

Costel Zăgan

Biblioteca nu are răceala impersonală a computerului.

Adrian Pinte

*În biblioteci, oricine poate dialoga cu eternitatea. Ce s-or mai fi distrând
clasicii!*

Vasile Ghica

*Nu există om cult, în adevăratul înțeles al cuvântului, care să nu-și dea seama
de însemnătatea pe care o au bibliotecile publice, nu numai pentru progresul
științific în genere, ci și pentru educațiunea morală și intelectuală a unui po-
por. Și prin biblioteci publice nu trebuie a se înțelege numai bibliotecile savan-
te, adică acele care sunt alipite pe lângă universități sau pe lângă societățile*

științifice, ci toate bibliotecile începând cu cele pomenite și până la modestele cabinete de lectură și depozite de cărți.

Nerva Hodoș

În biblioteci se păstrează neîntrerupt firul ce l-a depănat mintea omenească din vremurile cele mai îndepărtate, consemnând pas cu pas progresele succesive, care ne-au adus la gradul de cultură de care ne bucurăm a fi.

Alexandru Tzigara-Samurçaș

Atât timp cât o comunitate este înzestrată cu biblioteci, istoria trecutului se regăsește în cea prezentă și viitoare.

Nicolae Busuioc

Cultura de consum macină, a mâncat o parte din lumea care trăia în biblioteci. Biblioteca era o manieră de evadare din real, nu erau ziare, televiziuni. Era coadă la brânză, la carne și la biblioteci.

Mircea Dinescu

Singurul lucru pe care trebuie să îl cunoști cu precizie este unde se află biblioteca.

Albert Einstein

De câte ori te simți nefericit și ai nevoie de uitarea necazurilor; când rănit de viață, dorești un suprem balsam; când sătul de banalitatea și inegalitatea mediului, aspiți la societate mai ales când vrei să te înduioșezi ori să râzi de nimicuri în tovărășia unui spirit plin de bunăvoință și de înțelegere, atunci nu-l căuta departe, căci nu-l vei găsi. N-ai decât să întinzi mâna spre bibliotecă și să chemi către tine acest talisman: Cartea.

Montesquieu

Eu mi-am imaginat întotdeauna Paradisul sub forma unei biblioteci, alte persoane consideră că ar fi o grădină, alții și-l pot închipui ca un palat, eu l-am imaginat întotdeauna ca o bibliotecă și aici mă aflam eu...

Jorge Luis Borges

Biblioteca este un cabinet magic în care există mai multe spirite vrăjite.

Jorge Luis Borges

Dacă ai o grădină și o bibliotecă, ai tot ceea ce îți trebuie.

Cicero

Fără biblioteci, nu există civilizație.

Ray Bradbury

Fără biblioteci ce ne-ar mai rămâne? N-am mai avea nici trecut și nici viitor.

Ray Bradbury

În viața mea niciunde nu am fost mai fericit decât într-o bibliotecă. Dacă aș aduna orele pe care le-am petrecut în biblioteci, cred că ar reprezenta un sfert din viață. Sunt fericit în biblioteci.

Neagu Juvara

O bibliotecă este un ținut vrăjit, un palat cu desfătări, un adăpost în care te poți adăposti împotriva furtunilor. Bogații și săracii pot deopotrivă să se folosească de aceasta.

John Lubbock

Oricine va avea cheia de aur care deschide ușa tăcută a bibliotecilor va găsi în ele încurajare și mângâiere, odihnă și fericire.

John Lubbock

E ceva să ai o bibliotecă, însă e și mai mult să te servești de ea cu înțelepciune.

John Lubbock

O bibliotecă nu este un lux, ci una dintre necesitățile vieții.

Henry Ward Beecher

O mică bibliotecă ce crește în fiecare an este o parte onorabilă din istoria unui om.

Henry Ward Beecher

Paradisul, fără niciun fel de dubiu, nu este decât o bibliotecă imensă.

Gaston Bachelard

A construi o bibliotecă înseamnă a crea o viață. Biblioteca nu va fi niciodată o colecție întâmplătoare de cărți.

Carlos María Domínguez

Bunica întotdeauna spunea că Dumnezeu a făcut bibliotecile pentru ca oamenii să nu aibă nicio scuză de a fi stupizi.

Joan Bauer

Biblioteca este un frigider pentru conservarea gândurilor.

Herbert Samuel

Biblioteca este templul învățaturii, iar învățătura a eliberat mai mulți oameni decât toate războaiele din istorie.

Carl Thomas Rowan

O bibliotecă este o ușă spre numeroase vieți.

Sharon Creech

Îmi găsisem religia: nimic nu mi se părea mai important decât o carte. În bibliotecă vedeam un templu.

Jean-Paul Sartre

Când întemeiezi biblioteci, pregătești hambare publice, strângi rezerve menite să preîntâmpine o iarnă a spiritului.

Marguerite Yourcenar

Soarta multor oameni a depins de faptul că în casa părinților lor a fost sau nu o bibliotecă.

Edmondo De Amicis

Bibliotecile nu se fac, ele cresc.

Augustine Birrell

Școala dă numai cheia, iar biblioteca e casa. Să ai cheia fără casă, nu se poate zice că ai unde locui.

Jean Mace

La ce va sluji poporului să știe să citească, dacă n-are nimic de citit? Biblioteca populară este complementul școlii primare.

Jean Mace

Geniul se poate forma în liniștea unei biblioteci, dar tăria de caracter este de multe ori rezultatul unei vieți trăite pe nicovale suferinței.

Richard Wurmbrand

Biblioteca e numai acolo unde se dă viață cărții.

Filippo Turati

Suntem singura specie de pe această planetă, din câte știm noi, care a inventat o memorie comună care nu este depozitată nici în genele noastre, nici în creierile noastre. Depozitul acestei memorii se numește bibliotecă.

Carl Sagan

Biblioteca ne conectează cu înțelegerea și cunoașterea extrase dureros din natură, de cele mai strălucite minți care au fost vreodată, cu cei mai buni profesori, strânse de pe întreaga planetă și din toată istoria noastră, pentru a ne instrui fără să obosească, și să ne inspire să ne aducem propria contribuție la cunoștințele colective ale speciei umane. Eu cred că starea de sănătate a civilizației noastre, profunzimea conștientizării privind sprijinul acordat culturii

noastre și grija noastră pentru viitor, toate acestea pot fi testate prin cât de bine ne susținem bibliotecile.

Carl Sagan

O universitate este doar un grup de clădiri adunate în jurul unei biblioteci.

Shelby Foote

Dacă vrem să înființăm ateliere literare și laboratoare științifice în țara noastră, este necesar să clădim biblioteci: case ademenitoare cu cărți.

Gyorgy Aranka

Partea cea mai bună a educației mele provine din biblioteca publică... Taxa pe care am plătit-o a fost un bilet de autobuz și, uneori, amenda pentru o carte pe care nu am înapoiat-o la timp. Nu trebuie să știi prea multe la început dacă cunoști calea spre biblioteca orășenească.

Lesley Conge

Pentru un istoric, bibliotecile sunt și adăpost, și hrană, și chiar inspirație.

Barbara Tuchman

Atunci când citesc despre cum se tot taie fondurile bibliotecilor, nu mă pot gândi decât că societatea americană a găsit încă o metodă de a se autodistruge.

Isaac Asimov

O bibliotecă este locul cu adevărat vrednic de respect, în care oamenii își păstrează istoria experiențelor, a dibuirilor, a descoperirilor și a proiectelor lor...

Georges Duhamel

Nu știu cum a fost copilăria ta, dar noi nu aveam mulți bani. Mergeam la film sâmbătă seara, iar în seara de miercuri, părinții ne duceau la bibliotecă. Era o senzație atât de plăcută să merg și să îmi iau propria carte.

Robert Redford

Nimic nu-l face pe om mai reverențios decât reușește să-l facă o bibliotecă.

Winston Churchill

Bibliotecile sunt linia roșie între civilizație și barbarism.

Neil Gaiman

Sunt absolut convins că n-aș fi ajuns omul care sunt și n-aș fi avut această carieră dacă n-ar fi fost biblioteca.

Neil Gaiman

Noi avem obligația de a sprijini bibliotecile, de a utiliza bibliotecile, de a încuraja pe alții să utilizeze bibliotecile. Dacă nu prețuim bibliotecile, atunci nu prețuim informația, nici cultura, nici înțelepciunea. Ștergând urmele trecutului, prejudiciăm viitorul.

Neil Gaiman

...Dintre toate științele, bibliologia este poate cea mai importantă, pentru că omul modern trăiește doar în măsura în care își apropie, prin intermediul cărții, realitatea spiritului dinaintea lui și din cercurile dinafara lui. Dacă filogenetic ființa umană descinde din maimuță, indiscutabil omul modern, produs al unei miraculoase mutații, descinde din carte și este, finalmente, o creație a cărții.

August Rappaport

Dacă citatele ar dispărea pe neașteptate, am cunoaște adevărata greutate a bibliotecilor.

Fabrizio Caramagna

O mare bibliotecă conține jurnalul omenirii.

George Mercer Dawson

Când o bibliotecă este deschisă, nu contează dimensiunea sau forma – democrația este deschisă de asemenea.

Bill Moyers

Hrană pentru suflet /Nutrimentum spiritus/ Food for the soul.

Inscripție pe Biblioteca Regală din Berlin

Iubitorii cărților mă vor înțelege și vor recunoaște simțământul că plăcerea unei biblioteci constă în simplul fapt al existenței ei.

Jan Morris

O bibliotecă reprezintă mintea colecționarului său, fanteziile și fobiile lui, puterea și slăbiciunea, prejudecățile și preferințele sale. În special, acest lucru este în cazul dacă, în ceea ce privește caracterul unui colecționar, el adaugă – sau încearcă să adauge – calitățile unui student care dorește să cunoască cărțile și viețile oamenilor care le-au scris. Prietenii vieții sale, fazele creșterii sale, gândurile minții sale, toate sunt reprezentate.

Sir William Osler

Bibliotecile sunt ca un altar unde toate rămășițele sfinților antici, pline de virtuți adevărate, fără iluzie sau impostură, sunt păstrate și repositionate.

Francis Bacon

Biblioteca nu este un altar pentru închinarea cărților. Nu este un templu în care tămâia literară trebuie arsă sau unde devotamentul față de cartea legată este exprimat în ritual. O bibliotecă, pentru a modifica celebra metaforă a lui Socrates, ar trebui să fie camera de eliberare pentru nașterea ideilor – un loc în care istoria revine la viață.

Norman Cousins

O bibliotecă bună este un loc, un palat unde se întâlnesc spiritele înalte ale tuturor națiunilor și generațiilor.

Samuel Niger

Citate despre bibliotecar

Cartea e de o mie de ori mai prețioasă dacă lângă ea, aproape de ea, în bibliotecă stă o călăuză, bibliotecarul. El o știe pe cea mai bună pentru tine, pe cea proaspăt sosită, pe cea care știe a răspunde tocmai la întrebările tale.

Mihai Beniuc

Bibliotecarii – această nobilă breaslă de intermediari ai înțelepciunii tipărite – au astăzi în foarte multe locuri reprezentanți merituoși și vrednici de stimă.

Aurel Baranga

Gardieni ai adevărului și ai cunoașterii, bibliotecarilor trebuie să le mulțumim pentru rolul lor de apărători ai dreptului la intimitate, la instruire, la gândire independentă și, mai presus de orice, la lectură.

Barack Obama

Google îți poate returna 100.000 de răspunsuri, un bibliotecar ți-l poate da pe cel corect.

Neil Gaiman

Fiecare bibliotecar este, într-o oarecare măsură, un arhitect. Acesta își construiește colecția sub forma unui labirint în interiorul căruia cititorul trebuie să își croiască un drum, să se descopere pe sine însuși și să trăiască.

Michel Melot

A fi bibliotecar nu înseamnă să fii neutru, ori pasiv, ori să aștepti o întrebare. Înseamnă să fii agentul schimbărilor pozitive radicale în cadrul comunității tale.

R. David Lankes

Citate despre carte

Unele cărți se citesc în bucătărie, altele, în salon. O carte bună se citește oriunde.

Proverb

O carte bună își ascunde cele mai bune pagini printre cuvinte.

Proverb suedez

Cartea este asemenea unei grădini pe care o poți purta într-un buzunar.

Proverb chinezesc

Folosul îl găsești nu în cărți multe, ci în cărți bune.

Seneca

Cartea e un univers secret creat de un om înzestrat cu geniu.

Voltaire

Multe cărți ar fi reușit să fie mai clare dacă nu și-ar fi dorit să fie atât de clare.

Immanuel Kant

Înainte de orice, scopul unei cărți este să te facă să gândești.

Honoré de Balzac

...fără cărți, viața ar fi o eroare.

Friedrich Nietzsche

Cartea este și dânsa armă puternică. La lumina și învățătura cărții, se deșteaptă conștiința națională. Iar deșteptarea conștiinței naționale este singura cetate pe care nu o răpune dușmanul.

V.A. Urechia

În cărți se văd lucruri atât de interesante și atât de folositoare.

Iulia Hasdeu

În artă există profunzime, seriozitate și valoare estetică. De aceea, pentru a observa cărțile profunde, trebuie să ai un gust cultivat.

Vladimir Beșleagă

Vrei un prieten adevărat, ia-ți o carte!

Aurelian Silvestru

Părinții ne ajută să devenim oameni, cărțile să rămânem.

Aurelian Silvestru

Orice om e o carte în devenire.

Nicolae Dabija

...mai bogat un popor devine cu ajutorul cărții.

Nicolae Dabija

Cât de fericită mi-a fost copilăria, știu doar cărțile care m-au îngrijit ca pe copilul lor și care mi-au citit și ele, la rândul lor, sufletul, reflectându-se în acesta ca un cer albastru în oglinda unei ape.

Nicolae Dabija

Cărțile citite fac diferența în înțelegerea lumii.

Dorian Furtună

Să ai în casă mai multe cărți decât poți citi înseamnă să vrei să cunoști mai mult decât poți cuprinde azi cu mintea.

Dorian Furtună

Cărțile cu care te înconjori îți arată perspectiva cunoașterii la care să aspiți, tot așa cum orizonturile îndepărtate îl ademenesc pe călător cu promisiunea aventurii și a noilor descoperiri.

Dorian Furtună

Cartea nu-i lucru rău. Pentru mine a fost mângâierea vieții. M-am însoțit cu ea și cu pustia și am ajuns la liniște și înțelepciune.

Mihail Sadoveanu

Mi-a plăcut să caut frumusețile limbii și puterea vie a imaginilor. Le-am găsit în multe cărți ale trecutului și în creația anonimă a folclorului spre care m-am aplecat întotdeauna cu interes și prețuire...

Mihail Sadoveanu

Din cărți culegi înțelepciune.

Ion Creangă

Cartea e o făgăduință, o bucurie, o călătorie prin suflete, gânduri și frumuseți.

Tudor Arghezi

N-ar trebui să scriem cărți decât pentru a spune în ele lucruri pe care n-am îndrăznit să le mărturisim nimănui.

Emil Cioran

Romanul e o carte cu oameni.

Mircea Eliade

O carte nu este citită de nimeni, nu există. La fel dacă un scriitor este genial, ne face și pe noi geniali. Fiecare dintre noi care îl citim și-l înțelegem devenim geniali. Asta este un lucru extraordinar pe care ni-l dă literatura.

Mircea Cărtărescu

Dacă un copil nu-și vede niciodată părinții citind, nici el n-o va face.

Mircea Cărtărescu

Eu exist nu atât prin istoria vieții și a carierei mele, cât, mai ales, prin cărțile mele.

Nicolae Breban

Știu când o carte e bună. Criteriul este simplu: ea trebuie să te mute în lumea pe care o deschide.

Gabriel Liiceanu

Cărțile sunt felul oamenilor de a avea aripi ca îngerii.

Andrei Pleșu

Cărțile sunt amantele singuraticilor.

Teodor Burnar

Cartea este cea mai complicată și cea mai măreață minune dintre minunile create de omenire în calea ei spre fericire.

Petre Chiva-Coadă

Cartea este labirintul din care trebuie să ieși cu lumină.

Petre Chiva-Coadă

Cărțile m-au învățat să citesc corect realitatea.

Mircea Horia Simionescu

Se spune că diferența dintre cine ești acum și cine o să fii peste cinci ani e dată de cărțile pe care le vei citi și de oamenii pe care îi vei cunoaște.

Victor Miron

Cărțile trebuie tratate cu respect, ele reprezentând însuși sufletul autorului lor...

Irina Binder

Respectul față de cărți poate fi manifestat doar prin folosirea lor.

Umberto Eco

Cărțile sunt prieteni reci, dar siguri.

Victor Hugo

Ce carte mare ar putea fi scrisă cu tot ceea ce se cunoaște. Dar mult mai mare ar fi cartea cu tot ce nu se cunoaște.

Jules Verne

Cărțile sunt făcute pentru oamenii care își doresc să trăiască altundeva.

Mark Twain

Cărțile mele sunt ca apa, cărțile marilor genii sunt ca vinul, din fericire toată lumea bea apă.

Mark Twain

Știința de carte împlânzește inima și sădește bunătate și milostenie.

Mark Twain

Cartea trebuie sa fie un spărgător de gheață care distruge mărirele înghețate dinăuntrul sufletelor noastre.

Franz Kafka

Când fac rost de bani, îmi cumpăr cărți. Dacă mai rămân, îmi cumpăr de mâncare și haine.

Erasmus din Rotterdam

Să alegi cinci cărți favorite e ca și cum ar trebui să alegi cinci părți ale corpului pe care ți-ar plăcea să nu le pierzi.

Neil Gaiman

Nu există decât două lucruri absolut onorabile pe acest pământ – medicina, care tămăduiește corpul, și literatura, care tămăduiește sufletul.

Ray Bradbury

Există crime mai mari decât să arzi cărțile. Una din acestea este să nu le citești.

Ray Bradbury

Există mai multe moduri de a arde o carte. Și lumea este plină de oameni care aleargă cu chibriturile aprinse.

Ray Bradbury

Nu trebuie să arzi cărți ca să distrugi o cultură. Ajunge să faci ca lumea să nu le mai citească.

Ray Bradbury

Încă iubesc cărțile. Nimic din ceea ce poate face un calculator nu se compară cu o carte. Nu poți pune cu adevărat o carte pe internet. Trei companii s-au oferit să pună cărți de-ale mele pe Net și eu le-am spus: dacă puteți obține ceva care să aibă o suprapertă frumoasă, hârtie bună cu acel miros plăcut, mai vorbim. Calculatorul îți poate oferi cel mult un manuscris. Oamenii nu vor să citească manuscrise. Ei vor cărți. Cărțile au un miros aparte. Arată bine. Le poți strânge în brațe. Le poți lua în buzunar.

Ray Bradbury

- 1. Și pentru prima oară mi-am dat seama că în spatele fiecărei cărți stă un om. Un om a trebuit să o gândească pe fiecare. Și omul acela a avut nevoie de mult timp până să o aștearnă pe hârtie.*
- 2. Odinioară, cărțile interesau câțiva oameni, risipiți ici, colo. Le dădea mâna să fie altfel decât ceilalți. Lumea era încăpătoare, dar după aceea, lumea s-a umplut de ochi, de trei ori, de patru ori. Filmele și radioul, revistele și cărțile au devenit toate o apă și-un pământ, un fel de pap făcut după aceeași rețetă.*
- 3. Cât mai multe cărți cu poze, cât mai multe filme. Și din ce în ce mai puțină hrană pentru minte. Nerăbdare generală. Șoselele din ce în ce mai ticsite de mulțimi îndreptându-se undeva, undeva, undeva nicăieri.*

Fahrenheit 451 de Ray Bradbury

O carte extraordinară care vine de la un gânditor remarcabil este o corabie a gândirii, plină până la refuz cu adevăr și frumusețe.

Theodore Parker

Cărțile fac parte din istoria noastră, din identitatea noastră și este de datoria noastră să le facem accesibile tuturor.

François Hollande

...cartea nu este o marfă ca toate celelalte, cărțile ne învață cum să trăim, ne structurează personalitatea. Trebuie să facem tot posibilul pentru ca să le redăm copiilor gustul pentru lectură.

François Hollande

Unele cărți sunt gustate, altele înghițite, prea puține însă trebuiesc mestecate și digerate.

Francis Bacon

Orice carte care ne inspiră să trăim o viață mai bună este o carte bună.

Fulton J. Sheen

În afara unui câine, cartea este cel mai bun prieten al omului, înăuntrul unui câine este prea întuneric ca să poți citi.

Groucho Marx

Camarado, aceasta nu-i o carte, cine-o atinge, atinge un om.

Walt Whitman

O carte nu este un simplu articol de consum, ci un capital și, de cele mai multe ori, în cazul oamenilor care sunt la început în viață, este singurul lor capital.

Thomas Jefferson

Eu nu pot trăi fără cărți.

Thomas Jefferson

Niciodată să nu termini o carte doar pentru că ai început-o.

John Witherspoon

Cărțile sunt cărașii civilizației. Fără cărți istoria e mută, literatura nu are glas, știința – paralizată, iar gândirea și meditația – suspendate.

Barbara Tuchman

Când eram mic, îmi doream să fiu o carte, nu un om.

Amos Oz

Cărțile au aceiași dușmani ca oamenii: focul, umezeala, animalele, vremea și propriul lor conținut.

Paul Valéry

O carte cu totul nouă și originală ar fi aceea care ar face să se iubească adevăruri vechi.

Luc de Clapiers

Cărțile cele mai bune sunt acelea pe care cei care le citesc cred că le-ar fi putut face.

Blaise Pascal

Fiecare roman este mai greu decât predecesorul lui deoarece trebuie să muncesc mai mult pentru a nu mă repeta. În orice caz, mă bucur de provocare. Este cea mai bună slujbă din lume.

Jonathan Kellerman

Scriitorul nu este decât jumătate din cartea sa. Cealaltă jumătate este cititorul de la care scriitorul are de învățat.

P.L. Travers

Când o carte veche este publicată, citește una veche.

Samuel Rogers

Chiar și cea mai proastă carte ne poate da o temă de gândire.

Wisława Szymborska

Cărțile stau ca „ultima noastră frontieră a libertății”.

Wisława Szymborska

Cartea este viața timpului nostru.

Vissarion Belinsky

Cărțile, consider, au puterea de a opri timpul în loc, de a-l face să se retragă sau să se arunce în viitor.

Jim Bishop

Cele mai bune cărți sunt cele care mi se deschid în fiecare zi în oamenii din jur.

Marius Torok

Scrierea unei cărți reprezintă o activitate foarte singuratică. Suntem în totalitate izolați de restul lumii, subjuțați gândurilor și obsesiilor noastre.

Mario Vargas Llosa

Trăim atâtea vieți câte cărți citim...

Mario Vargas Llosa

Scriu cărți pentru a afla despre lucruri.

Rebecca West

Cărțile sunt destul de bune în felul lor, dar sunt înlocuitori patetici pentru viață.

Robert Louis Stevenson

Chiar și cărțile rele sunt cărți, prin urmare ele sunt sacre.

Gunter Grass

Poartă haina veche și cumpără cartea nouă.

Ambrose Bierce

O nuvelă bună ne spune adevărul despre eroul său, o nuvelă proastă ne spune adevărul despre autorul său.

Gilbert Keith Chesterton

De multe ori, viitorul unui om a depins de lectura unei cărți.

Ralph Waldo Emerson

Când deschidem cărțile, descoperim că avem aripi.

Helen Hayes

Învățați copiii nu doar să citească, ci deopotrivă să pună sub semnul întrebării tot ce citesc.

George Carlin

Nicio carte nu este atât de rea, încât să nu folosească la nimic.

Plinius Junior

Unele cărți ar trebui gustate, altele devorate, însă doar câteva ar trebui mestecate și digerate pe îndelete. Iar ca să găsești acele cărți cu adevărat valoroase, care să-ți îmbogățească mintea și sufletul, trebuie să citești sute de cărți.

Cornelia Funke

O casă fără cărți este aidoma unei camere fără ferestre.

Heinrich Mann

Prieteni, căutați cărțile bune: ele sunt adevărații prieteni care nu vă lingușesc dar nici nu vă ceartă.

Francis Bacon

Cărțile sunt de folos pentru a-i arăta unui om că gândurile sale originale nu sunt, de fapt, foarte noi.

Abraham Lincoln

Cărțile sunt albinele care duc polenul însuflețitor de la o minte la alta.

James Russell Lowell

Cărțile sunt prietenii cei mai liniștiți și constanți, consilierii cei mai accesibili și înțelepți și profesorii cu cea mai multă răbdare.

Charles W. Eliot

Cărțile sunt mici și nostime fragmente portabile de gândire.

Susan Montag

Întorcem pe dos o jumătate de bibliotecă pentru a scrie o singură carte.

Samuel Johnson

Nu există cărți pentru copii și cărți pentru adulți – există doar cărți bune și cărți rele. Toată lumea ar trebui să le citească pe cele bune.

Stephenie Meyer

Cărțile sunt moștenirile pe care marile spirite le lasă omenirii, care sunt date din generație în generație ca daruri pentru posteritatea celor care nu s-au născut încă.

Joseph Addison

O carte este un dar pe care îl poți deschide iar și iar.

Garrison Keillor

Cărțile sunt cloroformul binecuvântat al minții.

Robert Chambers

Cărțile sunt un refugiu, un fel de refugiu monahal, față de vulgaritățile lumii reale.

Walter Pater

În cărți există mai multe comori decât în toate cuferele piraților de pe Insula Comorii.

Walt Disney

Cărțile pot fi extrem de periculoase. Pe cele mai bune dintre ele ar trebui pus un avertisment: Atenție! Îți poate schimba viața!

Helen Exley

Stăpânește cărțile și nu le lăsa sa te conducă. Citește pentru a trăi, nu trăi pentru a citi.

Owen Meredith

Cărțile îți deschid mintea, îți largesc gândirea și te întăresc precum nimic altceva.

William Feather

Cărțile nu sunt făcute ca să stea în bibliotecă, dar totuși nu e nicio mobilă mai frumoasă ca un raft plin de cărți.

Henry Ward Beecher

Ești la fel astăzi ca peste cinci ani, cu excepția oamenilor pe care îi întâlnești și cărților pe care le citești.

Charlie Jones

Cărțile mi-au dat un portal magic pentru a intra în legătură cu oamenii din trecut și din prezent. Știu că n-o să mă mai simt niciodată singură sau fără putere.

Lisa Bu

Cărțile sunt cei mai tăcuți și constanți prieteni; sunt cei mai accesibili și înțelepți consilieri și cei mai răbdători profesori.

Charles William Eliot

Dacă o carte este scrisă din inimă va găsi căile de a ajunge la alte inimi.

Thomas Carlyle

Cărțile sunt avuția teaurizată a lumii și moștenirea potrivită pentru generații și națiuni.

Henry David Thoreau

Nimic nu poate face ceea ce face o carte. Te ridică din viața ta către o lume cu totul nouă, o nouă perspectivă. O carte este ca un vis pe care îl împrumuți de la un prieten.

Dave Kellett

O carte cu adevărat excelentă trebuie citită în tinerețe, apoi iarăși, în timpul maturității, și încă o dată la bătrânețe, așa cum o clădire frumoasă trebuie văzută în lumina dimineții, la prânz și în lumina lunii.

Robertson Davies

Cărțile – dovezi că oamenii sunt capabili să realizeze magie.

Karl Sagan

Cărțile – o cale de a schimba destinul cuiva.

James Baldwin

Ce miraculos este faptul că din aceste obiecte mici, plate și rigide, ni se dezvăluie lumi după lumi, lumi care ne încântă, care ne calmează sau care ne entuziasmează. Cărțile ne ajută să înțelegem cine suntem și cum ar trebui să ne purtăm. Ele ne arată ce înseamnă comunitatea și prietenia. Ele ne spun cum să trăim și cum să murim.

Anne Lamott

Literatura ne poate apăra de spălarea totală pe creier, chiar dacă nu poate devia glonțul și barbaria.

Matei Vișniec

Cartea bună e ca și o conversație cu un om deștept.

Lev Tolstoi

Fiecare carte pare că închide în ea un suflet. Și cum o atingi cu ochii și cu mintea, sufletul ți se deschide ca un prieten bun.

Maxim Gorki

Cartea este cea mai complicată și cea mai măreață minune dintre minunile create de omenire în calea ei spre fericire.

Maxim Gorki

Literatura este arta de a descoperi lucrurile extraordinare despre oameni obișnuiți și de a spune ceva extraordinar folosind cuvinte obișnuite.

Boris Pasternak

Cartea este o luminiță pe care altcineva a aprins-o pentru tine să-ți lumineze clipele de singurătate.

Anonim

Cărțile posedă o putere uimitoare... Tu le descoperi pe ele și ele te ajută să te descoperi pe tine!

Cinghiz Aitmatov

Cărțile sunt un drog puternic, fără niciun pericol de supradozaj. Sunt o victimă fericită a cărților.

Karl Lagerfeld

Cărțile stau la baza societății civile și nu poate fi o societate funcțională fără un acces bun la cărți. Am petrecut mai mult timp decât ar fi trebuit în bibliotecă, pentru că sunt scriitor, dar spun că dacă închideți bibliotecile acum, nu este un moment bun. Bibliotecile sunt un mediu atât de important pentru comunitate.

Gwyneth Lewis

Cărțile sunt libertatea mea.

Jeanette Winterson

Cărțile, pentru mine, sunt o casă. Cărțile nu fac o casă – ele sunt una, în sensul că, așa cum faceți cu o ușă, deschideți o carte și intrați înăuntru. În interior există un alt fel de timp și spațiu. Există și căldură acolo – o vatră. Stau jos cu o carte și îmi este cald.

Jeanette Winterson

Dacă întâlnim un om de rar intelect, ar trebui să-l întrebăm ce cărți citește.

Ralph Waldo Emerson

Citate despre lectură

Oricât de ocupat ai fi, trebuie să găsești timp ca să citești. Altfel vei capitula în fața ignoranței.

Confucius

Să citești cărți bune este ca și cum ai purta o conversație cu cei mai de seamă oameni ai secolelor trecute.

René Descartes

Lectura este un mod de a avea puteri supraumane.

Galileo Galilei

Să nu lași o zi să treacă fără să citești, fără să vezi sau să auzi ceva frumos.

J.W. Goethe

Nu am văzut niciodată o problemă care să nu poată fi rezolvată cu o oră de citit.

Montesquieu

Lectura e o formă de fericire, dar nu poți obliga pe nimeni să fie fericit.

Jorge Luis Borges

Cititul este miracolul rodnic al comunicării în mijlocul solitudinii.

Marcel Proust

Ai grijă când citești cărți de sănătate, s-ar putea să mori din cauza unei greșeli de tipar.

Mark Twain

Omul care nu citește nicio carte bună nu are niciun avantaj față de cel care nu poate să le citească.

Mark Twain

Lectura, iată învățătura cea mai bună.

Aleksandr Pușkin

Lectura – activitatea cea mai importantă a omului.

Boris Pasternak

Cea mai plăcută dintre senzații este să știi că ai ceva bun de citit înainte de culcare.

Vladimir Nabokov

...caci nu este altă și mai frumoasă și mai cu folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților.

Miron Costin

Mai vârtos să înțelegi ce citești, că a citi și a nu înțelege este a vântura vântul și a fierbe apă.

Miron Costin

Citește. Numai citind mereu creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imagini.

Mihai Eminescu

Lectura este pentru omul modern un viciu sau o osândă. Citim ca să trecem examenele, să ne informăm sau citim din profesie. Mă gândesc însă că lectura ar putea implica și funcții mai nobile, adică mai firești.

Mircea Eliade

Citim ca să trecem examene, ca să omorâm timpul sau citim din profesie. Lectura ar putea fi un mijloc de alimentare spirituală continuă, nu numai un instrument de informație sau contemplație.

Mircea Eliade

Ești în măsura în care citești, ai un suflet frumos în măsura în care citești cărți frumoase.

Mihai Cimpoi

Lectura a fost o modalitate de a ieși din cadrul îngust al familiei, al comunității rurale și de a descoperi lumea cea mare.

Vladimir Beșleagă

Cititul îl face pe om om.

Zoe Bușulenga

Dezvoltarea intelectului se face doar prin lectură...

Bogdan Georgescu

Scopul vostru trebuie să fie cunoașterea. Cu cât veți ști mai multe, cu atât veți fi mai înalți. Orice carte citită, orice lecție învățată se vor așeza sub voi și vă vor ridica deasupra celorlalți. Veți domina cu mintea. Nu e nimic mai frumos decât asta.

Tudor Chirilă

Trebuie să schimbați asta. Care e calea? Să citiți. Literatura universală o să vă învețe să deosebiți Binele de Rău. Balzac, Stendhal, Dumas, Dostoievski, Dickens, Tolstoi, Goethe, toți deosebesc Binele de Rău.

Tudor Chirilă

Când cartea este închisă, paginile se lipesc, iar cuvintele ajung să se îmbrățișeze. Unele chiar se sărută. Se îndrăgostesc unele de altele. E o apropiere care nu ține cont de venituri, statut social, diferențe culturale. „Tâmplar” se poate săruta cu o „crizantemă”, „șurub” se împrietenește cu „delfin”, „înger” se cuibărește în „vânt”.

Tudor Chirilă

Fiecare carte pe care o citești este un punct elucidat din necunoscut.

Cristian Teleucă

Mi-am trăit toată viața citind pentru că, probabil, nu am putut altfel. Acesta mi-a fost rostul și menirea.

Zigu Ornea

Lectura este o călătorie interioară!

Cornel Zagan

Sunt un vicios al lecturii... Nu mă pot închipui fără să țin o carte în mână.

Nicolae Manolescu

Lectura este unul dintre cele mai importante lucruri pe care un om trebuie să le facă în dezvoltarea competențelor lingvistice.

Liliana Romaniuc

Lectura este muzica gândurilor scrise.

Claudiu Ovidiu Tofeni

Să râdeți, pentru că râsul este muzica sufletului. Să vă jucați – e secretul tinereții. Să citiți – este fântâna înțelepciunii. Să gândiți – este izvorul puterii. Să fiți calmi este calea spre fericire. Să fiți buni este cheia succesului. Și să iubiți – este rațiunea de a trăi.

Horățiu Mălăele

Citim nu pentru a fi mai deștepți decât alții, nici pentru a dobândi deprinderi extraordinare de viață. Traiul mundan este în general nonlivresc; descurgărea la antipodul risipei cărturărești, când nu obții, ci sacrifici timp, bani, energie.

Dorian Furtună

Citim, fiindcă există o sete a cunoașterii, o plăcere a lecturii, o dorință de evadare din șabloanele cotidianului.

Dorian Furtună

Cititul nu are un scop, el este o cale. O chemare. O stare. Cum e înotul pentru corpul însetat de libertatea mișcării, așa e cartea pentru mintea dornică de evadarea din mediul prozaic. O formă de zen al intelectului.

Dorian Furtună

S-au făcut niște constatări experimentale care-mi confirmă bănuielile. Cei care se laudă că citesc foarte repede, după metode ultramoderne, nu prea demonstrează performanță intelectuală. Și nici savoarea cărților nu au gustat-o.

Dorian Furtună

Cu cititul e ca și cu mâncarea. Contează nu cantitatea, ci calitatea produsului. Și cât de bine este digerat, metabolizat.

Dorian Furtună

Faceți sport și citiți cărți, iată rețeta simplă pentru oricine dorește să fie în armonie cu sine.

Dorian Furtună

Cel mai înalt dar este pasiunea pentru citit. Consolează, distrage, stimulează, îți dă cunoaștere asupra lumii și o vastă experiență. Este o iluminare morală.

Elizabeth Hardwick

Cititul e pentru minte ceea ce e sportul pentru corp.

Sir Richard Steele

Nu toți cei care citesc devin lideri. Însă toți liderii citesc.

Harry S. Truman

O oră în care ai citit e o oră furată din paradis.

Thomas Warthon

Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți.

Michel Tournier

Întotdeauna să citești cărți care te vor face să arăți bine dacă mori în mijlocul lecturii.

Patrick Jake O'Rourke

Cele trei reguli practice pe care le ofer sunt: să nu citești niciodată o carte mai nouă de un an, să nu citești niciodată altceva decât cărți faimoase, să nu citești niciodată decât ce-ți place.

Logan Pearsall Smith

Este curios cât de tiranic poate fi obiceiul de a citi.

James Russell Lowell

Hobby-urile mele sunt cititul, ascultatul muzicii și liniștea.

Edith Sitwell

Poezia este ca un vis al științei.

Francis Bacon

Adesea mi-e milă de oamenii care nu citesc cărți. Ei nu știu că pierd șansa de a trăi o viață în plus.

Scott Corbett

Lectura spulberă sterilitatea minții, incită gândirea și deschide câmp larg imaginației. Lectura este un mijloc de regăsire a inspirației.

Daniel Varujan

Un cititor trăiește o mie de vieți până moare. Un om care nu citește trăiește o singură dată.

George R.R. Martin

Nu mai pot să citesc decât cărțile care mă îndeamnă să lucrez, peste celelalte, gândirea mea lunecă așa cum ar luneca plugul pe marmură.

Alfred de Vigny

Citește pentru a trăi.

Helen Fielding

Viața este prea scurtă pentru a citi cărți proaste.

Gerhart Hauptmann

Un om ar trebui să citească ceea ce-l îndeamnă înclinația, căci ceea ce citește ca o îndatorire îi va fi de prea puțin folos.

Samuel Johnson

Televizorul este pentru mine un mod foarte bun de a mă educa. De fiecare dată când cineva pornește televizorul, mă duc în altă cameră ca să citesc o carte.

Groucho Marx

A căpăta obiceiul de a citi înseamnă a-ți crea un refugiu personal față de toate nenorocirile lumii.

W. Somerset Maugham

Cultivarea este ceea ce rămâne când încheiem cititul. Din nefericire, mulți citesc ceva ușor, ca să le vină somnul, în timp ce lectura este ca să ne trezim.

Cuviosul Paisie Aghioritul

Nu citiți cărți bune, pentru că acelea foarte bune sunt atât de numeroase încât nu vă va ajunge viața măcar pentru a le răsfoi.

Theofil Simenschy

Lectura este hrana care te ajută să faci lucruri interesante.

Jennifer Egan

Lectura este unicul mijloc prin care putem aluneca, uneori involuntar, în pielea, vocea sau sufletul altcuiva.

Joyce Carol Oates

N-ar trebui să citești niciodată doar de plăcere. Citește ca să devii mai deștept! Mai puțin critic. Mai capabil să înțelegi comportamentul deviant al priete-

nilor tăi sau chiar pe al tău. Alege cărți grele. Din cele la care trebuie să te concentrezi atunci când citești. Și, pentru numele lui Dumnezeu, să nu te aud spunând: Nu pot să citesc ficțiune, am timp doar pentru adevăr. Ficțiunea este adevărul [...].

John Waters

Citim ca să aflăm că nu suntem singuri.

C.S. Lewis

Atunci când citim scrierile celor mai interesante minți din istorie, medităm și cu propria noastră minte, și cu a lor. Acesta este pentru mine un miracol.

Kurt Vonnegut

Crezi că durerile tale sunt fără precedent în istoria lumii și apoi te apuci de citit. Cărțile au fost cele care m-au învățat că lucrurile care mă chinuiau cel mai mult erau aceleași lucruri care mă apropiau de toți oamenii care trăiau și de toți cei care trăiseră vreodată.

James Baldwin

Ar trebui să citim pentru a da șansa sufletelor noastre de a huzuri.

Henry Miller

Odată, în New York, am auzit o discuție despre construcția de închisori private – o industrie într-o uriașă creștere în America. Industria închisorilor are nevoie să-și planifice creșterea viitoare, de câte celule va avea nevoie? Câți prizonieri vor fi de acum în 50 de ani? Și ei au descoperit că pot prezice asta foarte ușor, utilizând un algoritm destul de simplu, bazat pe întrebarea:

Ce procent de tineri între zece și unsprezece ani nu pot să citească? Și cu siguranță nu pot citi de plăcere.

Neil Gaiman

Găsiți-vă timp pentru a citi în fiecare zi. Citirea unei cărți de un autor pe care îl admiri face ca o parte din strălucirea lui să te cuprindă și pe tine.

Robin Sharma

Lucrurile precum cititul, muzica bună, întâlnirile cu oamenii dragi, ciocolata, dar mai ales dansul îți țin creierul sănătos.

Vlad Ciurea

Nu există un astfel de lucru – un copil care urăște lectura. Sunt copii cărora le place să citească și copii care citesc cărți greșite.

James Patterson

Un om normal ajunge să citească într-o viață 5.000 de cărți, maximum 6.000, asta dacă e longeviv.

Valeriu Gherghel

A ști să citești, dar a nu citi este aproape același lucru cu a fi analfabet.

Proverb

Spune-mi ce cărți citești ca să-ți spun ce prețuiești.

Proverb românesc

A citi pentru întâia oară o carte este ca și cum ți-ai face un nou prieten; a reciti o carte este precum te-ai întâlni cu un vechi prieten.

Proverb chinezesc

Cultura ne unește.

Eugen Simion

Scrive ca să nu pierzi florile gândului tău, pe care, altfel, le ia vântul.

Nicolae Iorga

*Când viața-i aproape trăită,
iar nota, păcat, neplătită,
o carte-ntre cărți necetită
îți face plecarea mâhnită...*

Iulian Filip

De ce este importantă Ziua Internațională a Cititului cu Voce Tare?

- *În rândul tinerilor, nivelul educației femeilor a crescut rapid. Cu toate acestea, din cinci tineri care nu știu să scrie și să citească, trei sunt femei. (UNESCO)*
- *Un copil născut de o mamă care știe să citească are cu 50% mai multe șanse să supraviețuiască după vârsta de 5 ani decât unul a cărui mamă este analfabetă. (UNESCO)*
- *Dacă toți copiii care provin din țări sărace ar termina școala știind să scrie și să citească, 171 de milioane de oameni ar putea scăpa de sărăcie. (World Literacy Foundation)*
- *Persoanele care nu știu să scrie și să citească câștigă cu 30–42% mai puțin decât cele instruite. (World Literacy Foundation)*

Autorii articolelor

AUGUSTAITENE, Aldona – director, Departamentul Literatură pentru Copii și Tineret al Bibliotecii Naționale a Lituaniei „Martinas Majvidas”, coordonator al programului de promovare a lecturii
e-mail: aldona.augustaitiene@lnb.lt

BEJAN, Eugenia – director adjunct, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”
e-mail: bejemd@bncreanga.md

CEBOTARI, Margareta – specialist principal, secția Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
e-mail: mcebotari@bnrm.md

CIMPOI, Mihai – om de cultură, academician român, reputat critic și istoric literar, eminescolog, redactor literar și eseist
e-mail: acad.cimpoi@gmail.com

CIOCOI, Tatiana – doctor habilitat, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, fondator al Atelierului de Comunicare Inteligență Chișinăul Cult.
e-mail: tania.ciocoi@yahoo.it

CORGHENCI, Ludmila – șef secție, Centrul de Formare Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
e-mail: lcorghenci@bnrm.md

CRUDU, Dumitru – scriitor, poet și dramaturg din Republica Moldova
e-mail: crudu.dumitru@gmail.com

DMITRIC, Ecaterina – șef secție Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
e-mail: dbiblio@bnrm.md

DRĂGĂNEL, Angela – specialist principal, secția Studii și Cercetări, Biblioteca Națională a Republicii Moldova.
e-mail: adraganel@bnrm.md

ERIZANU, Gheorghe – editor, jurnalist, publicist, scriitor din Republica Moldova, fondator și director al Editurii „Cartier”
e-mail: erizanu@cartier.md

FILIP, Iulian – doctor în filologie, Academia de Științe a Moldovei, poet, scriitor, dramaturg și folclorist român din Republica Moldova
e-mail: filip.iulian@gmail.com

FURTUNĂ, Dorian – etolog, doctor în biologie, autor de cărți
e-mail: furtunadorian@yahoo.com

GALAICU-PĂUN, Emilian – poet, prozator, eseist, traducător și editor român, editor-șef al Editurii „Cartier” din Chișinău
e-mail: em.galaicu_paun@cartier.md

GHICOV, Adrian – doctor habilitat, conferențiar universitar, Institutul de Științe ale Educației
e-mail: ghicov@gmail.com

GRÎU, Natalia – consultant principal al Direcției Învățământ General, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
e-mail: natalia.griu@mecc.gov.md

HARRIS, Grant – șef, Diviziunea Europeană a Bibliotecii Congresului
e-mail: grha@loc.gov

HOUŠKOVÁ, Zlata – membru al comitetului executiv al Asociației Bibliotecarilor și a Specialiștilor în Informare din Republica Cehă

JANSOVÁ, Linda – specialist în științele informației la Institutul de Biblioteconomie, Biblioteca Națională a Republicii Cehe
e-mail: linda.jansova@gmail.com

LUNGU, Angela – profesoară de limba și literatura română, Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu”, Chișinău
e-mail: lunguangel8@gmail.com

MIRON, Victor – fondator „Cărțile pe față”
e-mail: miron.victor@gmail.com

NEGOIȚĂ, Elena – director, Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu”, Fălești
e-mail: elena.negoita2@gmail.com

OLEINIC, Viorica – profesoară de limba și literatura română, Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu”, Chișinău
e-mail: oleinicviorica@gmail.com

OSOIANU, Vera – director adjunct, Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
e-mail: bnrmo2012@gmail.com

PĂDURE, Nadejda – director, Biblioteca Publică Raională „Mihail Sadoveanu”, Strășeni
e-mail: nadipadure@yahoo.com

PINTILEI, Elena – director general, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

e-mail: elena.pintilei@bnrm.md

RICHTER, Vít – director, Institutul de Biblioteconomie, Biblioteca Națională a Republicii Cehe

ȚURCAN, Nelly – doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

e-mail: tsurcannelly@gmail.com

VASILICA, Victoria – șef secție Studii și Cercetări, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

e-mail: studiisicercetaribnrm@gmail.com

VERDEȘ, Tatiana – doctor în filologie, conferențiar universitar, prorector, Universitatea de Studii Politice Economice Europene „Constantin Stere”, Chișinău

e-mail: tatianaverdes@hotmail.com